SPORAZUM O PARTNERSTVU

između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020.

Hrvatski prijevod engleskog originala
"Partnership Agreement Republic of Croatia 2014HR16M8PA001 - 1.2" [1]

Zagreb, listopad 2014.

[1] Engleski tekst je mjerodavan

ODJELJAK 1A

1 MEHANIZMI KOJIMA SE OSIGURAVA USKLAĐENOST SA STRATEGIJOM UNIJE ZA PAMETAN, ODRŽIV I UKLJUČIV RAST TE SA ZADAĆAMA ZA POJEDINE FONDOVE U SKLADU S NJIHOVIM CILJEVIMA KOJI SE TEMELJE NA UGOVORIMA, UKLJUČUJUĆI EKONOMSKU, SOCIJALNU I TERITORIJALNU KOHEZIJU (ČLANAK 15. STAVAK 1. TOČKA (A) CPR-A)

1.1 Analiza razlika, razvojnih potreba i potencijala za rast s obzirom na tematske ciljeve i teritorijalne izazove te, prema potrebi, uzimajući u obzir nacionalni program reformi i relevantne preporuke za pojedinu zemlju donesene u skladu s člankom 121. stavkom 2. UFEU-a i relevantne preporuke Vijeća donesene u skladu s člankom 148. stavkom 4. UFEU-a (članak 15. stavak 1. točka (a) Uredbe o zajedničkim odredbama)

1.1.1 MAKROEKONOMSKA SITUACIJA

Opadajući trend gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj nastavljen je i petu godinu zaredom u 2013. godini. Prema preliminarnim podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), 2013. završila je padom gospodarske aktivnosti od 1,0 % u usporedbi s 2012., što predstavlja kumulativni pad od 11,9 % u usporedbi s 2008. godinom. Glavni makroekonomski pokazatelji hrvatskog gospodarstva u razdoblju od 2008. do 2012. dani su u Tablici 1 Priloga 1. Najznačajniji doprinos stvarnom padu bruto domaćeg proizvoda (BDP) s rashodne je strane u 2013. godini došao zbog pada od 1,8 % u izvozu dobara i usluga, i pada od 1,0 % u potrošnji kućanstava. Sve su druge komponente s rashodne strane BDP-a zabilježile stvarni međugodišnji pad, uz iznimku državne potrošnje (koja je porasla za 0,5 %). Pad u potrošnji kućanstava 2013. godine bio je posljedica izrazito negativnih trendova na tržištu rada i nastavljenog razduživanja u sektoru kućanstava. Nakon 4 uzastopne godine jakih padova, daljnji pad od 1,0 % bruto investicija u fiksni kapital rezultat je smanjenja ulaganja u privatnom sektoru (iako ponešto manji nego prethodne godine), ali i neprovedenih projekata ulaganja javnih poduzeća, posebno na kraju godine. Nakon pozitivnog doprinosa 2012. godine, neznatan negativan doprinos neto izvoza gospodarskom rastu zabilježen je 2013. godine budući da je uvoz dobara i usluga padom od 1,7 % zabilježio tek neznatno manji realni pad od izvoza dobara i usluga. Prema preliminarnim nacionalnim podacima, izvoz dobara izražen u kunama na razini 2013. godine zabilježio je pad od 4,1 %, dok je uvoz dobara zabilježio pad od 1,5 %. Ovo snažno realno smanjenje izvoza dobara u uvjetima jačanja strane potražnje ukazuje na izražen pad dionica hrvatskih tvrtki na izvoznim tržištima. Deficit međunarodne robne razmjene povećao se za 2,7 % u odnosu na 2012. godinu. Izračun BDP-a prema proizvodnoj metodi ukazuje da se 2013. realno smanjenje bruto dodane vrijednosti dogodilo najviše zbog smanjenja dodane vrijednosti u proizvodnji (3,7 %) i graditeljstvu (4,3 %), aktivnostima koje karakterizira najizraženije smanjenje dodane vrijednosti od početka recesije (*izvor svih podataka: DZS*).

Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena usporena je 2013. na 2,2 %. Slaba ekonomska aktivnost i nedostatak domaćih pritisaka vezanih za troškove su tijekom više godina rezultirali usporenjem inflacije. Nepovoljni uvjetni na tržištu rada rezultirali su smanjenjem nominalnog jediničnog troška rada 2013. godine, izračunato pomoću podataka Ankete o radnoj snazi (ili podataka iz administrativnih izvora). Za usporenje inflacije 2013. godine donekle su zaslužni i kratkoročni faktori, posebno povoljni učinak baznog razdoblja (povezano s porastom PDV-a i određenih administrativno reguliranih cijena u prvoj polovici 2012. godine) i pozitivan šok u području ponude, tj. pad cijena prehrambenih sirovina na svjetskom tržištu zbog dobrih žetvi. To je dovelo do smanjenja cijena domaćih prehrambenih

proizvoda. Povoljni vremenski uvjeti u državi (relativno topla zima) utjecali su na godišnji pad cijena voća i povrća. Povećano tržišno natjecanje, nakon što su preostale zaštitne carine ukinute nakon pristupanja Hrvatske EU-u, stimuliralo je smanjenje cijena prehrambenih proizvoda. Inflacijski pritisak svjetskog tržišta sirovom naftom je također smanjen. Porast vrijednosti prosječnog nominalnog tečaja kune također je povoljno utjecao na cijene uvoza.

1.1.2 FISKALNA KONSOLIDACIJA

Hrvatska je suočena s izazovom vršenja fiskalne konsolidacije bez da se našteti konkurentnosti i izgledima gospodarskog oporavka. Srednjoročne mjere fiskalne politike bit će usmjerene na fiskalnu konsolidaciju s ciljem usvajanja preporuka Vijeća EU-a, a u svrhu rješavanja prekomjernog proračunskog manjka. Naime, Vijeće EU-a je na prijedlog Europske komisije (EK), u siječnju 2014. godine donijelo preporuke kojima se od RH traži rješavanje prekomjernog manjka i to na način da do 2016. godine smanji svoj proračunski manjak ispod 3 % BDP-a te dug opće države dovede na putanju smanjenja ispod 60% BDP-a dvije godine kasnije. Vijeće je od RH zatražilo da već u 2014. godini provede smanjenje strukturnog manjka od 0,5 % BDP-a, što predstavlja najmanju moguću korekciju predviđenu Paktom o stabilnosti i rastu. U 2015. i 2016. godini zatražena je daljnja korekcija strukturnog manjka od 0,9 % odnosno 0,7 % BDP-a. S tim u vezi, RH je donijela konsolidacijske mjere u iznosu od 2,3% BDP-a u 2014. te dodatno 1% BDP-a u 2015. i 2016. godini. Ovako snažne mjere u prvoj godini članstva zatražene su kako bi se kompenzirali negativni učinci fiskalne konsolidacije na proračunske prihode zbog slabije ekonomske aktivnosti, a koja će uslijediti nakon provedene fiskalne prilagodbe. Osim toga, pravila postupka u slučaju prekomjernog proračunskog manjka ne uzimaju u obzir visoke troškove članstva u EU-u koji su dodatno produbili proračunski manjak u RH te je EK i zbog toga zatražila ovako visoku fiskalnu konsolidaciju u 2014. godini. Sukladno navedenom, RH treba ostvariti ciljani nominalni manjak proračuna opće države na razini od 4,6 % BDP-a u 2014., 3,5 % BDP-a u 2015. i 2,7 % BDP-a u 2016. godini.

Svojom je gospodarskom politikom Vlada već 2012. započela s fiskalnom konsolidacijom i provedbom reformi. 2012. i 2013. uvedene su mjere poput smanjenja naknada zaposlenima, subvencija i materijalnih troškova, smanjenja poreznog opterećenja na gospodarstvo, povećane učinkovitosti u naplati prihoda, sanacije gubitaka i privatizacije brodogradilišta, restrukturiranja tvrtki u državnom vlasništvu i sanacije institucija zdravstvenog sustava. Rezultat ovih mjera je smanjenje deficita 2012. i 2013. godine, iako se rashodna strana proračuna povećala zbog troškova članstva u EU-u. Tijekom pripreme proračuna za 2014. Vlada je započela razvoj mjera kako bi se smanjio proračunski manjak, usvajanjem mjera za njegovo smanjenje (rujan 2013.), Projektnog plana provedbe dugoročnih reformskih mjera fiskalne konsolidacije za 2014. - 2016. (prosinac 2013.) i Investicijskog plana za 2014. (prosinac 2013.). Slijedeći preporuke Vijeća EU-a iz srpnja 2014. Vlada je također usvojila Plan provedbe Specifičnih preporuka za države članice 2014. u srpnju 2014. godine.

U skladu s preporukama Vijeća EU-a, mjere fiskalne konsolidacije u 2014./2015. usmjerene su na poboljšanje **kvalitete javnih financija** (tj. daljnje jačanje fiskalnog okvira, poboljšanje planiranja proračuna i predviđanja, usklađivanje prognoza i statistika sa standardima ESA (Europski sustav nacionalnih i regionalnih računa), preispitivanje proračunskih rashoda, poboljšanje učinkovitosti porezne uprave, itd.), ali i na postizanje učinkovitosti socijalne zaštite, mirovinskog i zdravstvenog sustava. U sklopu mjera za rješavanje fiskalnih neravnoteža Hrvatska će, u skladu s preporukama Vijeća EU, provesti mjere za održivost mirovina i zdravstvene skrbi.

U okviru reforme mirovinskog sustava, Hrvatska je poduzela mjere za poboljšanje **održivosti i primjerenosti mirovinskog sustava** (tj. od 2010. postupno se povećavaju zakonski određena dob za umirovljenje, dob za prijevremeno umirovljenje i mirovinski staž za žene t). Kako bi se riješio problem ranog umirovljenja, sukladno preporukama Vijeća EU-a, Hrvatska planira izmijeniti zakonski okvir obveznog kapitaliziranog sustava, izmijeniti postojeći sustav osiguranja s povećanim trajanjem, poboljšati sustav profesionalne rehabilitacije i standardizirati kriterije vještačenja. Daljnji će se koraci za usklađenje zakonski određene dobi za umirovljenje

propisati na temelju rezultata Izvješća o primjerenosti mirovina i Izvješća o održivosti mirovina. U planu su i daljnja integracija mirovina po posebnim propisima u opći mirovinski sustav i provedba strožih kontrola invalidskih mirovina.

Hrvatska ima univerzalan sustav zdravstvene zaštite. Zdravstveni sektor pokazuje relativno dobre zdravstvene rezultate, no stavlja značajan pritisak na opću potrošnju. 2012. Hrvatska je potrošila 7,8 % svog BDP-a na zdravstveni sustav u čemu je pri vrhu među novim članicama EU-a. Poput većine drugih europskih zemalja, Hrvatska očekuje značajne promjene u strukturi stanovništva u narednih 50 godina, jer će porasti stanovništvo starije dobi i povećat će se potreba za zdravstvenim uslugama i dugotrajnom skrbi. Izazov predstavlja pružanje boljih zdravstvenih usluga i poboljšanje učinkovitosti uz istovremeno smanjenje javne potrošnje za zdravstvo, te povećanje transparentnosti potrošnje zdravstvenog sustava i jačanje mehanizama kontrole. U pogledu povećanja **troškovne učinkovitosti zdravstvenog sektora**, također sukladno preporukama Vijeća EUa, predviđeni su provedba analize potrošnje (dugova) zdravstvenog sustava i postojećih mehanizama financijske kontrole, reorganizacija bolničkog sustava, novi modeli upućivanja u sekundarnu/tercijarnu zdravstvenu skrb, analiza trenutnog stanja i mogućnosti izdvajanja Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO) iz državne riznice, javno nadmetanje za utvrđivanje referentnih cijena lijekova i daljnji razvoj e-Zdravstva.

Europskim strukturnim i investicijskim (ESI) fondovima podržat će se neke od navedenih mjera (npr. razvoj statistike i pouzdanih računovodstvenih sustava u skladu sa standardima EU-a, poboljšanje fiskalnog okvira, troškovna učinkovitost zdravstvene skrbi itd.). Konsolidacijske mjere trebaju biti osmišljene tako da zadrže troškove i ulaganja koji poboljšavaju rast te pružaju dostatan fiskalni manevarski prostor za sufinanciranje projekata u skladu sa strategijom Europa 2020, koju se podržava ESI fondovima.

1.1.3 STRUKTURNE REFORME I PROVEDBA RELEVANTNIH PREPORUKA ZA ZEMLJU

Rješavanje prekomjernog manjka, kako bi se ublažile makroekonomske neravnoteže, treba pratiti daljnja provedba strukturnih reformi i prioritiziranje troškova i ulaganja koji poboljšavaju rast, poput onih koje se podržava ESI fondovima.

Visoka stopa nezaposlenosti je najhitniji izazov duboko ukorijenjen u strukturne probleme hrvatskog gospodarstva i nedostatke svojstvene tržištu rada, uključujući neusklađenost ponude i potražnje radnika s potrebnim vještinama. Stopa udjela radne snage Hrvatske je među najnižima u EU-u. 2013. u Hrvatskoj se neravnoteža tržišta rada dodatno povećavala. Prema podacima Ankete o radnoj snazi, pad prosječnog broja zaposlenih osoba porastao je na 3,9 %, unatoč manjem padu gospodarske aktivnosti u usporedbi s 2012. godinom. Ovaj trend zaposlenosti, s ponešto slabijim padom u kategoriji radne snage, doveo je do povećane stope nezaposlenosti u anketama od 17,3 %, što predstavlja godišnji pad od 1,3 postotna boda. Prema administrativnim izvorima, prosječan broj zaposlenih osoba smanjio se za 2,2 %, a stopa nezaposlenosti dosegla je prosjek od 20,2 %. Na pad zaposlenosti u pravnim osobama najviše je utjecao pad radnika zaposlenih u trgovini, proizvodnji i graditeljstvu. 2013. godine nastavio se trend realnog smanjenja bruto plaća; prosječna bruto primanja u pravnim osobama pala su za 1,4 %, dok se u prosječnim isplaćenim neto primanjima zabilježio realni pad od 1,5 %. Sukladno navedenom, zabilježen je rast prosječne produktivnosti rada na tržištu rada od 1,2 %, dok je jedinični trošak rada smanjen za 0,4 %.

Uzevši u obzir trendove na hrvatskom tržištu rada, provedba reformi odigrat će ključnu ulogu u stimuliranju zapošljavanja, čime se bori protiv sive ekonomije i uspostavlja pravni okvir koji će promicati prilagodljivost i fleksibilnost poslodavaca i pružiti primjerenu zaštitu i sigurnost za radnike tijekom zaposlenja. U tom smislu Hrvatska poštuje preporuke Vijeća EU-a vezane za **oslobađanje potencijala tržišta rada** (tj. dovršenje reforme radnog zakonodavstava, analiza sustava određivanja plaća, jačanje aktivnih politika tržišta rada (APTR), posebno u pogledu uspostavljanja kontakta s neprijavljenim mladima i naukovanja, rješavanje problema neprijavljenog rada te poboljšanje ishoda obrazovanja i prijelaza iz obrazovanja na posao). Glavni ciljevi koji će se postići novim Zakonom o radu (usvojio Hrvatski sabor u srpnju 2014.

godine, Narodne novine (NN) 93/14) vezani su za: (i) očuvanje poslova, fleksibilno poslovanje i smanjenje troškova rada; (ii) poticanje zapošljavanja i unutarnje mobilnosti; (iii) omogućavanje poslodavcima da restrukturiraju svoja poduzeća brže i učinkovitije; i (iv) sprečavanje neprijavljenog rada. APTR provode se kako bi se povećale mogućnosti zapošljavanja za tražitelje posla i poboljšala ravnoteža između dostupnih poslova i kvalificiranih zaposlenika te će se jačati potporom iz ESI fondova. Postoji značajan porast u sudjelovanju u APTR-ovima od 2011. godine, posebno u pogledu broja novih sudionika i prosječnog broja sudionika, a pokrivenost dosiže i do 12,4 % 2013. godine, što je više nego u ijednoj ranijoj praćenoj godini (izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ)). U smislu jačanja učinkovitosti i dosega APTR-ova, uspostavljena je Radna skupina u kolovozu 2014. godine. Svrha Radne skupine je analizirati ključne izazove na hrvatskom tržištu rada, predložiti načine za njihovo učinkovito rješavanje, donijeti smjernice za razvoj i provedbu mjera aktivne politike zapošljavanja za sve institucije koje provode APTR-ove u trogodišnjem razdoblju u skladu s Nacionalnim programom reformi (NPR) i preporukama Vijeća EU-a, te dati smjernice za provedbu, uz standarde praćenja i izvješćivanja skladne metodologiji Eurostata/bazom politika tržišta rada (LMPD). Te smjernice i metodologija služit će kao osnova za razvoj godišnjih planova za sve institucije u Hrvatskoj bez obzira na izvor financiranja APTR-ova (npr. državni proračun, ESI fondovi, itd.) čime će se omogućiti sinergijski učinak i bolja učinkovitost i usmjeravanje APTR-ova.

U hrvatskom obrazovnom sektoru napravljene su značajne reforme i poboljšanja, uključujući uvođenje Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO), ali napredak u **poboljšanju učinkovitosti i kvalitete obrazovanja kako bi se bolje odgovorilo na potrebe tržišta rada** je spor. U tom smislu, razvoj instrumenata i organizacije za primjenu HKO (npr. razvoj provedbenog sustava HKO-a, uključujući razvoj profila sektora, prepoznavanje i evaluacija neformalnog i informalnog učenja, modernizacija kvalifikacijskog sustava, tj. razvoj standarda zanimanja, kvalifikacija i obrazovnih programa, uvođenje sustava za razmjenu podataka o razvoju karijere, razvoj sustava praćenja studenata, itd.) predstavljaju značajne doprinose koji se provode i djelomično će se financirati ESI fondovima.

Mladi su u posebno nepovoljnom položaju na tržištu rada - stopa nezaposlenosti u dobnoj skupini 15 - 29 porasla je sa 15,8 % u 2008. na 35,2 % u 2013. godini. Nedavne analize ukazuju na općenito spore i nesigurne prijelaze iz škole na tržište rada za mlade, te na značajne izazove za mlade koji ne završe visoko srednjoškolsko obrazovanje. 47 % mladih svoj prvi posao dobije u zanimanju koje nije u skladu s njihovim područjem obrazovanja. Kada mladi ulaze na tržište rada, smanjenje obujma zapošljavanja ih pogađa teže nego druge sociodemografske grupe. Stoga se planiraju značajne aktivnosti kako bi se mladima pružili individualni APTR-ovi, što bi trebalo rezultirati lakšim prijelazom iz obrazovnog sustava na tržište rada pomoću savjetovanja vezanog za posao i karijeru, kvalitetnog strukovnog obrazovanja i programa izobrazbe, pružanja pripravništva, naukovanja i prvog radnog iskustva. Europski socijalni fond (ESF) će podržati ove mjere.

Budući da makroekonomske prognoze još uvijek predviđaju razdoblje sporog oporavka, nacionalne će se mjere također podržati **shemom Garancije za mlade (GzM)**, sa sličnim ciljevima osiguranja zaposlenja, usavršavanja ili staža za mlade unutar 4 - 6 mjeseci nakon završetka obrazovanja ili napuštanja prethodnog zaposlenja ili daljnjeg školovanja. Hrvatska je također posvećena osmišljavanju i provedbi Inicijative za zapošljavanje mladih (IZM), što će rezultirati pružanjem putova/paketa mjera svim osobama mlađim od 30 godina koje ne rade, ne obrazuju se niti se stručno usavršavaju (NEET). S obzirom da nepravovremeno rješavanje problema nezaposlenosti mladih može imati ozbiljne socioekonomske posljedice na budući razvoj, uloženi su dodatni napori i sredstva za rješavanje ovog gorućeg problema. Oni podrazumijevaju kombiniranje i koordinaciju različitih izvora - ESI fondova i nacionalnih sredstava zajedno s već spomenutim pojedinačnim EU instrumentima.

Visoka nezaposlenost i niska participacija na tržištu rada doveli su do pogoršanja socijalne situacije u Hrvatskoj. 32,3 % hrvatskog stanovništva prijeti opasnost od siromaštva ili socijalne isključenosti (2012.). Vlada smatra da je rad najbolji način za bijeg iz siromaštva, te je predana rješavanju siromaštva i ovisnosti o socijalnoj skrbi te pomaganju nezaposlenima da

pronađu posao i uzdržavaju sebe i svoje obitelji, dok u isto vrijeme provodi reforme sustava socijalnih naknada kako bi se ponovno usmjerile na one kojima su najviše potrebne. Mjereno prema rezultatima postignutima u smanjenju prijetnje opasnosti od siromaštva, učinkovitost socijalnih transfera u Hrvatskoj je ispod prosjeka EU-a te postoji prostor za poboljšanje učinkovitosti sustava socijalne zaštite, bolje usmjeravanje socijalnih naknada i poboljšanje dostupnosti socijalnih usluga. U pogledu **učinkovitosti socijalne zaštite**, aktivacije neaktivnih i nezaposlenih, transparentnosti sustava socijalne zaštite i primjerenosti naknada socijalne pomoći, 2013. usvojen je novi Zakon o socijalnoj skrbi čime su uvedene strože mjere provjere imovine i dohotka i spajanja (4) socijalnih naknada na nacionalnoj razini u zajamčenu minimalnu naknadu (ZMN). Planirana je daljnja konsolidacija socijalnih naknada kroz ZMN i Jedinstveni novčani centar, čime će se upravljati novčanim naknadama na nacionalnoj razini. Sustavno praćenje i evaluacija dohodovnih programa potpore bit će omogućeni jedinstvenom bazom podataka o socijalnim naknadama, što će također omogućiti učinkovitije usmjeravanje socijalnih naknada na najpotrebitije osobe.

Hrvatska ima nepovoljno **poslovno okruženje** i restriktivne politike o tržištu proizvoda koje destimuliraju razvoj i konkurentnost tvrtki. Situacija se proteklih godina popravila i Vlada je uspostavila strukturirani pristup prepoznavanju prepreka za tvrtke te je najavila daljnje mjere za pojednostavljenje poslovanja, uklanjanje prepreka pri ulasku i izlasku te smanjenje ukupnog administrativnog opterećenja. Početni uvjeti su povoljni u pogledu vremena koje je potrebno za otvaranje nove tvrtke i broja potrebnih procedura, dok su troškovi (u % dohotka po stanovniku) ponešto viši od prosjeka EU (izvor: izvješće Doing Business 2014.). Područja u kojima je potrebno još poboljšanja su registracija imovine i zaštita prava ulagača i prava malih dioničara te rješavanje građevinskih dozvola. S tim se problemima već bave reforme identificirane u NPR-u. Hrvatska je također već provela nove zakone vezano uz građevinske dozvole. Novi Zakon o gradnji, Zakon o prostornom uređenju i Zakon o građevinskoj inspekciji u provedbi su od siječnja 2014. godine, te donose sasvim nov koncept postupaka. Vezano za registraciju imovine, provedba Zajedničkog informacijskog sustava (ZIS) povećat će učinkovitost te omogućiti usklađivanje zemljišnoknjižnih i katastarskih podataka. Njegova se puna se primjena očekuje do kraja 2015. godine. Daljnje mjere za poticanje tvrtki i ulaganja najavljene su u pogledu provedbe preporuka Vijeća EU-a, kako bi se smanjili administrativni zahtjevi (npr. daljnje smanjenje i konsolidacija parafiskalnih nameta, itd.) smanjila fragmentacija moderniziranjem i pojašnjenjem administrativnih procesa (npr. daljnjim razvojem usluge e-građani, određivanjem jasnog okvira odlučivanja i odgovornosti na svim razinama javne uprave, u skladu s prijedlogom Strategije razvoja javne uprave 2014.-2020.) te poboljšali administrativni kapaciteti i sustav strateškog planiranja te tako na najbolji način iskoristili ESI fondovi (vidi poglavlje 2. i u poglavlju 1.3 pod Očekivani rezultati za tematski cilj (TC) 11). Mjere definirane u Strategiji suzbijanja korupcije [REF #1] usmjerene su naročito na poboljšanje transparentnosti i djelotvornosti javne nabave na središnjoj i lokalnim razinama te sposobnosti provedbe, praćenja i uočavanja nepravilnosti, kao i jačanje mjera za suzbijanje korupcije u javnoj upravi.

Država i dalje ima važnu ulogu u gospodarstvu zbog vlasništva i udjela u vlasništvu u velikom broju poduzeća, od kojih mnoga posluju negativno i u velikim su dugovima, te predstavljaju rizik za javne financije. Dužnost je Vlade osigurati transparentno i odgovorno upravljanje **tvrtkama u državnom vlasništvu** (TDV), također sukladno preporukama Vijeća EU-a. Strateški okvir za upravljanje i privatizaciju izrađen je 2013. godine, čime je Vlada predložila godišnje planove provedbe za restrukturiranje TDV-ova i upravljanje imovinom u državnom vlasništvu (vidi poglavlje 1.3 pod TC 7).

Vlada je najavila daljnja poboljšanja **sustava nesolventnosti i predstečaja** kako bi se proces nesolventnosti i likvidacije neodrživih poduzeća učinio što učinkovitijim i ojačala uloga trgovačkih sudova u korporacijskim predstečajnim postupcima.

Pravosudni sustav s mnoštvom zaostalih slučajeva je poseban problem kojem će se pristupiti reorganizacijom mreža općinskih sudova i općinskih državnih odvjetništava, unapređenjem parničnih postupaka i informatizacijom sustava pravosuđa, što bi trebalo rezultirati poboljšanjem kvalitete i **učinkovitosti pravosudnog sustava** u Hrvatskoj.

Određeni elementi strukturnih reformi podržat će se ESI fondovima i očekuje se da će doprinijeti bržoj provedbi preporuka Vijeća EU (npr. informatizacija javne uprave i pravosuđa, razvoj elektroničkih usluga kako bi se povećala učinkovitost i transparentnost, provedba metodologije za mjerenje administrativnog opterećenja, itd.).

1.1.4 ANALIZA GLAVNIH IZAZOVA I POTENCIJALA S OBZIROM NA ZAJEDNIČKI STRATEŠKI OKVIR I STRATEGIJU UNIJE ZA PAMETAN, ODRŽIV I UKLJUČIV RAST

Kao što je već rečeno u uvodnim rečenicama Sporazuma o partnerstvu, Hrvatska je doživjela iznenadan zastoj gospodarstva 2008. godine i tek se treba od toga oporaviti. Teški problemi, uključujući visoku i neprekidnu stopu nezaposlenosti (ukupna stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj se više nego udvostručila od 2008. te je 2013. dosegla 17,3 %), opadajuća konkurentnost i smanjenje izvoze baze (Hrvatska je na 75. mjestu od 148 zemalja na Indeksu globalne konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma za razdoblje 2013. - 2014.), naglašene regionalne razlike u pogledu prihoda i životnog standarda ponajviše zbog posljedica rata, slaba povezanost i niska gospodarska aktivnost, uključujući visoku stopu stanovništva ispod linije siromaštva (21,1 % 2011. godine) značajni su izazovi koje Hrvatska mora riješiti kako bi doprinijela postizanju ciljeva strategije Europa 2020. Obveze pri postizanju glavnih ciljeva za cijelu EU do 2020. godine navedene su u NPR-u (za hrvatske nacionalne ciljeve vidi Tablicu 2 u Prilogu 1.).

1.1.4.1 Istraživanje i inovacije

Izdaci za istraživanje i razvoj (I&R) u Hrvatskoj među najnižima su u EU-a (0,75 % BDP-a 2012. godine; posljednji raspoloživi podaci na Eurostatu), s visokim udjelom iz javnih sredstava (0,41 %), a samo 0,34 % BDP-a iz poslovnog sektora (Tablica 3 u Prilogu 1.). Bruto domaći izdaci za I&R značajno su se smanjili u Hrvatskoj nakon što su dosegli vrhunac od 1,05 % BDP-a 2004. godine. Za usporedbu, 2012. su zemlje EU-27 prosječno trošile 2,7 puta više na I&R od Hrvatske. I&R je među najvećim potencijalnim faktorima doprinosa rastu BDP-a, odmah nakon povećanja zaposlenosti [REF #2]. Potrebno je povećanje izdataka za I&R, bliže prosječnoj razini EU-a.

Ako promatramo sredstva državnog proračuna i izdatke za istraživanje i razvoj, unatoč niskim bruto izdacima za I&R, Hrvatska svejedno troši više na I&R od drugih zemalja EU-a sa sličnom razinom dohodaka (Tablica 4 u Prilogu 1.). Standardni pokazatelji uspješnosti poput patentiranja, licenciranja i ugovornog istraživanja su neuobičajeno niski (npr. 30 puta manje prijava za patente na milijun stanovnika od prosjeka EU-a, Tablica 5 u Prilogu 1.), što ukazuje da Hrvatska nije učinkovita u pretvaranju I&R ulaganja u rezultate koje se može patentirati i gospodarsku vrijednost. Iako je moguće da su ovi pokazatelji prikladniji za tehnološki razvijenije zemlje te da se inovacijski sustav ne može ocijeniti samo na temelju njihovog ostvarenja, kada se promatraju zajedno, ovi pokazatelji ukazuju da izdaci za I&R nisu jedino usko grlo pri povećanju inovacija u Hrvatskoj, već i da nacionalni inovacijski sustav ne promovira transfer tehnologija te da nije učinkovit u komercijalizaciji I&R. Stoga treba razmotriti ne samo više ulaganja u I&R, već i bolje usmjerena i učinkovitija ulaganja u pogledu relevantnosti i troška u odnosu na korist. Strukturni izazovi povezani s istraživanjem i inovacijama u Hrvatskoj su povezani i sa slabim upravljanjem nacionalnim inovacijskim sustavom i manjkom integriranog okvira politike za I&R uklopljenog u glavne razvojne strategije Hrvatske.

Privatni je sektor tehnološki slab, ponajviše zbog malog opsega i niske razine ulaganja privatnih poduzeća u I&R [REF #3]. Niska razina ulaganja u I&R predstavlja jedan od glavnih faktora koji koče konkurentnost hrvatskog gospodarstva. Istraživanja pokazuju da inovativna poduzeća rastu brže (i u pogledu prodaje i produktivnosti rada) od neinovativnih (npr. poslovni Izdaci za I&R značajno doprinose radnoj uspješnosti u smislu povećane prodaje i povećane produktivnosti rada, u prosjeku za 12 % odnosno 6 %). Stoga su potrebni povećani napori kako bi se potaknulo I&R i inovacije u poslovnom sektoru.

Suradnje između I&R aktera iz privatnog i javnog sektora su rijetke i nedostatne (npr. prema Izvješću o globalnoj konkurentnosti, suradnja u I&R između visokog školstva i industrije u Hrvatskoj drži 76. mjesto od 148 država). To predstavlja veliku prepreku boljoj inovacijskoj uspješnosti i konkurentnosti. Treba pristupiti problemu nezainteresiranosti i/ili manjka informacija na razini gospodarstva te problemu manjka motivacije istraživačke zajednice za suradnju. Stoga treba razmotriti podršku transferu tehnologije i zajedničkim industrijsko-istraživačke projektima gdje postoje koristi i za poduzeća i za istraživače iz javnog sektora.

U hrvatskom gospodarstvu prevladavaju sektori i proizvodnja s niskom i srednje niskom tehnologijom. Postoji nekoliko globalno konkurentnih segmenata industrije (neto izvoznici) i nekoliko nagrađivanih izvoznih proizvoda u rastućim sektorima(REF #4]. Prema podacima koji pokazuju industrijske udjele u proizvodnji uvoznih i izvoznih dobara, 2010. godine sljedeće su industrije imale. status neto izvoznika u Hrvatskoj: prijevozna oprema, koks, prerađeni naftni proizvodi i nuklearno gorivo, električni strojevi i uređaji, drvo i proizvodi od drva i pluta, nemetalni mineralni proizvodi, tekstil, tekstilni proizvodi, koža i obuća, recikliranje. Udio visokotehnoloških industrija u proizvodnji izvoznih dobara bio je 9,3 % 2010. godine. Preliminarna analiza konkurentnosti, poduzeta u sklopu pripreme Strategije pametne specijalizacije za istraživanje i inovacije u Hrvatskoj (S3), otkrila je konkurentne i komparativne prednosti u sljedećim gospodarskim (industrijskim) sektorima: informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) (telekomunikacije, proizvodnja računala, elektronički i optički proizvodi itd.), izgradnja strojeva, elektronika i mehatronika (proizvodnja električne opreme, farmaceutski proizvodi, prehrambeni proizvodi, drvo i proizvodi od drva i pluta te nemetalni mineralni proizvodi (cement, keramika, staklo i vapnenac). Pregledi tehnologije i znanosti obavljeni u sklopu priprema S3 ukazali su da je kapacitet Hrvatske za istraživanja sličan konkurentnosti industrije u područjima: telekomunikacija, električne opreme, prerade hrane, farmaceutskih proizvoda i IKT. Međutim, također su identificirani značajni kapaciteti znanosti i tehnologije u energetici, okolišu i graditeljstvu. Gospodarska područja s najvećim potencijalom na koje se Hrvatska može fokusirati u kontekstu pametnog, održivog i uključivog rasta raspravljena su u okviru pametne specijalizacije n (vidi poglavlje 1.3 pod TC 1). Ova područja pokazuju jasne snage u smislu konkurentnosti i I&R-a u Hrvatskoj, posebno u pogledu specifičnih potpodručja, u kojima Hrvatska posjeduje jasne konkurentne prednosti u međunarodnom kontekstu, što treba u potpunosti iskoristiti kako bi bili korisni za gospodarstvo.

Postojeći istraživački i znanstveni potencijal u Hrvatskoj treba se iskoristiti za razvoj konkurentnog gospodarstva pokretanog inovacijama. Ključna istraživačka infrastruktura dostupna u zemlji u vlasništvu je javnog sektora. Postoji 25 javnih i 11 privatnih znanstveno-istraživačkih instituta, 7 tehnoloških centara, 16 industrijskih znanstveno-istraživačkih centara, 7 javnih sveučilišta, 13 javnih politehnika, 3 javne škole za više strukovno obrazovanje, 3 privatna sveučilišta, 2 javna veleučilišta i 28 privatnih škola za stručno visoko obrazovanje i 5 ureda za transfer tehnologije. Jedan od razloga što istraživačke institucije ne mogu provoditi kvalitetna istraživanja s utjecajem koji hrvatsko gospodarstvo treba, jest što je većina IRI opreme i infrastrukture (uključujući e-infrastrukturu) zastarjela, raštrkana i fragmentirana.

Hrvatska je već poduzela korake da dodatno ojača nacionalne znanstveno-istraživačke kapacitete poduzimanjem mjera i usvajanjem strategija koje su kompatibilne s politikom EU-a o Europskom istraživačkom području, ali i reformskim mjerama, izmjenama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju [REF #5], Zakona o Hrvatskoj zakladi za znanost (HRZZ) [REF #6], Zakona o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju [REF #7], usmjerenih na stvaranje konkurentnijeg zakonodavnog okvira, temeljenog na programima i kompetitivnom financiranju javnih znanstveno-istraživačkih organizacija (PRO). Dopune Zakona o znanstvenoj djelatnosti i viskom obrazovanju uvode promjene u sustavu financiranja i upravljanja javno-istraživačkim aktivnostima. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (MZOS) je započelo provedbu višegodišnjih financijskih ugovora u razdoblju 2013.-2015. s ciljem uspostave transparentnog i društveno odgovornog financiranja visoko-obrazovnih institucija, kao i promicanja državnog nadzora umjesto državnog upravljanja. Dopunama Zakona o HRZZ iz 2012. godine, programsko i projektno financiranje premješteno

je iz MZOS-a u HRZZ, koji postaje središnje samostalno tijelo za provedbu strogih procedura evaluacije što rezultira financiranjem manjeg broja visoko kvalitetnih projekata. U veljači 2014. potpisan je Sporazum o prijenosu provedbe programa Fonda "Jedinstvo uz pomoć znanja" između Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Hrvatske zaklade za znanost kojim je fond pridružen HRZZ-u. Nadalje, prvi poziv za uspostavu nacionalnih Znanstvenih centara izvrsnosti je u završnoj fazi. Prema NPR-u 2014., sljedeći koraci uključuju restrukturiranje mreže javnih znanstveno-istraživačkih instituta te nastavak shema financiranja dobrih praksi poput fonda Jedinstvo uz pomoć znanja za internacionalizaciju znanstvene aktivnosti (dobio dvije međunarodne nagrade za najbolju praksu), inovacijske programe HAMAG-BICRO-a koji rješavaju manjak financiranja I&R aktivnosti u ranoj fazi od strane MSP-ova što je postao standard u regiji (prepoznato i u izvješću Erawatch 2013. i pozitivno ocijenjeno na Ekonomskom institutu u Zagreb i u Technopolisu Group), te Investicijski fond za znanost i inovacije (SIIF) koji se financira iz programa IPA i strukturnih fondova. Ovo su važni doprinosi jer osiguravaju uvjete za poboljšanu I&R aktivnost, što u kombinaciji s ulaganjima u istraživačku infrastrukturu, dobro upravljanje istraživanjima i poboljšanom suradnjom I&R institucija, sveučilišta i privatnog sektora može rezultirati boljom orijentacijom I&R aktivnosti na potrebe gospodarstva. Stoga se transformacija postojećeg znanja u povećanje produktivnosti i inovacije može smatrati velikim potencijalom za budući gospodarski rast Hrvatske.

Hrvatska ima mali udio radne snage posvećen I&R aktivnostima koje su ključne za pokretanje poboljšanja produktivnosti u čitavom gospodarstvu (Tablica 6 u Prilogu 1.). Ukupan broj istraživača u posljednjem desetljeću smanjio se za 22 % (prema MZOS-ovoj bazi podataka, 2012. je bilo 9,443 istraživača). Istovremeno, u javnom je sektoru bilo zaposleno preko 80 % istraživača (82,43 % 2012.), a u poslovnom sektoru tek 17, 4 %, što je 2,7 puta manje od prosjeka EU-27 (Tablica 7 u Prilogu 1.). Hrvatska treba povećati opseg i kvalitetu radne snage u I&R aktivnostima, posebno u poslovnom sektoru. Hrvatska poduzeća moraju imati pristup vještinama istraživanja koje će im omogućiti da se primaknu prema vrhu lanca vrijednosti i povećaju svoju konkurentnost. Znanstveno-istraživačke organizacije javnog sektora, uključujući sveučilišta, moraju imati dostatnu bazu istraživačkih vještina kako bi obavljale istraživanja svjetske klase i podržavale svoje raznolike uloge u društvu, uključujući produktivni doprinos gospodarstvu.

U usporedbi s EU-om i zemljama sa sličnim dohotkom po stanovniku, **Hrvatska ima nizak udio studenata i maturanata u područjima znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike** (STEM područja) (npr. 2012. otprilike 60 % svih studenata bili su u humanističkim i društvenim znanostima, fakultetima s niskom zapošljivosti). Unutar obrazovnog sustava koji je više usmjeren na teoretsko znanje, nego na njegovu praktičnu primjenu, postoji neusklađenost obrazovanja/vještina maturanata i poslovnih potreba (vidi i poglavlje 1.1.4.10.). Stoga su potrebne mjere i kako bi se povećao odnos studenata i maturanta u STEM područjima i kako bi se obrazovanje usmjerilo na poslovne potrebe i praktičnu primjenu znanja.

1.1.4.2 Poduzetništvo i poslovno okruženje

Nefinancijsko poslovno gospodarstvo u Hrvatskoj sastojalo se 2011. od više od 153.000 poduzeća. Ova poduzeća su zapošljavala 1,03 milijuna osoba i generirala 20,5 milijardi eura dodane vrijednosti. Njih 99,7 % su bila mala i srednja poduzeća (MSP), zapošljavala su 68,3 % osoba i tvorila 54,5 % ukupne dodane vrijednosti (Tablica 8 u Prilogu 1.), što ukazuje da je **sektor MSP-ova u Hrvatskoj važan sastavni dio gospodarskog rasta i predvodnik u otvaranju radnih mjesta**. Nadalje, 2011. MSP-ovi su tvorili 41 % svog izvoza [REF #8]. Te su brojke slične prosjeku EU-a. Između 2001. i 2010. broj MSP-ova u Hrvatskoj porastao je za 71 %, dok se broj velikih poduzeća smanjio za jednu trećinu. Rast MSP-ova je još značajniji u pogledu gospodarske vrijednosti. Devet od deset poduzeća u Hrvatskoj su mikro i mala poduzeća te u prosjeku zapošljavaju 5 radnika. Međutim, u teškim makroekonomskim uvjetima, uz pad BDP-a (-1,2 %), relativnu stabilnost tečajne stope i stope inflacije od 1,1 %, hrvatski MSP sektor zabilježio je ukupni gubitak od 1,7 milijardi kuna po prvi put 2010. godine. Početna stopa je niža nego u većini zemalja EU-a i problem se s vremenom pogoršao zbog visokih stopa zatvaranja obrta. Rezultat je smanjivanje ukupne veličine MSP sektora u Hrvatskoj.

Većina MSP-ova u Hrvatskoj (52 %) radi u uslužnom sektoru (šifre djelatnosti, G do N). Od toga je 32 % poduzeća aktivno u veleprodaji, maloprodaji i popravcima motornih vozila, 16,1 % u sektoru profesionalnih, znanstvenih i tehnoloških aktivnosti, nakon čega slijedi ICT sektor (6,4 %). Iako s 13,1 % svih poduzeća u proizvodnom sektoru, što je iznad pokazatelja zemalja EU-27 (9,8 %), MSP-ovi nisu dominantni, svejedno su vrlo bitni za hrvatsko gospodarstvo zbog doprinosa u zapošljavanju (28 %). Stopa zaposlenosti u aktivnostima koje se intenzivno oslanjaju na znanje u Hrvatskoj je 28,6 %, što je niže od zemalja EU-27 (35,3 %). U proizvodnji je, vezano za poslove prepoznate kao utemeljene na visokoj tehnologiji, udio MSP-ova u Hrvatskoj viši nego u zemljama EU-27 [REF #9].

MSP-ovi u Hrvatskoj suočeni su s mnoštvom problema, od nepovoljnog poslovnog okruženja, manjka prikladnih financijskih sredstava tijekom cijelog ciklusa rasta, do neadekvatnih usluga poslovne podrške s malom dodanom vrijednosti. Pristup novim tehnologijama, kvalificirana radna snaga, logistika, adekvatne i profesionalne institucije za podršku MSP-ovima na svim razinama i infrastruktura od izrazite su važnosti za stvaranje konkurentnih prednosti za poduzeća.

Prema izvješću Doing Business iz 2014., kojim se ocjenjuje ukupno regulatorno opterećenje poduzeća, Hrvatska je na 89. mjestu od 189 zemalja (promjena u odnosu na prošlu godinu: -1). U izvješću se navode reforme koje su olakšale poslovanje, posebno u područjima: pokretanja posla, plaćanja poreza, prekogranične trgovine, provedbe ugovora i rješavanja nesolventnosti [REF #10]. Studija Globalni monitor poduzetništva 2002. - 2011. za Hrvatsku zaključuje da su javne politike (prioriteti i podrška poduzetništvu te pojednostavljenje regulatornog okvira) glavni problem za MSP-ove u Hrvatskoj, dok izvješće SBA Fact za 2013. navodi da bi glavni prioriteti trebali biti poboljšanje poslovnog okruženja u pogledu administrativnih i sudskih slabosti. Stoga će se morati poboljšati klima za ulaganja kako bi se stimulirao rast učinkovitosti, čemu će doprinijeti određena ulaganja iz TC 11. Osim smanjenja administrativnih i regulatornih opterećenja, povećanja učinkovitosti javne uprave i jačanja učinkovitosti sudova, infrastruktura, pristup izvorima financiranja, tehnologije, inovacije, obnova proizvodnje i kvalificirana radna snaga ključne su komponente povećanja gospodarskog rasta Hrvatske.

Nerazmjer i manjak vještina na tržištu rada, osobito visokih i specijaliziranih vještina, posebno jako utječu na poduzeća. Razvoj poduzetničkih vještina (stručnosti) preduvjet je stimuliranja konkurentnosti hrvatskih MSP-ova, ali je i način povećanja broja prilika usmjerenih na novonastala poduzeća te komercijalizaciju tehnologije.

Sposobnost započinjanja, razvoja i vođenja konkurentnih poduzeća od ključne je važnosti za zapošljavanje. Od 2008. zapošljavanje u sektoru MSP-ova u Hrvatskoj palo je za više od 70.000. Problem nezaposlenosti je izrazito ozbiljan u slučaju mladih i može se smanjiti poticanjem poduzetništva. Iako je Hrvatska među vodećim državama članicama EU po samozapošljavanju [REF #11], prisutan je ogroman jaz između sklonosti prema samozapošljavanju i vjerojatnosti samozapošljavanja, na smanjenje kojeg će biti usmjeren dio sredstava u okviru TC 8 .

Pristup svim oblicima izvora financiranja za MSP-ove je ograničen, posebno pristup kapitalu za novostvorena visokotehnološka poduzeća. To je izrazito važna prepreka povezana s povećanjem konkurentnosti i postizanjem gospodarskog rasta. Na nacionalnoj razini Hrvatska ima razvijene financijske institucije slične onima u nekim drugim zemljama EU-a. Međutim, te su institucije nedovoljno kapitalizirane i/ili ne nude dovoljno programa. Njihovo iskustvo, poznavanje tržišta i kapaciteti mogu poslužiti kao dobar temelj za daljnja unapređenja na tom području. Na lokalnoj i županijskoj razini postoje sustavi financijskih instrumenata te organizacijske mreže, ali su prilično slabi, fragmentirani i financijski opterećeni. Zbog nerazvijenog tržišta kapitala glavni izvori financiranja za poduzeća u Hrvatskoj su banke, koje prezaju od rizika i nisu raspoložive po pitanju dugoročnih zajmova. Zajmovi se najviše koriste za kupnju zemljišta i opreme (i do 50 %), stoga su poticaji u obliku kreditnih jamstava također vrlo bitni za 54 % malih poduzeća. Mogućnosti financiranja

visokotehnoloških poduzeća u Hrvatskoj su čak i rjeđe. Do sada je kapitalizacija otvorenih investicijskih fondova rizičnog kapitala s privatnom ponudom Hrvatske u odnosu na BDP 0,07 % te je gotovo jednaka prosjeku EU-a od 0,08 %, ali to je najvećim dijelom privatni, a ne razvojni poduzetnički kapital. Iako se može pretpostaviti da su MSP-ovi u Hrvatskoj više skloni imati dugove, nego financiranje iz kapitala, obično banke koje pružaju zajmove nisu dostupne zbog malo materijalne imovine u posjedu poduzeća, a koju banka zahtijeva kao zalog. Uzevši u obzir sve navedeno, postoji jasna potreba osiguranja prikladnog pristupa financiranju za MSP-ove, budući da to predstavlja jednu od najvećih prepreka rastu i uspjehu poslovanja MSP-ova, posebno za novostvorena poduzeća koja su pod negativnim utjecajem gospodarskog pada u zemlji, pada kreditne aktivnosti i straha od rizika zabilježenom u financijskim institucijama, a što je potkrijepljeno drugim nacrtom ex-ante analize financijskih instrumenata te utvrđeno kao ključna strateška slabost i prepreka budućem rastu.

Ako uzmemo u obzir veličinu domaćeg tržišta, **hrvatska poduzeća moraju povećati konkurentnost i moći ponuditi i prodavati proizvode na međunarodnim tržištima.** Povećanje konkurentnosti pretpostavlja brojne različite stvari, među kojima su svladavanje prepreka i ograničenja koja proizlaze iz regulatornog okvira i uprave, smanjivanje troškova proizvodnje, povećanje produktivnosti i usvajanje novih tehnologija. 2011. udio izvoza MSP-ova u ukupnom izvozu bio je samo 41 %, što ukazuje da MSP-ovi moraju biti konkurentniji kako bi održali prisutnost na novim tržištima (domaćim i stranima), razvili ih ili ušli na njih. Dobra tvore oko pola izvoza Hrvatske, a popriličan dio toga čine strojevi, električni, kemijski i mineralni proizvodi, koji su istovremeno prepoznati kao jedno od ključnih područja pametne specijalizacije, dok po pitanju usluga vodi turizam koji predstavlja oko dvije trećine ukupnog izvoza usluga. Poduzeća orijentirana na izvoz u Hrvatskoj imaju dobru sposobnost prepoznavanja, usvajanja i komercijaliziranja novih tehnologija, u usporedbi s ne-izvoznim poduzećima. 66 % izvoznika nabavilo je nove tehnologije u posljednjih tri godine (gotovo dvostruko više od ne-izvoznika) [REF #12]. Također je zanimljivo da su hrvatska poduzeća, koja koriste inovacije, uspješnija od ostalih zemalja EU po pitanju pretvaranja proizvoda u prihode od prodaje. Međutim, prema dostupnim podacima, samo otprilike trećina hrvatskih MSP-ova koristi neki oblik inovacije (za razliku od 79 % velikih poduzeća) [REF #13]. Struktura inovacijske aktivnosti pokazuje da hrvatska mala poduzeća ne ulažu dovoljno u aktivnost I&R-a i inovacija kako bi uvela nove proizvode i usluge na tržište. Nadalje, podaci pokazuju da je udio visokotehnološkog izvoza u ukupnom izvozu Hrvatske značajno ispod prosjeka EU-a (Tablica 9 Priloga 1.).

Izvozna konkurentnost Hrvatske usko je povezana s obnovom njezine proizvodne strukture, posebno onih sektora koji proizvode otkupiva dobra i usluge. Mada je manjak troškovne konkurentnosti i nadogradnje proizvoda svakako utjecao na širenje i opstanak izvoza na zrelijim tržištima, malena baza izvozivih proizvoda je faktor koji sprečava široku diversifikaciju i održiv rast izvoza Hrvatske. Strukturalna preobrazba hrvatskog prostora proizvodnje u posljednja je dva desetljeća vrlo skromna u usporedbi s proizvodnom obnovom u drugim državama članicama EU-a. Odlučna obnova proizvodnog sustava u Hrvatskoj slijedom toga zahtijeva da i poduzetnički sektor može uvoditi inovacije, natjecati se i rasti na svjetskim tržištima, te zahtijeva poslovno okruženje koje promiče nove poslovne ideje, nagrađuje sklonost riziku i promiče poduzetništvo.

Sektor turizma je jedan od bitnijih pokretača hrvatskog gospodarstva te doprinosi ukupnom gospodarskom i društvenom razvoju Hrvatske. 2013. godine se udio turizma u ukupnom gospodarstvu procjenjivao na 16,5 %, dok je broj stalno zaposlenih osoba u sektoru turizma iznosio 6,3 % ukupno zaposlenih osoba u Hrvatskoj [REF #14]. Turizam je prioritetan horizontalni sektor koji stvara izrazito jake učinke umnožavanja koji se šire i u druge poslovne sektore poput agrikulture, proizvodnje i prerade hrane, graditeljstva, tekstilne industrije itd. Stoga turizam može predstavljati gospodarsku platformu za ukupan razvoj zemlje, kao što je prepoznato u Strategiji razvoja turizma 2020. MSP-ovima u turizmu prepreku predstavljaju dva osnovna problema kojima treba pristupiti: sezonalnost (80 % turističkog prometa odvija se unutar razdoblja od tri ljetna mjeseca) i manjak diversificiranih turističkih proizvoda (što rezultira niskom prosječnom potrošnjom). Manjak sezonskih komplementarnosti s drugim

industrijama također uzrokuje značajnu nepostojanost tržišta rada. Značajno produživanje obalne sezone i razvoj turističke ponude u drugim dijelovima Hrvatske, osim obale, može se pokušati samo uz značajna ulaganja i neprekidnim naporima tijekom duljeg razdoblja, za što MSP-ovi u turizmu nemaju sredstava.

Razlike u poduzetničkoj aktivnosti i poduzetničkom uspjehu razlikuju se između regija. Kontinentalna Hrvatska (NUTS 3) ima 61,42 % malih poduzeća i 66,87 % zaposlenosti, dok je na Jadranu 38,58 % malih poduzeća i 33,13 % zaposlenosti. Kada promatramo situaciju na razini županija (NUTS 3), u kontinentalnoj Hrvatskoj, osim Grada Zagreba koji je iznad prosjeka (s 23,6 % poduzeća i 28,16 % zaposlenosti), najviša poduzetnička aktivnost je u Zagrebačkoj županiji (6,59 % poduzeća i 6,33 % zaposlenosti) i Osječko-baranjskoj županiji (5,37 % poduzeća i 5,49 % zaposlenosti), dok je poduzetnička aktivnost značajno niža u ostatku regije (najniža je u Požeško-slavonskoj županiji s 1,24 % poduzeća i 1,22 % zaposlenosti). Slična je situacija u jadranskoj regiji gdje je poduzetnička aktivnost visoka u Splitsko-dalmatinskoj županiji (10,41 % malih poduzeća i 9,66 % zaposlenosti), Istri i Primorsko-goranskoj županiji (8,93 % malih poduzeća i 8,14 % zaposlenosti), a najniža je u Ličko-senjskoj županiji (0,98 % malih poduzeća i 0,85 % zaposlenosti). Regije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj također su vodeće u broju inovativnih poduzeća (Grad Zagreb, Istra, Varaždinska županija), a županije poput Požeško-slavonske, Vukovarsko-srijemske i Ličko-senjske puno zaostaju [REF #15]. Zastupljenost i aktivnost malih poduzeća u Hrvatskoj nije uravnotežena, ni interregionalno ni intraregionalno, što je jedan od najbitnijih faktora neravnomjernog gospodarskog razvoja hrvatskih regija. Međutim, svih 10 županija s najslabije ocijenjenom konkurentnosti u Hrvatskoj ima i najlošiji razvojni indeks (ispod 75 % prosjeka Hrvatske). Iz ove korelacije je vidljivo da su uzroci slabog razvoja najvećim dijelom uzroci i slabe konkurentnosti.

Na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini uspostavljene su institucije za pružanje različitih oblika podrške poduzetnicima i prije svega MSP-ovima (tj. nacionalne agencije za razvoj i ulaganja, komore, regionalne i lokalne agencije za razvoj, poduzetnički centri i poduzetnički inkubatori). Trenutačno **organizacije za poslovnu podršku (BSO-ovi) poduzetnicima pružaju savjetodavne i usluge podrške s niskom dodanom vrijednosti**. Postoji potreba da se te organizacija razviju i pruže proizvode i usluge prikladne poduzećima u skladu s njihovim položajem u ciklusu rasta. Nadalje, BSO-ovi doživljavaju poteškoće u ispunjavanju potražnje poduzetnika i menadžera za specifične i usluge s visokom dodanom vrijednošću, uključujući upravljanje kvalitetom, marketinške planove, procjenu i podršku ulaganjima i projektima, podršku vezanu za prava intelektualnog vlasništva, podršku vezanu za inovacije i razvoj proizvoda. Treba pružiti sistematsku i dugoročnu podršku tim organizacijama kako bi se izgradili njihovi kapaciteti za pružanje poduzetnicima usluge s višom dodanom vrijednosti te kako bi im se pomoglo postići održivost. Vezano za broj BSO-ova, 2014. godine je u Hrvatskoj bilo ukupno 95 BSO-ova, koji se sastoje od 45 regionalnih i lokalnih agencija za razvoj, 1 organizacije za poduzetničko obrazovanje, 27 poduzetničkih inkubatora, 3 tehnološka parka i 18 poslovnih centara. Iako se ovi brojevi možda i ne čine tako malima, iz geografskog gledišta vezanog za distribuciju na razini županije, raspoređeni su nejednako, 1 do 2 BSO-a nalaze se u svakoj od 8 manje razvijenih županija, a glavna koncentracija BSO-ova je u županijama koje teže najvećim gradovima Hrvatske. MSP-ovi moraju imati pristup visoko specijaliziranoj podršci, koju je ponekad teško dobiti u Hrvatskoj budući da većina pružatelja tih usluga često pokriva šire tržište, zbog ograničene veličine ukupnog gospodarstva, dok se specijalizacija do danas općenito smatrala ograničavajućom u pogledu dobivanja dostatne količine posla.

1.1.4.3 IKT mreže, proizvodnja i korištenje

Trenutačnu razinu provedbe i korištenja suvremenih telekomunikacijskih mreža treba povećati kao preduvjet razvoja IKT-a. Hrvatska ostvaruje dobru osnovnu širokopojasnu pokrivenost (97 % stanovništva u 2013.), dok je u istoj godini 64 % kućanstava u Hrvatskoj imalo širokopojasni pristup Internetu (prosjek EU-a u 2013. godini iznosio je 76 %). U siječnju 2014., penetracija fiksnog širokopojasnog pristupa (mjerena u % stanovništva) iznosila je 21,7 % (prosjek EU-a u 2013. godini iznosio je 29,8 %). U pogledu pokrivenosti pristupnom

mrežom sljedeće generacije, s 33 % u 2013. godini Hrvatska znatno zaostaje za europskim prosjekom koji je u istoj godini iznosio 62 %.

Širokopojasne veze uvedene su 2013. do 21,7 % stanovništva, što je značajno niže od prosjeka EU-a od 29,8 % te iste godine. Gustoća širokopojasnih veza je neravnomjerno raspoređena na području Hrvatske. Zagreb ima najveći stupanj uvođenja širokopojasnog Interneta (27,1 %), nakon čega slijede županije gdje se nalaze veliki urbani centri (Primorsko-goranska županija, Istra, Dubrovačko-neretvanska, Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija), i sve imaju uvođenje širokopojasnog Interneta iznad nacionalnog prosjeka. Za sve druge županije, koje se uglavnom sastoje od ruralnih područja, uvođenje je ispod nacionalnog prosjeka. Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija imaju najniži stupanj uvođenja od 14,9 % i 14,4 % redoslijedom navođenja [REF #16].

S obzirom na mrežnu infrastrukturu, Hrvatska je već ostvarila relativno dobru temeljnu fiksnu širokopojasnu pokrivenost (97,1 % kućanstava u Hrvatskoj u 2013.). Samo 1,9 % hrvatskog stanovništva nema pristup nikakvoj fiksnoj ili mobilnoj širokopojasnoj mreži (tj. bijelim područjima osnovnog širokopojasnog pristupa), i to uglavnom u ratom stradalim područjima, planinskim područjima i na otocima. U smislu raspoloživih tehnologija, pokrivenost većinom tehnologija zaostaje za prosjekom EU-a, uz izuzetak DSL-a koji je malo iznad prosjeka (94,1 % u Hrvatskoj u usporedbi s 92,9 % u zemljama EU-27 u 2012.). Ova dominacija jedne vrste tehnologije i pristupa povezana je s postojećom bakrenom mrežom, koja zadovoljava postojeće kapacitete, ali ne dopušta značajniji napredak u dostupnosti širokopojasne mreže i brzini pristupa prema mrežama sljedeće generacije.

Jedan od razloga koji sprečavaju povećanje uvođenja širokopojasnih veza i raširenije korištenje širokopojasnog pristupa Internetu te internetskih usluga, nedovoljna je i neujednačena primjena širokopojasne infrastrukture moderne mreže sljedeće generacije. Ukupna pokrivenost mrežom sljedeće generacije u Hrvatskoj je iznosila 33,3 % 2013. godine, što je Hrvatsku smjestilo daleko iza prosjeka pokrivenosti pristupnom mrežom sljedeće generacije u EU-a, gdje je taj prosjek iste godine iznosio 61,8 %. Nadalje, tekuća razina pokrivenosti pristupnom mrežom sljedeće generacije, koja je ostvarena ulaganjima operatora na tržištu elektroničkih komunikacija, uglavnom je koncentrirana na nekoliko gusto naseljenih urbanih područja Hrvatske (krajem 2013., u ruralnim područjima manje od 0,04 % kućanstava imalo je pristup uslugama pristupa sljedeće generacije). Stoga značajan broj kućanstava, institucija javne uprave, obrazovnih i zdravstvenih institucija, kao i MSP-ova smještenih izvan velikih urbanih područja nije u mogućnosti pristupiti brzim širokopojasnim mrežama i koristiti napredne IT usluge i aplikacije, čime se koči ujednačen regionalni razvoj u Hrvatskoj i eksploatacija socioekonomskih koristi povezanih s raspoloživošću širokopojasnih pristupnih mreža sljedeće generacije. 2013. godine samo su 1 % svih širokopojasnih veza bile veze pristupa sljedeće generacije.

Postoji potreba za usmjeravanjem na bijela područja (nepokrivena područja) i osiguravanjem sinergije s drugim prioritetima financiranja radi ostvarivanja maksimalne koristi. U skladu s tehničkim i ekonomskim analizama navedenim u "Studiji o modelima financiranja i potporama za ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu" iz 2012. godine, najmanje 60 % hrvatskog stanovništva neće biti pokriveno infrastrukturom za mrežu sljedeće generacije zbog slabih izgleda profitabilnosti ulaganja u mrežu sljedeće generacije na područjima s manjom gustoćom naseljenosti (uglavnom naselja u prigradskim i ruralnim područjima). Mnoga od ovih naselja smještena su u potpomognutim područjima (u skladu s klasifikacijom iz Zakona o regionalnom razvoju).

IKT pismenost hrvatskih građana je niska. Srednji i napredni stupanj vještine uporabe računala prisutan je kod 45 % hrvatskih građana (2012.), što je ispod prosjeka zemalja EU-27 (51 % za istu godinu) [REF #17]. Sličan nerazmjer između prosjeka Hrvatske i prosjeka EU-a može se primijetiti i usporedbom korištenja Interneta, zapošljavanja IKT stručnjaka u poduzećima i stjecanju IKT vještina kroz obrazovanje. Na temelju Eurostatovih podataka o vještinama uporabe računala u EU-a, 4 % diplomanata hrvatskog visokoškolskog obrazovanja (prvi i drugi stupanj) u 2012. diplomiralo je na području informatike (prosjek zemalja EU-27

iznosio je 3,4 % za istu godinu), što pokazuje potencijal za korištenje IKT-a među mladom populacijom.

Razina pružanja i korištenja e-javnih usluga također je relativno niska. Hrvatska zaostaje u gotovo svim pokazateljima povezanim s pružanjem i prihvaćanjem usluga e-vlade (npr. opća online dostupnost Vlade u Hrvatskoj u prosjeku iznosi 57 % u svim događanjima iz svakodnevnog života, u usporedbi s prosjekom zemalja EU-27 od 74 %, dok je online iskoristivost u prosjeku 63 % u odnosu na 70 % u zemljama EU-27 [REF #18]). Postotak osoba koje koriste Internet za interakciju s tijelima javne vlasti iznosio je samo 25 % u 2013. (42 % u zemljama EU-27). Za poduzeća je ovaj pokazatelj bio 63 % (u 2010. godini), nasuprot 76 % u zemljama EU-27 [REF #19]. Javne e-usluge u Hrvatskoj u većoj se mjeri pružaju poduzećima nego građanima. Od 2010. 50 % osnovnih javnih usluga dostupno je hrvatskim građanima putem Interneta (u usporedbi s prosjekom u zemljama EU-27 koji iznosi 81 %). Značajan broj kućanstava, institucija javne uprave i sudstva, poduzeća, obrazovnih, zdravstvenih i kulturnih ustanova te drugih subjekata nisu povezani ili se ne mogu povezati na mreže, pristupati podacima i razmjenjivati informacije, pružati i primati e-usluge. Istovremeno, primjena IKT rješenja postaje ključan element bolje isporuke ciljeva strategije, omogućujući Vladi pružanje usluga građanima i poduzećima na brži, djelotvorniji i troškovno učinkovitiji način. Postoji jasna potreba za podizanjem razine pružanja i prihvaćanja e-usluga kod građana i poduzeća.

U 2010. godini, u zemljama EU-27, sektor IKT-a (IKT proizvodnja i IKT usluge) ostvario je 4,38 % BDP-a, 2,53 % zapošljavanja i 15,9 % dodane vrijednosti [REF #20]. Za Hrvatsku ne postoje usporedivi statistički podaci. Međutim, Eurostatovi podaci iz 2011. pokazuju da je IT sektor u Hrvatskoj relativno produktivan, ako se uspoređuje stvoreni udio dodane vrijednosti po faktorskom trošku (8,23 %)s udjelom broja zaposlenih osoba (3,75 %). Stoga se može zaključiti da **proizvodnja i korištenje IKT-a mogu pozitivno utjecati na hrvatsko gospodarstvo.**

1.1.4.4 Potrošnja energije i učinkovitost

Razine emisija u Hrvatskoj postojano su rasle od sredine 1990-ih do 2008. (po prosječnoj stopi od 3 % godišnje), nakon čega su se počele smanjivati uglavnom zbog kolapsa industrije i gospodarske krize. Ukupna emisija stakleničkih plinova (GHG) u Hrvatskoj u 2011. iznosila je 26,6 mil./t CO_2ekv, što je za 17 % manje u usporedbi s 1990. U smislu sektorskog doprinosa emisijama stakleničkih plinova, on je ostao relativno ujednačen tijekom tog razdoblja, s najvećim udjelom u emisijama ugljikovog dioksida (CO_2) od 75 %, nakon čega slijede emisije metana (CH_4) s 12 % i didušikovog oksida (N_2O) s 12 %. Sektori koji najviše doprinose emisiji stakleničkih plinova u 2011. u Hrvatskoj bile su energetske industrije i sektor prometa te poljoprivrede (Tablica 10 u Prilogu 1.).

Opće značajke hrvatskog **energetskog sustava** su sljedeće:

- Trend opadanja ukupne primarne opskrbe energijom i konačne potrošnje energije u razdoblju od 2008. do 2012., s 11 odnosno 8 postotnih bodova [REF #21];
- Energetski intenzitet/energetska učinkovitost gospodarstva iznad je prosjeka zemalja EU-28 (157 % EU-28 u 2012. [REF # 22]); i
- Relativno visoka energetska ovisnost (53,6 % u 2012.) [REF #23], s dominacijom ugljičnih izvora (nafta, plin) koji su obuhvaćali dvije trećine konačne potrošnje energije u 2012. [REF #24].

Sektori koji najviše doprinose konačnoj potrošnji energije opći su potrošački sektori, uglavnom kućanstva i usluge, uključujući infrastrukturu javnog sektora s 4 % udjela i prijevoza (34 %), dok industrijski sektor iznosi 17 % [REF #25]. Protivno općem trendu opadanja potrošnje energije posljednjih godina, sektor zgradarstva održava relativno stabilnu razinu potrošnje energije u razdoblju između 2008. i 2012. Sektor zgradarstva, koji uključuje stambene objekte, javne i poslovne zgrade, jedan je od najvećih energetskih potrošača, s 43 % udjela u konačnoj potrošnji energije u 2012. (49 % ako mu se pribroji i uslužni sektor). Od te brojke, 2/3 se odnosi na rezidencijalni sektor, dok se 1/3 može pripisati javnom i

komercijalnom sektoru. Važno je napomenuti da se gotovo 70 % energije potrošene u sektoru zgradarstva odnosi na potrebe hlađenja/grijanja. Osim što su stari i neučinkoviti, sustavi toplinarstva također pružaju vrlo nisku pokrivenost (tek 10 % kućanstava). Što se tiče transporta, unatoč relativnom (malom) smanjenju u proteklim godinama, to je najbrže rastući sektor u smislu potrošnje energije u Hrvatskoj, s povećanjem svojega udjela s 21 % na 34 % između 1991. i 2012. [REF #26].

Energetski intenzitet/energetska učinkovitost u Hrvatskoj veća je od prosjeka EU-a te, iako se primarna i konačna potrošnja energije neprestano smanjuje, to nije pripisivo povećanoj učinkovitosti upravljanja energijom, već prvenstveno općem padu potrošnje energije zbog općih gospodarskih uvjeta. Konačna potrošnja energije u razdoblju od 2008. do 2012. smanjila se za 8 %, dok je u istom razdoblju energetski intenzitet gospodarstva praktički ostao na istoj razini. Promatrajući indeks energetske učinkovitosti (ODEX), mogu se uočiti sljedeći trendovi u razdoblju od 2007. do 2012.: (i) ODEX se postojano smanjuje (što ukazuje na učinkovitije korištenje energije), ali ne tako naglo kao potrošnja; štoviše, istovremeno se može primijetiti da se ukupna opskrba energijom smanjuje brže (smanjenje za 6,8 % u 2011. u odnosu na 2010.) nego potrošnja (smanjenje za 2,5 % u 2011. u odnosu na 2010.), što ukazuje na ograničeni učinak mjera energetske učinkovitosti; (ii) osim što je najveći potrošač energije, sektor kućanstava nalazi se znatno iznad općeg ODEX-a (svih sektora), što pokazuje njegovu relativnu energetsku neučinkovitost, s prosječnom potrošnjom energije po kućanstvu (u smislu kWh/m^2) većom nego u susjednim zemljama EU-a, a to ukazuje da je najveći potencijal za uštede u sektoru zgradarstva; i (iii) ODEX za sektor prometa raste, što povlači dodatni prioritet usmjeravanja ka mjerama energetske učinkovitosti [REF #27]. Što se tiče industrije, ODEX se brzo smanjuje, međutim to je vjerojatnije posljedica gospodarskih previranja u promatranom razdoblju, nego provedbe mjera energetske učinkovitosti (EE) u većem opsegu.

U smislu proizvodnje energije iz **obnovljivih izvora energije** (OIE), Hrvatska se nalazi iznad prosjeka EU-a (ukupni udio od 16,8 % u konačnoj potrošnji energije, u usporedbi s prosjekom od 14,1 % u zemljama EU-28 u 2012.) [REF #28]. U sektorskom smislu, na temelju Direktive 2009/28/EZ, u 2011. preko 34 % bruto potrošnje struje proizvedeno je iz obnovljivih izvora, dok je udio obnovljivih izvora u potrošnji energije grijanja/hlađenja i sektora prometa bio mnogo niži te je iznosio 12,8 % i 1,4 %, tim redoslijedom [REF #29]. Međutim, čak i kada se govori o velikom udjelu obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije, postotak se prvenstveno pripisuje velikim hrvatskim hidrocentralama (94 %), dok drugi obnovljivi izvori (male hidroelektrane, vjetar, solarni izvori, biomasa itd.) doprinose sa samo 6 % [REF #30]. Stoga, iako je ukupna razina proizvodnje energije iz obnovljivih izvora relativno dobra, okarakterizirana je većim postrojenjima (tj. velikim hidrocentralama), nasuprot nerazvijenom sustavu male proizvodnje iz obnovljivih izvora, koji cilja na potrošnju energije na mjestu proizvodnje (koji na taj način ne bi samo pridonio smanjenju emisija, već bi i osigurao sigurnost opskrbe energijom), ali i nerazvijenom korištenju obnovljivih izvora koji su prikladniji lokalnim uvjetima (prije svega biomasa i solarni izvori) i koji mogu doprinijeti razvoju lokalnih gospodarstava. Kratak opis razvojnih trendova u području obnovljivih izvora energije i njihovih glavnih potencijala nalazi se u Prilogu 3..

Hrvatska se oslanja prvenstveno na (uvezena) goriva na bazi ugljika, čija će potrošnja u budućnosti najvjerojatnije rasti, dok će se proizvodnja lokalne nafte i prirodnog plina vjerojatno smanjiti zbog iscrpljenosti nalazišta. Stoga Hrvatska mora nastojati smanjiti svoju ovisnost o uvozu energije prvenstveno povećanjem učinkovitosti potrošnje energije i daljnjim korištenjem obnovljivih izvora. Važno je napomenuti da su u Hrvatskoj administrativne sposobnosti za planiranje i upravljanje energijom slabe, s potencijalnim ulaganjima popraćenim relativno složenim administrativnim postupcima. Opće stanje distribucije energije/infrastrukture upravljanja energijom nije zadovoljavajuće, s ograničenim opsegom zasebnih mjerača potrošnje i individualizirane naplate te praktički zanemarivim udjelom pametnog mjerenja potrošnje i pametnih mreža.

1.1.4.5 Okoliš, učinkovitost korištenja resursa i klimatske promjene

U skladu sa Šestim nacionalnim izvješćem prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC), **jasni pokazatelji klimatskih promjena u Hrvatskoj mogli su se uočiti tijekom razdoblja između 1961. i 2010.** [REF #31]. Isto Izvješće donosi scenarije učinaka klimatskih promjena u budućnosti (2011. - 2040.) predviđajući: a) daljnji porast srednjih temperatura (0,8 °C do 1 °C) koji će utjecati na cijelo područje, posebno na obalna područja i otoke, b) neujednačen trend razine padalina (prosječno smanjenje 8 - 12 %), međutim, s najjačim smanjenjem ponovo u obalnom području, i c) dodatni porast broja sušnih dana u jesenskom razdoblju (za 1 % do 4 %). Stoga se **Hrvatsku smatra visokoosjetljivom u smislu učinaka klimatskih promjena**, kako u smislu prirodnih ekosustava (hidrologija, tlo, bioraznolikost), tako i u smislu glavnih gospodarskih aktivnosti (turizam, šumarstvo i poljoprivreda), prvenstveno u obalnim zonama i šumama. Hrvatska se dosad uglavnom bavila ublažavanjem učinaka klimatskih promjena, a daleko manje prilagodbama na klimatske promjene. Hrvatska trenutačno ima nedostatno temeljito znanje o stvarnim učincima klimatskih promjena na okoliš i gospodarstvo, kao i nedovoljno razvijene kapacitete za borbu protiv klimatskih promjena na svim razinama. Nacionalna strategija i Akcijski plan za prilagodbu klimatskim promjenama, koji treba biti dovršen 2016., predstavit će sveobuhvatan pristup rješavanju tih pitanja. Ovi će dokumenti također uključiti strategiju i mjere kojima će se utjecati na područja posebno pogođena klimatskim promjenama „hot spots“).

U smislu specifičnih (prirodnih) rizika, u razdoblju od 1995. do 2012. prijavljena je šteta u iznosu od 3,5 milijardi eura, od čega je samo 5 % nadoknađeno iz državnog proračuna. Rastuća razina štete nastale u tom razdoblju iznosila je oko 200 - 300 milijuna eura izravne štete godišnje, a to se odnosi samo na izravnu financijsku štetu (tj. ne brojeći ekološku štetu) [REF #32]. **Najozbiljnija šteta veže se uz poplave, suše i požare, a oko 70 % oštećenih područja su poljoprivredna zemljišta** (posebno zbog suša) [REF #33]Funkcionalnost sustava zaštite od poplava otprilike je 75 %, dok se, prema privremenoj procjeni rizika od poplava, značajan dio teritorija (53 %) smatra visokorizičnim područjem bez ikakve ili s ograničenom zaštitom. Nadalje, nedavne poplave pokazale su da se iste događaju u područjima koja se ne smatraju visokorizičnima, uz zabilježene rekordno visoke razine vode i iznimno dugotrajno vrijeme povlačenja [REF #34]. U razdoblju od 2005. do 2012. zabilježeno je 2.488 šumskih požara u kojima je stradalo gotovo 80.000 ha šuma, od kojih je velik dio smješten u obalnoj regiji (u smislu broja požara i zahvaćenog područja) [REF #35]. Sadašnji sustav upravljanja katastrofama relativno je nerazvijen, kako u smislu infrastrukture, tako i u smislu nužnih ljudskih i tehničkih kapaciteta za smanjenje rizika od kriznih situacija i poboljšanje prevencije, spremnosti i odgovora na katastrofe. U tijeku je sastavljanje Procjene rizika od nepogoda (planirani dovršetak je do kraja 2015.), koja će pružiti temelje za poboljšanje općeg sustava upravljanja katastrofama, posebno prioritiziranjem posebnih rizika i mjera koje zahtijevaju ublažavanje.

Stanje okoliša u Hrvatskoj je relativno dobro, međutim, sektorske ocjene otkrivaju različite potrebe u smislu razvoja i sanacije. U smislu **gospodarenja** (komunalnim) **otpadom**, Hrvatska je zabilježila manju razinu proizvodnje komunalnog otpada po stanovniku od prosjeka zemalja EU-27 (Tablica 11 u Prilogu 1.), s prilično visokim stupnjem pokrivenosti prikupljanja otpada (99 % u 2012.). Međutim, pokazatelji uspješnosti gospodarenja otpadom niži su od prosjeka zemalja EU-28 u 2012. u smislu razine materijalnog recikliranja komunalnog otpada (51 kg po stanovniku odnosno 130 kg po stanovniku) i udjela komunalnog otpada zbrinutog na odlagalištima (323 kg po stanovniku odnosno 160 kg po stanovniku) [REF #36]. Oko 83 % komunalnog otpada u Hrvatskoj zbrinjava se na odlagalištima otpada, dok je prosjek EU-a oko 40 % (Tablica 11 u Prilogu 1.). Što se tiče biorazgradivog otpada, približno 83 % tog otpada zbrinuto je na odlagalištima tijekom 2012. [REF #37]. Takva situacija, s jedne strane, stvara ekološko opterećenje i opasnost, a, s druge strane, čini cijeli sustav gospodarenja otpadom neučinkovitim u pogledu korištenja resursa i potencijala za razvoj komplementarnih gospodarskih aktivnosti.

Situacija je nešto bolja s posebnim kategorijama otpada koje podliježu posebnim zakonski reguliranim načinima odvojenog sakupljanja i ponovne uporabe (također su financijski potpomognuti), pri čemu se stopa sakupljanja i ponovne uporabe kreće od 35 % (za električni

i elektronički otpad) do 85 % (za ambalažni otpad) [REF #38]. U smislu odlagališta otpada, u 2012. sanirano je i zatvoreno ukupno 107 odlagališta komunalnog otpada, dok ih je 48 u postupku sanacije, a 146 se još uvijek koristi uglavnom za potrebe zbrinjavanja komunalnog otpada. Istovremeno se planira uspostava/izgradnja novih centara za zbrinjavanje otpada koji će sadržavati suvremenu infrastrukturu za gospodarenje otpadom i zbrinjavanje otpada do 2018., od kojih su tri trenutačno u postupku uspostave. Osim službenih, procjenjuje se da postoji 3.000 nesređenih (divljih) odlagališta, od kojih je do sada sanirano njih oko 750. Postoji i 13 lokacija koje su visoko zagađene otpadom ("crne točke"), tj. lokacije stvorene dugotrajnim neprikladnim gospodarenjem industrijskim (tehnološkim) otpadom, od kojih je sanirano njih 4.

Hrvatska nema uspostavljen funkcionalan sustav gospodarenja opasnim otpadom, koji se, zapravo, većinom (do 70 %) čak niti ne prijavljuje. Prijavljeno je samo 60.000 tona opasnog otpada, dok procijenjena godišnja proizvodnja iznosi 213.000 tona. U Hrvatskoj ne postoji posebno odlagalište opasnog otpada. Jedna trećina prijavljenih količina opasnog otpada se izvozi, dok preostali dio sakupljaju i prerađuju licencirane tvrtke. [REF #39].

U **sektoru vodoopskrbe** postoje razlike u pokazateljima uspješnosti između Hrvatske i EU. Tablica 12 u Prilogu 1. pruža podatke o ključnim pokazateljima vodne infrastrukture iz odabranih zemalja, budući da ne postoje podaci o prosjeku EU-a.

Službeni podaci koji bi omogućili detaljnu usporedbu između Hrvatske i prosječne razine priključenosti na vodoopskrbnu mrežu država članica EU-a ograničeni su. Međutim, iz raspoloživih informacija može se zaključiti da je **dostupnost javne infrastrukture u sektoru vodoopskrbe u Hrvatskoj niža nego u EU-a**, posebno s obzirom na prikupljanje i obradu otpadnih voda. Nadalje, postoje značajne prostorne razlike u vodoopskrbi u smislu razine priključenosti na sustav između crnomorskog bazena (77 %) i jadranskog bazena (91 %), kao i u smislu sustava kanalizacije. Što je još važnije, ove se razlike odnose na veličinu naselja s prosječnom stopom priključenosti od 74 % u aglomeracijama s više od 150.000 populacijskog ekvivalenta i oko 4 % u naseljima s manje od 2.000 populacijskog ekvivalenta. [REF #40].

Javni vodovodni sustav u Hrvatskoj trpi vrlo visoke gubitke (oko 45 %), a otprilike 6 % stanovništva koje nije priključeno na javni sustav vodoopskrbe koristi vodu koja nije u skladu s mikrobiološkim standardima [REF #41].

U skladu s Okvirnom direktivom o vodama, Hrvatska je pripremila svoj prvi Plan upravljanja riječnim slivovima (PURS) za razdoblje 2013. - 2015., dok je drugi, koji obuhvaća razdoblje od 2016. do 2021., u pripremi. PURS postavlja glavne ciljeve povezane s postizanjem i/ili održavanjem dobrog stanja vodnih tijela i sukladnosti sa svim zahtjevima za kvalitetu vode u osjetljivim područjima. Program mjera (kao dio PURS-a) predviđa nekoliko mjera, od kojih se glavna veže uz zaštitu vode od onečišćenja (kroz ulaganja u prikupljanje i obradu kanalizacijskih voda) i učinkovitije gospodarenje vodama (u smislu zahvaćanja i zaštite voda).

Trenutna situacija (kao što je i prethodno opisano) u pogledu ispunjavanja obveza koje proizlaze iz usklađivanja s pravnom stečevinom u području upravljanja otpadom i vodama, a koje je Hrvatska preuzela Ugovorom o pristupanju (usklađenost s odredbama Direktive o odlagalištima otpada, Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda, Direktiva o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju), jasno upućuje da su nužna značajna, prvenstveno infrastrukturna, ulaganja u narednom razdoblju kako bi se ispunili definirani ciljevi.

Štoviše, poboljšanja u komunalnom sektoru su neophodna, budući da je sadašnji institucionalni sustav gospodarenja otpadom i vodama fragmentiran i neučinkovit (s više od 150 tvrtki koje se bave poslovima vezanim uz vodu i više od 200 onih koje se bave komunalnim otpadom). Stoga se konsolidacija prvenstveno odnosi na reorganizaciju komunalnog sektora, tj. na povećavanje učinkovitosti davatelja usluga te će uključivati mjere izgradnje kapaciteta, organizacijsku potporu novim/postojećim pružateljima komunalnih

usluga, usklađivanje sa zahtjevima direktiva, pružajući kapacitete koji omogućuju/podržavaju upravljanje infrastrukturom nakon završetka projekta. Konsolidacija je potrebna s ciljem osiguravanja odgovarajuće raspoloživosti usluga diljem Hrvatske, stvaranja temeljnih preduvjeta za uravnoteženiji regionalni razvoj i osiguravanje učinkovitog upravljanja resursima, kao i zaštite prirodnog okoliša.

Hrvatska obiluje dobro sačuvanim prirodnim resursima i bioraznolikošću, s 40.000 identificiranih taksona (ukupna procjena je 50.000 do 100.000) [REF #42]. Prema raznolikosti biljnih vrsta (0,080 vrsta/km^2 ili 0,088 vrsta/km^2 uključujući podvrste), Hrvatska zauzima treće mjesto u Europi, s vrijednim genetičkim potencijalom posebno sa stajališta bioraznolikosti i potrebe za prilagođavanjem životnih i gospodarskih uvjeta klimatskim promjenama. Međutim, trend gubitka biološke i krajobrazne raznolikosti može se primijetiti uglavnom zbog prekomjernog (neučinkovitog) korištenja prirodnih resursa, gubitka staništa, ulaska stranih vrsta, onečišćenja i pritisaka gospodarskih aktivnosti (prvenstveno zbog razvoja infrastrukture i poljoprivrede [REF #43]). Spomenuti problemi, zajedno s potrebom za boljim znanjem i boljom informiranošću o bioraznolikosti i ekosustavima te njihovim uslugama, odgovarajući okvir za upravljanje Natura 2000 područjima i propadanje šumskih staništa zagađenih kopnenim minama, predstavljaju glavne probleme.

Postoji gotovo 3.000 vrsta iz 16 različitih taksonomskih skupina ocijenjenih na Crvenom popisu biljaka i životinja Hrvatske, od kojih je više od 45 % taksona ugroženo [REF #44]. Zaštićena područja pokrivaju 8,56 % ukupnog hrvatskog državnog područja (12,20 % na kopnu i 1,94 % unutarnjih voda i teritorijalnog mora) na ukupno 419 lokacija [REF #45] u 9 kategorija prostorne zaštite [REF #46], dok parkovi prirode pokrivaju 50 % ukupnog zaštićenog područja. Hrvatska ekološka mreža Natura 2000 obuhvaća 36,67 % kopnenih i 16,39 % morskih površina (ukupno 29,38 %), uključujući sve nacionalne i parkove prirode [REF #47]. Obnova i očuvanje bioraznolikosti od posebnog je značaja za različite ekosustave, posebno za šumska područja, budući da šume pokrivaju oko 48 % kopnene površine Hrvatske. Posljedice Domovinskog rata u obliku **zaostalih minskih polja** mogu se još uvijek pronaći u zaštićenim područjima prirode u Hrvatskoj, uključujući lokacije Nature 2000 područja, onemogućujući optimalno rješavanje njihovog dugoročnog razvoja. Prema podacima Hrvatskog centra za razminiranje, ukupan broj minski sumnjivih područja unutar zaštićenih prirodnih lokacija prekriva 324 km^2, a većina se odnosi na minsku kontaminaciju šuma i šumskih zemljišta, sprečavajući održivo upravljanje šumama. Od ukupnih minskih sumnjivih područja u Hrvatskoj (613,6 km^2), šume zauzimaju 81 %, a poljoprivredna zemljišta 9 %. Procjenjuje se da je polovica ukupnih minskih sumnjivih područja zapravo zagađena minama.

Hrvatska ima preko 8.000 dobara na popisu zaštićene kulturne baštine, i to pretežito nepokretnih dobara poput povijesnih i arheoloških lokaliteta, nakon čega slijede pokretna dobra (koja se čuvaju u muzejima) te nematerijalna ostavština, sa 7 dobara na UNESCO-ovom popisu zaštićene svjetske spomeničke baštine i 14 dobara na UNESCO-ovom popisu nematerijalne kulturne baštine [REF #48]. Osim toga, Hrvatska je iznimno bogata vrijednim pejzažnim karakteristikama koje su rezultat klimatske i reljefne raznolikosti, kao i tradicijskom baštinom. Govoreći o doprinosu sektora kulture, ne raspolaže se točnim podacima o udjelu u sveukupnim poslovnim aktivnostima, no sa sigurnošću se može pretpostaviti da se radi o rastućem sektoru.

Takvo bogatstvo u smislu prirodne i kulturne baštine daje prednost dvama glavnim ciljevima: prvi je povezan s postizanjem odgovarajuće razine usporednog očuvanja i održivosti baštine, a drugi s iskorištavanjem takvog potencijala za potrebe razvoja i zapošljavanja, uglavnom putem povezivanja s turističkim sektorom [REF #49].

Globalni trend **urbanizacije**, prisutan i u Hrvatskoj, povlači specifična pitanja u vezi s ekologijom i upravljanjem resursima. S jedne strane, postoje određeni izazovi urbanog okoliša, prvenstveno kakvoća okolnog zraka koja je u Hrvatskoj ocijenjena kao neadekvatna u 6 urbanih područja (Zagreb, Sisak, Kutina, Rijeka, Osijek i Split) koja su privremeno izložena neadekvatnom sastavu zraka zbog onečišćenja uzrokovanog industrijom i/ili prometnim opterećenjima, dok s druge strane postoji potencijal razvoja *brownfield* lokacija iz napuštene

infrastrukture i postrojenja u državnom vlasništvu, kao što su bivše vojne i industrijske lokacije koje nisu odgovarajuće valorizirane. Samo u vlasništvu središnje države postoji oko 300 bivših vojnih objekata (iako se sva ne nalaze u urbanim područjima) [REF #50], čime se otvaraju mogućnosti gospodarskog i društvenog razvoja bez opterećivanja (iskorištavanja) dodatnih fizičkih i prirodnih resursa.

Iako postoje mnoge siromašne i ugrožene zajednice u urbanim područjima Hrvatske, one su rijetko koncentrirane u siromašnim područjima velikih gradova kao što je to slučaj u Zapadnoj Europi. Prostornu koncentraciju nezaposlenih ili na drugi način ugroženih osoba pretežito nalazimo u ruralnim i ugroženim malim gradovima i naseljima.

Slabi i nedovoljno razvijeni kapaciteti na svim razinama u smislu broja zaposlenika, organizacijskih pitanja, tehničke opreme i modernizacije ključni su problemi koje treba riješiti kako bi Hrvatska mogla potpuno i adekvatno odgovoriti na izazove i obveze povezane s energijom i okolišem. Postojeće stanje obilježeno nerazvijenim institucionalnim i administrativnim kapacitetima, ograničenim ulaganjima u razvoj i opremanje sustava upravljanja, dovodi do neučinkovitosti unutar sustava kao takvog, ali i do neučinkovitog upravljanja resursima (prirodnim i proizvedenim). Pitanje izgradnje kapaciteta horizontalno je i diversificirano te uključuje različite aktivnosti poput obučavanja, formalnog obrazovanja, promicanja itd., kojima se treba baviti usporedno s prethodno opisanim specifičnim potrebama i izazovima pojedinih sektora.

1.1.4.6 Prometna infrastruktura

Specifična konfiguracija Hrvatske, čija ukupna površina iznosi 56,594 km^2, ukazuje na vitalnu važnost prometne infrastrukture za ukupni razvoj zemlje. Zbog svojega zemljopisnog položaja, tranzitni promet ima velik značaj u smislu povezivanja Srednje Europe sa zemljama Jugoistočne Europe. **Kroz Hrvatsku prolaze ključne dionice prometnih pravaca na mreži TEN-T, a njihov tranzitni potencijal mogao bi se iskoristiti kao podrška održivom razvoju zemlje.** Osnovni koridor, koji se proteže od zapada do istoka Hrvatske i povezuje jugoistok EU-a sa središnjom i zapadnom Europom (nekadašnji X. paneuropski koridor), važan je koridor za cijeli europski prometni sustav te se uvelike, i više od ostalih, koristi za tranzitni promet. Također, najznačajnija željeznička pruga na hrvatskoj mreži nalazi se na mediteranskom osnovnom koridoru koji povezuje glavnu hrvatsku luku Rijeku s unutrašnjosti, gospodarskim središtem Hrvatske – Zagrebom i čitavim područjem Srednje Europe (nekadašnji ogranak b V. paneuropskog koridora). U kontekstu povezivanja pomorskih putova s unutrašnjosti istočne Europe također vrijedi spomenuti razgranatu mrežu koridora koji povezuju luku Ploče s Budimpeštom te osnovni koridor Rajna - Dunav preko Bosne i Hercegovine (nekadašnji ogranak c V. paneuropskog koridora).

Osnovna mreža prometne infrastrukture u Hrvatskoj sastoji se od cesta (29.038 km), željeznica (2.722 km), pomorskih luka od Europskog i nacionalnog interesa, unutarnjih vodnih putova, zračnih luka i terminala za mješoviti prijevoz. Budući da je zemlja pretrpjela značajnu ratnu štetu između 1991. i 1995., dobila je zajmove od Svjetske banke i Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD) kako bi unaprijedila ceste, željeznice i kontrolu zračnog prometa. Ulaganja u proteklom desetljeću bila su usmjerena na izgradnju četverotračnih brzih autocesta. Svi drugi oblici prometa, posebno željeznice, zahtijevaju poboljšanje kvalitete, a postoje i problemi interoperabilnosti, povezanosti/dostupnosti, onečišćenja i sigurnosti, koji su ključni ne samo za ostvarivanje regionalnog gospodarskog potencijala, već i za podizanje ukupne kvalitete života.

Pridruživanje EU omogućilo je Hrvatskoj da preuzme vodeću ulogu u prijevozu tereta u Jugoistočnu Europu i iz nje. Europske politike zahtijevaju posebno razvijene koridore za prijevoz tereta, koji su atraktivni za tržište zahvaljujući njihovoj pouzdanosti, ograničenom prometnom zagušenju i nižim operativnim i administrativnim troškovima. Ti koridori također moraju biti koncipirani tako da optimiziraju korištenje energije i ograničavaju utjecaj na okoliš (npr. emisije onečišćivača).

Željeznice predstavljaju nerazvijenu vrstu prijevoza. To se odražava u nedostacima u hrvatskom željezničkom sektoru, koji je daleko od cjelovitog, visokokvalitetnog i interoperabilnog i kojemu nedostaje povezanost sa susjednim zemljama. Iako Hrvatska u smislu gustoće mreže premašuje prosjek EU-a (s obzirom na ukupnu površinu ili stanovništvo [REF #51]), Hrvatska željeznička mreža ima duge dionice koje nisu elektrificirane ili koje su jednotračne [REF #52]. Europski sustav za upravljanje željezničkim prometom ne koristi se na glavnim linijama kako bi osigurao interoperabilnost sa susjednim zemljama. Zbog lošeg stanja infrastrukture, učinkovitost željeznica je znatno smanjena, što se očituje prilično malim komercijalnih brzinama na određenim dionicama te učestalim otkazivanjem i kašnjenjem vlakova. Prosječna konvencionalna brzina vlakova je 61,8 km/h, dok je prosječna komercijalna brzina vlakova 36 km/h. Tijekom 2013., prevezeno je 24,2 milijuna putnika i 10,6 milijunska tona robe, što predstavlja smanjenje u odnosu na podatke iz 2008. [REF #53]. S obzirom na broj elektromotornih i dizelskih motornih vlakova, putničkih vagona i lokomotiva, sadašnji kapacitet željezničkog voznog parka je nezadovoljavajući, s velikim brojem neaktivnih vagona koji zahtijevaju velika financijska ulaganja te motornih vlakova za lokalni i putni prijevoz koji su zastarjeli, neudobni i s niskom razinom pouzdanosti.

Hrvatska ima više od 364 stare industrijske željezničke linije ukupne duljine 500 km koje nisu u upotrebi. Nakon rata, tijekom kojeg je željeznička infrastruktura pretrpjela velika oštećenja, ulaganja u željezničke pruge od regionalne važnosti bila su skromna pa se funkcionalni kapacitet tih linija neprestano smanjivao. Najkritičnije i potpuno derutne dionice željezničkih pruga od lokalne važnosti samo su popravljane, i to pretežito s već rabljenim materijalima. Razina ulaganja bila je nedovoljna s obzirom na starost i derutno stanje željezničke infrastrukture.

Loši uvjeti i djelomično zastarjela željeznička infrastruktura dovode do stalnih gubitaka udjela u modalnoj podjeli (Tablice 13 i 14 u Prilogu 1.) i doprinose većoj potrošnji goriva i emisija, budući da se većina prijevoza odvija na cestama. Poboljšanja željezničke infrastrukture (ali i infrastrukture unutarnjih vodnih putova) išla bi u korist uravnoteženijoj modalnoj podjeli putničkog i teretnog prometa te bi dovela do povećanja konkurentnosti. Postojeće linije treba nadograditi i, prema potrebi, izgraditi nove. Posebnu pažnju treba posvetiti stvaranju multimodalnih međuveza. Zajedno s modernizacijom željezničkih pruga duž TEN-T-a, važno je proširiti tu vrstu aktivnosti i po prometnim pravcima od regionalne važnosti koji ne pripadaju TEN-T-u, budući da se dominantan dio prometa zapravo odvija u putničkom, a posebno putničkom željezničkom prometu. S obzirom na slabu infrastrukturu, zastarjeli željeznički vozni park i zastarjelu signalizacijsku i komunikacijsku opremu, većina mjera u smislu veza i mobilnosti mora biti usmjerena na iskorištavanje potencijala željeznica u razvoju multimodalnog sustava prijevoza i olakšavanje korištenja općenito ekološki prihvatljivijih i sigurnijih prijevoznih sredstava.

Daljnji razvoj željezničkih trasa TEN-T-a predstavlja samo dio izazova u podržavanju jedinstvenog europskog prometnog područja i promoviranju Hrvatske kao jednog od glavnih prometnih pravaca Europe. **Modernizacija i popunjavanje nedostataka prometne infrastrukture glavnih cestovnih linija koje čine dio mreže TEN-T** imat će značajan utjecaj na međunarodnu povezanost, ali i na razvoj pojedinih regija, promovirajući njihov prodor na unutarnje tržište EU-a, ali i ulazak u globalno gospodarstvo.

Hrvatska ima 1.400 kilometra dugu, visokorazvijenu mrežu autocesta. Međutim, dodatne dionice još uvijek su u izgradnji i/ili zahtijevaju modernizaciju u smislu utjecaja na okoliš. Glavni nedostaci infrastrukture cestovnog prometa su loša povezanost sa susjednim zemljama i nedostatna ili nepostojeća povezanost regionalnih centara s autocestama te stoga i s TEN-T-om. Posebno istaknut slučaj potonjeg predstavlja Dubrovnik sa širim područjem južne Dalmacije, gdje je izražen problem prometnih uskih grla na TEN-T vezi s kopnenom Hrvatskom preko pristupnog koridora Bosne i Hercegovine do Jadranskog mora. To pitanje će postati još relevantnije kada Hrvatska pristupi području Schengena, budući da će to uključivati viši stupanj kontrola na granici.

Hrvatska ima mali udio ekološki prihvatljivog prijevoza, što zahtijeva ulaganje dodatnih

napora u razvoj inteligentnog, održivog i integriranog javnog prijevoza te gradskih i prigradskih mobilnih sustava s niskim emisijama ugljika. Javni prijevoz je nepouzdan, spor, neudoban i pun uskih grla i zagađenosti zraka (gradski promet je krivac za otprilike trećinu emisija CO_2 iz prijevoza). Javni prijevoz postoji samo na područjima važnijih gradova: Zagreba, Rijeke, Osijeka, Splita i njihovih aglomeracija, kao i Varaždina, Karlovca, Zadra i Pule, te je snažno orijentiran na autobusni prijevoz (samo Zagreb i Osijek imaju tramvajske mreže). Osim toga, javni prijevoz nije integriran, budući da ne postoje zajednički vozni redovi ili vozne karte koje vrijede za različite vrste prijevoza. Intermodalni terminali, koji omogućuju prijelaz s jedne vrste javnog prijevoza na drugu, ne postoje ili su vrlo rijetki. Ovaj sektor je također obilježen slabom dostupnošću, povećanjem osobnog (samostalnog) prijevoza u gradovima i nedovoljnim korištenjem alternativnih načina gradskog prijevoza. Postoji jasna potreba za povećanom mobilnošću u gradovima putem razvoja inteligentnih, održivih, integriranih sustava javnog prijevoza s niskim emisijama ugljika (gradska i prigradska regionalna mobilnost - područja dnevnih migracija), kao i za smanjenjem negativnog utjecaja na okoliš uklanjanjem zapreka i uskih grla koja uzrokuju onečišćenje i zagušenje na postojećoj cestovnoj infrastrukturi, dekarbonizacijom sektora javnog prijevoza i promoviranjem čistog prijevoza, uključujući upravljanje i nadzor, infrastrukturu i vozni park za sve oblike gradskog prijevoza.

Nedovoljna dostupnost i loša povezanost otoka, u kontekstu područja prigradskih i dnevnih migracija, predstavljaju drugi specifičan izazov u Hrvatskoj. Posebna morfologija hrvatskog državnog područja, s velikim brojem nastanjenih otoka (50), stvara dodatna ograničenja s ciljem osiguravanja teritorijalne kohezije i uravnoteženog razvoja zemlje. Problemi poput zastarjele infrastrukture, visokih troškova održavanja, loših veza između otoka te između kopna i otoka, sezonalnost prometa i nedovoljni kapaciteti postojeće prometne infrastrukture rezultiraju slabom dostupnošću regija i uzrokuju porast depopulacije u velikom dijelu hrvatskih otoka. Infrastruktura lučkog prometa neadekvatna je, kao i prometna infrastruktura koja povezuje luke s unutrašnjosti. Zbog toga je potrebno povećati dostupnost putničkog prijevoza na otoke, s otoka i između otoka. U tom smislu, glavna vrsta prijevoza je pomorski promet, no također je iznimno važno osigurati i odgovarajuću dostupnost luka na kopnu te stoga planirati cestovnu mrežu i povezane usluge javnog prijevoza i drugih usluga obalnih gradova s važnim putničkim lukama, uzimajući u obzir dodatne zahtjeve putnika koji putuju na otoke/s otoka.

Važan čvor je i **dubrovačka zračna luka**, koja bi trebala sve više preuzimati ulogu glavnog generatora (atraktora) prometa zbog svoje uloge u dostupnosti na srednjoj do velikoj udaljenosti na ovome području. Pristup Dubrovniku je putem zračnog prometa trenutačno ograničen kvalitetom objekata i značajnom razlikom u broju putnika između glavne sezone i postsezone (npr. razlika u putničkom prometu između kolovoza 2013. i siječnja 2013. premašuje 1500 %), a kapacitet postojeće zračne luke ne omogućuje daljnji rast putničkog zračnog prometa. Nadalje, sigurnosni i ekološki aspekti zračne luke pod znatnim su pritiskom povećanog broja putnika.

Važan element povezanosti te stoga i općeg razvoja također je i **cestovna sigurnost**. Ukupna duljina cesta u Hrvatskoj iznosi 29.410 km, od čega na državne ceste otpada 6.843 km, na županijske ceste 10.967 km, a na lokalne ceste 10.346 km [REF #54]. Ceste su podijeljene u 5 kategorija: vrlo dobre, dobre, prihvatljive, loše i vrlo loše. Samo 18 % državnih cesta u dobrom je stanju, 34 % je u prihvatljivom stanju, 24 % u lošem stanju i 23 % u vrlo lošem stanju [REF #55]. Zbog ograničenih ulaganja u modernizaciju cesta koje ne spadaju u kategoriju autocesta, budući da povećanje uvjeta sigurnosti na cestama nije slijedilo 58-postotno povećanje prijevoza robe zabilježeno u razdoblju od 2000. do 2010., ceste se nalaze u lošem stanju i nedostaju im odgovarajući objekti cestovne infrastrukture. Nedostatna ulaganje u obnovu cesta zbog velikih troškova održavanja dovela su do brojnih prometnih nezgoda iznad prosjeka EU-a, što nesporno čini pitanja sigurnosti iznimno važnima. Rekonstrukcijom dijela mreže, troškovi održavanja cesta će se umanjiti, a sigurnost povećati.

Hrvatska ima visoku smrtnost u prometnim nesrećama u usporedbi s EU-om (86 mrtvih na milijun stanovnika, u usporedbi s prosjekom EU-a od 52 mrtva na milijun stanovnika), a broj prometnih

nezgoda je iznad prosjeka EU-a. Do većine automobilskih nesreća i smrtnih slučajeva u Hrvatskoj dolazi u urbanim područjima (80 % nesreća događa se u urbanim aglomeracijama, u odnosu na 68 % u EU-u, a postotak smrtnih slučajeva je 59 %, u odnosu na 39 % u EU-a). Međutim, Hrvatska je od 2008. uspjela postići veliko smanjenje smrtnosti u prometnim nesrećama te se dodatno obvezala da će do 2020. upola smanjiti smrtnost u nesrećama na temelju **Nacionalnog programa sigurnosti cestovnog prometa za razdoblje od 2011. do 2020.** U okviru tog Programa, kvaliteta cestovne infrastrukture samo je jedan aspekt sigurnosti, a dodatno se bavi provedbom prometnih zakona (brzina, vožnja pod utjecajem alkohola, novčane kazne i kazneni bodovi), standardima sigurnosti vozila (inspekcijski pregledi standarda), sigurnošću pješaka, hitnim službama (broj službe za hitnu pomoć, oprema, službe spašavanja i zdravstvene službe) te upravljanjem sigurnošću na cestama (uključujući postupke temeljene na činjenicama i rezultatima, nadzorne i podatkovne sustave koji podržavaju primjereno dijagnosticiranje i reagiranje).

S obzirom na **unutarnje plovne putove**, njihova ukupna duljina unutar granica Hrvatske iznosi 740,2 km, a glavne riječne luke smještene na njima su Osijek, Sisak, Slavonski Brod i Vukovar (sve su klasificirane kao TEN-T luke). Unutarnji plovni putovi u Hrvatskoj dio su rajnsko-dunavskog osnovnog koridora. Iako ukupna gustoća mreže iznosi 18 km na 1.000 km^2, što je relativno gusto u usporedbi s prosječnom gustoćom mreže unutarnjih plovnih putova EU-a, koja iznosi 9,4 km na 1.000 km^2, rijeke u Hrvatskoj nedovoljno se koriste kao prometni koridori. Broj plovnih dana vrlo je nizak, dok trenutačna klasifikacija unutarnjih plovnih putova omogućuje plovidbu relativno malih brodova te stoga dodatno ograničava njihovu konkurentnost. Dodatni problem je i zastarjela lučka infrastruktura.

Razvijena je nova Strategija prometnog razvitka koja pruža smjernice za razvoj sektora prometa, posebno s obzirom na regionalni i javni prijevoz, budući da, kao dio nacionalne politike, po prvi put uvodi podsektor gradskog i javnog prijevoza općenito te uvodi koncept funkcionalnih prometnih regija.

Zaključno, postojeća fizička infrastruktura dobra je početna točka budućeg razvoja sektora prometa u Hrvatskoj [REF #56]. Ulaganja u prometnu infrastrukturu trebala bi doprinijeti podizanju razine i kvalitete usluga prijevoza, čime će se povećati broj putnika i promet robe općenito. Također postoji i dobar potencijal za logistički razvoj, a posebno za daljnji razvoj prometa na morskim i unutarnjim plovnim putovima.

Glavni izazovi za Hrvatsku mogu se sažeti i prioritizirati sljedećim redom: (1) Postoji snažna potreba za **osiguravanjem strukturalnih promjena kako bi se omogućila učinkovita konkurentnost željeznica** i zauzimanje znatno većeg udjela u teretnom prometu na srednjim i velikim udaljenostima. Razvoj željeznica snažno je povezan s pomorskim lukama, koje bi mogle imati glavnu ulogu kao logistička središta te stoga zahtijevati učinkovite veze s unutrašnjošću. (2) Iako su veze s autocestama na glavnim koridorima manje-više razvijene, neka **regionalna područja još uvijek nemaju pristup mreži TEN-T, dok su dijelovi cestovne mreže TEN-T neadekvatni.** (3) Javni prijevoz u povezivanju otoka i u aglomeracijama nedovoljno je razvijen te nedovoljno korišten. (4) Dubrovačka zračna luka bori se s problemom naglog porasta broja putnika i sezonalnosti prometa. (5) Sigurnost na cestama prilično je niska. (6) Unutarnji plovni putovi, gdje postoje neiskorišteni potencijali, moraju imati sve veću ulogu, posebno u kretanju roba prema unutrašnjosti i u povezivanju europskih mora.

Nadalje, jake točke Hrvatske su dobra mogućnost zapošljavanja u sektoru prometa te postojanje znanja, iskustva i tehnologija za daljnji razvoj. Nacionalna i lokalna prometna mreža moraju se stalno razvijati radi osiguravanja pristupa tržištima i odgovarajućih gospodarskih veza među regijama unutar zemlje te veza s glavnim koridorima TEN-T-a. Modernizacija i razvoj mreže prometne infrastrukture znatno će doprinijeti postizanju kvalitetnijeg poslovnog okruženja i učinkovitoj provedbi ciljeva socijalne kohezije, povećanju mobilnosti radne snage i smanjenju regionalnih nerazmjera. Odgovarajuće stanje prometne infrastrukture pomoći će u privlačenju ulaganja u naselja, male gradove, općine i druga administrativna središta, osigurati urbano-ruralnu mobilnost te smanjiti stopu nezaposlenosti. Isto tako, hrvatska poduzeća u sektoru prometa mogu primijeniti svoje iskustvo i stručnost u

pitanjima infrastrukture, vozila i putnika za uvođenje najbolje prakse i inovativnih ideja u svoj budući razvoj.

1.1.4.7 Sudjelovanje i vještine na tržištu rada

Situacija i trendovi na hrvatskom tržištu rada vrlo su nepovoljni. U razdoblju od 2008. do 2013. stope nezaposlenosti su se udvostručile, popevši se s 8,4 % na 17,3 %, bez jasnih znakova snažnog oporavka u predstojećem srednjoročnom razdoblju [REF #57]. Negativni trendovi prisutni su od početka gospodarske krize 2008. te su izravno određeni nesigurnošću gospodarskog okruženja i nedostatnom međunarodnom konkurentnošću Hrvatske. Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godine smanjila se sa 62,9 % u 2008. na 53,9 % u 2013., što Hrvatsku stavlja na samo začelje u usporedbi sa svim državama članica EU-a [REF #58].

Iako je stopa zaposlenosti porasla zbog revidirane ponderirane vrijednosti podataka iz Ankete o radnoj snazi (npr. s 49,1 % na 52,7 % u četvrtom kvartalu 2013. za dobnu skupinu od 15 do 64 godine), te je zabilježen porast godišnje stope zaposlenosti u prvom kvartalu 2014. (52,8 %, u odnosu na 50,7 % prvom kvartalu 2013., sve izraženo revidiranim ponderiranim vrijednostima) [REF #59], što ukazuje na početak oporavka, u razdoblju do 2020. postoji snažna potreba za značajnim naporima kako bi se smanjio jaz stopa zaposlenosti, na temelju industrijske strategije i sveobuhvatnih reformi usmjerenih na uključivanje u području obrazovanja i vještina, institucija tržišta rada, sustava mirovinskih i socijalnih naknada predstavljenih u NPR-u, kao i intervencija usmjerenih na tržište rada.

Iz šire perspektive, današnje stanje na tržištu rada u Hrvatskoj posljedica je šireg sklopa socioekonomskih događanja u protekla dva desetljeća, što pokazuje da je sadašnja neravnoteža na tržištu rada strukturne prirode te stoga zahtijeva strukturnu reformu. Oportunitetni troškovi prelaska s planske privrede na tržišno gospodarstvo, popraćeno značajnom deindustrijalizacijom, u kombinaciji s trajno niskim sudjelovanjem u cjeloživotnom učenju (oko 2,2 do 2,4 % stanovništva u dobi od 25 do 64 godine), uzrokovali su strukture neravnoteže na tržištu rada, visoku stopu odlaska s tržišta rada u invalidsku i ranu mirovinu te stoga i nisku stopu zaposlenosti starijih radnika (36,5 % u 2013.), kao i vrlo kratko i stagnirajuće očekivano trajanje radnog vijeka (oko 31,1 do 31,4 godine). Posljednjih godina strukturni problemi ponovo su izronili u gospodarskoj krizi, rezultirajući većom redundantnošću u sektorima restrukturiranja (podaci Ankete o radnoj snazi i administrativni podaci o pravnim osobama pokazuju da je, u usporedbi s početkom krize, zapošljavanje naročito palo u građevinarstvu, veleprodaji i maloprodaji, proizvodnji (niska i visoka tehnologija), nakladništvu i medijima te je u tim sektorima otpušteno više od jedne šestine radne snage). Iako je trend ranog odlaska u pogledu invalidskih mirovina nedavno zaustavljen (s 30 - 34 % svih odlazaka u mirovinu u razdoblju od 2007. do 2009. na 7 % u 2013.), to je dovelo do znatnog povećanja broja obeshrabrenih radnika koji žele raditi, ali ne traže posao, koji se povećao s 3,4 % radno sposobnog stanovništva u 2008. godini na 6,5 % u 2013. te zahtijeva odgovarajuću aktivaciju.

U svojim ključnim strateškim dokumentima, Vlada ističe ciljeve poput smanjenja nezaposlenosti, rješavanja problema neusklađenosti i nedostatka vještina, očuvanja radnih mjesta i uklanjanja uzroka daljnjeg rasta nezaposlenosti. Koristeći ESI fondove, Hrvatska teži povećanju stope zaposlenosti sa 55,4 % zabilježenih u 2013. godini na 62,9 % do 2020.

Strukturni uzroci i dugotrajno cikličko pogoršavanje također su doveli do strmog porasta **dugotrajne nezaposlenosti**. U kriznom razdoblju od 2008. do 2013., godišnji prosjek stope dugotrajne nezaposlenosti povećao se s 5,3 % na 11,0 % (oko dvije trećine ukupnog broja nezaposlenih) [REF #60]. Dugotrajno nezaposleni čine 63,7 % svih nezaposlenih. Ovaj rizik je posebno visok među nezaposlenima sa stupnjem obrazovanja nižim od srednjoškolskog, starijim nezaposlenim osobama, nezaposlenim osobama bez prethodnog radnog iskustva, ženama i mladima. Osobe koje su dugotrajno nezaposlene izložene su riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, budući da ih vremenski odmak i zastarjela znanja i vještine čine manje konkurentnima na tržištu rada.

Jedan od glavnih izazova politike zapošljavanja u Hrvatskoj u sljedećem srednjoročnom razdoblju ostaje potpuna provedba **reforme tržišta rada** u bliskoj suradnji sa socijalnim partnerima, čime će se smanjiti krutost tržišta rada, povećati zapošljivost radno sposobnog stanovništva, smanjiti udio neprijavljenog rada te tako doprinijeti povećanju zapošljavanja i produktivnosti radne snage. Predviđene mjere potrebne u politici zapošljavanja također su povezane i s drugim politikama koje se tiču postizanja strateških ciljeva hrvatskog gospodarstva, kao što je podizanje kvalitete obrazovnog sustava, djelotvorno promicanje cjeloživotnog učenja, modernizacija socijalnih službi i poboljšanje konkurentnosti kroz povećanje sredstava za istraživanje i razvoj te oslanjanje na suvremene tehnologije u skladu s okvirom pametne specijalizacije.

Nedostatak učinkovite interakcije tržišta rada i obrazovnog sustava negativno utječe na zapošljivost radno sposobnog stanovništva, što ukazuje na konstantnu potrebu za prilagođavanjem ponudi i potražnji za vještinama na tržištu rada. Stoga uspjeh u poboljšanju stanja na tržištu rada kroz provedbu procesa reforme leži u istodobnoj obrazovnoj reformi (posebno kroz provedbu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira) i reformi sustava znanosti i inovacija. To uključuje cjeloživotni razvoj poduzetničkih kompetencija i razvoj poduzetničkih vještina/stručnosti, kao preduvjet za stimuliranje konkurentnosti MSP-ova i porast broja novih poduzeća vođenih novim poslovnim prilikama. Potencijal dobro obrazovane radne snage i cjeloživotnog učenja može se djelotvornije iskoristiti kako bi se osiguralo da je stjecanje stručnosti u skladu s potrebama tržišta rada, posebno s obzirom na činjenicu da postoji rastuća potražnja za visokokvalificiranom radnom snagom u sektorima obilježenim industrijskom strategijom i uslugama koje se intenzivno oslanjanju na znanja, posebno visokotehnološke usluge s intenzivnim korištenjem znanja (npr. IKT).

Osim toga, **razina samozapošljavanja i dalje je neadekvatna te ne može doprinijeti poboljšanju stanja na tržištu rada**. U razdoblju od 2008. do 2013., udjel samozaposlenih osoba u ukupnom broju zaposlenih u dobi od 20 do 64 godine smanjio se sa 17,6 % na 15,8 % [REF #561]. S jedne strane, ovaj negativni trend odražava nepostojanje učinkovitih mjera za razvoj kompetencija potrebnih da podrže samozapošljavanje, a s druge strane, nepostojanje pristupa izvorima financiranja i administrativne prepreke koje posebno štete razvoju mikropoduzeća. Veliki potencijal leži u stvaranju fleksibilnih poslova i radnih uvjeta koji se lakše prilagođavaju promjenjivom gospodarskom okruženju. Posebno je važna uloga samozapošljavanja koje bi moglo pridonijeti poboljšanju situacije na tržištu rada te će njegova uloga biti dodatno razvijena i usmjerena na sve nezaposlene, a posebno one koji su u nepovoljnijem položaju na tržištu rada.

Javne institucije tržišta rada zahtijevaju daljnja poboljšanja kako bi učinkovito ispunjavale svoju ulogu posrednika između ponude i potražnje radne snage te kako bi se smanjio nerazmjer na nacionalnim, regionalnim i lokalnim tržištima rada. Lokalna tržišta rada također imaju presudnu ulogu u smanjivanju regionalnih nerazmjera. Trenutačno postoji ustrajna i značajna razlika u stopama nezaposlenosti među hrvatskim županijama (na razini NUTS 3), u rasponu od 9,5 % (Grad Zagreb) do 34,7 % (Vukovarsko-srijemska županija) u 2013. godini. Nerazmjer se proteže na industrijsku strukturu, razinu gospodarskog razvoja, prihod i obrazovanje, sastav stanovništva i raspoložive ljudske resurse. Glavna gospodarska aktivnost usredotočena je na nekoliko važnijih gradova, kao i većina slobodnih radnih mjesta [REF #62]. Značajan nerazmjer također ukazuje na slabu mobilnost stanovništva i ograničenu dostupnost usluga zapošljavanja.

Opisano stanje na tržištu rada poziva na jaku potporu aktivaciji, zapošljavanju i zadržavanju skupina u nepovoljnijem položaju na tržištu rada pomoću mjera APTR. Opseg takvih mjera prilično je proširen u razdoblju od 2011. do 2013. (mjere APTR-a iskoristilo je ukupno 53,656 osoba u 2013., što je najveći zabilježeni broj). Te mjere su instrument za postizanje razvijenijeg i konkurentnijeg tržišta rada i predstavljaju izravnu intervenciju koja će znatno povećati mogućnost zapošljavanja ciljanih ugroženih skupina, uz istovremeni skroman doprinos ukupnom zapošljavanju. Za učinkovitu provedbu reformi i mjera na tržištu rada presudno je razviti institucionalne kapacitete institucija tržišta rada. HZZ, kao ključni sudionik na tržištu rada, treba reorganizirati i ojačati kako bi bolje zadovoljavao specifične regionalne i lokalne

potrebe kroz kvalitetnu provedbu ciljanih mjera APTR i pružanje usluga profesionalnog usmjeravanja i usklađivanja interesa i sposobnosti pojedinaca sa zahtjevima poslova, u partnerstvu s lokalnim dionicima. Sposobnost utvrđivanja područja u kojima su potrebne političke intervencije na tržištu rada u velikoj mjeri ovisi o dobroj bazi dokaza, analitičkom kapacitetu, pouzdanim instrumentima za prikupljanje podataka i integriranim bazama podataka svih relevantnih institucija tržišta rada. Nadalje, postoji potreba za praćenjem primjene mjera politike i za postojanjem sustava ocjenjivanja utjecaja politike s ciljem boljeg usmjeravanja, povećanja dosega i izbjegavanja nepotrebnih preopterećenja i efekata supstitucije.

Određene specifične skupine stanovništva posebno su pogođene negativnim gospodarskim stanjem i suočene s velikim poteškoćama pri integraciji na tržište rada, što uvjetuje potrebu za dodatnim naporima kako bi se povećala zapošljivost tih ugroženih skupina [REF #63]. **Osobe koje nemaju stečen stupanj srednjoškolskog obrazovanja**, **mlade osobe**, **žene i stariji radnici posebno su podzastupljeni na tržištu rada**. U pogledu dobnih skupina, stope zaposlenosti vrlo su niske među mladima, kao i osobama u dobi od 50 do 64 godine. Zbog dobi, obrazovnih rezultata i zdravstvenih problema, branitelji su suočeni s brojim preprekama i ograničenjima na tržištu rada. Naročiti su izazovi za sudjelovanje na tržištu rada što samo dodatno naglašava potrebu osiguravanja direktne podrške kroz APTR, uključujući samozapošljavanje, ali i čitav niz preventivnih i brzodjelujućih mjera tržišta rada.

Mladi su u izrazito nepovoljnom položaju na tržištu rada, s porastom stope nezaposlenosti dobne skupine 15-29 s 15,8 % 2008. na 35,2 % 2013. godine, dok stopa mladih u NEET statusu iznosi 20,9 %, što je značajno iznad prosjeka EU-a (15,9 %). Određenim istraživanjima [REF #64] utvrđen je obrazac produljenih i nesigurnih prijelaza iz sustava obrazovanja u svijet rada za mlade općenito, pogotovo za mlade koji nisu završili visoko srednjoškolsko obrazovanje, imaju ograničenu obiteljsku podršku ili je uopće nemaju, koji pate od zdravstvenih problema ili invaliditeta ili pripadaju romskoj manjini. Isto je istraživanje pokazalo da za 47 % mladih prvo zaposlenje u struci nije bilo u skladu s njihovim područjem obrazovanja, a slični su rezultati utvrđeni u profilima strukovnih sektora pomoću registarskih podataka [REF #65]. Mladi koji ulaze na tržište rada više su pogođeni smanjenim zapošljavanjem, nego što je to slučaj s ostalim sociodemografskim skupinama. **IZM** sa zajedničkim proračunom u iznosu od 3 milijarde eura na razini EU-a pokrenuta je radi provedbe mjera, kao i glavnog cilja podrške mladima u NEET statusu. Hrvatska odlučno podupire Inicijativu Europske komisije za zapošljavanje mladih i obvezuje se u potpunosti provesti Plan implementacije GzM, kao i da će koristiti sredstva ESI fondova komplementarno nacionalnim i drugim sredstvima namijenjenima za održivu integraciju mladih na tržište rada. Fondove te Inicijative trebaju koristiti države članice u skladu s ESF-om i drugim nacionalnim projektima s ciljem (re)integracije mladih u NEET statusu na tržište rada i/ili obrazovni sustav. U okviru Operativnog programa (OP) Učinkoviti ljudski potencijali, poseban je cilj posvećen intervencijama Inicijative, čime se obuhvaćaju sve inicijative povezane s IZM-om, a potpora usmjerava prema pojedincima (ciljan skupina mladih je do 30 godina starosti). I Hrvatska će kroz Plan implementacije GzM provesti shemu GZM, zajedno s razvojem profesionalnog usmjeravanja u obrazovnom sektoru i sektoru zapošljavanja, čime bi se podržao razvoj vještina upravljanja karijerom, koje su važne za mlade koji se ne nalaze na tržištu rada. S obzirom na makroekonomska predviđanja prema kojima slijedi razdoblje sporog oporavka, Hrvatska je predana provedbi Plana implementacije GzM (dostavljen Europskoj komisiji u travnju 2014. zajedno s NPR-om), usporedo s čim će se razvijati usluge savjetovanja o karijeri u obrazovnom, ali i u sektoru za zapošljavanje , što će dovesti do razvoja vještina upravljanja karijerom naročito važnima za mlade ljude koji su isključeni iz tržišta rada. Plan predviđa čitav niz reformi i mjera, vezanih uz sva područja koja se tiču prelaska mladih iz sustava obrazovanja na tržište rada. Glavna područja koja se tiču visoke stope nezaposlenosti mladih provedba su reforme kurikuluma i pripravništva, izgradnja kapaciteta HZZ-a (koji će biti mjesto na kojemu se mogu pronaći sve usluge radi kvalitetnog usmjerenja u traženju posla i odabiru karijere) i uspostava jedinstvenog sustava praćenja osoba u sustavu obrazovanja i po izlasku iz njega radi moguće intervencije prije nego što dođe do neaktivnosti, kao i skup drugih manjih reformi i intervencija. Plan sadrži snažniju uključenost obrazovnog sustava, posebno s obzirom na pripravništvo, veze između obrazovnog sustava i poslodavaca i

uspostavljanje strukovnih kurikuluma. S obzirom da nepravovremeno rješavanje problema nezaposlenosti mladih može imati ozbiljne socioekonomske posljedice na budući razvoj, uloženi su dodatni napori i sredstva za rješavanje ovog gorućeg problema. Oni podrazumijevaju kombiniranje i koordinaciju različitih izvora - ESI fondova i nacionalnih sredstava zajedno s već spomenutim pojedinačnim EU instrumentima.

Ishodi tržišta rada ukazuju na **segmentaciju**, naročito visoku nezaposlenost mladih, kao i visok udio dugotrajno nezaposlenih i dugo trajanje nezaposlenosti. Dok se reforma tržišta rada odvija se u smjeru fleksibilizacije, jačanja sigurnosti zaposlenja i konkurentnosti radne snage, mladi su posebno pogođeni negativnom situacijom na tržištu rada. OP Učinkoviti ljudski potencijali detaljno će pristupiti sprečavanju segmentacije tržišta rada, osobito u slučaju mladih.

Hrvatska ima jednu od najvećih sivih ekonomija u EU-u, koja je procijenjena na približno 30 % službene vrijednosti BDP-a [REF #66]. Neprijavljivanje gospodarskih aktivnosti koje podliježu obvezi prijave, zbog aspekata porezne politike, socijalnih davanja ili radnog zakonodavstva, ima izrazito negative posljedice na funkcioniranje tržišnog gospodarstva i socijalnu uključenost. U kontekstu trajne visoke nezaposlenosti i recesije, rješavanje problema **neprijavljenog rada** je politički prioritet Hrvatske. Prema podacima ankete Eurobarometra za 2014. godinu [REF #67], najčešći razlog obavljanja neprijavljenog rada u Hrvatskoj je manjak službenih poslova (61 %), dok su na drugom mjestu visoka porezna davanja i/ili socijalni doprinosi (14 %).

Demografski trendovi i starenje hrvatskog stanovništva negativno utječu na tržište rada i održivost javnih financija zbog toga što se smanjuje broj radno aktivnog stanovništva (2011. godine broj stanovništva dobne skupine 55-64 iznosio je 584.000, dok je skupina koja ih treba zamijeniti, 15-24, brojila samo 505 tisuća ljudi). Prema najnovijim projekcijama, radno sposobno stanovništvo (15-64) smanjit će se za 5,7 % između 2010. i 2020. godine, a do 2060. do 27 %. Nemogućnost starijih radnika da pronađu posao često dovodi do njihovog prelaska u neaktivno stanovništvo, umirovljenja ili obeshrabrenja. U okviru **reforme mirovinskog sustava**, Vlada RH provodi mjere **smanjenja mogućnosti za rano umirovljenje** (npr. poboljšanje sustava profesionalne rehabilitacije, revizija prava na mirovinu zbog obavljanja poslova štetnih za zdravlje radnika, provedba strožih kontrola u postupku utvrđivanja invalidnosti, ujednačavanje kriterija vještačenja te ujednačavanje kriterija za mirovine djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba). ESI fondovi predstavljaju dodanu vrijednost provedbi reforme, na način da olakšavaju prilagodbu radnih mjesta te potiču aktivno i zdravo starenje, što bi u konačnici dovelo do povećanja sudjelovanja starijih radnika na tržištu rada i smanjilo raniji odlazak u mirovinu.

Što se tiče razlike između spolova, ona je oko europskog prosjeka te su stope zaposlenosti niske i za muškarce i za žene. Stopa zaposlenosti žena između 20 i 64 godine 2013. iznosila je 49,7 %, u usporedbi s 58,3 % za muškarce [REF #68]. Žene su često suočene s poteškoćama pri ulasku i zadržavanju na tržištu rada zbog nedovoljnih mogućnosti društvene brige za djecu i nemogućnosti prilagodbe radnog vremena, kao i opće spolne diskriminacije, pogotovo žene suočene s višestrukom diskriminacijom (npr. na temelju podrijetla i spola, poput Romkinja). Briga za djecu i nemogućnost prilagodbe radnog vremena ukazuju na potrebu za daljnjim naporima za usklađenjem poslovnog i privatnog života. Podaci Ankete o radnoj snazi pokazali su da je 2010. godine samo 9,5 % zaposlenih u dobi od 15 do 64 godine izjavilo da mogu dobiti slobodan dan radi obiteljskih razloga, što je značajno niže od 33,1 % ljudi iste dobne skupine u EU-27 [REF #69].

Organizacije civilnog društva važni su dionici na lokalnoj razini u području pružanja socijalnih usluga u zajednici, ali i pružanja individualne podrške i savjetovanja nezaposlenih. Dobrovoljni rad i dalje nije adekvatno prepoznat kao važan pokretač povećanja zapošljivosti ljudi koji se nalaze u nepovoljnom položaju na tržištu rada, i zbog toga se kapaciteti organizacija civilnog društva i ostalih neprofitnih tijela trebaju dodatno ojačati radi organizacije učinkovitih programa dobrovoljnog rada.

Što se tiče većine drugih mjera koje ovaj TC predviđa, u obzir su uzete prethodne sheme i iskustvo programa za razvoj ljudskih potencijala iz razdoblja od 2007. do 2013. Hrvatska je stekla relevantno iskustvo u rješavanju problema zapošljavanja kroz niz projekata u pretpristupnom razdoblju (IPA program). S jedne strane, intervencije su bile usmjerene na različite ranjive skupine na tržištu rada, uključujući osobe s invaliditetom, žene, mlade i Rome, a s druge strane, bile su usmjerene na izgradnju značajnih kapaciteta i razvoja struktura, procedura i postupaka za poboljšanje pružanja usluga. U pretpristupnom razdoblju osnovana su 22 lokalna partnerstva, ustrojen je Centar tržišta rada, ostvareni su preduvjeti za funkcioniranje unutar EURES mreže, osnovano je 7 centara za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje (centri za CPU), uz poboljšanje procedura i procesa cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, a procijenjene su i potrebe za infrastrukturnim investicijama unutar HZZ-a. Mnoge aktivnosti i dostignuća pokrenuta u pretpristupnom razdoblju bit će nastavljene u razdoblju od 2014. do 2020., što će dovesti do izravnog poboljšanja stanja zaposlenosti s obzirom na određene ciljne skupine, ali i do porasta opsega i kvalitete pruženih usluga zapošljavanja, što se i odražava u očekivanim rezultatima.

1.1.4.8 Siromaštvo i nejednakost

Hrvatska je među državama članicama EU-a s najvećim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti. Visoka stopa nezaposlenosti i niska stopa sudjelovanja na tržištu rada, zajedno s rastućim troškovima života, u Hrvatskoj su povećali udio stanovništva kojemu prijeti opasnost od siromaštva ili socijalne isključenosti na 32,3 % u 2012. godini (1.370.000), što je značajno više od 24,8 %, što je prosjek u EU-27. Posebno su ranjive starije žene, jer je 37,8 % žena starijih od 65 godina u 2012. godini prijetila opasnost od siromaštva ili socijalne isključenosti (u usporedbi s 26, 9 % muškaraca iste dobi); brojka se penje na 43,2 % za žene starije od 75 godina (31,8 % za muškarce). Kad je u pitanju romska manjina, koja čini 0,4 % stanovništva Hrvatske, istraživanje koje su 2011. godine proveli UNDP, Svjetska banka i Europska komisija pokazalo je da je stopa zaposlenosti Roma iznosila 34,91 %, u usporedbi sa 77,13 % za neromsko stanovništvo, dok je udio stope nezaposlenosti dosegao 65,09 % za romsko, a 22,87 % za neromsko stanovništvo. Nadalje, indeks materijalne deprivacije pokazuje da 86,35 % Roma živi u materijalnoj deprivaciji, u usporedbi s 41,59 % neromskog stanovništva, od kojih 66,01 % romskog stanovništva i 22,24 % neromskog živi u ekstremnoj materijalnoj deprivaciji.

Budući da je siromaštvo povećano tijekom gospodarske krize, povećavajući nezaposlenost i prikrivenu zaposlenost u sivoj ekonomiji, ranjivim skupinama stanovništva više prijeti opasnost od pada ispod granice siromaštva i stoga im je potrebna veća podrška za ulazak na tržište rada i ostanak na njemu. Kad je u pitanju zapošljavanje, za osobe koji su najviše pogođene siromaštvom i socijalnom isključenošću potrebno je ostvariti preduvjete za jednak pristup tržištu rada, osiguravajući aktivaciju i integraciju podrške i privremene i ciljane napore za poticanje socijalne uključenosti i ublažavanje društvenih i osobnih posljedica nezaposlenosti, radi ojačavanja njihovog potencijala za jednako sudjelovanje na otvorenom tržištu rada. S ciljem produženja radnog vijeka i poticanja kasnijeg umirovljenja, 2013. godine usvojen je novi Zakon o mirovinskom osiguranju. Zakonom se regulira nov način određivanja primanja na osnovi prijevremene mirovine i povećava skupina umirovljenih osoba koje mogu raditi i primati dio mirovine. Međutim, dojam je da mirovinski sustav, u kombinaciji s relativno kratkim trajanjem radnog vijeka, ne osigurava odgovarajuću zaštitu u starosti i ne rješava na učinkovit način problem starenja stanovništva.

Nakon socijalnih transfera 2012. godine udio stanovništva kojemu je prijetila opasnost od siromaštva iznosila je 20,5 %, dok su **najviše stope** registrirane **među** sljedećim skupinama, uzimajući u obzir njihov status aktivnosti: **nezaposleni** (42,9 %), **gospodarski neaktivni** (31,9 %) i **umirovljenici** (21,8 %). 2012. godine 6,1 % zaposlenog stanovništva prijetila je opasnost od siromaštva. U Strategiji borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014. - 2020. [REF #70] prepoznate su druge skupine stanovništva kojima i dalje prijeti siromaštvo, socijalna isključenost, različiti oblici materijalne deprivacije i, posljedično, diskriminacija. Međutim, ranjive skupine kao što su korisnici socijalnih prava, osobe s invaliditetom, dugotrajno

nezaposlene osobe, mladi, žene, djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi te djeca i mladež s poremećajima u ponašanju, starije i nemoćne osobe, branitelji Domovinskog rata i žrtve rata i članovi njihovih obitelji, povratnici i prognanici te pripadnici nacionalnih manjina (uglavnom romsko i srpsko stanovništvo), migranti, beskućnici i manje skupine kao što su tražitelji azila i žrtve nasilja, smatraju se skupinama kojima je potrebna dodatna potpora.

Stopa materijalne deprivacije kao najčešća posljedica života u siromaštvu i pod prijetnjom opasnosti od siromaštva također je prilično iznad prosjeka EU-27. Stopa teške materijalne deprivacije u Hrvatskoj je 2012. godine iznosila 15,4 %, u usporedbi s 8,8 % registrirane u EU-27. Širenje populacije kojoj prijeti siromaštvo i socijalna isključenost posljednjih je godina popraćeno **povećanjem broja korisnika socijalnih davanja i rastućom potražnjom socijalnih usluga**. Međutim, ukupni trošak za socijalnu zaštitu 2011. godine iznosio je 20,6 % BDP-a, što predstavlja smanjenje od 0,2 %, odnosno 0,4 % u usporedbi s 2009., odnosno 2010. godinom. Za istu godinu prosjek u EU-27 iznosio je 29 %. U odnosu na rezultate postignute u ublažavanju prijetnje od siromaštva, **učinkovitost socijalnih transfera u Hrvatskoj također je ispod prosjeka EU-28**: socijalni transferi, uključujući mirovine, 2012. godine smanjili su stopu rizika od siromaštva za 55,1 % (s 45,7 % na 20,5 %) u Hrvatskoj i za 61,5 % (s 44,1 % na 17 %) u EU-28.

Vlada smatra da je rad najbolji način za bijeg iz siromaštva. Predana je borbi protiv siromaštva i ovisnosti o socijalnoj pomoći te pomaganju nezaposlenim osobama da pronađu posao kojim bi uzdržavale sebe i svoje obitelji. Istovremeno, provodi reforme sustava socijalnih naknada kojima bi se njihovo doseg preusmjerio na korisnike s najvećim potrebama.

Društveno gospodarstvo i društveno poduzetništvo vrlo su važni alati za osnaživanje socijalno isključenih skupina i njihovo učinkovito uključivanje u tržište rada stoga će se dodatni poticaji osigurati upravo u ovom području. Prema neslužbenim podacima prikupljenima kroz mrežu društvenih poduzetnika procjenjuje se da postoji oko 70 organizacije koje se smatraju društvenim poduzetnicima. Najveće poteškoće s kojima se društveni poduzetnici susreću pri osnivanju poduzeća i samom poslovanju proizlaze upravo iz nedostupnosti izvora financiranja, a razlozi tome su višestruki: nedostatak prepoznavanja u javnosti, nedostatak poslovnih vještina te nedostatna razina institucionalne i pravne podrške.

Sustav socijalne zaštite nije dovoljno učinkovit niti transparentan, a usmjerenost davanja nije odgovarajuća. Mjere za rješavanje tih prepreka temelje se na tri stupa aktivnog uključenja i uključuju: odgovarajuću dohodovnu podršku, pristup kvalitetnim uslugama i uključiva tržišta rada, kojima je cilj osigurati profesionalnu integraciju za one koji mogu raditi, a društveno sudjelovanje za one koji ne mogu.

Novim Zakonom o socijalnoj skrbi (NN 175/13) uvedeno je novo socijalno pravo, zajamčena minimalna naknada, koja bi trebala spriječiti ekstremno siromaštvo. Pravo na primanje zajamčene minimalne naknade povezano je s aktivacijskim mjerama, tj. osoba mora aktivno tražiti posao, prihvaćati obuke / prekvalifikacije koje nudi zavod za zapošljavanje, sudjelovati u javnim radovima, itd. Također, 44,45 % korisnika socijalnih prava radno je sposobno. Kako bi se ujednačili postupci za ostvarivanje prava na različite vrste socijalnih naknada, modernizirali informacijski sustavi upravljanja, smanjili troškovi i povećala učinkovitost sustava, Vlada uspostavlja Jedinstveni novčani centar (JNC), reformsku mjeru za administriranje zajamčene minimalne naknade i ostalih socijalnih naknada, koja uključuju 70 naknada koja osigurava 8 ministarstava i 50 programa na lokalnoj razini. JNC bi trebao biti jedinstveno mjesto na kojem će se administrirati sve naknade, čime će one postati pristupačnije, transparentne te će se smanjiti njihovo preklapanje. Međutim, bolja usmjerenost socijalne pomoći i dalje je jedan od glavnih ciljeva koji zahtijeva sustav socijalne skrbi. Tijekom 2015. godine Vlada će izraditi Akcijski plan konsolidacije sustava socijalnih naknada. Novi Zakon o socijalnoj skrbi ima za cilj poboljšati kvalitetu pružanja socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi i to kroz poticanje deinstitucionalizacije i sprječavanja institucionalizacije, uvođenjem standarda kvalitete socijalnih usluga i sustava certificiranja usluga, te pružanjem mogućnosti za razvoj inovativnih usluga na lokalnoj razini koje će biti usmjerene na najpotrebitije. Pravilnikom o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga (NN 57/14) propisani su minimalni uvjeti

prostora i opreme, vrsta te minimalni sadržaj i opseg usluga, kao i uvjeti i minimalni broj stručnih i drugih radnika za pojedinu socijalnu uslugu.

Pomoću kredita Svjetske banke provodi se projekt „Modernizacija sustava socijalne zaštite u Hrvatskoj". Njegov je cilj povećati učinkovitost sustava socijalne zaštite u Hrvatskoj. Njegovom će se provedbom sustav socijalne zaštite standardizirati, a sustav socijalne pomoći i administracija novčanih davanja bi postali ujednačeni. To uključuje: usklađivanje postupaka administracije prava i davanja za osobe s invaliditetom, smanjenje broja nepravilnosti i prevara u sustavu socijalnih programa, smanjenje broja djece i odraslih u institucionalnoj skrbi i poboljšanje mjera radne aktivacije korisnika socijalne skrbi.

Kako bi se spriječilo siromaštvo, pomoću tranzicijskog instrumenta, privremenog instrumenta pomoći koji je namijenjen za razvoj i poboljšanje administrativnih i pravosudnih kapaciteta za usvajanje i primjenu EU zakonodavstva, provest će se mjere povezane s ranom identifikacijom osoba kojima prijeti opasnost od siromaštva.

Kvaliteta, opseg i mehanizam pružanja socijalnih usluga koje se pružaju korisnicima koji su najviše pogođeni siromaštvom i socijalnom isključenosti nisu dobro prilagođeni njihovim različitim potrebama i promjenjivoj okolini, kao što je starenje stanovništva, povećani broj korisnika i različiti profili korisnika. Sustav socijalne skrbi nejednako je razvijen na različitim razinama na kojima se pružaju usluge i u različitim regijama [REF #71], što dovodi do značajnih razlika u dostupnosti usluga i smanjuje učinkovitost njihova pružanja. Često je preopterećen zahtjevima i ne raspolaže dovoljnim kapacitetom za pružanje personaliziranih i integriranih usluga, pogotovo za specifične skupine korisnika (kao što su djeca bez roditeljske skrbi, djeca i mladež s poremećajima u ponašanju i osobe s invaliditetom), ali i za pružanje svih relevantnih informacija koje se tiču njihovih prava. Nadalje, zbog svih promjena politika unutar sektora socijalne politike, kompetentnost stručnjaka je neodgovarajuća, pogotovo na području provedbe reformi politika i nadzora. Značajna ograničenja sustava još su prisutnija u pogledu dostupnosti usluga podrške za život u zajednici.

S tim se izazovima suočava **reforma socijalnog sustava koja je u tijeku**, prikazana u Strategiji razvoja sustava socijalne skrbi 2011.-2020. kojom treba postići modernizaciju i primjerenost sustava, s jedne strane nastojanjem da se poveća njegova transparentnost, učinkovitost i omogućavanjem boljeg usmjeravanja socijalnih davanja, i s druge strane rješavanjem postojećih regionalnih razlika u pogledu kvalitete i dostupnosti socijalnih usluga, dok bi na svim lokalnim i regionalnim razinama trebalo potaknuti razvoj usluga podrške za život u zajednici, posebno za djecu, starije osobe, beskućnike i osobe s invaliditetom, kao i za druge ranjive skupine. Diljem Hrvatske, mnogi korisnici provode dugi niz godina u institucionalnoj srbi. 62 % korisnika usluga socijalne skrbi korisnici su nekog oblika institucionalne skrbi uslijed čega su odvojeni od zajednice. Pojedini imaju poteškoće u fizičkom ili mentalnom zdravlju. 1.000 djece, s invaliditetom ili bez, korisnici su institucionalne skrbi. Deinstitucionalizacija odnosno prijelaz s institucionalne skrbi na alternativne oblike usluga podrške za život u zajednici, kako je definirano Planom deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi 2011. - 2016. (2018.) [REF #72], poželjno je rješenje za pružanje podrške ranjivim skupinama uz istovremeno rješavanje problema dislociranosti usluga između sustava socijalne skrbi i zdravstvenog sustava, nedostatne pokrivenosti i formalne skrbi, visokih troškova i dugih lista čekanja. Plan se odnosi na proces prelaska s institucionalne na skrb unutar zajednice za tri skupine korisnika: osobe s invaliditetom, djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djecu i mladež s poremećajima u ponašanju. Proces deinstitucionalizacije će kroz lokalno socijalno planiranje, uglavnom putem razvoja županijskih socijalnih planova [REF #73], ciljati razvoju usluga koje nedostaju u zajednici i osiguranju održivosti procesa deinstitucionalizacije. Drugim mjerama za sprječavanje institucionalizacije smanjit će se pritisak na institucionalnu skrbi u domovima za starije i nemoćne, koji ionako, u odnosu na EU prosjek, bilježe niske institucionalne kapacitete.

Područja koja su najviše pogođena siromaštvom prvenstveno su područja koja su bila pogođena ratom za vrijeme nedavnog Domovinskog rata, a koja su zakonski **proglašena područjima posebne državne skrbi**, a većina njih proglašena je i **potpomognutim**

područjima na temelju indeksa razvoja [REF #74]. Na to ukazuje dostupna statistika, s obzirom na to da se stopa siromaštva u Hrvatskoj ne mjeri i ne računa na regionalnoj i lokalnoj razini. Karakteriziraju ih više stope nezaposlenosti, niži prihodi i prihodi iz vlastitih izvora po glavi stanovnika, niže stope obrazovanja, depopulacija, niži životni standard i lošiji uvjeti stanovanja, što odražava sporiji gospodarski i društveni razvoj u tim područjima, manje radnih mjesta i mogućnosti obrazovanja, nejednaku prometnu povezanost, ograničenu dostupnost osnovne infrastrukture, fizičko razaranje urbanih struktura, što dovodi do povećane osjetljivosti stanovništva na siromaštvo u usporedbi s gradskim naseljima.

Značajan utjecaj na povećanje socijalne isključenosti imaju i **različiti oblici diskriminacije** kojoj su ranjive skupine izložene u svakodnevnom životu. Iako postoji regulatorni okvir za jednak tretman i pružanje jednakih mogućnosti, prilično ograničena provedba različitih antidiskriminacijskih mjera [REF #75] posljedica je nedostatka svijesti o tom problemu, kao i uključenosti organizacija civilnog društva kad je u pitanju jačanje javnih rasprava, podizanje svijesti i edukacija stručnjaka koji se bave problemima diskriminacije.

Vrlo specifično je za Hrvatsku nedavno izravno iskustvo rata (1991. – 1996.), što znači da je Hrvatska jedina država članica Europske unije koja je prošla rat s višedimenzionalnim posljedicama rata u pogledu rizika od socijalne isključenosti. Za vrijeme Domovinskog rata, uništeno je oko 196.000 domova i posjeda i preko 25 % hrvatskog gospodarstva, a izravna šteta u Hrvatskoj iznosila je 32 milijarde eura. Otprilike 400.000 građana Hrvatske prognano je ili su bili izbjeglice u prosječnom trajanju od 6 godina [REF #76]. Izgubljeno je više od 21.000 života, 57.890 branitelja pretrpjelo je tjelesna oštećenja veća od 20 % i imaju status branitelja s invaliditetom, a 1663 branitelja i civila i dalje se smatra nestalima. Zbog specifičnosti ove ranjive skupine potrebno je razviti posebne aktivnosti prvenstveno usmjerene na psihosocijalnu podršku radi njihovog uključenja u društvo.

Zemljopisna koncentracija fizičkog razaranja, socijalne isključenosti i siromaštva u Hrvatskoj posebno je vidljiva u određenom broju manjih gradova pogođenih ratom, smještenih u područjima s najnižim BDP-om po glavi stanovnika. To je posljedica nedavnog razornog Domovinskog rata i različitih socioekonomskih faktora. Iako su njime bili pogođeni svi građani, rat je najteže pogodio izbjeglice, povratnike, interno raseljene osobe i branitelje. Geografski gledano, utjecaj rata i gospodarske tranzicije neproporcionalno je doveo u nepovoljan položaj dijelove Hrvatske koji su sada područja posebne državne skrbi, kao i potpomognuta područja. Hrvatska također ima i mali broj romskog stanovništva. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, bilo je 16.975 pripadnika romskog stanovništva – što predstavlja 0,4 % ukupnog stanovništva. Ono što je zajedničko s romskim stanovništvom u drugim dijelovima središnje i istočne Europe jest da je romsko stanovništvo u Hrvatskoj marginalizirano i da pati od niza problema povezanih sa siromaštvom i socijalnom isključenosti. Iako Hrvatska iza sebe ima 20 godina iskustva u obnovi razrušenih gradova i naselja, nikad prije nije bio proveden integrirani pristup obnovi usmjeren na područja. Bilo je pokušaja obnove usmjerene na područja, no s ograničenim rezultatima.

U ruralnim područjima Hrvatske, kao i u mnogim ruralnim područjima u EU-u, u usporedbi s gradskim područjima prisutni su negativni trendovi gospodarskog i društvenog razvoja, često povezani s problemima udaljenosti, starenja stanovništva i manjom kvalitetom života u odnosu na pristup javnim uslugama i infrastrukturi. Takvi se trendovi mogu povezati s nedostatkom gospodarskih i socijalnih mogućnosti u ruralnim područjima, što posebno pogađa mlađe stanovništvo.

1.1.4.9 Kvaliteta i dostupnost zdravstvene zaštite

Razina ukupnih izdataka za zdravstvo [REF #77] izraženih kao postotak BDP-a 2011. godine i dalje je niska u usporedbi s prosjekom EU-a (7,8 % u odnosu na 10,1 %), dok većina financiranja dolazi iz javnih sredstava (84,7 % u Hrvatskoj i 77,1 % u EU) [REF #78]. Udio izdataka za prevenciju 2010. godine također je bio niži u Hrvatskoj od onog u zemljama EU-a i iznosio je samo 0,68 % ukupnih izdataka za zdravstvenu zaštitu, dok je u zemljama EU-a iznosio 2,68 % [REF #79]. Prema statističkim podacima i Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji,

Hrvatska ima relativno loše glavne javnozdravstvene pokazatelje. Postojeći sustav zdravstvene zaštite ne bavi se sveobuhvatno novim izazovima, **a pružene zdravstvene usluge nisu pravodobno i na najučinkovitiji način usmjerene na potrebe stanovništva.** Postoje i značajne regionalne razlike u zdravstvenim pokazateljima. Međutim, pokrivenost zdravstvenog osiguranja stanovništva vrlo je visoka (95 %).

Dostupnost zdravstvene zaštite često je ograničena i neujednačena u različitim dijelovima zemlje, pogotovo u ruralnim područjima, na otocima i u malim gradovima, zbog strukturnog nedostatka zdravstvenih djelatnika i zbog ostalih prepreka dostupnosti, poput troškova i udaljenosti. 2011. godine na 100.000 stanovnika bio je 281 liječnik. Taj se broj u posljednjih deset godina povećao, no i dalje je manji od prosjeka EU-a (320 / 100.000). Situacija je ista i kad je u pitanju broj medicinskih sestara na 100.000 stanovnika, koji je 2010. godine iznosio 569, no i dalje je ispod prosjeka EU-a (782 / 100.000) [REF #80]. U strukturi trajno zaposlenih 2011. godine, najveći dio zdravstvenih djelatnika imao je završenu srednju školu, njih 38 % (29 % medicinskih sestara i 9 % ostalih djelatnika), dok su liječnici činili 17 % [REF #881]. U ukupnom broju zdravstvenih djelatnika medicinske sestre čine gotovo polovicu (46 %). Također, postoji jasna potreba za uspostavljanjem i razvojem timova primarne zdravstvene zaštite na područjima gdje je njihov nedostatak najveći, kao i za učinkovitijim modelima pružanja primarne zdravstvene zaštite radi povećanja dostupnosti zdravstvene zaštite (npr. grupna praksa, usluge e-Zdravstva).

Nadalje, **sustav zdravstvene zaštite općenito karakterizira neučinkovita i neefikasna mreža zdravstvenih ustanova, neodgovarajuća raspoređenost i mobilizacija kapaciteta na različitim razinama zdravstvene zaštite, nedovoljno učinkovito upravljanje sustavom, uključujući nedovoljnu usmjerenost na standarde kvalitete, fragmentiranost, niska razina korištenih IKT rješenja, što ima za posljedicu smanjenu financijsku održivost sustava, neadekvatnu komunikaciju i informacijsku povezanost između njegovih različitih dijelova te, naposljetku, smanjenu dostupnost usluga za pacijente i nezadovoljavajuću kvalitetu pružene zdravstvene zaštite.** Iako je teritorijalna raspoređenost bolnica dobra (90 % ukupnog stanovništva živi u krugu od 50 kilometara od bolnice), ti su problemi postali još očitiji na razini države, gdje su manja kvaliteta i ograničena dostupnost usluga naglašeniji, kao i neprikladnost lokalne zdravstvene infrastrukture, posebno na razini primarne zdravstvene zaštite.

Hrvatska također **zaostaje i u osiguranju pomaka s institucionalnih na usluge zdravstvene zaštite unutar zajednice** što, posebno za ranjive skupine, ima za posljedicu prilično nezadovoljavajuću razinu zdravstvene zaštite. Nadalje, kako bi se povećala učinkovitost i dostupnost zdravstvene zaštite i osigurala održivost zdravstvenog sustava, potrebno je sniziti razine na kojima se pruža zdravstvena zaštita, reorganizacijom mreže bolnica usmjeravajući se na promjenu modaliteta zdravstvene zaštite koja će povećati produktivnost bolnica, koja je u NPR-u navedena kao jedan od prioriteta. Također, poprilično je neiskorištena uključenost privatnog sektora i civilnog društva na tom području. Očekuje se da će funkcionalna i teritorijalna racionalizacija zdravstvenog sustava koja je u tijeku, kao što je predviđeno u Nacionalnoj strategiji razvoja zdravstva 2012. - 2020., pružiti okvir za modernizaciju sustava i sustavno riješiti identificirane ključne probleme, i tako zdravstvenu zaštitu u Hrvatskoj učiniti učinkovitijom i usklađenijom sa suvremenim i budućim potrebama za zdravstvenom zaštitom stanovništva, tako što će biti jednako usmjerena na provedbu učinkovitih ulaganja u zdravstvenu infrastrukturu i povezane usluge, kao i na razvoj ljudskih resursa.

1.1.4.10 Kvaliteta, relevantnost i dostupnost obrazovanja

Obrazovni sustav u Hrvatskoj u nedovoljnoj mjeri odražava zahtjeve društva u pogledu obrazovanja i potreba tržišta rada. Svaka peta nezaposlena osoba u Hrvatskoj nalazi se u dobnoj skupini od 15 do 24 godine (19,1 % ukupnog broja nezaposlenih). Skoro 2/3 svih nezaposlenih ima završenu srednju školu (62,8 %), a njih 11,6 % ima završeno više ili visoko obrazovanje (skupina s najvećim porastom broja nezaposlenih od 2008. godine). Iako je gospodarstvo u značajnom opadanju i mnoga su radna mjesta izgubljena zbog recesije, u Hrvatskoj je u pravilu prisutna neusklađenost između vrste i razine obrazovanja nezaposlenih

te vrste i razine obrazovanja koje zahtijeva tržište rada ili stvaranje novih radnih mjesta. **Kurikulumi i programi često su zastarjeli i loše usklađeni sa zahtjevima tržišta rada na svim obrazovnim razinama, što je najizraženije u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO)**, gdje je većina od oko 200 programa tako klasificirana (ti programi datiraju još iz 1996. godine, a u razdoblju od 2003. do 2013. godine provedene su sporadične i nesustavne izmjene te djelomična modernizacija). Dio programa potrebno je racionalizirati jer se preklapaju i ne zadovoljavaju potrebe sektora, horizontalnu propusnost teško je postići unutar i između sektora te između SOO-a i drugih dijelova obrazovnog sustava. Ipak, istovremeno je velika većina redovitih učenika srednjih škola (ISCED 3 i 4) upisana u jedan od programa SOO-a (70,7 % 2011. godine), a najveći broj nezaposlenih su osobe sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem (oko 62 %). Profili sektora razvijeni u sklopu programa IPA ukazali su na određene slabosti kad je u pitanju neusklađenost kvalifikacija – npr. za 47 % mladih prvo zaposlenje nije bilo u struci koja je u skladu s njihovim područjem obrazovanja. Bit će razvijen sustav prognoziranja koji će se temeljiti na modelu hrvatskog gospodarstva, a olakšat će razumijevanje neusklađenosti vještina po sektorima; koristit će nove resurse u posebnoj vrsti analize radi simuliranja intervencija u okviru politika, omogućavanja ex-ante evaluacija i osiguravanja procjene učinaka politika; bit će razvijen novi skup strukovnih i kvalifikacijskih standarda i obrazovnih programa radi smanjenja nedostatka određenih vještina na tržištu rada. Intervencije na području daljnjeg usklađivanja obrazovne ponude i potreba tržišta rada koristit će metodologije i analitičke alate razvijene u okviru IPA-e (metodologija profila sektora, metodologija razvoja strukovnih standarda i kvalifikacija, metodologija razvoja kurikuluma na temelju ishoda učenja). U skladu s tim, razvoj novih standarda kvalifikacija SOO-a / sustava obrazovanja odraslih, sektorskih ili školskih kurikuluma i daljnjeg razvoja analitičkih temelja (profili sektora i strukovni standardi) slijedit će postupke propisane Zakonom o HKO-u i odredbe popratnih podzakonskih propisa. Na taj će se način osigurati usklađenost intervencija.

Obrazovnim programima nedostaje mogućnost praksi, pripravništva i sudjelovanja u praktičnim aktivnostima izvan škola i fakulteta, što dodatno dovodi do smanjenja zapošljivosti novoobrazovanih osoba i tako se na tržište rada dovodi radna snaga koja posjeduje znanje, vještine i stavove koji nisu usklađeni s najnovijim razvojem gospodarstva i trendovima na tržištu rada. Iako određeni dokumenti sustava, poput Nacionalnog okvirnog kurikuluma, jasno pokušavaju obrazovnu praksu preoblikovati tako da u središtu podučavanja bude učenik, stil podučavanja koji prevladava u učionicama i dalje stavlja u središte predavanje i nastavnika, te ne uzima u obzir razlike između pojedinaca i posebne obrazovne potrebe učenika.

Hrvatski obrazovni sustav pokazuje dobre rezultate kad je u pitanju broj učenika koji rano napuštaju školu, no **ishodi učenja** i na primarnoj i na sekundarnoj razini relativno su **slabi u odnosu na međunarodne (PISA, TIMSS i PIRLS).** Obrazovna postignuća 15-godišnjih učenika u čitanju, matematici i znanstvenoj pismenosti značajno su ispod prosjeka zemalja OECD-a [REF #82]. To ukazuje na nemogućnost **primarne i sekundarne razine da osiguraju visoku kvalitetu obrazovanja** i odražava potrebu za značajnom reformom kurikuluma popraćenu poboljšanim početnim i trajnim obrazovanjem i osposobljavanjem nastavnika.

Primjena pristupa ishoda učenja na svim je razinama niska. Ustanovama nedostaje praktičnog iskustva u definiranju kvalifikacijskih standarda koji se temelje na kompetencijama i ishodima učenja, kreiranju kurikuluma i utvrđivanju uloge nastavnika u sustavu na temelju ishoda učenja i njihovoj procjeni. Dodatna ograničenja razvoja relevantnog i učinkovitog obrazovnog sustava proizlaze iz činjenice da su **znanje, vještine i kompetencije stečeni izvan formalnog obrazovnog sustava i dalje neodgovarajuće vrednovani** u osposobljavanju pojedinaca za stjecanje kvalifikacija, olakšavanje napretka na tržištu rada ili nastavka učenja i stjecanja daljnjih kvalifikacija na temelju vrednovanog neformalnog i informalnog učenja. U svrhu rješavanja ovog problema, na temelju **HKO** razvijen je sustav vrednovanja neformalnog i informalnog učenja. U tijeku je izrada nacrta pravilnika o priznavanju i vrednovanju neformalnog i informalnog učenja, a njegovo usvajanje planirano je za prvo tromjesečje 2015. godine, dok će IT sustav za održavanje registra HKO-a, u koji će biti uneseni prvi kvalifikacijski i strukovni standardi, biti uspostavljen 2015. godine. Pravilnikom

će se po prvi put uspostaviti nacionalni sustav priznavanja neformalnog i informalnog učenja te će usko biti povezan s Pravilnikom o registru HKO-a s obzirom da će se samo one kvalifikacije koje se nalaze u Nacionalnom kvalifikacijskom okviru (NKO) moći steći na neformalan i informalan način. Očekuje se da će provedba HKO-a, koja je u tijeku, značajno doprinijeti uklanjanju postojeće neusklađenosti između obrazovanja i tržišta rada i prilagodbi obrazovne politike postojećim i budućim potrebama tržišta rada uređenjem sustava stjecanja i certifikacije ishoda učenja u Hrvatskoj, te uspostavom sustava za praćenje i analizu potreba tržišta rada kao temelja za usvajanje politika o zapošljavanju, obrazovanju i gospodarskom razvoju i prilagodbu kurikuluma utvrđenim potrebama. Time će se otvoriti i jasan put kojim će reforma kurikuluma, koja je u tijeku, biti nastavljena kako bi u što većoj mjeri odražavala promjene u gospodarstvu, utjecala na smanjenje postojećih nedostataka određenih vještina i pružila mogućnost učenicima da, na različite načine, steknu kvalifikacije koje će im omogućiti aktivno sudjelovanje na tržištu rada. Razvoj relevantnih i ciljanih obrazovnih programa uvelike ovisi i o suradnji između obrazovnog, istraživačkog i poslovnog sektora i o sudjelovanju gospodarskih (npr. komora) i društvenih partnera u tom procesu, a koje je trenutačno slabo.

Uočene su i **niske** stope **sudjelovanja u ranom obrazovanju**. U Hrvatskoj je 2012. godine 71,1 % djece između 4. godine života i dobi kada je obvezan početak školovanja, sudjelovalo u predškolskom i drugim oblicima brige o djeci i obrazovnim programima u ranom djetinjstvu. Iste godine prosjek u EU-27 iznosio je 93,2 % i očekuje se da će do 2020. godine porasti na 95 % [REF #83]. Nadalje, samo je 48 % šestogodišnjih romskih učenika sudjelovalo u nekom obliku predškolskog obrazovanja. Razlozi se kreću od nedostatka svijesti o važnosti predškolskog obrazovanja, preko preko nedostatka financijskih sredstava u lokalnom proračunu i nedovoljnog kapaciteta vrtića do nepostojanja dugoročnog planiranja uključivanja romske zajednice na lokalnoj razini. Unutar proteklog programskog razdoblja dostupna sredstva iz europskih fondova korištena su za poticanje socijalnog uključivanja učenika u nepovoljnom položaju. Međutim, većina tih nastojanja bila je preuska ili izolirana, kroz nezavisne projekte i programe, i iako rezultati analize provedenih aktivnosti pokazuju njihovu učinkovitost, i dalje ne postoji njihova šira ili sustavna provedba. U Hrvatskoj još uvijek postoje iznimno velike regionalne razlike u obuhvatu djece predškolskim programima, u pokazateljima njihove kvalitete i u nedostatku specijaliziranog nastavničkog osoblja (tj. psihologa, obrazovnih stručnjaka) važnog za rano otkrivanje poteškoća u učenju.

Osnovne i srednje škole u Hrvatskoj u usporedbi s europskim standardima značajno su u zaostatku u pogledu informatizacije. Samo 17 % svih škola u Hrvatskoj ima priključak za vrlo brzi Internet. Nadalje, čak i one koje imaju priključak često nisu u mogućnosti u potpunosti iskoristiti potencijal koji on pruža zbog zastarjele IKT opreme, kao i nedovoljnog broja računala / prijenosnih računala / tableta po učeniku [REF #84]. Mogućnosti za poboljšanje kvalitete, pristupa i jednakosti u obrazovanju i osposobljavanju, a koje proizlaze iz primjene novih tehnologija, informatizacije učenja, procesa podučavanja i administracije na svim obrazovnim razinama i primjene tehnika i metoda podučavanja usmjerenih na IKT, pogotovo pri provedbi osposobljavanja u praktičnim vještinama u školskim radionicama, nedovoljno su iskorištene. Isto vrijedi i za dostupnost podučavanja usmjerenog na IKT na tercijarnoj razini.

Ograničeno sudjelovanje odraslih u obrazovanju i osposobljavanju, kao i nedovoljna razina kvalitete i relevantnosti dostupnih programa, predstavlja dodatnu prepreku poboljšanju zapošljivosti i kvalifikacijske razine radne snage. Udio odraslih koji sudjeluju u cjeloživotnom učenju među najnižima je u EU-27: u Hrvatskoj je 2012. godine 2,4 % stanovništva u dobi od 25 do 64 godine sudjelovalo u obrazovanju i osposobljavanju, dok je u EU-27 taj postotak iznosio 9 % [REF #68]. Glavni je problem nedostatak motivacije zbog ograničene ponude mjera za cjeloživotno učenje, fleksibilnosti i nepostojanja prethodnog iskustva uspješnog učenja.

Iako je posljednjih godina postignut napredak kad je u pitanju stjecanje tercijarnog obrazovanja, **postotak stanovništva između 30. i 34. godine sa završenim tercijarnim obrazovanjem** od 24,5 % u 2012. godini i dalje je bio značajno **ispod prosjeka EU-a** od 35,8 % u istoj godini [REF #85]. Stopa nezaposlenosti osoba sa završenim visokim obrazovanjem relativno je visoka (11,6 %). Hrvatska se suočava s horizontalnim raskorakom

kod osoba u dobi od 25 do 34 godine koje prevladavaju u društvenim znanostima, ekonomiji i pravu (56 % 2009. godine), dok je broj studenata upisanih na fakultete u STEM i IKT područjima te s područja zdravstva i socijalne skrbi manji od onog u EU-u. Akademske godine 2012. / 2013. samo je 59 % studenata uspješno nastavilo drugu godinu studija u STEM te IKT području. **Tercijarno obrazovanje za određene je skupine studenata zahtjevno, uglavnom za one s nepovoljnom socioekonomskom pozadinom, one u nepovoljnom položaju** i netradicionalne studente, jer su mogućnosti za njihovo uključivanje i učinkovito sudjelovanje u obrazovanju ograničene. Dostupnost stipendija također je poprilično slaba u usporedbi s ostalim državama članicama EU-a. Tek mali broj studenata prima potporu države za studij (4,5 %), a ne postoje krediti, porezne olakšice za roditelje ili obiteljski dodaci [REF #86]. Nadalje, studenti imaju ograničen ili nikakav pristup akademskim ili službama profesionalnog savjetovanja, jer one u pravilu nisu uključene u standardne usluge ustanova iz sustava visokog obrazovanja (UVO-a). Uz to, značajan broj studenata primorani su upisati UVO izvan njihovog mjesta prebivališta, uz izrazito visoke troškove života (čak i do 80 % viši ukoliko živi izvan studentskog doma). Postojeći kapaciteti studentskih domova su nedostatni. Prema podacima DZS-a u akademskoj godini 2013. / 2014. bilo je 10.536 mjesta u studentskim domovima na 161.911 studenta (ne uključuje studente na poslijediplomskim studijima). U 2012. godini omjer mjesta u studentskim domovima i broja studenata iznosio je 6,69 %, u usporedbi sa 17 % studenata u EU-u. Nekoliko istraživanja ukazuje na to da samo 59 % ukupnog broja studenata upisanih na UVO-e u Hrvatskoj uspješno završi studij, dok 41 % studenata od njega odustane, uglavnom u ranoj fazi studiranja [REF #87]. Preliminarna analiza pokazuje da je jedan od glavnih razloga za odustajanje nedostatak sredstava za studiranje. [REF #88, 89].

Sustav visokog obrazovanja također je nedovoljno internacionaliziran i karakterizira ga niska ulazna i izlazna mobilnost (studenata i nastavnika, samo 1,8 %). Na UVO-ima u Hrvatskoj nudi se samo nekoliko programa na stranom jeziku, dok programi koji nude zajedničke diplome gotovo ni ne postoje.

Sudjelovanje odraslih u programima obrazovanja i usavršavanja je ograničeno, što zajedno s nezadovoljavajućom kvalitetom i relevantnosti dostupnih programa, predstavlja dodatnu prepreku poboljšavanju zapošljivosti i razine stečenih kvalifikacija radne snage. Udio odraslih koji sudjeluju u programima cjeloživotnog obrazovanja je među najnižima u EU-27; samo 2,4 % stanovništva u dobi između 25 i 64 godine u Hrvatskoj sudjeluje u obrazovanju i usavršavanju, u usporedi s 9 % koji su zabilježeni u EU-27 [REF #90]. Ključni proble upravo je nedostatak motivacije koji proizlazi iz ograničenih programa za cjeloživotno učenje, fleksibilnosti i neuspješno prethodno iskustvo.

Zbog gospodarske krize i rezanja troškova, ulaganje u istraživanje i razvoj proteklih se godina blago smanjilo. Hrvatska se nalazi i među zemljama u kojima broj istraživača zaposlenih u javnom sektoru premašuje broj zaposlenih na aktivnostima istraživanja i razvoja u privatnom sektoru, što je suprotno omjeru u većini država članica EU-a. Kao što je već opisano pod naslovom *Istraživanje i inovacije*, oko 80 % istraživača koncentrirano je u javnom sektoru, dok je u sektoru poduzetništva zaposleno samo njih 19 %. Usto, postojeći doktorski studiji nedovoljno su usmjereni na uspješnost, što je posebno uočljivo u nedostatku sudjelovanja hrvatskih istraživačkih ustanova i skupina u različitim međunarodnim udrugama.

Nedovoljna usmjerenost na kvalitetu obrazovanja, koja se odražava u općem nedostatku sveobuhvatnog i učinkovitog sustava osiguranja kvalitete na svim razinama, dodatna je prepreka osiguranju fleksibilnosti obrazovnog sustava i povećanju kvalitete podučavanja i učenja te poboljšanju upravljanja obrazovanjem. Uspostava sveobuhvatnog i učinkovitog sustava osiguranja kvalitete obrazovanja na svim razinama, uključujući vanjsko vrednovanje i samovrednovanje obrazovnih ustanova, i dalje je prioritet, a poseban naglasak bit će stavljen na daljnji razvoj osiguranja kvalitete u SOO-u. Osiguranje kvalitete bio je jedan od glavnih ciljeva Strategije razvoja sustava SOO-a 2008. - 2013. i proteklih je nekoliko godina jedno od glavnih područja intervencija u SOO-u. Od školske godine 2012. / 2013. sve 302 škole SOO-a u Hrvatskoj provode proces samoprocjene koristeći priručnik za samoprocjenu i popratni internetski alat pod nazivom E-kvaliteta (koji se nalazi na internetskoj stranici

Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih). U tijeku je priprema Uredbe o osiguranju kvalitete u SOO-u koja će obuhvaćati pokazatelje procjene kvalitete u SOO-u i sve mjere povezane s osiguranjem kvalitete u PSOO-u i HSOO-u. U bliskoj budućnosti planira se snažnije povezivanje procesa samoprocjene škola SOO-a i vanjskog nadzora.

U pogledu infrastrukture obrazovanja i usavršavanja (uključujući sve razine – rano djetinjstvo, predškolsku dob, primarno, sekundarno i tercijarno obrazovanje), obrazovni je sustav nejednako razvijen na regionalnoj i lokalnoj razini. Analiza postojeće mreže škola, programa i studentskog smještaja jasno ukazuje na njihovu suboptimalnu organizaciju i raspodjelu, što ne odgovara niti potrebama studenata, niti geografskim, ekonomskim i demografskim osobitostima hrvatskog područja. Stoga je cilj nedavno pokrenutog restrukturiranja mreže škola i programa stvaranje smjernica za njezinu funkcionalnu i racionalnu preobrazbu.

Vještine zapošljivosti su osobine i talenti koji osobu čine privlačnim kandidatom za određeni posao. Uzevši u obzir visok stupanj neusklađenosti između ponude i potražnje za kvalificiranim radnicima na hrvatskom tržištu rada, Vlada smatra prioritetnim poboljšati zapošljivost kroz obrazovanje, usavršavanje i praktičnu primjenu. Iako visoka nezaposlenost nikako ne može biti samo posljedica neusklađenosti vještina (već je ponajprije rezultat kretanja u gospodarstvu), dugoročna rješenja ipak mogu biti utemeljena u usklađivanju obrazovnog sustava (npr. modernizacija kurikuluma temeljenih na ishodima učenja te razvoj ključnih i transverzalnih kompetencija, koji su u središtu započete reforme obrazovnog sustava) sadašnjim i budućim potrebama tržišta rada.

1.1.4.11 Javna uprava i administracija

Javna uprava i pravosuđe u Hrvatskoj zaostaju u smislu učinkovitosti, djelotvornosti, transparentnosti i odgovornosti u pružanju javnih usluga. Neučinkovito javno upravljanje na središnjoj i lokalnoj razini s opterećujućim regulatornim okvirom, nezadovoljavajuća provedba javnih politika i kvaliteta pružanja javnih usluga veliki su izazovi s kojima je Hrvatska i dalje suočena, unatoč različitim administrativnim i regulatornim reformama koje su provedene posljednjih godina. S obzirom na velik broj proračunskih i izvanproračunskih korisnika, njezinu organizaciju i velik broj tijela lokalne i regionalne samouprave, državna je uprava složena. Usporedba s EU-27 ukazuje na zaostajanje u učinkovitosti pružanja javnih usluga, kao i u kvaliteti regulatorne okoline (Tablice 15-16 u Prilogu 1.). Uzimajući u obzir činjenicu da javna uprava putem preraspodjele resursa, regulacije i pružanja usluga igra važnu ulogu u društvenom i ekonomskom razvoju, jačanje njezinih kapaciteta i učinkovitosti preduvjet je uspješne provedbe reformi i učinkovitih ulaganja.

Hrvatska ima **opterećujući regulatorni okvir i složene administrativne postupke**, što ograničava jači gospodarski razvoj i konkurentnost, opterećuje strana ulaganja i poslovanje i smanjuje povjerenje građana u javnu upravu i učinkovitost pravosuđa. Kvaliteta javne uprave u Hrvatskoj (70 % 2011. godine) zaostaje za prosjekom EU-27 (85 %) i EU-10 (81 %). Potreba za učinkovitom javnom upravom povećana je i snažno utječe na različite aspekte ekonomskog i društvenog razvoja. Vijeće Europske unije potiče Hrvatsku na daljnji napredak u suočavanju s niskom učinkovitošću pravosuđa i opterećujućom regulatornim okolinom u pogledu vođenja poslovanja i provedbi mehanizama prevencije u borbi protiv korupcije u javnom sektoru. U pogledu učinkovitosti javnog sektora u osiguranju jednostavnih i poticajnih uvjeta poslovanja, Hrvatska zaostaje za zemljama EU-a. Stope učinkovitosti Vlade u Hrvatskoj (69 %) i dalje su ispod prosjeka EU-27 (82 %) i EU-10 (75 %). Prema indeksu percepcije korupcije Transparency Internationala u 2012. godini (IPK 2012.), Hrvatska je ocijenjena loše, iako su posljednjih nekoliko godina primijećena određena poboljšanja na ljestvici ocjenjivanja (Tablica 17 u Prilogu 1.). Kvaliteta regulatorne okoline još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini. Pokazatelj kvalitete regulatorne okoline Svjetske banke odražava percepcije i stavove o vladinoj sposobnosti oblikovanja i provedbe onih politika i zakonodavstva koji omogućuju i potiču aktivnosti privatnog sektora. Uz gore navedena područja koja zahtijevaju poboljšanja, postoje dvije važne komponente koje ometaju poboljšanje učinkovitosti javne uprave: složenost struktura javne uprave i procesa i

nedostatak zrelog sustava motivacije i upravljanja ljudskim resursima u javnoj upravi i pravosuđu. Niska razina povjerenja u javnu upravu, niska transparentnost, komparativno visoka percepcija stope korupcije i nedovoljno učinkovit pravosudni sustav narušavaju ulagačku klimu i povećavaju nesigurnost kod građana. Kako bi se poboljšala struktura javne uprave, učinkovitost, stil upravljanja, transparentnost i kvaliteta regulatorne okoline, potrebno je dodatno ojačati IT kapacitete javne uprave, ljudske resurse i javne službe s ciljem postizanja učinkovite javne uprave.

Cilj nove Strategije razvoja javne uprave 2014. - 2020. (prvi nacrt Strategije objavljen je na Internetu u listopadu 2014. godine u svrhu savjetovanja s javnošću) jest poboljšati kapacitet javne uprave i poboljšati njezinu organizacijsku strukturu. Nacrt Strategije sadrži: (i) razvoj ljudskih resursa u javnoj upravi (sustavi evaluacije, nagrada i promaknuća u državnoj službi), etiku i specifične ciljeve reforme ljudskih resursa, i (ii) sustav javne uprave, planiranje međusobnih odnosa između tijela javnih vlasti i specifičnih ciljeva reforme u ovom području. Hrvatska Vlada odlučna je u razvoju javne uprave u tri glavna smjera:

- pojednostavljenje i modernizacija administrativnih postupaka, kao i pružanje pouzdane i pravovremene podrške javne uprave građanima i poduzećima, uglavnom provedbom projekata e-uprave;
- poboljšanje razvoja sustava i upravljanja ljudskim resursima s ciljem stvaranja modernih javnih službi; i
- reforma administrativnog sustava u skladu s najboljom praksom i iskustvima dobrog upravljanja u skladu s europskim standardima.

Konačno, rezultate provedbe ove Strategije treba mjeriti sljedećim mjerilima:

- broj i kvaliteta usluga koje pruža javna uprava prilagođeni njihovim stvarnim potrebama;
- postupak pružanja javnih usluga maksimalno je pojednostavljen i zahtijeva minimalnu uključenost korisnika;
- broj zaposlenih u javnoj upravi i njihove kompetencije usklađeni su s prethodno definiranim standardima kvalitete relevantne usluge; i
- sustav javne uprave jasan je i realističan okvir u koji treba postaviti postupke radi pružanja usluga s odgovarajućim brojem i kompetencijama osoblja u svrhu njihovog pravodobnog, učinkovitog i kvalitetnog pružanja.

Unatoč brojnim promjenama, **sustav upravljanja ljudskim resursima u javnoj službi područje je sa značajnim prostorom za poboljšanja na svim razinama zbog toga što mnogi njegovi elementi ili ne postoje ili su nedovoljno razvijeni.** Neka od glavnih područja unutar sustava upravljanja ljudskim resursima za koje je utvrđeno da im je potrebno poboljšanje su: proces zapošljavanja, sustav kompetencija za određena radna mjesta, metodologija za procjenu kompetencije državnih službenika, sustav procjene i nadzora državnih službenika na temelju praćenja učinkovitosti njihova rada i povezanost te procjene sa sustavom razvoja i napretka karijere. Naglasak se posebno stavlja na potrebu za objektivnijim odabirom najkompetentnijih kandidata za promaknuće na upravljačke položaje i otvaranjem šireg niza mogućnosti za različite načine razvoja karijere s ciljem smanjenja fluktuacije osoblja unutar i izvan državne službe. Kako bi se zadržali visoko kompetentni i motivirani zaposlenici, potrebno je razviti i provesti reformu sustava nagrađivanja i promaknuća, koji bi trebao biti funkcionalniji i primjenjiviji potrebama moderne javne uprave. Promjena percepcije uloge i dužnosti državnih službenika i svijest o tome da je njihov glavni zadatak pružanje brze i učinkovite usluge korisnicima kako bi se izgradilo povjerenje u javnu upravu ključni su elementi reforme javne uprave definirani u Programu Vlade Republike Hrvatske, 2011. - 2015. Potrebno je povećati stručnost zaposlenika u javnoj upravi, potaknuti promjene u njihovom ponašanju i načinu rada.

Očekuje se da će dodatne potrebe proizaći za podršku u izgradnji učinkovitog sustava nacionalne koordinacije EU poslova, npr. s ciljem jačanja kapaciteta državnih dužnosnika za sudjelovanje u EU poslovima u različitim EU institucijama, kao i onih koji su uključeni u izradu stajališta vezanih uz EU zakonodavni proces, proces koordinacije prijenosa pravne stečevine, procedure kod povrede prava i parničenje. Posebna pozornost bit će na daljnjem jačanju

kapaciteta Državne škole za javnu upravu čiji cilj je podrška uspostavi, razvoj i koordinacija obrazovnih i programa usavršavanja u javnoj upravi.

Jedan od ključnih elemenata za učinkovitu javnu upravu i pravosuđe su fleksibilni, motivirani i visoko konkurentni ljudski resursi. **Hrvatska je suočena sa slabim institucionalnim kapacitetima na svim razinama upravljanja i nezadovoljavajućim upravljanjem ljudskim resursima u javnoj upravi i pravosuđu**. Javna uprava i pravosuđe prvenstveno su usmjereni na procese s uskim postupcima sektorskog pristupa. Stoga je potrebno sustav oblikovati tako da bude više usmjeren na rezultate i bolju koordinaciju povećanjem njegovih administrativnih kapaciteta. Profesionalizam u javnoj upravi i pravosuđu preduvjet je za bolju provedbu javnih politika i pružanje kvalitetnih javnih usluga svim građanima i poslovnim subjektima. Stoga treba i nadalje podržavati javnu upravu i pravosuđe koji su profesionalni i usmjereni na rezultate i poboljšavati na svim razinama upravljanja kako bi se ojačala sveukupna učinkovitost. Također, poticanje profesionalizma pomaže povećati povjerenje građana u javnu upravu i pravosuđe.

Snažnija uspostava vladavine prava između ostalog uključuje regulatorni okvir koji se provodi, učinkovitije funkcioniranje pravosuđa i učinkovitu zaštitu prava vlasništva, financijsku stabilnost te disciplinu i suzbijanje korupcije. Svi ti elementi pozitivno utječu na sveukupni društveni i gospodarski razvoj i stoga bi im se trebala posvetiti posebna pažnja. Na tim su područjima u Hrvatskoj potrebna daljnja poboljšanja radi jačanja vladavine prava, poticanja poduzetništva i povećanja sveukupnog povjerenja građana u Vladu. Dužina sudskih postupaka u građanskim, trgovinskim i upravnim sporovima te zaostali sudski predmeti i dalje su jedan od najvećih nedostataka hrvatskog pravosuđa. Unatoč reformama provedenima tijekom pretpristupnog razdoblja i unatoč značajnom napretku koji je postignut, i dalje je potrebno učiniti više kako bi se postigla učinkovitost pravosuđa. U sklopu pretpristupnih fondova Hrvatska je osigurala značajna sredstva, između ostalog, za razvoj i provedbu IT aplikacija za upravljanje sudskim predmetima na sudovima, u državnom odvjetništvu i Ministarstvu pravosuđa. Te aplikacije (poput sustava praćenja predmeta (CTS) za državno odvjetništvo, integriranog sustava upravljanja predmetima (ICMS) za općinske, županijske i trgovačke sudove i jedinstvenog sustava upravljanja predmetima (JCMS) za prekršajne sudove) doprinijele su ubrzanju radnih postupaka i većoj učinkovitosti pravosuđa. U nadolazećem periodu, poboljšavat će se IT infrastruktura, razvijati nove e-aplikacije, standardizirati poslovni procesi kako bi se smanjili troškovi sustava te postigla veća učinkovitost pravosuđa u Hrvatskoj. Učinkovito pravosuđe potiče gospodarski i društveni razvoj zemlje tako što potiče stvaranje okoline pogodne za poslovanje i smanjuje nesigurnost za građane. Hrvatski se pravosudni sustav sastoji od niza institucija, uključujući Ministarstvo pravosuđa, koje je odgovorno za reformu čitavog sustava [REF #91]. Trenutno postoji 208 pravosudnih tijela: 67 općinskih sudova (od kojih njih 34 ima kaznenopravnu nadležnost), 61 prekršajni sud, 33 općinska državna odvjetništva (slijede mrežu općinskih sudova koji imaju kaznenopravnu nadležnost). Početkom 2014. godine poduzeti su daljnji koraci povezani s optimizacijom pravosudne i mreže državnih odvjetništava s ciljem uspostavljanja mreže od 95 pravosudnih tijela [REF #92]. Racionalizacijom mreže sudova, započetom 2008. godine, značajno je smanjen broj sudova u Hrvatskoj, s 255 u 2008. godini na 158 sudova krajem 2012. godine. U 2008. godini bilo je 5,8 sudova na 100.000 stanovnika, a 2010. taj je broj smanjen na 3,5. Prema Izvješću Europske komisije o efikasnosti pravosuđa iz 2012. godine, Hrvatska je imala 42,8 sudaca na 100.000 stanovnika (2010., Tablica 18 u Prilogu 1.). Zbog toga je važno nastaviti poticati racionalizaciju mreže sudova i reorganizaciju pravosudnog sustava.

Hrvatska je uspostavila **institucionalni okvir za promicanje socijalnog dijaloga**, koji se sastoji od tripartitnog Gospodarskog i socijalnog vijeća (GSV) i njegovih radnih tijela, i savjetodavno je tijelo Vlade. Odbori GSV-a bave se pitanjima politike plaća, zapošljavanja, industrije, itd. Tripartitni dijalog koji je započet na nacionalnoj razini, proširen je na regionalnu razinu osnivanjem tripartitnih tijela u jedinicama lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave. Na razini poduzeća, institucija i industrijskih grana socijalni dijalog razvijen je kroz aktivnosti sindikata i udruga poslodavaca, zaključivanjem kolektivnih ugovora i omogućavanjem aktivnosti sindikalnih aktivnosti u poduzećima, radničkim vijećima i nadzornim odborima. Socijalni partneri također su uključeni u pripremu zakonodavnih akata

putem uključenosti u različite radne skupine Vlade te su istovremeno članovi upravnih vijeća Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te drugih institucija.

Uključenost organizacija civilnog društva (nevladinih organizacija i socijalnih partnera) u razvoj i provedbu javnih politika u Hrvatskoj je slaba. Uloga socijalnih partnera i njihov utjecaj na proces odlučivanja dobio je na važnosti tijekom pristupnih pregovora i procesa pridruživanja. Proces proširenja promovirao je socijalni dijalog kao instrument participatornog odlučivanja. Utjecaj krize europskog gospodarstva uz strategiju proširenja nametnuli su novi model radnih odnosa koji se temelji na njihovoj ulozi u procesu odlučivanja, kako na nacionalnoj tako i na EU razini. U svjetlu kontinuiranog pada domaćeg gospodarstva, zauzimanje radikalnih i oprečnih stavova sa strane socijalnih partnera, predstavlja prijetnju uspostavljenoj razini socijalnog dijaloga. Neizbježno smanjivanje javnog sektora, reforma mirovinskog sustava i izmjene radnog zakonodavstva, kojima će se olabaviti uvjeti na tržištu rada, u kombinaciji sa slabim tržišnim potencijalom, visokom stopom nezaposlenosti i pojačanom poreznom disciplinom dovode do udaljavanja u mišljenju različitih socijalnih partnera. Njihova aktivna uključenost je nužna u pogledu prilagodbe zakonodavnog okvira kojim se utječe na stvaranje ravnoteže između konkurentnosti poslodavca, uvjeta rada radnika i financijskih kapaciteta države. Kontinuirani pad domaćeg gospodarstva također je doveo do smanjenja zaposlenih ili zabrane novog zapošljavanja u institucijama socijalnih partnera čime su njihovi kapaciteti za uključivanje u zakonodavne i procese odlučivanja, do mjere u kojoj bi to željeli, ograničeni.

Nadalje, postoji nedostatak kapaciteta na razini organizacija civilnog društva, nedovoljna kultura socijalnog dijaloga, kao i nezadovoljavajuća razina koordinacije i partnerstva između svih ključnih dionika.

Kako bi se ojačao socijalni dijalog i stvaranje i provedba politika, potrebno je poboljšati kapacitete organizacija civilnog društva i pomoći im da se aktivno uključe u procese stvaranja politika i njihovoj provedbi na svim razinama uprave (lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj). Uključenost dionika u te procese potiče povećanje transparentnosti i povjerenja u javnu upravu i pravosuđe te njihovu uključivost, otvorenost i učinkovitost. Zbog toga bi trebalo uložiti daljnje napore sa svrhom poboljšanja koordinacije između njih. Kako bi se povećao doprinos organizacija civilnog društva razvoju i provedbi javnih politika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, potrebna su dodatna ulaganja radi ojačanja njihovih kapaciteta i stvaranja okoline za otvorenije, uključivije i učinkovitije modele upravljanja. Tijekom pretpristupnog razdoblja većina je ulaganja iz CARDS-a, PHARE-a i IPA komponente I bila usmjerena na izgradnju kapaciteta organizacija civilnog društva na područjima borbe protiv korupcije, borbe protiv diskriminacije, pružanja socijalnih usluga i zaštite okoliša. Glavni cilj ovih projekata financiranih kroz pretpristupne programe doprinio je jačanju uloge organizacija civilnog društva kao bitnog dionika, a jednako je bila važna i priprema tih organizacija za ulogu ravnopravnih dionika u odnosu na java tijela u procesu stvaranja politika u Hrvatskoj. Jedna od lekcija naučenih tijekom pretpristupnog razdoblja jest da trajanje reformi u područjima ključnih politika povezanih sa socioekonomskim rastom i održivost aktivnosti organizacija civilnog društva uvelike ovise o kontinuitetu ulaganja u jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva, ali i o izgradnji čvrste strukture za provođenje politika.

Zaključno, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj i dalje su suočene s brojnim izazovima zbog nedostatka ljudskih i financijskih resursa, nedovoljnih kapaciteta za analizu politika i korištenje javnih podataka, nedovoljno razvijenog potencijala za mobilizaciju građana i volontera u procesu razvoja politika, nepostojanja održivih struktura za otvoren dijalog s nacionalnim i lokalnim vlastima i još uvijek prilično niske razine prepoznavanja civilnog društva kao vrijednog partnera u oblikovanju i provođenju politika na svim razinama uprave. Kao što je naglašeno u Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva, jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva aktivnih u lokalnim zajednicama treba kombinirati s programima za usavršavanje državnih službenika i

dužnosnika o provođenju pravodobnog i učinkovitog dijaloga o politikama u koji je uključen veći broj dionika.

1.1.4.12 Poljoprivreda, prehrambena industrija i šumarstvo

Gospodarski značaj poljoprivrede u Hrvatskoj relativno je velik. Unatoč opadajućem trendu posljednjih godina, sektor poljoprivrede predstavlja 5,5 % BDP-a i 13,8 % ukupne radne snage [REF #93]. Egzistencija velikog dijela stanovništva ovisi o poljoprivredi i povezanim aktivnostima. Unatoč povoljnim poljoprivrednim i klimatološkim uvjetima, Hrvatska je i dalje neto uvoznik hrane. Glavni izazov za Hrvatsku je učiniti svoj poljoprivredni sektor produktivnijim i održivijim.

Jedan od razloga neučinkovitosti poljoprivredne proizvodnje jest sadašnja struktura poljoprivrednih gospodarstava. Relativno velik broj registriranih poljoprivrednih gospodarstava (233.280) bavi se poljoprivrednim djelatnostima, no ona koriste svega oko 1.316.010 ha poljoprivrednog zemljišta. Posljedično, prosječna veličina hrvatskih poljoprivrednih gospodarstava (5,6 ha) značajno je manja od prosjeka po poljoprivrednom gospodarstvu u zemljama EU-27 (14,4 ha) [REF #94]. Zapravo, oko polovine (52,5 %) svih poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj manje je od 2 ha, a velika većina (89,4 %) manja je od 10 ha.

Prosječna veličina i struktura poljoprivrednih gospodarstava stoga dovodi u pitanje njihovu ekonomsku isplativost. Prosječna gospodarska veličina poljoprivrednog gospodarstva koja se računa na temelju ukupne vrijednosti proizvodnje izražene kao standardni ekonomski rezultat (SO) iznosi 9.064 eura po poljoprivrednom gospodarstvu. Na temelju ukupne vrijednosti proizvodnje poljoprivrednog gospodarstva, oko 89.480 (38,3 %) poljoprivrednih gospodarstava spada u klasu gospodarske veličine ispod 2.000 eura [REF #95]. Međutim, mala poljoprivredna gospodarstva također su važna sa stajališta veličine populacije u ruralnim područjima, očuvanja i zaštite okoliša, nacionalne kulturne i tradicijske baštine ruralnih zajednica i proizvodnje lokalnih proizvoda te bi te elemente trebalo uzeti u obzir kod planiranih intervencija. Podaci o strukturi, prosječnoj veličini poljoprivrednih gospodarstava i standardnom ekonomskom rezultatu (SO) poljoprivrednog gospodarstva ukazuju na nisku razinu investicijskog potencijala te stoga i nisku razinu tehničke i tehnološke opremljenosti. S ciljem povećanja konkurentnosti i ekonomske isplativosti poljoprivrednih gospodarstava, nužna je daljnja tehničko-tehnološka modernizacija poljoprivrednih gospodarstava te povećanje produktivnosti radne snage kao i njezine razine obrazovanja.

Negativni gospodarski trendovi koji su, zbog financijske krize, karakterizirali hrvatsko gospodarstvo posljednjih godina, također su utjecali na poljoprivrednu proizvodnju. Vrijednost poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj u 2012. godini iznosila je 20,91 milijardu kuna, što predstavlja smanjenje od 1,76 % u usporedbi s prethodnom godinom [REF #96]. Input radne snage u poljoprivredi u tom se razdoblju povećao za 1,2 %. Produktivnost hrvatske poljoprivrede, mjerena kao omjer bruto dodane vrijednosti i inputa radne snage, kao prosjek za razdoblje 2010. - 2012., iznosila je 6.368 EUR/GJR (godišnja jedinica rada) što je 58,2 % manje od prosječne produktivnosti poljoprivrede u EU-u (15.223 EUR/GJR) [REF #97].

Udio **proizvodnje usjeva** u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u 2012. godini iznosio je 59,6 % [REF #98]. Produktivnost proizvodnje usjeva relativno je niska, a urodi osnovnih poljoprivrednih kultura ispod su europskih razina. **Jedan od ključnih problema kod proizvodnje usjeva jest nedovoljno navodnjavanje, koje, uz sve češće suše koje u prosjeku dolaze svakih tri do pet godina, rezultira značajnim štetama u proizvodnji usjeva što, ovisno o njihovom intenzitetu i trajanju, može smanjiti urod usjeva za 20-70 %.** Trenutačno je infrastruktura navodnjavanja nerazvijena te se navodnjava svega 1,1 % poljoprivrednog zemljišta, većina poljoprivrednika nema mogućnosti ulaganja u navodnjavanje na poljoprivrednim gospodarstvima, a taj rizik je izrazito uočljiv tijekom ljetnih mjeseci [REF #99]. Sve češće sušne godine kategorično znače manje kiše pa stoga suše imaju utjecaj na proizvodnju usjeva, ali uzrokuju i ogroman pritisak na sigurnost prehrambenog lanca u smislu

kontaminacije mikotoksinima i degradacije stanja tla, uključujući smanjene razine podzemnih voda. Modeli klimatskih promjena predviđaju više srednje temperature koje će uzrokovati toplije i sušnije vegetacijske sezone za usjeve. Klimatske promjene koje su u tijeku mogle bi dodatno povećati pomanjkanje vlage u cijeloj zemlji, s najvećim pomanjkanjem u južnim i istočnim dijelovima Hrvatske. Unatoč tome, mogućnosti iskorištavanja voda u Hrvatskoj su povoljne. Raspoložive količine vode od kiša iznose prosječno 15.000 m^3 po osobi godišnje, od obnovljivih zaliha podzemne vode više od 7.000 m^3 po osobi godišnje, a od rijeka koje iz susjednih zemalja utječu na državno područje Hrvatske preko 30.000 m^3 po osobi godišnje.

Prisutnost miniranih i minski sumnjivih područja u ratom pogođenim dijelovima Hrvatske predstavlja specifičnu štetu za poljoprivredni potencijal Hrvatske, s obzirom da je 19,1 % minski sumnjivih područja poljoprivredno zemljište [REF #100]. Prosječni prinosi, zbog zastarjelih tehnologija i čestih suša, niži su od prinosa u državama članicama EU-a. Zbog ovog je stanja vanjskotrgovinska bilanca Hrvatske negativna te je zemlja veliki uvoznik voća i povrća. Ovakvo stanje u sektoru voća i povrća ukazuje na potrebu ulaganja u tehničku i tehnološku modernizaciju, u uvođenja novih tehnologija proizvodnje, skladištenja i pripreme proizvoda za tržište te promicanja proizvodnje i tržišnih organizacija proizvođača, sve sa zajedničkim ciljem poboljšanja sveukupne produktivnosti sektora.

Udio **stočne proizvodnje** u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u 2012. godini iznosio je 35,8 %., što, u usporedbi sa zemljama EU-27, u kojima ovaj udio iznosi 40,8 %, upućuje na to da je struktura poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj nepovoljna. Činjenica da je u 2012. godini bilo 0,62 uvjetnih grla (UG) stoke na 1 ha korištenog poljoprivrednog zemljišta, i s obzirom na ukupno raspoloživo poljoprivredno zemljište, ovaj udio bio je čak i niži, što ilustrira da je razina razvoja stočne proizvodnje i dalje nezadovoljavajuća. Broj uvjetnih grla stoke na 1 ha korištenog poljoprivrednog zemljišta u zemljama EU-27 iznosi 0,78 te 0,89 UG na 1 ha u zemljama EU-15 [REF #101].

Najistaknutiji nedostatak stočne proizvodnje velik je broj malih nespecijaliziranih obiteljskih gospodarstva koja imaju nepovoljnu dobnu strukturu, razinu znanja i tehnološku opremljenost, zajedno s neorganiziranim i otežanim pristupom tržištu, što sve ima utjecaj na njihovu konkurentnost i uzrokuje smanjenje njihovog broja. U nadolazećem razdoblju potrebno je osigurati odgovarajuće mjere koje će preventivno djelovati protiv daljnjeg smanjenja njihove učinkovitosti i postojanja. S pridruživanjem Hrvatske EU-u, ovo je stanje je postalo još teže zbog toga što poljoprivredna gospodarstva nisu dovoljno prilagođena da bi zadovoljila nove zahtjeve Zajednice u pogledu zdravlja i dobrobiti životinja te zaštite okoliša, što samo povećava pritisak povezan s ulaganjima u ovaj sektor.

Osim ekonomske isplativosti i strukturalnih problema hrvatske poljoprivrede, u obzir bi također trebalo uzeti i druge socioekonomske aspekte. Poljoprivreda je u Hrvatskoj većinom obiteljski posao. U 2012., 93,2 % poljoprivredne radne snage bili su poljoprivrednici i/ili članovi njihovih obitelji, što je znatno iznad prosjeka zemalja EU-27 (76,6 %) [REF #102]. Nadalje, u skladu s anketom o strukturi poljoprivrednih gospodarstava koja je provedena u 2010., ukupno 513.680 osoba redovito je radilo u hrvatskoj poljoprivrednoj industriji. Mnogi od njih bili su članovi obitelji koji su pomagali na poljoprivrednom gospodarstvu, no njihovo glavno zaposlenje je bilo drugdje. Uzimajući u obzir stvarni rad obavljen na poljoprivrednom gospodarstvu, procjenjuje se da nekih 179.290 osoba radi s punim radnim vremenom kao redovna poljoprivredna radna snaga.

Podaci Istraživanja o strukturi poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj iz 2010. ukazuju na iznimno **nepovoljnu obrazovnu strukturu poljoprivrednika**. Svega 4,96 % poljoprivrednika u Hrvatskoj ima poljoprivredno obrazovanje, dok prosjek u zemljama EU-27 iznosi 29,59 %. U Hrvatskoj, poljoprivredno obrazovanje se stječe u formalnim obrazovnim institucijama na dvije razine: srednjoškolskoj i visokoškolskoj/sveučilišnoj razini. Postojeću razvijenu infrastrukturu formalnog obrazovanja prati nepostojanje programa koji nude neformalno obrazovanje i strukovno osposobljavanje.

Poljoprivredni sektor jedan je od glavnih izvora stakleničkih plinova u atmosferi, uglavnom od potrošnje energije (ugljikov dioksid, CO_2), crijevne fermentacije otpada stočarske proizvodnje i upravljanja stajskim gnojem (metan, CH_4) te od potrošnje mineralnih gnojiva (dušikov oksid, N_2O). U 2011., emisija stakleničkih plinova od poljoprivrede iznosila je 3.318,52 Gg CO_2-ekv, što predstavlja 11,75 % ukupnih nacionalnih emisija [REF #103, 104]. To predstavlja lagano smanjenje u odnosu na 2010., ali također i nastavak trenda smanjenja emisija iz poljoprivrednog sektora koje je posljedica smanjenja broja stoke i potrošnje mineralnih gnojiva te intenzivnijeg uvođenja dobrih praksi na poljoprivrednim gospodarstvima. Očekuju se ulaganja u učinkovitiju i ekološki prihvatljiviju poljoprivredu, posebno u ekološku i integriranu poljoprivredu i specifične poljoprivredno-ekološko-klimatske mjere za smanjenje emisije stakleničkih plinova i zaštitu okoliša. Značaj ekološke poljoprivrede za ruralni razvoj prepoznat je na nacionalnoj razini, o čemu svjedoči usvajanje Akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. - 2016. i utrostručenje poljoprivrednog zemljišta koje se koristi za ekološku proizvodnju u posljednjih pet godina. Udio zemljišta koje se koristi za integriranu poljoprivrednu proizvodnju, s uravnoteženom primjenom agrotehničkih mjera i minimalnim korištenjem agrokemikalija, u odnosu na ukupno iskorišteno poljoprivredno zemljište iznosi 7,46 %.

Program ruralnog razvoja predviđa posebne agro-okolišne mjere/poticaje koji mogu značajno doprinijeti bioraznolikosti. Područja odabranih CLC klasa kombinirana su s područjima važnim za bioraznolikost na međunarodnoj i nacionalnoj razini, uključujući područja važna za ptice i leptire te lokacije Natura 2000. Kao specifičnost Hrvatske, poljoprivredna zemljišta visoke prirodne vrijednosti – koja zauzimaju 54,4 % površine zemlje - također uključuju slatkovodna jezera velike prirodne vrijednosti. Pošto napuštanje ili intenziviranje poljoprivredne proizvodnje u ovim područjima ima negativan učinak na bioraznolikost, potrebno je poticati i održavati odgovarajuće načine upravljanja. Poticanje znanja i inovacija, putem strukovnog osposobljavanja, demonstracijskih aktivnosti i posebnih savjetodavnih službi doprinijet će zaštiti bioraznolikosti i krajobrazne vrijednosti.

Zbog teških klimatskih uvjeta ili nepovoljnih svojstava tla u nekim dijelovima Hrvatske, poljoprivredni proizvođači smanjili su svoju poljoprivrednu djelatnost ili su je čak u cijelosti napustili zbog većih troškova proizvodnje i slabijeg uroda u usporedbi s drugim ruralnim područjima. Negativni učinci napuštanja obrade zemlje odražavaju se u gubitku bioraznolikosti, eroziji i zapuštenim površinama čime se povećava rizik od šumskih požara. Potrebno je poticati nastavak poljoprivredne proizvodnje na ovim područjima s prirodnim i specifičnim ograničenjima, što je nužno za održavanje bioraznolikosti i očuvanje ovih izuzetno vrijednih krajolika.

U prehrambenoj industriji kao vrlo važnom pandanu sektoru poljoprivrede, registrirano je više od 1.200 poslovnih subjekata koji zapošljavaju oko 49.000 radnika, od čega 70 % radi u poduzećima koja spadaju u kategoriju srednje velikih i velikih poduzeća. Samo 3 % poslovnih subjekata spada u kategoriju velikih poduzeća, međutim oni imaju oko 70 % tržišnog udjela u ukupnom prihodu prehrambeno-prerađivačke industrije. U tom pogledu, više od 90 % subjekata su mala poduzeća (< 50 zaposlenika). Takva struktura ima za posljedicu slabu konkurentnost. Svjetska kriza je također negativno utjecala na ovaj sektor (u 2009. godini došlo je do velikog smanjenja proizvodnje, povećanja troškova i smanjenja ulaganja) [REF #105].

Po grupama prehrambenih proizvoda, najveći udio (25,3 %) odnosi se na preradu svih vrsta mesa i mesnih proizvoda, zatim (19,1 %) na proizvodnju mlinarskih, pekarskih i slastičarskih proizvoda, kolača, keksa i tjestenina, dok (17,3 %) se odnosi na mlijeko, sir i mliječne proizvode. Većinu proizvodnje pića (43,8 %) čine bezalkoholna pića i voda, zatim dolazi (33,2 %) proizvodnja piva, dok vino od grožđa čini (13,8 %) vrijednosti proizvodnje.

Konkurentnost hrvatske prehrambene industrije u odnosu na zemlje EU-27 veoma je niska [REF #106], što je vidljivo iz sljedećih pokazatelja:

- mali udio vrijednosti domaće proizvodnje *(0,5 % vrijednosti proizvodnje, 0,5 % prometa, 0,6 % dodane vrijednosti i 0,6 % bruto poslovnog viška u odnosu na EU-27)*
- niža vrijednost domaće proizvodne učinkovitosti *(-61,2 % prometa po zaposleniku i -55,2 % produktivnosti rada u usporedbi s prosjekom EU-27)*
- niže razine ulaganja *(-49,3 % u odnosu na prosjek EU-27)*,
- veći troškovi po zaposleniku *(23.5 % u odnosu na prosjek EU-27)* [REF #107].

Stoga postoji snažna potreba usmjeravanja na tehnološko osuvremenjivanje i tehnološku obnovu, uključujući ulaganja u nove tehnologije i kontrolu procesa, potičući učinkovitije korištenje sirovina, usmjereno na poboljšanje učinkovitosti proizvodnje radi postizanja bolje konkurentnosti, kao i poboljšanja energetske učinkovitosti i smanjenja utjecaja prehrambeno-prerađivačke industrije na okoliš.

Šumarstvo ima značajan utjecaj na razvoj ruralnih područja, iako njegov udio u nacionalnom BDP-u iznosi svega 1,11 %. Ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u Hrvatskoj iznosi 2,688.688 ha, što pokriva 48 % ukupne površine zemlje, pri čemu je 78 % šuma i šumskih zemljišta u vlasništvu države, a 22 % u privatnom vlasništvu. Održivo upravljanje šumama u Hrvatskoj ima višestoljetnu tradiciju očuvanja i poboljšanja zaštite bioraznolikosti i korisnih funkcija šuma (usluge šumskog ekosustava) te, posljedično, 76 % šumskih područja u Hrvatskoj ima FSC certifikat [REF #108].

Slično kao i u poljoprivredi, u sektoru šumarstva postoje značajni strukturalni problemi, posebno u pogledu privatnih šuma. Prosječna veličina privatnih šumskih gospodarstava iznosi svega 0,43 ha zbog fragmentacije i stalnog smanjivanja veličine [REF #109]. 60 % privatnih šuma nema razvijen plan upravljanja šumama. Kako bi se popravilo postojeće stanje potrebno je podići kvalitetu šuma, izgraditi i obnoviti šumske ceste (trenutačna gustoća šumskih cesta iznosi 6,5 km/1.000 ha), urediti tržište drvnih proizvoda i biomase, konsolidirati vlasništvo nad šumama, razviti planove upravljanja šumama, povećati ulaganja u otpornost, ekološku i ekonomsku vrijednost šuma [REF #110].

S druge strane, šumski požari i kontaminacija šumskog tla minama predstavljaju najveću prijetnju šumskim ekosustavima i među najvećim su preprekama održivom upravljanju šumama i daljnjem razvoju sektora. U Hrvatskoj je u proteklih deset godina opožareno oko 90.000 hektara šuma i šumskog zemljišta, što čini prosječno 9.000 ha godišnje [REF #111]. U skladu s podacima koje je pribavio Hrvatski centar za razminiranje, 501,51 km^2 šuma i šumskog zemljišta minirana su i minski sumnjiva područja, što sprečava njihovo održivo upravljanje i uzrokuje degradaciju šuma.

Jedna od prilika za sektor šumarstva je povećati potencijal iskoristivosti šumske biomase. U skladu s ciljem koji je postavljen u Strategiji energetskog razvoja Republike Hrvatske, potrošnja energije iz obnovljivih izvora energije trebala bi se do 2020. godine povećati na 20 %. Potencijal proizvodnje biomase iznosi 2,75 milijuna m^3 u šumama i 1,5 milijuna m^3 u drvnoj industriji [REF #112].

Prerada drva i proizvodnja namještaja predstavljaju važne partnere sektora šumarstva [REF #113], čijom strukturom dominiraju mala poduzeća [REF #114]. Poticanje korištenja drva kao obnovljivog i ekološki prihvatljivog materijala u građevinarstvu i kod malih i tradicionalnih obrtnika predstavlja preduvjet za opstanak i razvoj ruralnih područja. Preradu drva karakterizira niska produktivnost, profitabilnost i razina finalizacije te kašnjenje u tehnološkom razvoju zbog nepostojanja ulaganja u nove, učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije. U 1990. godini, u drvnoj je industriji radilo 35.060 zaposlenika, dok je 2011. taj broj pao na 10.839 zaposlenika [REF #115].

1.1.4.13 Razvoj pomorstva i ribarstva i povezani razvoj priobalja

Sektor ribarstva veoma je važan za Hrvatsku. Unatoč njegovom malom udjelu u BDP-u, on doprinosi pozitivnoj vanjskotrgovinskoj bilanci i značajan je u smislu mogućnosti zapošljavanja u priobalju i na otocima, gdje je sektor ribarstva jedna od rijetkih djelatnosti koje daju izvor prihoda tijekom cijele godine. Procjene izravnog udjela ribarstva u BDP-u variraju između 0,2 % i 0,7 % [REF #116]. Međutim, doprinos ribarstva potrebno je analizirati uzimajući u obzir udio u BDP-u svih aktivnosti koje su na neki način povezane s tim sektorom (izgradnja i održavanje plovila, proizvodnja ribolovnog alata i opreme, prijevoz, skladištenje i povezana logistika, lučke djelatnosti povezane s ribarstvom i u određenoj mjeri neki oblici turizma). **Glavni strateški cilj u sektoru ribarstva jest ostvariti konkurentno, suvremeno i dinamično ribarstvo i sektor akvakulture kroz održivu eksploataciju resursa.**

Ukupna duljina jadranske obale iznosi 5.835 km (kopno 1.777 km i otoci 4.058 km). Hrvatska ima 1.246 otoka od čega je 48 nastanjeno (prema podacima iz Statističkog godišnjaka za 2011. na temelju Popisa stanovništva iz 2001.). Hrvatska ribolovna flota sastoji se od 7.791 plovila (od kojih je, nakon pristupanja, 3,500 plovila iz nekomercijalne kategorije malog ribolova preneseno u komercijalnu kategoriju). Najveći postotak flote (81,29 %) uključuje plovila duljine manje od 12 metara. Ukupna snaga i tonaža komercijalne ribolovne flote u Hrvatskoj iznosila je u 2011. godini 326.987 kW i 44.998 GT [REF #117]. Najveći broj plovila registriran je kao višenamjenski (45,24 % flote). Ova su plovila tipična za mediteransko ribarstvo gdje ne postoje točno definirane ciljane vrste i u kojem ribari mijenjaju ribarsku opremu tijekom godine. U 2011. godini ukupni je ulov plivaricama iznosio 64.389 tona, što je ostvareno s 226 plivarica. U istoj godini, 562 plovila aktivno se bavilo koćarenjem, izlovivši ukupno 4.275 tona morskih organizama [REF #118].

Procjena stokova provodi se za komercijalno najznačajnije vrste u izlovu, u okviru međunarodnog projekta FAO AdriaMed, a u zadnje vrijeme također i unutar SG MED-a, a rezultati su predstavljeni Općoj komisiji za ribarstvo Sredozemlja (GFCM). Italija, Hrvatska i Slovenija provode zajedničku procjenu stokova za područje GSA 17. Glavne stokove pelagičkih vrsta riba čine srdele i inćuni, koje predstavljaju 80 - 85 % ukupnog ulova. U proteklih nekoliko godina, procjene stokova pokazuju fluktuacije, a stanje stokova najčešće je ocjenjeno kao "potpuno iskorišteno", što dovodi do preporuke "ne povećavati izlov ribe". U sklopu GFCM-a, za Jadransko more sastavljen je višegodišnji plan upravljanja sitnim pelagičkim vrstama ribe, u kojem su detaljno razrađene metode i referentne vrijednosti za opis stanja, kao i preporuke za održivo upravljanje stokovima pelagičkih vrsta riba. Procjena stokova visoko migratornih vrsta, kao što je tuna plavoperka, provodi se na regionalnoj razini unutar ICCAT-a, a upravljanje se provodi po kvotama. Hrvatsku, kao bivšu članicu ICCAT-a, nakon pristupanja Uniji, u ICCAT-u predstavlja Europska komisija (kao i druge države članice uključene u izlov tune). Ulovi pridnenih vrsta pokazuju velike fluktuacije, a procjene stokova provedene su za vrste crveni cipal i list. Obje se vrste prekomjerno izlovljavaju te se preporuča smanjenje izlova s ciljem ostvarenja maksimalnog održivog ulova (engl. Maximum Sustainable Yield, MSY). Postoji velika razlika u razini eksploatacije i stanja resursa pridnenih vrsta između istočne i zapadne obale.

Pristupanjem Hrvatske EU-u i utvrđivanjem jedinstvene metodologije prikupljanja podataka o ribarstvu u sklopu Okvira za prikupljanje podataka u ribarstvu (engl. Data Collection Framework, DCF), pojavila se nova mogućnost daljnjih procjena i utvrđivanja odgovarajućih mjera upravljanja ribarstvom i zaštite svih stokova na razini GSA 17.

Prosječna starost hrvatske ribolovne flote iznosi više od 30 godina, no nije jednaka u svim segmentime flote. Prosječne aktivne koćarice starije su od aktivnih plivarica i koćarice se nalaze među najstarijim aktivnim plovilima. Treba naglasiti da je većina plovila loše opremljena u pogledu energetske učinkovitosti (stari motori s velikom potrošnjom goriva), kakvoće proizvoda (nepostojanje uređaja za zamrzavanje te odgovarajućih prostora za skladištenje i rashlađivanje na brodu) kao i opreme za poboljšanje uvjeta rada i sigurnosti na brodu. Kroz provedbu mjera za flotu, uključujući ulaganja u modernizaciju flote, privremenu i stalnu obustavu izlova, zabranu odbacivanja ulova i provedbu mjera usmjerenih ka postizanju veće selektivnosti, kao i mjera određivanja posebno reguliranih područja, Hrvatska namjerava u sljedećem razdoblju ostvariti ciljeve Zajedničke ribarstvene politike (ZRP). Kroz ove mjere

predviđeno je da će maksimalni održivi ulov biti ostvaren za ključne stokove i za one koje se smatraju kritičnima. Postoji razvojni potencijal ovog sektora kroz usvajanje novih tehnologija, razvoj novih proizvoda, diversifikaciju i uvođenje sustava označivanja (označivanje i razvoj robne marke), koji može, korištenjem postojećih snaga sektora, jamčiti razvoj visokovrijednih proizvoda za zahtjevne tržišne niše. Bliska suradnja sa znanstvenim ustanovama i potpora IRI-a potrebna je kao podrška ovim razvojnim mogućnostima.

Posebna prilika leži i u mogućnostima daljnjeg razvoja akvakulture, morske i slatkovodne, kao oslonca razvoja cjelokupnog sektora, za što Hrvatska već ima kapacitete. Ukupna vodena površina koja se koristi za slatkovodnu akvakulturu iznosi 9.721 ha ribnjaka i 61,361 m^2 uzgajališta. Hrvatska ima 28 registriranih toplovodnih i 27 hladnovodnih ribogojilišta s proizvodnjom od 6.283 tone slatkovodne ribe. Postoje 64 registrirana uzgajališta morske ribe i 254 uzgajališta školjaka s 3 morska mrijestilišta. Ukupna proizvodnja morske akvakulture iznosi 6.845 tona morske ribe i 438 tona dagnji i kamenica [REF #119]. Hrvatska vidi priliku za daljnji rast i razvoj svoje akvakulture u rastućoj tržišnoj potražnji za visokokvalitetnom ribom i drugim proizvodima ribarstva, kao i u izvrsnim preduvjetima u smislu prostornih i klimatskih uvjeta. To vrijedi i za slatkovodnu i za morsku akvakulturu. Hrvatska ima mnoge kvalitetne lokacije za uzgoj ribe, kako na moru tako i na kopnu, posebno u pogledu ekoloških standarda, što predstavlja dobar temelj za razvoj cjelokupne industrije.

Glavni izazovi daljnjem razvoju ove industrije u Hrvatskoj jesu odvijanje ove aktivnosti unutar priobalnog područja i činjenica da domaća proizvodnja nije konkurentna. Jedan od prioriteta će, između ostalog, biti poboljšanje sustava prostornog planiranja, posebno u pogledu integriranog upravljanja priobalnim područjem u kontekstu čega će akvakultura biti prikladno smještena u područje gdje postoji velika konkurentnost među različitim djelatnostima, uzimajući u obzir ne samo lokacije na morskom području, već i osiguravanje dovoljnog prostora na kopnu za smještaj nužne infrastrukture. Značajan potencijal za označivanje proizvoda ribarstva, kao i za razvoj turističkih i rekreativnih aktivnosti povezanih s očuvanjem bioraznolikosti, mogao bi se pronaći u ribnjacima, koji su dio ekološke mreže Natura 2000. Prepoznat je značaj ulaganja u ove aktivnosti, kao i potreba da se osiguraju uvjeti za povećanje konkurentnosti ove djelatnosti na domaćem tržištu, na europskom tržištu kao i na tržištima trećih zemalja. Posljedično, važno je omogućiti ulaganje u osnivanje novih, kao i u razvoj postojećih akvakulturnih uzgajališta. Što se tiče ulaganja u postojeća uzgajališta, postoji potreba za uvođenjem inovativnih tehnologija i razvojem novih proizvoda, kao i inovativnih pristupa u procesima vezanim za upravljanje i proizvodnju. Važna komponenta planiranog razvoja akvakulture bit će uvođenje novih vrsta, diversifikacija proizvodnog asortimana, ali i diversifikacija prihoda te dodavanje vrijednosti primarnim proizvodima, što je posebno interesantno sa stajališta povezivanja akvakulture kao primarne proizvodnje s preradom. Također, potrebno je na odgovarajući način uključiti elemente akvakulture u razvoj integrirane pomorske politike.

Turizam na obali i otocima predstavlja gospodarski značajnu djelatnost, posebno sa sezonskim otvaranjem dodatnog tržišta za različite proizvode, u kojem proizvodi ribarstva imaju značajnu ulogu. Nadalje, ribarstvo u spoju s turizmom također nudi dodanu vrijednost turističkoj usluzi. U skladu s nacionalnim strateškim smjernicama u pogledu razvitka turizma, cilj je razviti turističku ponudu kroz usluge s velikom dodanom vrijednosti. Također, važno je naglasiti da je većina marikulturnog segmenta izravno povezana s otocima, a to pozitivno utječe na razvoj i održivost osjetljivih otočnih zajednica. Područja i zajednice u Hrvatskoj koje tradicionalno ovise o ribarstvu i koje čak i danas imaju značajke "ribarskih sela", posebno na otocima, predstavljaju također značajnu vrijednost u pogledu razvoja opće turističke ponude. Također, ribarstvo je jedan od najvažnijih gospodarskih sektora za vrlo osjetljive otočne zajednice, budući da ono osigurava osnovni ili dodatni izvor prihoda tijekom cijele godine, u svim svojim segmenata – izlovu, uzgoju i preradi. Istovremeno, ribarstvo ima značajnu tradicionalnu kulturnu vrijednost te je kao takvo dio identiteta otočkog stanovništva.

S poboljšanjem postojećih luka, pristaništa, zaklona, objekata i skladišta za proizvode, sektor ribarstva ima priliku za razvoj. Također, prilika za razvoj postoji i u potrebi za

organiziranjem tog sektora (zadruge i organizacije proizvođača). Lučka infrastruktura trenutačno ne zadovoljava sve zahtjeve u pogledu osiguravanja nužnih kapaciteta (opremljena pristaništa s različitim objektima). Ulaganje u lučku infrastrukturu jedan je od ključnih elemenata za pozicioniranje nacionalnog sektora, i općenito osiguravanje provedbe mjera ZRP-a. Poboljšanje pristanišne infrastrukture, kao i rashladnih postrojenja, povećat će energetsku učinkovitost i doprinos zaštiti okoliša, poboljšati radne uvjete i kvalitetu istovarenog proizvoda. Poboljšanja luka i pristaništa potrebna su kako bi se podržala obveza neodbacivanja ulova kao jedan od prioriteta ZRP-a. Naposljetku, sve navedeno moglo bi povećati potrošnju proizvoda ribarstva po stanovniku, ali i svijest o održivom ribarstvu.

Naglasak treba staviti na važnost inspekcijskih pregleda i mjera kontrole, kao i prikupljanje podataka. Hrvatska je već uspostavila ključne i nužne mehanizme i strukture te je na području inspekcijskog pregleda, kontrole i prikupljanja podataka već imala koristi od pozitivne ocjene Europske komisije o sufinanciranju višegodišnjeg Nacionalnog programa prikupljanja podataka o ribarstvu Republike Hrvatske (2013.). Uzimajući u obzir značaj ovih mjera u potpori i provedbi ZRP-a neophodno je osigurati odgovarajući okvir koji će jamčiti kontinuitet i mogućnost financiranja relevantnih aktivnosti. Hrvatska je svjesna potrebe za razmjenom informacija i poboljšanom suradnjom između pomorskih nadzornih tijela u državama članicama u svrhu postizanja sinergije u pomorskoj kontroli. U Hrvatskoj su pomorski nadzor i zajedničko okruženje za razmjenu informacija (engl. *Common Information Sharing Environment - CISE*) povjereni Ministarstvu pomorstva, prometa i infrastrukture.

Postoji i potencijal daljnjeg razvoja organizacije sektora (tj. udruživanje u akvakulturi, ribarstvu i organizacijama proizvođača), koji bi omogućio njihovo zajedničko djelovanje na svim razinama, na proizvodnoj razini i na tržištu, kao i povezivanje akvakulture i ribarstva s prerađivačkom industrijom. Prodaja proizvoda ribarstva kroz oblike udruživanja (zadruge i organizacije proizvođača) i porast njihovih cijena zbog jačanja njihovog tržišnog položaja dovodi do sveukupne održivosti ribarstva.

Integrirana pomorska politika u sklopu koje integracija različitih aktivnosti može doprinijeti sveukupnom plavom rastu. Tijekom planiranja daljnjeg razvoja morske akvakulture, Hrvatska je definirala posebne kriterije za akvakulturne zone s ciljem izbjegavanja potencijalnih sukoba unutar osjetljivog obalnog područja. Nekoliko priobalnih županija razvilo je ove zone na temelju načela integriranog upravljanja obalnim područjem (IUOP) te se ovaj alat namjerava primijeniti u svim obalnim prostornim planovima. Hrvatska je prepoznala važnost zaštite morskog okoliša, posebno njegove biološke raznolikosti, uključujući Hrvatsku ekološku mrežu Natura 2000 i drugih elemenata provedbe Integrirane pomorske politike.

1.1.5 TERITORIJALNI IZAZOVI

Hrvatska je podijeljena na dvije NUTS 2 regije (Kontinentalna Hrvatska i Jadranska Hrvatska). Postoji 21 jedinica regionalne samouprave (tj. županija) na NUTS razini 3, 14 u Kontinentalnoj Hrvatskoj i 7 u Jadranskoj Hrvatskoj. Osim toga, na lokalnoj razini postoji 556 lokalnih administrativnih jedinica (lokalne administrativne jedinice (LAU) razine 2, tj. općine i gradovi). Temeljni socioekonomski pokazatelji govore da su razlike u razvoju ove dvije NUTS 2 regije zanemarive (npr. BDP po stanovniku, standard kupovne moći (SKM) za 2010. godinu, u usporedbi s prosjekom zemalja EU-27, iznosio je 58 u Jadranskoj Hrvatskoj i 59 u Kontinentalnoj Hrvatskoj) [REF #120]. Međutim, razlike na nižim razinama (na NUTS razini 3 i LAU razini 2) značajne su i zahtijevaju posebnu pozornost i mjere politike. Disperzija regionalnog BDP-a na NUTS-u 3 u Hrvatskoj je velika u usporedbi s drugim državama članica EU-a (36,7 u 2010. godini, što je bio šesti najviši broj za tu godinu [REF #121]).

Unutarnji nerazmjeri među regijama (na NUTS razini 3) dugo su bili postojana karakteristika hrvatskog državnog područja. Razlike u stupnju razvijenosti hrvatskih regija djelomično su uzrokovane razlikama u fizičkim i zemljopisnim obilježjima (npr. u pogledu prijevoza i lokacijskih prednosti za razvoj), ali također odražavaju i zanemarivanje potencijalnih prilika. Regionalne razlike povećane su tijekom razdoblja tranzicije i rata tijekom 1990.-ih, posljedice

čega su još veoma prisutne na području Republike Hrvatske uzduž hrvatske granice s Bosnom i Hercegovinom i Srbijom (sada izvan granice EU-a). Zakašnjela izgradnja prometnih veza i ostale infrastrukture, zajedno s posljedicama rata, uzrokovala je sporiji rast i zaostalost mnogih hrvatskih regija, posebno u istočnom i srednjem dijelu zemlje.

Zbog geografske raznovrsnosti u Hrvatskoj postoje mnoge mogućnosti identifikacije različitih područja s posebnim razvojnim preprekama i potencijalima, koja stoga zaslužuju posebni fokus javnih politika. Neka od ovih područja prepoznata su u nacionalnom zakonodavstvu: **područja od posebne državne skrbi** (uglavnom područja koja su bila pogođena ratnim zbivanjima), **otoci**, **brdsko-planinska područja** i **potpomognuta područja**. Potpomognuta područja u Republici Hrvatskoj definirana su na lokalnoj i regionalnoj razini (LAU razina 2 i NUTS razina 3) na temelju izračuna indeksa razvijenosti [REF #122] (tj. lokalne i regionalne jedinice s vrijednošću indeksa razvijenosti ispod 75 % u usporedbi s nacionalnim prosjekom. Temeljni socioekonomski pokazatelji na NUTS razini 3 prikazani su u Tablici 19 u Prilogu 1.

Korelacija između raspodjele populacije i polarizacije gospodarskih aktivnosti vidljiva je prilikom usporedbe stupnja razvijenosti s temeljnim demografskim podacima, kao što su gustoća naseljenosti, rast/pad stanovništva itd. U 2011., 8 hrvatskih županija zabilježilo je gustoću naseljenosti ispod 50 stanovnika po km^2 i mogu se smatrati slabo naseljenim područjima. **Niska gustoća naseljenosti** karakteristična je za mnoge lokalne administrativne jedinice koje se nalaze na granici s Bosnom i Hercegovinom, u planinama (posebno u Lici i Gorskom kotaru), dalmatinskom zaleđu i zapadnoj Slavoniji.

Gospodarski najrazvijeniji dio Hrvatske je glavni grad Zagreb s okolicom. Druga koncentracija najrazvijenijih područja nalazi se na sjevernom dijelu jadranske obale. Suprotno tome, županije u središnjem i istočnom dijelu Kontinentalne Hrvatske zaostaju prema većini socioekonomskih pokazatelja (Tablica 20 u Prilogu 1.). Glavni razlozi za to povezani su s posljedicama rata, koji je utjecao i na raspoloživost temeljne infrastrukture i usluga te na gospodarske aktivnosti. U većini slučajeva nerazvijene županije također imaju značajan udio tradicionalnih sektora u ukupnom gospodarstvu, primjerice u županijama na istoku zemlje često su poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo činili značajan dio BDV-a (Virovitičko-podravska županija 19,0 %, Bjelovarsko-bilogorska županija 18,1 %, Vukovarsko-srijemska županija 15,5 % u 2010. godini), dok je u nekim drugim slučajevima u manje razvijenim županijama, čak i u blizini Zagreba, udio proizvodnje i dalje vrlo visok (Sisačko-moslavačka županija 37,1 %, Koprivničko-križevačka županija 35,7 %).

Usporedba prihoda pojedinačnih županija također pokazuje značajne razlike u njihovom razvojnom kapacitetu. Čak i ako se Zagreb [REF #123] isključi iz usporedbe zbog svoje specifične uloge i statusa, razlike su i dalje ogromne (s jedne strane Ličko-senjska županija s 14,1 milijuna kuna u 2012. i Virovitičko-podravska županija s 28,6 milijuna, a s druge strane Splitsko-dalmatinska županija s 198,2 i Zagrebačka županija s 176,7 milijuna kuna). U 2012., prihodi 25 lokalnih administrativnih jedinica (raspoređenih po cijelom hrvatskom području) bili su ispod 1 milijun kuna, što očito ograničava njihove razvojne mogućnosti [REF # 124].

S ciljem prepoznavanja glavnih izazova i potencijala, svaka županija je obvezna pripremiti svoju Županijsku razvojnu strategiju u skladu s objedinjenom metodologijom i poštujući načelo partnerstva. Postojeće strategije važe do kraja 2014., a nove će biti pripremljene tijekom 2014. i 2015., za razdoblje od 2015. nadalje. Istovremeno će se pripremati Strategija regionalnog razvoja na nacionalnoj razini.

Sjeverozapadni dio Hrvatske, uključujući Zagreb i njegovu okolicu, ima snažan konkurentni potencijal zbog raspoloživosti ljudskih resursa i snažne gospodarske osnove, što se može povezati s potencijalima istraživanja i inovacija na tom području. Također, ovaj dio zemlje zbog svoje bogate kulturne baštine ima dobar potencijal za razvoj turizma u urbanim i ruralnim područjima.

Istočni dio kontinentalne Hrvatske i dalje se suočava s posljedicama rata i oslanja se uglavnom na tradicionalne sektore poput poljoprivrede. Daljnje unapređenje i izgradnja i dalje

nedovoljno razvijene infrastrukture i osnovnih usluga, kao i poticanje poduzetništva i jačanje kapaciteta ljudskih resursa, predstavljaju glavne preduvjete za daljnji razvoj ove regije.

Zbog svog položaja na obali i bogate kulturne i prirodne baštine, Jadranska Hrvatska ima velik potencijal za pomorske aktivnosti i razvoj turizma (kako je opisano pod naslovom *Razvoj pomorstva i ribarstva i povezani razvoj priobalja*). Odgovarajuća valorizacija tih resursa podrazumijeva zaštitu prirodne baštine i održivi razvoj resursa koji bi omogućili gospodarski razvoj.

U nekim dijelovima zemlje, primjerice na otocima, ali i u brdsko-planinskim područjima i pojedinim područjima blizu granice, dostupnost i povezanost zahtijevaju posebnu pozornost.

1.1.5.1 Urbani razvoj

Hrvatska ima povijesno razvijenu policentričnu strukturu urbanih naselja, iako istovremeno postoji ograničeni broj gradova i urbanih područja koja imaju značajnu gospodarsku i društvenu težinu u europskom kontekstu. Hrvatska ima **četiri urbana središta s više od 100.000 stanovnika (Zagreb, Osijek, Rijeka i Split)**, koja, zajedno sa svojom okolicom, čine urbane aglomeracije. Sveukupno, u njima živi 1,2 milijuna ljudi [REF #125] (28 % ukupnog stanovništva Hrvatske). Izvan ovih aglomeracija postoje još 3 velika urbana središta s više od 50.000 stanovnika u središnjim naseljima (Zadar, Slavonski Brod i Pula), kao i brojni manji gradovi smješteni na jadranskoj obali i u široj okolici Zagreba i Osijeka. Općenito, koncentracija u urbanim aglomeracijama nije tako napredovala kao u mnogim drugim europskim zemljama. Temeljni socioekonomski pokazatelji povezani sa stupnjem razvijenosti najvećih urbanih središta navedeni su u Tablici 19 u Prilogu 1.

Daleko najveće urbano središte je Grad Zagreb (Lokalna upravna jedinica, LAU razina 2). Urbano područje Zagreba smatra se najkonkurentnijim međunarodnim centrom rasta koji nastanjuje približno 790.000 građana, što predstavlja oko 1/5 hrvatske populacije, u kojem se proizvodi više od 1/3 ukupnog BDP-a. Kao glavni grad, Zagreb je administrativno, gospodarsko, obrazovno, turističko i zdravstveno središte koje privlači stanovništvo iz svih dijelova Hrvatske. Grad je između 2001. i 2011. zabilježio porast stanovništva od 1,4 %, ali istovremeno doživljava i određene negativne demografske trendove, kao što su starenje stanovništva, prirodno smanjenje itd. Velik rast stanovništva također je zabilježen u okolnim gradovima (npr. Samobor, Zaprešić i Dugo Selo). Broj dnevnih migranata (procijenjen na 80.000 radnika plus 20.000 ostalih) stvara značajan pritisak na postojeću infrastrukturu i stvara potrebu za daljnjim razvojem kompleksnog i održivog gradskog prometnog sustava. Gradski promet, kao i najosnovnije javne usluge, moraju biti osmišljeni tako da zadovoljavaju ne samo potrebe lokalnog stanovništva, već i potrebe cijelog funkcionalnog područja. Dugotrajni razvoj urbanog područja ima za posljedicu degradirane i neiskorištene prostore (čak i u središtu grada), koji bi se mogli ponovo iskoristiti. Također, pojedini gradski kvartovi (posebno u istočnom dijelu grada) bilježe znatno viši udio korisnika socijalnih naknada i potrebu za fizičkom obnovom. Značajan dio hrvatskog istraživačkog kapaciteta nalazi se u Zagrebu. Nadalje, većina hrvatskih studenata upisana je na Sveučilište u Zagrebu (više od 70.000 studenta i oko 80 % svih postdiplomskih studenata u Hrvatskoj), čiji objekti su raštrkani po različitim dijelovima urbanog područja.

Drugo najveće urbano središte je **Grad Split** (LAU razina 2) smješten na jadranskoj obali, s 178.000 stanovnika. Demografski i gospodarski pokazatelji ukazuju na to da se grad suočava s ozbiljnim izazovima, kao što su smanjenje populacije od 5 % u deset godina (popraćeno značajnim rastom stanovništva u okolnim lokalnim jedinicama) i nezaposlenost iznad nacionalnog prosjeka. Luka Split najznačajnija je putnička luka u Hrvatskoj koja osigurava veze s najznačajnijim otocima središnje Dalmacije (ukupno 4,2 milijuna putnika u 2012., od kojih je 2,8 milijuna koristilo trajektne veze s otocima). Međutim, gradska prometna mreža, veze između gradskih i prigradskih područja i veze s glavnim koridorom sadrže nedostatke koji ograničavaju i svakodnevni život i razvoj turizma. Nakon Drugog svjetskog rata stanovništvo je naglo raslo i grad je prošao kroz značajne promjene, koje su uključivale centralno kontrolirani razvoj tradicionalnih industrija, ali i nekontrolirani razvoj određenih

naselja. Kao posljedica oba razloga, neka područja uz obalu i u istočnom dijelu grada sada zahtijevaju značajna unapređenja (npr. vezano uz komunalnu infrastrukturu i cestovnu mrežu). Manjak prostora dostupnog za razvoj velik je izazov za Split, a posljednjih godina došlo je do brzog širenja urbane aglomeracije na susjedne gradove. Također, kvaliteta zraka u gradu (na temelju mjerenja NO_2 i SO_2) u određenim razdobljima dostigla je nezadovoljavajuće razine. Split također ima velik potencijal za inovacije, tehnološki i poslovni razvoj, koji se oslanja na nekoliko istraživačkih instituta, sveučilište i privatna poduzeća smještena u gradu.

Grad Rijeka (LAU razina 2) treće je najveće urbano područje. Sa 129.000 stanovnika predstavlja snažno gospodarsko središte na sjevernom dijelu jadranske obale. Povijesni razvoj, kao i postojeći razvojni potencijal grada, blisko su povezani s riječkom lukom, najvažnijom lukom u Hrvatskoj. To je važna luka koja je snažno utjecala na razvoj industrije, što je uzrokovalo ekološke štete (npr. 1 milijun m^3 ispuštenih balastnih voda u luci Rijeka svake godine) [REF #126]. Pad industrijskog razvoja doveo je do propadanja određenih područja, međutim, njihova obnova već je započela i nastavit će se. Iako se Rijeka suočila s ozbiljnim smanjenjem stanovništva između dva popisa stanovništva (također popraćenim značajnim rastom stanovništva u okolnim lokalnim jedinicama), njezin gospodarski položaj mnogo je bolji u usporedbi sa Splitom. Snažni potencijal razvoja očituje se također i u visokom razvojnom indeksu lokalnih jedinica u okolici grada, Primorsko-goranskoj županiji, kao i susjednoj Istarskoj županiji. Tehnološki potencijal i inovacije prepoznate su od strane gradskih vlasti kao velika prilika te će buduće aktivnosti, između ostalog, biti usmjerene na (re)konstrukciju sveučilišne infrastrukture (s više od 16,000 studenata) [REF #127] i poslovnih područja u predgrađima. Zbog činjenice da je područje grada okruženo planinskim područjem sa sjevera i morem s juga, prostorno širenje grada dosta je ograničeno (kao posljedica toga, grad Rijeka ima najveću gustoću naseljenosti u Hrvatskoj, s 2.968 stanovnika/km^2). Ova ograničenja imala su velik utjecaj na razvoj prometne mreže unutar grada namećući složenija prometna rješenja.

Četvrto po veličini hrvatsko urbano središte, **Grad Osijek** (LAU razina 2), s 108.000 stanovnika (5,7 % manje u odnosu na 2001.), ima ograničeniju perspektivu razvoja uglavnom zbog manje povoljnog položaja na istoku zemlje, koji je mnogo siromašniji zbog utjecaja rata i graničenja s državama koje nisu članice EU-a. Gustoća naseljenosti u gradu manja je nego u drugim velikim gradovima, nezaposlenost je velika, a razina obrazovanja niža u usporedbi s drugim gradovima i okruženje se uglavnom oslanjanja na poljoprivredu. Iako ograničenje prostora nije tako veliko kao u urbanim središtima na jadranskoj obali, Osijek također pokušava ponovo iskoristiti napuštene vojne i industrijske lokacije. Tijekom posljednjeg desetljeća, gradske vlasti bile su uključene u značajan broj projekata financiranih od strane EU-a s ciljem poboljšanja prekogranične suradnje i gospodarskog razvoja. Daljnja ulaganja u poslovanje i rast zaposlenosti prepoznata su kao prioritet grada. Sveučilište koje se nalazi u gradu također ima potrebu za povećanjem postojećih kapaciteta, posebno što se tiče studentskih domova.

Sljedeće po veličini urbano središte, grad **Zadar** sa 75.000 stanovnika, suočava se s vrlo sličnim razvojnim izazovima kao i sva gore navedena urbana područja. Grad je vrlo aktivan u rješavanju gradskih prometnih izazova, uključujući razvoj inteligentnih rješenja i poboljšanje povezanosti s otocima koji spadaju pod njegovo administrativno područje. Slično kao i u mnogim drugim urbanim središtima, posebno onima na jadranskoj obali (npr. Split i Pula), Zadar se razvijao tijekom mnogih stoljeća, što je vidljivo iz koncentracije kulturne baštine.

Slično Zagrebu i Rijeci, iako manja, **Pula** s 57,000 stanovnika, jedan je od najrazvijenijih gradova u Hrvatskoj. Pula se također nalazi u razvijenom okruženju, s dugoročnom usmjerenošću na turizam koji snažno podiže opći razvojni potencijal grada. Osim turizma, grad je u određenoj mjeri orijentiran na proizvodnju (uključujući brodogradnju).

Nasuprot tome, **Slavonski Brod** (59.000 stanovnika) nalazi se u jednoj od slabije razvijenih županija i zaostaje u usporedbi s nacionalnim prosjekom u brojnim temeljnim pokazateljima (npr. manji dohodak po stanovniku, visoka nezaposlenost). Ležeći na obalama rijeke Save blizu granice s Bosnom i Hercegovinom, grad je pretrpio ozbiljna oštećenja tijekom rata. Kao što je slučaj i s Osijekom, Slavonski Brod je središte koje se nalazi u poljoprivrednom okruženju i

stoga se daljnji razvoj može temeljiti na poticanju poslovanja i usluga koje su potrebne obližnjim ruralnim područjima. Mogućnosti razvoja također su povezane sa strateškim pozicioniranjem povezane cestovne, željezničke i mreže unutarnjih plovnih putova. Osim gore opisanih urbanih središta, postoje brojni manji gradovi s različitim mogućnostima razvoja.

Kao pokretači rasta u svojim regijama, najveći hrvatski gradovi, ali i drugi manji gradovi i gradići, imaju značajan utjecaj na širem području i funkcionalnom tržištu rada. Važnost velikih i malih gradova posebno je velika kada se radi o osiguravanju pristupa uslugama i odgovarajućim prometnim vezama s okolnim prigradskim i ruralnim područjima. Istovremeno, najveći gradovi su mjesta s visokom koncentracijom društvenih izazova (mjerenih u apsolutnim iznosima). Iako stopa nezaposlenosti nije uvijek tako visoka kao u nekim drugim dijelovima zemlje, ukupni broj nezaposlenih osoba u 7 najvećih urbanih središta 2012. godine premašivao je 90.000, od čega je više od 40.000 zabilježeno u gradu Zagrebu. Slično tome, broj osoba starijih od 75 godina [REF #128], prema popisu stanovništva iz 2011., u ovim urbanim središtima dosegnuo je skoro 110.000 osoba, od kojih 60.000 otpada na glavni grad Hrvatske. Ista logika vrijedi za ukupan broj mladih ljudi koji nisu u sustavu zapošljavanja, obrazovanja ili osposobljavanja, ukupan broj korisnika socijalnih davanja itd.

1.1.5.2 Ruralni razvoj

Ruralna naselja ili ruralna područja trenutačno nisu izričito definirana niti jednim zakonom ili administrativnom definicijom u Hrvatskoj. Koriste se višestruki pristupi metodologiji prikupljanja podataka i razlikovanja između urbanih i ruralnih područja. Iako Hrvatska ima dugu tradiciju formalnog razlikovanja vrsta naselja u popisima stanovništva (u popisu stanovništva iz 1961. sva naselja su po prvi put bila podijeljena na urbana, ruralna i miješana na temelju stručnih kriterija: veličine naselja izražene brojem stanovnika i udjelom nepoljoprivrednog stanovništva [REF #129]), postoji potreba za cjelovitim i sveukupnim definiranjem ruralnih područja Hrvatske. Za pripremu Programa ruralnog razvoja 2014. - 2020. (PRR) razrađeno je nekoliko metodologija definiranja ruralnih područja. U svrhu uvođenja PPR-a, ruralno područje definirano je na programskoj razini kao cijelo područje Republike Hrvatske uz isključenje upravnih središta četiriju gradova (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek). Ukupno 3.217.117 stanovnika (75,08 % ukupnog stanovništva) i 56.164 km^2 ruralnog područja (99,24 % ukupnog područja) pokriveno je ovom definicijom.

Danas je Hrvatska zemlja visokorazgranate mreže naselja s velikim udjelom malih naselja (96,7 % naselja ima do 2.000 stanovnika i u njima živi 38,8 % ukupnog stanovništva).

Mnoga ruralna područja Unije suočavaju se sa zajedničkim izazovima, budući da njihov kapacitet stvaranja visokokvalitetnih održivih radnih mjesta zaostaje za urbanim područjima. Općenito, prihodi su niži u ruralnim regijama nego u gradovima te postoje manje mogućnosti zaposlenja, a oni poslovi koji su dostupni najčešće su u užem rasponu gospodarskih aktivnosti. Ove razlike između regija su, u nekim slučajevima, imale za posljedicu napuštanje zemlje i značajan odlazak ruralnog stanovništava, kao i višu osjetljivost na siromaštvo koje je prvenstveno povezano s ruralnim područjima, u kojima je stopa siromaštva znatno viša nego u urbanim područjima. Ruralna i prijelazna područja u Hrvatskoj uključuju sela, prijelazna naselja i male i srednje velike gradove – područja složene društvene i gospodarske strukture i mozaičnog krajobraza s mnogim drugim vrstama djelatnosti i namjenama osim glavne poljoprivredne proizvodnje i šumarstva. Dok se udio poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u ruralnim gospodarstvima smanjio, značaj diversifikacije u ruralnim gospodarstvima je porastao.

Proces **migracije iz ruralnih u urbana područja** u Hrvatskoj je trajan i ojačava urbanizaciju stvarajući na taj način čak i veći jaz između urbanih i ruralnih područja (uglavnom u korist regija u kojima se nalaze urbana središta). Posljedica migracije iz ruralnih područja jest pogoršanje životnih uvjeta za mlade obitelji i rastući trend preseljenja u urbana središta ili ruralne/turističke regije (koje više obećavaju postizanje većeg životnog standarda zbog raspoloživosti zapošljavanja, komunalnih usluga i općeg obrazovanja). Veći udio ruralnog stanovništva starijeg od 64 godine, 17,56 % (druga dobna struktura), u usporedbi s mladom

populacijom ispod 15 godina starosti, i stopa zaposlenosti od samo 49,75 %, pokazatelji su **depopulacije ruralnih područja i napuštanja zemlje**.

Razina obrazovanja u ruralnim područjima je, u prosjeku, mnogo niža nego u urbanim područjima. U ruralnim područjima, udio osoba u dobi od 15 godina ili starijih, koje su završile samo osnovnoškolsko obrazovanje, dva je puta veći nego u urbanim područjima, što pomaže pri ilustriranju regionalnih razlika. U većini županija, postotak onih koji žive u ruralnim područjima i koji su završili samo osnovnu školu (starijih od 15 godina) varira između 20 - 35 %.

Ruralna područja općenito su slabo pokrivena što se tiče infrastrukture, stručne osposobljenosti stanovništva, razine poduzetništva i pristupa javnim uslugama, što dodatno pogoršava slabo razvijena lokalna prometna mreža koja je neravnomjerno raspoređena i koncentrirana blizu velikih urbanih središta. Što se tiče pristupa osnovnim javnim uslugama, približno 1,664.400 osoba nema pristup sustavima javne vodoopskrbe u naseljima s manje od 2.000 stanovnika; stopa priključenosti stanovništva na sustave javne kanalizacije u naseljima s manje od 2.000 stanovnika iznosi svega 7 %. Održavanje i izgradnja neklasificiranih cesta financira se iz prihoda od lokalnih poreza i komunalnih doprinosa, koji se mogu značajno razlikovati u različitim lokalnim administrativnim jedinicama. Zbog decentraliziranog upravljanja neklasificiranim cestama, nema konsolidiranih službenih podataka o njihovoj duljini, gustoći i stanju. U Hrvatskoj postoji vidljiv trend nepovoljnih demografskih kretanja, posebno starenja stanovništva. Prema popisu stanovništva iz 2011., broj stanovnika u dobi od 65 godina i više (17,7 %) po prvi put je premašivao broj osoba mlađih od 14 godina (15,2 %). Prirodni prirast stanovništva negativan je u cijeloj Hrvatskoj, dok je u pretežno ruralnim područjima smanjenje broja stanovništva zbog unutarnje migracije još vidljivije. Zbog depopulacije, utjecaja rata i dugotrajne gospodarske krize, došlo je do zanemarivanja izgradnje i održavanja lokalne infrastrukture te društvenih i kulturnih ustanova, što je rezultiralo slabom raspoloživošću osnovnih usluga u ruralnim područjima. Primjerice, prosječno 38,42 % djece mlađe od 7 godina uključeno je u sustav predškolskog odgoja (podaci DZS-a za školsku godinu 2012./2013.). Ulaganja u osnovne usluge treba koristiti proaktivno kako bi se rješavao problem siromaštva i poticao gospodarski i društveni razvoj u ruralnim područjima u skladu sa specifičnim potrebama dotičnih područja. Potrebna je posebna usmjerenost na opći gospodarski i društveni razvoj s ciljem rješavanja raznovrsnih izazova s kojima se suočavaju ova područja.

Zbog strukturalnog manjka zdravstvenih radnika i drugih prepreka dostupnosti kao što su troškovi, udaljenost ili liste čekanja **pristup visokokvalitetnoj društvenoj potpori u zajednici i zdravstvenoj zaštiti ograničen je posebno u ruralnim područjima, na otocima, i u malim gradovima**. Postoje značajne regionalne razlike u dostupnosti između urbanih i ruralnih područja.

Važnost cestovnog prijevoza u Hrvatskoj proizlazi iz prostornog širenja mreže i činjenice da je to najprikladniji način prijevoza korisnika. Gospodarski razvoj također zaostaje zbog nedovoljno razvijene infrastrukture lokalnih cesta, koje su neravnomjerno raspoređene i koncentrirane oko velikih gradskih središta. Neophodna poboljšanja regionalnog te posebno lokalnog prometa osigurat će dostupnost i povezivost udaljenih ruralnih naselja i omogućiti im da iskoriste svoj gospodarski potencijal te povećaju opću kvalitetu života.

1.1.5.3 Otoci

U hrvatskom dijelu Jadrana nalazi se 78 otoka, 524 mala otoka i 642 otočića, hridi i grebena - ukupno 1.244, od kojih je samo 59 nastanjeno. Hrvatski otoci obuhvaćaju sve otoke istočnog i srednjeg Jadrana te sačinjavaju drugi po veličini arhipelag u Sredozemnom moru. Prema posljednjem popisu stanovništva, ukupno 124.955 [REF #130] stanovnika živi na otocima, s gustoćom naseljenosti od 37,9 stanovnika po kvadratnom kilometru. Otoci Krk, Pag, Vir, Murter i Čiovo (5 otoka) jedini su otoci mostovima povezani s kopnom. Iako se ukupni broj stanovnika na otocima povećao između posljednja dva popisa stanovništva, depopulacija je jasno uočljiva na malim i udaljenim otocima. Porast ukupnog broja stanovnika bilježi se na gotovo polovici

hrvatskih otoka, međutim samo dva (Vir i Čiovo, oba mostovima povezana s kopnom) imaju i pozitivan prirodni prirast. Dugotrajna emigracija s otoka rezultirala je niskim bio-reproduktivnim potencijalom. Smanjenje nataliteta i visok mortalitet su tijekom zadnjeg desetljeća u nekim slučajevima nadoknađeni doseljavanjem, međutim, doseljenici su u najvećoj mjeri starije i gospodarski neaktivne osobe. Prema posljednjem popisu stanovništva, broj stanovnika otoka koji su mostovima povezanih s kopnom iznosi 42.245 (što je povećanje od 10,3 % u odnosu na 2001. godinu), dok je ukupan broj stanovnika svih ostalih otoka 82.710 (smanjenje od 1,7 % u odnosu na 2001. godinu).

Iako se otoci mogu klasificirati u dvije skupine s obzirom na stupanj razvijenosti, svi naseljeni otoci suočavaju se sa sličnim izazovima vezanima za povezanost i dostupnost usluga i infrastrukture. Ograničena dostupnost (fizička, ali i virtualna) povećava troškove za stanovnike i troškove poslovanja, čime otoci postaju manje privlačni za život u financijskom, ali i drugim aspektima (npr. društvenom). Stoga je problem povezanosti otoka (kako s kopnom tako i međusobno) jedan od osnovnih prioriteta razvoja otoka, za čije će se rješavanje u nadolazećem periodu poduzeti niz specifičnih mjera.
Prijašnja ulaganja u ovo područje već su pokazala određene značajne rezultate; međutim, potrebni su daljnji napori. Udaljeni otoci posebno su pogođeni izolacijom - primjerice, vrijeme putovanja do Lastova (najudaljenijeg otoka, sa srednjom gustoćom naseljenosti i negativnim demografskim trendovima) procjenjuje se na 5 sati.

Razvojni potencijal otoka vezan je i za pokrivenost širokopojasnom mrežom, što može povećati kvalitetu života na otocima. Dostupnost usluga može se povećati nizom tehnoloških rješenja, kao i kreiranjem novih modela usluga (npr. zdravstvenih, obrazovnih i sl.). Dobri primjeri smanjivanja udaljenosti pri pružanju usluga mogu se naći u, primjerice, uspostavi sustava učenja na daljinu, koji je već uveden na sedam otoka [REF #131].

Većina otoka manje je zahvaćena ekološkom štetom vezanom za industrijski razvoj, zbog čega bi mogli biti privlačni stanovnicima, pod uvjetom da su im dostupne osnovne usluge. Postoji i snažan potencijal u području energetskog razvoja, točnije, vezan za obnovljive izvore energije (solarna energija, energija vjetra, vode itd.), koji dosad nisu dovoljno prepoznati kao prilika za ulaganje.

1.1.6 SAŽETAK GLAVNIH IZAZOVA VEZANIH ZA EUROPSKU STRATEGIJU ZA PAMETAN, ODRŽIV I UKLJUČIV RAST, TE ZADAĆE SPECIFIČNE ZA POJEDINE FONDOVE, SUKLADNE S CILJEVIMA TEMELJENIM NA UGOVORU O PRISTUPANJU

Na temelju gore prikazane analize zaključak je da se Hrvatska suočava sa **šest glavnih izazova** vezanih za ispunjavanje zajedničkih ciljeva Europske unije za pametan, održiv i uključiv rast. To su:

1. Gospodarska konkurentnost
2. Zaštita okoliša te učinkovitost resursa
3. Razvoj održive i suvremene prometne i mrežne infrastrukture
4. Sudjelovanje na tržištu rada te kvaliteta obrazovanja
5. Siromaštvo, nejednakost i diskriminacija
6. Učinkovitost javne uprave

U poglavlju 1.3. objašnjava se kako će se ESI fondovi koristiti za doprinos rješavanju ovih izazova i koji se rezultati očekuju. U Tablici 21 u Prilogu. 1 sažeto je prikazan doprinos ESI fondova rješavanju glavnih izazova po tematskim ciljevima (TC) te odabranim investicijskim prioritetima (IP).

Na temelju obveza preuzetih u NPR-u i u provedbi preporuka za pojedine zemlje, Vlada je izradila planove srednjoročnog i dugoročnog razvoja kako bi ojačala konkurentnost gospodarstva, povećala zaposlenost i osigurala rast temeljen na korištenju znanja (što će doprinijeti ostvarivanju glavnih ciljeva vezanih za zaposlenost, obrazovanje te istraživanje, razvoj i inovativnost), smanjila siromaštvo i ojačala socijalnu uključenost (što će doprinijeti ostvarivanju glavnih ciljeva vezanih za siromaštvo i socijalnu uključenost te obrazovanje) te

smanjila regionalne neujednačenosti i osigurala kvalitetne životne uvjete (što će doprinijeti ostvarivanju glavnih ciljeva vezanih za klimatske promjene i energetiku i obveza preuzetih Ugovorom o pristupanju, ali i onih vezanih za zapošljavanje, siromaštvo/socijalnu uključenost te obrazovanje). Ovi planovi se odražavaju u glavnim nacionalnim strateškim dokumentima koji su već dovršeni ili su u pripremi (Tablica 22 u Prilogu 1.), neki od kojih se podudaraju s ex ante uvjetima za korištenje ESI fondova (vidi poglavlje 2.3.). *Napomena: nisu svi dokumenti vezani uz ispunjenje ex ante uvjeta, navedeni u Tablici 22 niti je to namjera.*

1.2 SAŽETAK EX ANTE EVALUACIJA PROGRAMA ILI KLJUČNI ZAKLJUČCI EX ANTE EVALUACIJE SPORAZUMA O PARTNERSTVU AKO SU POTONJU EVALUACIJU PROVELE DRŽAVE ČLANICE NA VLASTITU INICIJATIVU (ČLANAK 15. STAVAK 1. TOČKA (A) PODTOČKA II. CPR-A)

Nije pokrenuta ex ante evaluacija Sporazuma o partnerstvu. Ex-ante evaluacije četiri programa za razdoblje 2014. - 2020. godine su u tijeku, stoga se dolje prikazani ključni rezultati pojedinih ex ante evaluacija značajno razlikuju, s obzirom na to da se programi nalaze u različitim fazama pripreme. Upravo iz tog razloga nije moguće dati jedinstven sažetak. Cilj ex ante evaluacija jest da se njima ocijene četiri glavne komponente programa: (i) programska strategija (načela i dosljednost); (ii) sustav praćenja i pokazatelji evaluacije; (iii) dosljednost dodjele financijskih sredstava; i (iv) doprinos Strategiji Europa 2020. (relevantnost, usklađenost), kroz iterativni i interaktivni proces čija je svrha olakšati poboljšanje kvalitete dizajna programa na temelju preporuka evaluacije.

Ključni rezultati ex ante evaluacije Operativnog programa «Konkurentnost i kohezija»
Operativna se strategija mijenjala i dorađivala tijekom vremena, uzimajući u obzir mišljenja stručnjaka za ex ante evaluaciju. Nacrt OP-a predstavlja čvrstu intervencijsku logiku. Strategija je dobro definirana, ima logičnu strukturu te jasne ciljeve i prioritete. Sveukupna vizija OP-a oslanja se na težnje i ambicije partnera te ih artikulira, specifična je za Hrvatsku i postavljena u širi kontekst politika. Ovo se odražava u konkretnijim ciljevima, koji se bave specifičnim potrebama i mogućnostima u regiji te su usmjereni na područja u kojima OP može dodati vrijednost kroz ulaganja, uključujući u infrastrukturu, i u kojima može postići konkretne rezultate. Sveukupno gledano, evaluacija strateškog pristupa OP-a je pozitivna. Evaluacijom je istaknuto nekoliko manjih područja koja bi se mogla poboljšati. Prioritetne osi temelje se na analizi snaga i slabosti područja obuhvaćenog OP-om. Prioriteti se oslanjaju na ključne karakteristike područja OP-a te su usmjereni na rješavanje velikog broja razvojnih izazova s kojima se Hrvatska suočava. Usredotočenost na odabrane razvojne izazove u području OP-a znači da se snažan naglasak stavlja na razvoj infrastrukture te jačanje gospodarske i socijalne kohezije. Prioritetne osi i specifični ciljevi odgovaraju relevantnim tematskim ciljevima i investicijskim prioritetima. One se također mogu uskladiti u podupiranju komplementarnih intervencija (koje se ne preklapaju). OP pred projekte postavlja jasna očekivanja i ciljeve u pogledu kvalitete te se posebno usredotočuje na konkretne učinke i rezultate u obliku proizvoda i usluga. Određuje i jasne ciljne skupine, s ciljem proširenja svoje baze na velik broj sektora politika te osiguravanja veće uključenosti MSP-ova. Sveukupni pristup integriranju horizontalnih pitanja pažljivo je promišljen. OP se nije ograničio regulatornim zahtjevima nego je uzeo u obzir specifičnu relevantnost tih načela. Horizontalna načela bazirana su na strategiji OP-a, a na njih se poziva u prioritetnim osima i specifičnim ciljevima. OP bi se potencijalno mogao dobro uskladiti sa srodnim politikama i strateškim okvirima. Usklađenost između ustaljenih područja djelovanja, EU 2020. te uredbi kohezijske politike je dobra. Veći broj područja unutar aktivnosti tematski se preklapa. U pogledu unutarnje politike, kako bi OP bio stalno usklađen s intervencijama i aranžmanima u unutarnjoj politici, potrebna je stalna usmjerenost na strukturne reforme i povećanje konkurentnosti. Tim za evaluaciju uočio je značajne izazove kod uspostavljanja osjetljivog i pouzdanog okvira pokazatelja za OP. Cilj razvoja pokazatelja i okvira za procjenu ostvarenja postignuća jest ravnoteža između strogosti i realnosti. Struktura pokazatelja usavršena je tijekom pripreme, što je rezultiralo pragmatičnim i dosljednim okvirom za procjenu ostvarenja postignuća. Tim stručnjaka za ex ante evaluaciju utvrdio je da je odluka o određivanju pokazatelja rezultata koji su blizu specifičnim ciljevima, iako nikakvi podaci nisu dostupni, bila ispravna. Gdje je to moguće, postavljene su korisne kontrolne točne i ciljevi koji se temelje na temeljitoj analizi prošlog iskustva, ciljevima OP-a i podacima dobivenim od dionika. Praćenje i evaluacija ovisit će o kvantitativnim podacima i kvalitativnom istraživanju kako bi se dokumentirali pokazatelji relevantni za OP. Ustanovljeno je i da će se, nakon podnošenja OP-a, znatna količina posla morati obaviti pri uspostavljanju metodologija, osnovnih odrednica i ciljeva za pokazatelje rezultata. Uvođenjem racionalnog i dobro promišljenog sustava rezultata i pokazatelja rezultata Program također učvršćuje konačne poveznice u svojoj intervencijskoj logici. Vizija i prioriteti OP-a ocijenjeni su prema njihovoj usklađenosti sa Strategijom Europa 2020 i sedmim Akcijskim planom za okoliš, što je pokazalo jasnu usklađenost politika EU-a i programskog

dokumenta, te je svaki cilj ocijenjen prema potencijalnom utjecaju na strateška pitanja zaštite okoliša. Utvrđen je širok spektar značajnih pozitivnih učinaka, ali je pažnja posvećena i riziku od nastanka značajnih negativnih utjecaja na okoliš. Tim za ex ante evaluaciju smatra da OP ima sve osnovne elemente dobro projektirane intervencijske logike. Ovo se odražava kroz cijeli nacrt OP-a. Program je u skladu sa smjernicama i prioritetima Zajednice, bavi se velikim brojem specifičnih razvojnih potreba u Hrvatskoj te je na dobrom putu da ostvari rezultate u području djelatnosti programa i u skladu s ciljevima Strategije Europa 2020.

Status ex ante evaluacije Operativnog programa «Učinkoviti ljudski resursi»
Ovaj OP nalazi se u procesu razrade i finalizacije. Specifični nalazi ex ante evaluacije se analiziraju i bit će uzeti u obzir prilikom dovršetka OP-a. Evaluacija je također u postupku i bit će priložena konačnoj verziji OP-a koje će biti podnesena Europskoj komisiji na usvajanje.

Ključni rezultati ex ante evaluacije Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.
Ex ante evaluacija Programa ruralnog razvoja (PRR) provedena je od strane neovisnih ex ante evaluatora procjenom sektorske analize, SWOT-a te analize potreba, očekivanih utjecaja i predloženih aranžmana provedbe, uključujući praćenje, evaluaciju i financijsko upravljanje. Strateška procjena utjecaja na okoliš (SEA) provedena je usporedno s ex ante evaluacijom od strane istog izvršitelja. Kvalitativno govoreći, ex ante evaluacija provedena je u tri faze: bilateralnim sastancima sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede vezano uz poglavlja i mjere PRR-a, kao i programskom radionicom; sakupljanjem podataka i razgovorima s potencijalnim korisnicima i drugim sudionicima; te periodičkim davanjem preporuka i izvješća (uključujući prezentaciju nacrta Izvješća). Svojim detaljnim preporukama, evaluatori su značajno doprinijeli kvaliteti podnesenog Programa. Glavne preporuke ex ante evaluacije su: unapređenje analize postojećeg stanja kroz glavne koncepte kao što su konkurentnost, održivost poljoprivrednih gospodarstava, inovativnost itd.; osiguravanje izravne veze između analize stanja i SWOT-a; dostavljanje dodatne dokumentacije i obrazloženja određivanja prioriteta intervencija i financijske raščlambe kroz analizu stanja, SWOT analizu i procjenu potreba. U razdoblju od 13. lipnja do 12. srpnja 2014. godine, sukladno članku 6. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš, organizirano je javno savjetovanje o Izvješću o procjeni utjecaja na okoliš. Konačna izvješća (izvješće o ex ante evaluaciji i izvješće o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš) isporučena su Ministarstvu poljoprivrede u srpnju 2014. godine.

Status ex ante evaluacije Operativnog programa za ribarstvo 2014.-2020.
Uprava za ribarstvo Ministarstva poljoprivrede, kao upravljačko tijelo programa Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo, provela je postupak javne nabave za ex ante evaluaciju. Ovim procesom odabran je izvođač te je ex ante evaluacija programa EFPR-a u tijeku.

1.3 ODABRANI TEMATSKE CILJEVI I SAŽETAK GLAVNIH REZULTATA ZA SVAKI ODABRANI TEMATSKI CILJ KOJI SE OČEKUJU OD SVAKOG FONDA ESI-JA (ČLANAK 15. STAVAK 1. TOČKA (A) PODTOČKA (II) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

Na odabir tematskih ciljeva i glavnih prioriteta za ulaganje utjecali su glavni razvojni izazovi s kojima se Hrvatska susreće, Strategija Europa 2020., Nacionalni program reformi te sveobuhvatni strateški ciljevi Vlade Republike Hrvatske čiji su ciljevi poticanje novih radnih mjesta, razvoj snažnijeg gospodarstva te pravednije i uključivo društvo. Odabrani tematski ciljevi te odgovarajuća ulaganja iz ESI fondova pridonijet će strategiji EU-a za pametan, održiv i uključiv rast, što vrijedi i za zadaće po pojedinom fondu, u skladu s ciljevima na temelju Ugovora o pristupanju, uključujući gospodarsku, društvenu i teritorijalnu koheziju u kontekstu jedinstvenom za Hrvatsku. U poglavlju 1.1 utvrđeni su glavni izazovi Republike Hrvatske. U nastavku se opisuje programiranje ESI fondova s ciljem rješavanja tih izazova te očekivani glavni rezultati.

S ciljem rješavanja **prvog izazova** (Gospodarska konkurentnost), primijenit će se pristup koji uglavnom koristi tematske ciljeve 1, 2 i 3.

1.3.1 TEMATSKI CILJ 1: JAČANJE ISTRAŽIVANJA, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA

Europa 2020.

3 % BDP-a EU-a trebalo bi ulagati u istraživanje i razvoj

	2012.	Cilj za 2020.
Hrvatska	0,75 %	1,4 %

Prioriteti za ulaganje obuhvaćeni ovim tematskim ciljem postavljeni su kako bi pridonijeli povećanju zajedničkih javnih i privatnih ulaganja u istraživanje i razvoj na 1,4 % BDP-a do 2020.

Relevantne preporuke za zemlju

Ne postoje

Prioriteti ulaganja

Prioriteti za ulaganje obuhvaćeni ovim tematskim ciljem tiču se razvoja inovativnijeg poslovnog sektora koji će biti sposoban za razvoj proizvoda i usluga koji se temelje na intenzivnom korištenju znanja te istraživačkog sektora koji će služiti kao pokretač gospodarskog rasta, što će istovremeno podupirati stvaranje i širenje znanja i tehnologija te rast gospodarstva. Glavni prioritet je jačanje potencijala Hrvatske za pametan rast, tj. jačanje poduzeća te istraživanja, rasta i inovativnosti u sektorima u kojima zemlja i regije imaju konkurentsku prednost, kroz učinkovito korištenje pristupa pametne specijalizacije, s krajnjim ciljem stvaranja i održavanja većeg broja te boljih radnih mjesta. Odabrani pristup pod ovim tematskim ciljem koji će biti poduprt EFRR-om, bit će u skladu s potrebama poslovnog sektora te će stvoriti potražnju za znanjem koje se temelji, ali i onim koje se ne temelji, na istraživanju i razvoju. Ovo će se provoditi usporedno s povećanjem istraživačke aktivnosti s poboljšanim industrijskim vezama, partnerstava te iskorištavanjem i daljnjim razvojem istraživanja i razvoja u područjima koja su relevantna za Hrvatsku tehnološku konkurentnost.

Konkretno, u ovom području ESI fondovi trebali bi:

- Ojačati poduzeća te istraživanje, razvoj i inovativnost u sektorima u kojima Hrvatska i njene regije posjeduju konkurentske prednosti (povezano s pametnom specijalizacijom)

- Poticati veća privatna ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije, ojačati inovativnost u poslovnom sektoru te nadograditi intenzitet znanja proizvedene robe, usluga te proizvodnih i organizacijskih postupaka
- Povećati razine istraživačkih aktivnosti s poboljšanim industrijskim vezama, partnerstvima i komercijalno korištenje istraživanja i razvoja
- Pomoći u izgradnji znanstvene izvrsnosti i kreativnih, ambicioznih i inovativnih istraživanja relevantnih za tehnološku konkurentnost Hrvatske
- Povećati utjecaj istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija u tradicionalnim sektorima kao što su poljoprivreda i šumarstvo

Pristup pametnoj specijalizaciji u Hrvatskoj

Vizija: Hrvatska prepoznata kao zemlja znanja koja prihvaća kreativnost i inovacije na svim razinama društva

Pametna specijalizacija je strateški pristup gospodarskom razvoju kroz ciljanu potporu istraživanju i inovacijama. Daje smjernice o korištenju postojećih komparativnih prednosti, u oba pravca tijeka proizvodnje (istraživačko-razvojnih, kao i poslovnih i tehnoloških kapaciteta) i imovine, u cilju maksimalnog povećanja razvojnog potencijala temeljenog na znanju. Hrvatska se inovacijska politika u prošlosti fokusirala na inovacije temeljene na istraživanju i razvoju i na instrumente kojima je cilj bio povećanje komercijalizacije znanosti. Pametna specijalizacija pruža priliku za proširenje hrvatske inovacijske politike, koja je dosad podupirala isključivo istraživanje i razvoj, prema širem sklopu mjera koje bi ne samo poboljšale istraživačko-razvojnu izvrsnost, nego i stvorile potražnju za domaćim inovacijama, te znanja koje se temelji, i onog koje se ne temelji na istraživanju i razvoju. Ovo je pristup za koji se Hrvatska odlučila kroz S3. Treba naglasiti da se kod pametne specijalizacije ne radi o odabiru tehnoloških područja i poslovnih sektora koji bi imali najpovoljniji status u odnosu na potporu kreatora politika, već je ona *„pristup koji uključuje podupiranje regionalnog gospodarstva u pronalaženju novih djelatnosti s jakim potencijalom; radi se o temeljitoj analizi potencijala i definiranju procesa koji će pomoći onima s najviše mogućnosti ostvarivanja tog potencijala"* [REF # 146].

Opća vizija strategije pametne specijalizacije u Hrvatskoj može sažeti u sljedeće glavne strateške ciljeve:

- Moderniziranje i diversifikacija hrvatskog gospodarstva povećavanjem privatnih ulaganja u istraživanje i razvoj i ostale na znanju utemeljene aktivnosti
- Povećanje znanstvene izvrsnosti hrvatske znanstvene baze i osiguravanje stalnog priljeva vrhunskog istraživačkog rada, kako bi se osigurala sadašnja i buduća konkurentnost koja će se uspješno nositi sa sadašnjim i budućim gospodarskim i društvenim izazovima
- Prevladavanje fragmentacije inovacijskog lanca vrijednosti i jaza između istraživačkih i proizvodnih sustava
- Unapređenje globalnog lanca vrijednosti i promicanje internacionalizacije hrvatskih poduzeća
- Suradnja u rješavanju društvenih izazova
- Stvaranje pametnih vještina - unapređenje kvalifikacija postojeće i nove radne snage kroz pametnu specijalizaciju.

U okviru strategije za pametnu specijalizaciju, raspravlja se o gospodarskim područjima s potencijalom pametnog, održivog i uključivog rasta na koja bi se Hrvatska mogla fokusirati. To su: (i) zdravlje i kvaliteta života, (ii) energija i održiv okoliš, (iii) promet i mobilnost, te (iv) sigurnost i (v) poljoprivredno-prehrambeno i bio-gospodarstvo. Strategija pametne specijalizacije (S3, u izradi) također prepoznaje nekoliko prioritetnih horizontalnih tema: ključne tehnologije koje potiču razvoj inovacija *(en.: key enabling technologies, KET)*,

informacijsko–komunikacijske tehnologije (IKT), inženjerstvo, turizam te kreativne i kulturne industrije. U ovim područjima prepoznat je jak potencijal za konkurentnost te istraživanje i razvoj u Hrvatskoj, posebno u nekim specifičnim potpodručjima, u kojima Hrvatska posjeduje jasne konkurentne prednosti u međunarodnom kontekstu, što treba u potpunosti iskoristiti kako bi ona pridonijela razvoju gospodarstva.

Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija koje nije ograničeno na visoku tehnologiju, nego obuhvaća i tradicionalne sektore poput poljoprivrede i šumarstva. Podupiranje inovacija, suradnje i razvoja baze znanja u ruralnim područjima odvijat će se promicanjem suradnje ruralnog razvoja i drugih aktera s interesom za inovacije te kroz jačanje povezanosti aktera ruralnog razvoja i inovacijskog i istraživačkog sektora.

Očekivani rezultati

EFRR bi trebao pridonijeti jačanju poduzeća te istraživanja, razvoja i inovacija u sektorima u kojima Hrvatska i njene regije posjeduju konkurentske prednosti (povezano s pametnom specijalizacijom). Ovo bi trebalo doprinijeti prijelazu na gospodarstvo temeljeno na inovacijama te pospješiti poslovna ulaganja u istraživanje i razvoj, što će pak potaknuti prijenos znanja na šire gospodarstvo i pozitivno utjecati na trenutačno slabu tehnološku konkurentnost. Očekuje se da će aktivnosti obuhvaćene odabranim prioritetima ulaganja doprinijeti ostvarivanju glavnog cilja za istraživanje i razvoj na nacionalnoj i europskoj razini. Povećana industrijska ulaganja u istraživanje i razvoj povećat će ukupne izdatke poslovnog sektora za istraživanje i razvoj te rezultirati poboljšanjem tehnoloških mogućnosti poduzeća i inovativnijim poduzećima, koja pak imaju veću šansu za uspjeh na tržištu i koja općenito potiču gospodarski rast. Očekuje se porast broja inovativnih poduzeća i poduzeća aktivnih u području istraživanja i razvoja.

Javni istraživački sektor također bi trebao značajnije doprinositi gospodarskom rastu. Nedovoljna suradnja između privatnog i javnog sektora u području istraživanja i razvoja u Hrvatskoj značajna je prepreka konkurentnosti i inovacijskom uspjehu. EFRR će se iskoristiti za podršku inovacijama i podupiranje znanstvene izvrsnosti i kreativnih, ambicioznih i inovativnih istraživanja u prioritetnim područjima sukladno Strategiji pametne specijalizacije. To znači usmjeravanje istraživačkih timova k vrhunskom istraživanju i razvijanju kapaciteta u područjima u kojima Hrvatska već posjeduje određene prednosti (jakosti), npr. kroz potporu za razvoj centara znanstveno-istraživačke izvrsnosti. Intervencije ne smiju biti usmjerene isključivo na izgradnju same infrastrukture za istraživanje i razvoj, nego se trebaju usmjeriti na poboljšanje organizacije i fokusa istraživanja, primjerice, na stvaranje kritične mase potrebne za učinkovito rješavanje izazova u istraživanju usmjerenom na potrebe u gospodarstvu i društvu. EFRR će podupirati inicijative čiji je cilj temeljna promjena u znanstvenom sustavu (sveučilištima, znanstveno-istraživačkim institutima, agencijama za financiranje te industriji), gdje su znanstvena izvrsnost i doprinos obećavajućim ekonomskim područjima, sukladno Strategiji pametne specijalizacije, temeljni kriteriji za dobivanje potpore. U fokusu potpore iz fondova bit će kompetitivno financiranje koje podupire izvrsnost i međunarodno umrežavanje te suradnja s poduzećima. Predviđa se usklađenost s programima Europske unije, primjerice Obzorom 2020. Jačanje istraživačkih potencijala u područjima koja su relevantna za hrvatsku tehnološku konkurentnost (temeljeno na pametnoj specijalizaciji) i uspješnija komercijalizacija istraživačko-razvojnih projekata trebalo bi rezultirati povećanjem broja idejnih rješenja, patenata, licenci, proizvoda i usluga razvijenih u privatnom sektoru.

Povećat će se broj zajedničkih industrijsko-istraživačkih projekata i platformi te će se poboljšati umrežavanje i suradnja, posebno u područjima relevantnima za tehnološku konkurentnost Hrvatske. Podupirat će se suradnički i ugovorni istraživački projekti relevantni za poslovni sektor i klastere konkurentnosti, usklađeni s pametnom specijalizacijom. Ključne će se aktivnosti graditi oko velikih strateških projekata istraživanja i razvoja, inovacijskih platformi, zajedničkih razvojno-istraživačkih aktivnosti sveučilišta/javnih istraživačkih organizacija i industrije (uključujući MSP-ove) te stvaranja mreža znanja. Prema tome, povećat će se suradnja između poduzeća, istraživačkih institucija te javnih institucija, kao i istraživačke aktivnosti s

boljom industrijskom povezanošću, partnerstvima i komercijalnom iskoristivosti istraživanja i razvoja kao rezultat EFRR ulaganja.

Pokrenut će se mala pilot-ulaganja kako bi se iskušale nove ideje i koncepti koji odgovaraju društvenim potrebama te podupirati društveno korisne tj. socijalne inovacije (primjerice povezane s razvojem zajednice, zdravstvenom skrbi, itd.). Budući da su ovo pilot-inicijative, njihovi će rezultati ponajprije biti prepoznavanje međusobne povezanosti različitih čimbenika i dionika u kreiranju novih rješenja za rješavanje posebnih društvenih izazova.

Intervencije **EPFRR-a** podupirat će stvaranje klastera i mreža, kao i suradnju različitih aktera u poljoprivredi, šumarstvu i prehrambenom sektoru koji doprinose postizanju ciljeva i prioriteta politike ruralnog razvoja i koji uključuju proizvodne grupe, zadruge i međustrukovna udruženja. EPFRR će podržati osnivanje i rad operativnih grupa Europskog inovacijskog partnerstva za poljoprivrednu produktivnost i održivost s ciljem promicanja suradnje između istraživačkih institucija te sektora poljoprivrede i prehrambene industrije kod financiranja pilot projekata te razvoja i provedbe novih proizvoda, praksi, procesa i tehnologija u sektorima poljoprivrede, prehrambene industrije i šumarstva. Suradnja koja se financira u okviru EPFRR-a moći će se kombinirati s drugim projektima koje financira EU. Međutim, ne smiju se dogoditi preklapanja s drugim instrumentima koje financira država ili Europska unija. Osnivanje i rad operativnih grupa Europskog inovacijskog partnerstva za poljoprivrednu produktivnost i održivost i pilot-projekata za testiranje primjenjivosti inovativnih tehnologija, tehnika i praksi u različitim kontekstima rezultirat će većim utjecajem istraživanja, tehnološkog razvoja te inovacija na tradicionalnije sektore poput poljoprivrede i šumarstva. Prijenos znanja i dostupnost savjetodavnih usluga za poljoprivrednike, vlasnike šuma i MSP u ruralnim područjima će doprinijeti razvoju poljoprivrede, prehrambenog sektora i šumarstva. Kroz suradnju unutar Programa međuregionalne suradnje INTERREG EUROPE (kroz tematske platforme) i ostale programe teritorijalne suradnje i tematske mreže (predviđene primjerice Obzorom 2020.), razmjena znanja će moći bolje usmjeriti aktivnosti istraživanja i razvoja s ciljem poboljšanja prijenosa inovacija u ruralnim područjima, u domenama tehnologije, proizvodnje i organizacije, time povećavajući konkurentnost.

1.3.2 TEMATSKI CILJ 2: POBOLJŠANJE PRISTUPA INFORMACIJSKOJ I KOMUNIKACIJSKOJ TEHNOLOGIJI TE NJEZINE UPORABE I KVALITETE

Europa 2020.

Razvoj širokopojasnog pristupa i e-usluga od velike je važnosti za gospodarski razvoj Hrvatske te postizanje zajedničkih europskih ciljeva postavljenih Digitalnom agendom za Europu (DAE). Relevantni ciljevi DAE na europskoj razini kojima Hrvatska nastoji doprinijeti: brzina preuzimanja od 30 Mbps za sve stanovnike, te 50 % europskih kućanstava pretplaćenih na priključak na Internet brzine iznad 100 Mbps do 2020. godine.

Relevantne preporuke za zemlju

Ne postoje

Prioriteti ulaganja

Proširenje pokrivenosti širokopojasnim mrežama sljedeće generacije (NGN) i povećanje korištenja e-aplikacija predstavlja prioritet za Hrvatsku. Najnovije širokopojasne usluge (primjerice obrazovanje putem Interneta, socijalne i zdravstvene usluge, rad od kuće, elektronička trgovina) zahtijevaju odgovarajuću brzinu prijenosa podataka (> 30 Mbit/s), koja se može postići uz pomoć optičke infrastrukture i srodnih bežičnih tehnologija sljedeće generacije. Trenutno se procjenjuje da oko 60 % hrvatskog stanovništva neće imati korist od pristupa NGN-u zbog slabih izgleda za profitabilnosti ulaganja privatnih operatora u područja male gustoće naseljenosti. Stoga država treba riješiti pitanje nedostatka sredstava i osigurati iskorištavanje prilika za rast putem digitalne povezanosti. Vlada Republike Hrvatske odlučna je omogućiti brzu i ultrabrzu širokopojasnu mrežu građanima, školama, bolnicama i

drugim javnim institucijama te poduzećima, na područjima tržišnog neuspjeha, povećanjem ukupne pokrivenosti NGN-om u Hrvatskoj na > 50 % kroz financiranje u jednakoj mjeri iz ESI fondova kao i iz nacionalnog javnog i privatnog ulaganja.

Države članice bi unutar DAE-a trebale promicati uvođenje i korištenje suvremenih dostupnih internetskih usluga (npr. e-javna uprava, e-zdravstvo, e-obrazovanje), kako bi svi imali koristi od digitalnog društva. Potrebno je uvesti i nacionalni okvir interoperabilnosti, u skladu s europskim okvirom interoperabilnosti. Neadekvatna i neučinkovito vođena infrastruktura za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju u javnoj upravi pokazala se kao jedan od razloga smanjenog korištenja javnih e-usluga u Hrvatskoj. U ovom kontekstu, Hrvatska planira podržati razvoj jedinstvene infrastrukture elektroničke komunikacije te opreme za e-javnu upravu uz istovremeno rješavanje problema interoperabilnosti i sigurnosti. Također namjerava pružati poticaje s ciljem sprečavanja fragmentacije ulaganja u IKT na središnjoj i lokalnim razinama javne uprave.

Konkretnije, ESI fondovi bi u ovom području trebali:

- Povećati pokrivenost pristupnom mrežom slijedeće generacije (NGN-om) u Hrvatskoj na više od 50 %
- Potaknuti stvaranje međusobno povezanog, interoperabilnog i isplativog sustava za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju unutar državne uprave te razvoj e-usluga u odabranim javnim sektorima (npr. zdravstvu) kako bi se povećala produktivnost i transparentnost te smanjili troškovi
- Povećati korištenje e-javnih usluga od strane pojedinaca

Državna potpora i regulatorna pitanja

Uvedene su regulatorne mjere za osiguravanje učinkovite konkurencije i široke dostupnosti širokopojasne mreže te za poticanje građana i poduzeća na potražnju širokopojasnih usluga i širokopojasnog pristupa. Koristi se nacionalna karta za praćenje dostupnosti širokopojasne mreže u Hrvatskoj. Odobrenje za državnu potporu dvaju nacionalnih programa državne potpore (Okvirni nacionalni program za razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja te Nacionalni program razvoja širokopojasne agregacijske infrastrukture u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja) traži se paralelno s postupkom izrade programa za razdoblje 2014. do 2020., s obzirom na to da su oba usklađena s odgovarajućim načelima državne potpore za širokopojasne mreže u EU-u i Hrvatskoj, koji se posebno tiču Smjernica za primjenu pravila o državnim potporama za brzo uvođenje širokopojasnih mreža [REF #147].

Očekivani rezultati

Kako bi se osigurao sveobuhvatni pristup e-uslugama za sve građane i poduzeća, osnovni uvjet jest osigurati pokrivenost cijele zemlje širokopojasnim pristupnim mrežama sljedeće generacije za brzi i ultrabrzi pristup. Na temelju procjena ulaganja, očekuje se da će **EFRR**, uz državno financiranje, doprinijeti povećanju nacionalne pokrivenosti pristupnom mrežom sljedeće generacije za dodatnih 20 % hrvatskih građana (kućanstava) u slabo pokrivenim područjima (tj. u područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes međunarodnog tržišta komunikacija za ulaganje u ovakvu infrastrukturu). Ovo bi trebalo dovesti do povećanja ukupne pokrivenosti mrežom sljedeće generacije na više od 50 % do 2023. godine u Hrvatskoj. Aktivnosti kojima će se ovo postići uključuju programe državne potpore usmjerene na lokalne i regionalne zajednice, kao i gospodarske subjekte na elektroničkom tržištu, kako bi se olakšala financijska dostupnost nužnih poboljšanja postojeće infrastrukture i/ili izgradnja nove infrastrukture gdje je to potrebno. Aktivnosti će se usmjeriti na pristupne dijelove mreže (tzv. zadnja milja odnosno spoj korisnika) kao i na agregacijske (*backhaul* odnosno posredničke) mreže koje spajaju lokalne pristupne mreže s nacionalnom okosnicom mreže. S obzirom na konkurenciju na tržištu elektroničkih komunikacija, sve će aktivnosti slijediti pravila o državnim potporama i promicati otvorenost mreže za sve pružatelje komunikacijskih usluga, od

čega će najveće koristi imati krajnji korisnici. Prioritete kod ulaganja dobit će područja u kojima se mogu postići višestruki učinci kombinacijom s intervencijama u okviru drugih prioriteta ulaganja i/ili vezani uz moguću veću potražnju u tim područjima (primjerice u malim gradovima koji služe kao regionalna i/ili lokalna središta obrazovanja, zdravstva, poduzetništva ili javne uprave za šire područje). Stoga je povećanje pokrivenosti pristupnom mrežom sljedeće generacije od 20 % (na više od 50 %) glavni očekivani rezultat. Ovo bi trebalo pozitivno utjecati na društvo i gospodarstvo, posebno na stvaranje radnih mjesta i rast BDP-a. Ovi pozitivni učinci bili bi izravna posljedica ulaganja u infrastrukturu širokopojasne mreže. Očekuju se i drugi općeniti pozitivni učinci, budući da će svi građani imati jednake uvjete za pristup Internetu i odgovarajućim e-uslugama, što će doprinijeti smanjenju digitalnog jaza između razvijenijih gradskih (i prigradskih) središta i ruralnih područja. Pristup svih poduzeća u zemlji infrastrukturnoj mreži sljedeće generacije će također povećati konkurentnost i produktivnost poduzeća.

Dodatni rezultati uključivat će povećanje broja posredničkih točaka za povezivanje na NGN u ciljanim područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za ulaganja, povećanje broja kućanstava koja se pretplaćuju na širokopojasnu mrežu te povećano korištenje i dostupnost e-aplikacija pojedincima. Potonja stavka će se ostvariti razvojem infrastrukture elektroničkih komunikacija, opreme za e-javnu upravu (rješavanjem problema interoperabilnosti i sigurnosti te poticanja u cilju sprečavanja fragmentacije ulaganja na središnjoj i lokalnoj razini) te razvoja ciljanih e-javnih usluga za građane i poduzeća (što je također povezano s ulaganjima obuhvaćenima ostalim tematskim ciljevima). Usklađeni razvoj i upravljanje e-aplikacijama omogućit će stvaranje međusobno povezanog, interoperabilnog i isplativog sustava za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju unutar državne uprave. Predviđa se i dodjela potpore za izgradnju potrebnih strateških i tehničkih kapaciteta za koordinaciju budućih usluga i razvoj baze projekata, kao i za razvoj različitih e-aplikacija/e-usluga, u skladu s Nacionalnom strategijom digitalizacije (u pripremi) koja će pružiti okvir za određivanje relevantnih i ciljanih e-aplikacija. Podupirat će se daljnji razvoj ovog područja (e-aplikacije), vezano za prioritete TC-a 9 (zdravstvo), TC-a 10 (digitalne škole) i TC-a 11 (efikasnost javne uprave i pravosuđa te povećanje razine informatičke pismenosti), opisane u pojedinim TC-ovima.

1.3.3 TEMATSKI CILJ 3: JAČANJE KONKURENTNOSTI MSP-OVA, POLJOPRIVREDNOG SEKTORA (U SKLOPU EPFRR-A) TE SEKTORA RIBARSTVA I AKVAKULTURE (U SKLOPU EFPR-A)

Europa 2020.

EU 2020. obuhvaća ključne prioritete kao što su potpora poduzetništvu, inovacije u gospodarstvu te dostupnost financiranja s ciljem normalizacije kreditiranja gospodarstva (također kroz povećano korištenje financijskih instrumenata kako bi MSP-ovi dobili veću podršku i bolji pristup kreditima). Održivi rast – promicanje energetski učinkovitijeg, zelenijeg i konkurentnijeg gospodarstva – jedan je od stupova strategije Europa 2020. Održivi rast također znači razvoj novih procesa i tehnologija, jačanje konkurentskih prednosti poduzeća, posebno u proizvodnji i unutar MSP-ova. Europski cilj je povećanje konkurentnosti kroz veću produktivnost.

Relevantne preporuke za zemlju

Treba poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se poboljšala poslovna okolina (vidi također TC 11).

Prioriteti ulaganja

Poduzeća imaju najvažniju ulogu u stvaranju radnih mjesta i poticanju gospodarskog rasta i stoga su smještena u središte hrvatske strategije korištenja ESI fondova. Pristup financiranju, nove tehnologije, kvalificirana radna snaga i logistika, adekvatne i profesionalne institucije za potporu malih i srednjih poduzeća, te poslovna infrastruktura najvažniji su elementi u stvaranju konkurentskih prednosti za poduzeća i predstavljaju glavne prioritete ulaganja iz ESI fondova.

Potpora će biti usmjerena na adresiranje izazova koji proizlaze iz činjenice da su hrvatski MSP-ovi u prosjeku manje inovativni od MSP-ova u Europi, što se smatra jednim od glavnih uzroka niske konkurentnosti gospodarstva. Poduzećima, kako postojećim, tako i novonastalim, pomoći će se u premošćivanju izazova koji priječe njihov potencijal za rast i uspješno natjecanje na tržištu, poput ograničenih financijskih i tehnoloških kapaciteta i razlika u vještinama. Hrvatska namjerava uložiti ESI fondove za poboljšanje konkurentnosti i produktivnosti MSP-ova, naročito njihov nastup na inozemnim (i domaćim) tržištima. Poboljšanje poslovnog rasta potaknutog učinkovitošću (temeljem poticanja učinkovitih proizvodnih procesa, poboljšanja kvalitete proizvoda, bolje organizacije logističkih usluga itd.) i rasta potaknutog inovacijama (temeljem poticanja razvoja novih i/ili poboljšanih proizvoda i usluga) su jednako važni ciljevi. MSP-ove se treba poticati na rast i diversifikaciju gospodarskih aktivnosti. Oni su fleksibilni i mogu se brzo prilagoditi promjenjivih tržišnim uvjetima te biti motor inovacijama i značajno doprinijeti izvozu i trgovini.

U poljoprivrednom sektoru, češće nego u ostalim sektorima, dolazi do štete na proizvodnim potencijalima koju uzrokuju prirodne nepogode i nepovoljni klimatski događaji. Nadalje, poljoprivrednici su vrlo često izloženi povećanim gospodarskim rizicima i rizicima za okoliš zbog povećane nestabilnosti cijena na globalnim poljoprivrednim tržištima i klimatskih promjena. Kako bi se smanjili ti rizici te povećala održivost i konkurentnost poljoprivrednih gospodarstava, trebalo bi osigurati potporu poljoprivrednicima s ciljem obnavljanja oštećenog poljoprivrednog potencijala, a poljoprivrednike poticati da se služe dostupnim alatima za upravljanje rizikom. Ulaganja u poboljšanja ekonomske i okolišne učinkovitosti poljoprivrednih gospodarstava i ruralnih poduzeća te u povećanje učinkovitosti u sektoru marketinga i prerade poljoprivrednih proizvoda trebala bi olakšati proces konsolidacije i prilagodbe poljoprivredno-prehrambenog sektora konkurentnosti zajedničkog tržišta EU-a. Ova će se ulaganja usmjeravati posebno na potrebe restrukturiranja hrvatske poljoprivrede i prehrambene industrije s ciljem prevladavanja aktualnih teškoća, primjerice u usklađivanju sa standardima zajednice o sigurnosti i kvaliteti hrane. Uvođenje naprednih tehnologija poboljšat će konkurentnost malih i srednjih gospodarstava na poljoprivrednom tržištu. Međugeneracijska promjena ključni je prioritet poljoprivrednog sektora u Hrvatskoj, s obzirom na prosječno starenje vlasnika gospodarstava. Nadalje, u usporedbi sa starijom generacijom, mladi poljoprivrednici puno su otvoreniji za nove ideje i uvođenje inovacija u svoj rad pa bi se potpora iz EPFRR-a trebala dodijeliti mladim poljoprivrednicima, s ciljem dodatnog iskorištavanja prednosti generacijske obnove, koja je jedan od glavnih ciljeva poljoprivredne politike. Mjere ulaganja usmjerene na uvođenje inovacija i energetsku učinkovitost u poljoprivredi, prehrambeno-prerađivačkom sektoru i šumarstvu poticat će se kroz razmjenu znanja, demonstraciju aktivnosti, savjetodavne usluge i poticanje na suradnju, uključujući potpore za operativne skupine i poticanje kratkih lanaca opskrbe, što će sve zajedno povećati konkurentnost.

Ovim tematskim ciljem Hrvatska namjerava podupirati tehnološki razvoj, inovacije i prijenos znanja u akvakulturi. U smislu poticanja održive akvakulture, a kako bi poboljšala konkurentnost i podupirala razvoj i inovacije, Hrvatska planira povećati ukupne proizvodnju u akvakulturi, moderniziranje ili renoviranje postojećih uzgajališta, uspostavljanje sustava za odštetu u slučaju privremene obustave ribolovnih aktivnosti, razvijanje i uvođenje novih rasplodnih tehnologija i sustava recirkulacije za uzgoj na kopnu, kako bi se osigurala održivost zaštićenih područja i dodala nova vrijednost promjenom i diversifikacijom djelatnosti, poštujući načela društvene, ekonomske i okolišne održivosti. Hrvatska također želi poboljšati organizaciju tržišta proizvoda ribarstva i akvakulture te poticati ulaganja u sektore prerade i marketinga kako bi se osigurala održivost ribarstva i akvakulture. Posebna pažnja će se pridati promicanju aktivnosti koje integriraju djelatnosti proizvodnje, prerade i marketinga u lancu opskrbe, ili one koje obuhvaćaju inovativne procese ili metode.

Stoga će prioriteti za povećanje konkurentnosti poduzeća, uključujući poljoprivredni sektor i sektor ribarstva, biti usmjereni na:

- Olakšanje pristupa izvorima financiranja za MSP-ove povećavanjem ponude financiranja (posebno gdje postoji tržišni neuspjeh) i uvođenju usluga podrške

poslovanju koje olakšavaju malim i srednjim poduzećima da dođu do financijskih sredstava,

- Unapređenje inovacija i rasta MSP-ova
- Povećanje broja novih poduzeća (novonastalih poduzeća) i osiguravanje opstanka postojećih poduzeća, posebno u sektorima s velikim potencijalom rasta i od velikog lokalnog/regionalnog značaja
- Povećanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora restrukturiranjem i modernizacijom te povećanjem dodane vrijednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
- Poticanje generacijske obnove u poljoprivredi povećanjem broja kvalificiranih mladih poljoprivrednika
- Smanjenje utjecaja suše na poljoprivrednu proizvodnju i promicanje upravljanja rizicima na poljoprivrednim gospodarstvima
- Razminiranje ruralnih/poljoprivrednih područja kako bi se obnovio poljoprivredni potencijal i konkurentnost *(komplementarno potpori iz Kohezijskog fonda za razminiranje zaštićenih područja u TC 6)*
- Povećanje konkurentnosti i ekonomske isplativosti ribarstva/akvakulture (precizirano EFPR-om)
- Poboljšanje organizacije tržišta proizvoda ribarstva i akvakulture (precizirano EFPR-om)

Korištenje financijskih instrumenata za potporu MSP-ova

Analiza nedostatka financiranja MSP-ova iz 2011. godine za Hrvatsku koju je izradio Europski investicijski fond (EIF) već pruža valjane argumente za osnivanje i/ili jačanje različitih financijskih instrumenata i mehanizama provedbe tih instrumenata te ukazuje na potrebu za dokapitalizacijom postojećih programa kao i pronalaženje novih inovativnih rješenja financiranja. Trenutačno je u pripremi *ex ante* procjena nedostatka financiranja na tržištu, koja sadrži detalje o trenutačnim okolnostima i scenarijima za njihovo poboljšanje. Kada se završi ova procjena, na temelju njenih zaključaka predložit će se prikladniji i inovativniji financijski instrumenti i mehanizmi provedbe financijskih instrumenata, koji će se financirati ESI fondovima, te koji će donijeti potrebne promjene na tržištu. Razmatraju se kreditni programi za rast i širenje poslovanja, mikro-zajmovi (posebno uključujući one za novonastala poduzeća), jamstva i rizični kapital. Restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog i prehrambenog sektora, kao i posebni programi financiranja namijenjeni mladim poljoprivrednicima mogli bi se dodatno podržati korištenjem financijskih instrumenata, u slučaju da se analizom i procjenom izvedivosti provedbe ustanovi potreba za time.

Očekivani rezultati

Korištenjem **EFRR**-a, najveća je promjena očekivana u jačanju poduzetništva kao pokretačke sile za rast i inovacije, i to rješavanjem izazova i iskorištavanjem prilika, uglavnom putem olakšavanja pristupa financiranju, tehnološke modernizacije, bolje prilagodbe potražnji i ponudi te unapređenje organizacije poslovanja i institucionalne potpore. Povećano ulaganje u rast i konkurentnost MSP-ova trebalo bi riješiti uočene strukturne slabosti u sektoru MSP-ova te poslovnom i investicijskom okruženju. EFRR intervencije bi trebale povećati broj novonastalih MSP-ova i stopu njihove održivosti, poboljšati njihove poslovne rezultate, kao i stvoriti nove poslovne mogućnosti koje će vratiti snagu gospodarstvu.

EFRR će se usmjeriti na potporu novim tehnologijama i promicanje srednje do visokotehnoloških sektora gospodarstva, posebno onih opisanih u Strategiji pametne specijalizacije, u kojima Hrvatska posjeduje znatne strateške prednosti i snage u usporedbi s drugim zemljama. Smatra se da ovi sektori i ovakve vrste pothvata imaju ključnu ulogu u povećanju izvoza, BDV-a,

produktivnosti te neto vrijednosti prava intelektualnog vlasništva. No, ovi su sektori istovremeno izloženi razmjerno visokom riziku povezanom s nepostojanošću poslovnog okruženja i financijskim predviđanjima za individualne projekte i tvrtke. Upravo se zbog toga njima pridaje posebna pažnja.

Očekuje se da će aktivnosti dovesti do rezultata poput povećanja broja MSP-ova koji uvode nove proizvode, procese, marketinške i/ili organizacijske inovacije (koje nisu nužno proizvod istraživanja i razvoja). Unaprijeđene sposobnosti za inovacije MSP-ova dovesti će do porasta izvoza i prodaje, povećati prihode poduzeća i potaknuti stvaranje novih radnih mjesta i poslovnih prilika. To bi, pak, trebalo povećati produktivnost radne snage i isplativost hrvatskih MSP-ova. Potpora novim tehnologijama, inovativnosti i promicanje srednje do visokotehnoloških sektora gospodarstva također će dovesti do povećane komercijalizacije istraživanja i razvoja. Komplementarno očekivanim rezultatima pod TC 1 za potporu istraživanju i razvoju, potpora kroz TC 3 će se dodjeljivati MSP-ovima za komercijalizaciju rezultata istraživanja i razvoja odnosno poslovni pothvat.

Osim potpore MSP-ovima u sektorima koji su tradicionalno konkurentni i u kojima Hrvatska već postiže uspjehe, iz ESI fondova financirat će se i sektori u kojima mala poboljšanja mogu dovesti do brzih pozitivnih promjena i/ili koja imaju osobitu važnost za lokalno i regionalno gospodarstvo. Ovo uključuje uslužni sektor, čiji izvoz može ublažiti posljedice slabijeg poslovanja proizvodnog sektora, nove proizvode sa značajnom dodanom vrijednošću te, tradicionalno, turizam, koji pak mora pokušati riješiti problem sezonalnosti što utječe na MSP-ove i predstavlja prepreku za njihov razvoj. Naglašava se osobita važnost Informacijskih i komunikacijskih tehnologija, e-poslovnih rješenja te zelenih tehnologija za postizanje rezultata povećanja inovativnosti i rasta MSP-ova [REF #148]. U područjima pogođenima teškim razvojnim izazovima bit će uspostavljeni posebni mehanizmi za potporu poduzetništvu (kao što su ciljani pozivi za dostavljanje ponuda, modulacija potpore/smanjenje zahtijevanih doprinosa za sufinanciranje i/ili dodatno bodovanje pri odabiru), kako bi lakše sustigli ostala područja što će pak doprinijeti smanjenju regionalnih razlika u zemlji.

Dostupnosti adekvatnih izvora financiranja (financijskih instrumenata i nepovratnih sredstava za ulaganje) i potpora poduzetničkim potpornim institucijama kako bi one mogle pružiti nove poboljšane usluge za MSP-ove i poduzetnike trebala bi doprinijeti očekivanim rezultatima EFRR ulaganja: olakšavanje pristupa financiranju MSP-ova, unaprjeđenju rasta i inovacija, povećanju broja novoosnovanih poduzeća te osiguranju opstanka postojećih poduzeća. Stoga se od hrvatskih organizacija za podršku poslovanju očekuje sudjelovanje u rješavanju ključnih slabosti sektora malog i srednjeg poduzetništva. Oni će, uz potporu ESI fondova, raditi na poboljšanju kvalitete svoje usluge i prijenosa znanja i vještina poduzećima.

Problem nerazmjera i manjka vještina (posebno visokih i specijaliziranih vještina) na tržištu rada koje posebno utječu na poduzeća rješavat će se unutar TC-a 8 te TC-a 10. No, važno je spomenuti da će doprinos tim rezultatima dati i poduzetničke potporne institucije kao i Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje Jugoistočne Europe (SEECEL-a) u Zagrebu.

Glavni očekivani rezultati ulaganja **EPFRR**-a su povećanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora dodavanjem vrijednosti poljoprivrednim proizvodima, poboljšavanjem kvalitete i sigurnosti hrane te boljom integracijom u poljoprivredno-prehrambeni lanac; tehnološka obnova poljoprivredno-prehrambenog sektora; razvoj manjih gospodarstava i njihove komercijalne održivosti i tržišne orijentiranosti; te generacijska obnova u poljoprivrednom sektoru povećanjem broja kvalificiranih mladih poljoprivrednika. Podloga konkurentnosti bit će poboljšan program prevencije rizika i upravljanja rizikom na gospodarstvima, uključujući razvoj glavne infrastrukture za navodnjavanje i navodnjavanje na poljoprivrednim gospodarstvima s ciljem povećanja površine poljoprivrednog zemljišta koje se navodnjava.

Ulaganja iz EPFRR-a u restrukturiranje malih posjeda potaknut će ekonomsku isplativost, održivost okoliša i samodostatnost brojnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na rubu

održivosti, koji su usmjereni na tržišnu proizvodnju u skladu s potrebama tržišta. Stoga se očekuje poboljšanje sveukupnih ekonomskih rezultata poljoprivrednih gospodarstava kroz restrukturiranje i modernizaciju. Nadalje, intervencije EPFRR-a u poljoprivredi omogućavaju integrirani pristup određenim mjerama potpore rješavanju strukturnih problema u sektoru koje su usmjerene na specifične potrebe u skladu s prioritetima Unije i nacionalnim prioritetima za ruralni razvoj, a s ciljem postizanja učinkovitijeg korištenja potpore. Potpora mora biti na odgovarajući način usmjerena na prioritetne sektore kao što su voćarstvo, povrtlarstvo i stočna proizvodnja, kako bi se riješili dugogodišnji strukturni problemi hrvatske poljoprivrede i potaknula organizaciju tržišta i suradnja proizvođača. Nadalje, kriterijima odabira prioritet bi trebalo dati potpori postupaka koji pridonose održivom upravljanju prirodnim resursima i klimatskim mjerama, u skladu s nacionalnim strateškim ciljevima. Iz EPFRR-a će se također pružati potpora poljoprivrednim posjedima u postizanju sukladnosti sa standardima Unije povezanim s kakvoćom i sigurnošću hrane.

Kako bi plasirali svoje proizvode na tržište, poljoprivrednici moraju zadovoljiti određene standarde količine i kvalitete, što će se olakšati potporom osnivanju skupina proizvođača i organizacija. Uz to, uvođenje oznaka kvalitete moglo bi pozitivno utjecati na pristup tržištu i dodanu vrijednost ovih proizvoda. Integracija primarnih proizvođača i potpora kratkim lancima opskrbe izravno će utjecati na ekonomsku dobit.

Ulaganja u sklopu EPFRR-a za prehrambeno-prerađivački sektor usmjeravaju se prema njegovom osuvremenjivanju i tehnološkoj obnovi, uključujući ulaganja u nove tehnologije i kontrolu procesa, učinkovitije korištenje sirovina, u svrhu poboljšanja učinkovitosti proizvodnje radi povećanja konkurentnosti.

U poljoprivrednom sektoru, češće nego u ostalim sektorima, dolazi do štete na proizvodnim potencijalima koju uzrokuju prirodne nepogode, nepovoljni klimatski događaji i katastrofe. S ciljem podrške održivosti i konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava suočenih s takvim katastrofama ili događajima pružat će se potpora iz EPFRR-a u sklopu regionalnog plana razvoja kako bi se poljoprivrednicima pomoglo u obnovi oštećenog poljoprivrednog potencijala. Nadalje, poljoprivrednici su vrlo često izloženi povećanim gospodarskim rizicima i rizicima za okoliš zbog povećane nestabilnosti cijena na globalnim poljoprivrednim tržištima i klimatskih promjena. Kako bi se smanjili ti rizici, poljoprivrednike treba poticati da se služe dostupnim alatima za upravljanje rizicima.

Ulaganja u sustave navodnjavanja u Hrvatskoj i proširenje poljoprivrednih površina koje je moguće navodnjavati, s ciljem povećanja ekonomske i okolišne učinkovitosti poljoprivrednih gospodarstava, mogu značajno ublažiti rizike povezane sa sve češćim sušama te održati konkurentnost poljoprivrednih gospodarstava. To će pružiti priliku poljoprivrednicima za prilagođavanje klimatskim promjenama povezanim s rastućim temperaturama i nepovoljnim ciklusima oborina. U listopadu 2005. Vlada je usvojila nacionalnu strategiju za razvoj navodnjavanja (Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj), s ciljem ostvarivanja 65.000 ha zemljišta koje je moguće navodnjavati u Hrvatskoj do kraja 2020. Trenutačno je više od šest postojećih sustava navodnjavanja sasvim ili djelomično popravljeno (3.800 ha), a pet novih sustava je izgrađeno (1.200 ha). Ukupna površina zemljišta koje je moguće navodnjavati povećana je na oko 15.000 ha u 2012. Budući da je provedba ove strategije usporena zbog utjecaja financijske krize, potpora u sklopu EPFRR-a doprinijet će postizanju ovog cilja.

Kao dio zajedničkog napora u sklopu EPFRR-a (TC 3) i Kohezijskog fonda (vidi pod TC 6), očekuje se razminiranje ruralnih (poljoprivrednih) i zaštićenih (šumskih) područja. Razminiranje poljoprivrednog zemljišta treba biti završeno do kraja 2018., s ciljem poštovanja Ottawske konvencije prema kojoj se Hrvatska obvezala na uklanjanje nagaznih mina do 2019.

EFPR će se koristiti kako bi pridonio da hrvatski sektori ribarstva i akvakulture postanu konkurentniji, na nacionalnoj i međunarodnoj razini. To će se postići uglavnom širenjem i diversifikacijom proizvoda iz morskih i slatkovodnih uzgajališta (čime se smanjuje potreba za izlovom divljih vrsta ribe), poboljšanjem sanitarnih uvjeta, uvođenjem novih tehnologija i

inovativnim proizvodno-povezanim procesima i proizvoda u ribarstvu, akvakulturi i pomorskoj industrije te daljnjim razvojem tržišta (npr. certifikacija i označavanje proizvoda, povećana kvaliteta proizvoda, ekološka proizvodnja, itd). Jačanje istraživanja i razvoja, inovacija i transfera znanja u ribarstvu, posebice u akvakulturi, uključujući obradu, također će potaknuti razvoj i uvođenje novih ili poboljšanih proizvoda u ribarstvu, novih ili poboljšanih postupaka i tehnika, novih ili poboljšanih sustava upravljanja i organizacije, uključujući poboljšane tehnike ribolova. Planirane investicije u postojeće luke, iskrcajna mjestima, skloništa i objekte trebale bi osigurati potrebnu logističku podršku za postizanje željenih rezultata.

Aktivnost u okviru ovog TC-a temeljit će se na iskustvima IPA-a i Strukturnih fondova za razdoblje od 2007. do 2013. (Operativni program za regionalnu konkurentnost 2007.-2013.) te na nacionalnom programu za potporu razvoju poduzetništva "Poduzetnički impuls", kao i na prethodnim mjerama provedenim u sklopu IPARD-a.

S ciljem rješavanja **drugog izazova** (Zaštita okoliša i učinkovitost resursa), primijenit će se pristup koji uglavnom koristi tematske ciljeve 4, 5 i 6.

1.3.4 TEMATSKI CILJ 4: PODRŠKA PRELASKU NA EKONOMIJU S NISKOM RAZINOM EMISIJE CO_2 U SVIM SEKTORIMA

Europa 2020.

Emisije stakleničkih plinova trebaju biti za 20 % (ili čak 30 %, u odgovarajućim uvjetima) niže nego 1990. Cilj je postići 20 % energije iz obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti za 20 %.

HRVATSKA	2012.	CILJ ZA 2020.
Emisije stakleničkih plinova, indeks 1990. = 100	89,12	106
Udio obnovljive energije u bruto konačnoj potrošnji energije, %	16,8	20
Primarna potrošnja energije, 000 Ten	8,7*	11,15*
Konačna potrošnja energije, 000 Ten	5,9*	7,00*

* Prema Trećem nacionalnom akcijskom planu energetske učinkovitosti

Relevantne preporuke za zemlju

Ne postoje.

Prioriteti ulaganja

EU i Hrvatska, kao njezina država članica, nastoje smanjiti primarnu potrošnju energije za 20 % do 2020. U Hrvatskoj, samo na sektor zgradarstva otpada gotovo polovica ukupne primarne potrošnje energije. Energetska učinkovitost zgrada je općenito niska (grijanje i hlađenje prostora te rasvjeta kao prevladavajuća krajnja uporaba koja čini 2/3 sve potrošene energije). Nove se zgrade mogu izgraditi tako da imaju visok stupanj energetske učinkovitosti, ali starije zgrade (izgrađene uglavnom između 1940ih i 1970ih), koje čine većinu postojećih zgrada, uglavnom imaju nizak stupanj energetske učinkovitosti i potrebno ih je obnoviti. Sa svojim visokim potencijalom uštede energije (kao i smanjenja CO_2), energetski učinkovite zgrade imaju veliku ulogu u našoj održivoj budućnosti. Zbog ograničenog iznosa sredstava iz ESI fondova, doprinos gospodarstvu s niskim emisijama ugljika usmjeren je na poboljšanje energetske učinkovitosti stambenih zgrada i zgrada javne namjene dubinskom

renovacijom te povećanjem energetske učinkovitosti i korištenjem obnovljivih izvora energije u proizvodnim i uslužnim granama industrije i gospodarstva, kako bi se iskoristile prilike vezane uz energetiku u područjima u kojima ESI fondovi mogu značajno poboljšati ulaganja privatnog i javnog sektora (*poduzetničke prilike u gospodarstvu s niskim emisijama ugljika također će se iskoristiti u okviru TC-a 3, podrškom razvoju i prihvaćanju novih tehnologija i inovativnih rješenja MSP-ova, kako je opisano pod TC-om 3*). Očekuje se da će javni sektor u tome biti primjer koji će potaknuti korištenje učinkovitijih proizvoda, zgrada i usluga te promicati promjene u ponašanju građana i poduzeća u vezi s potrošnjom energije.

Sektor zgradarstva bit će glavni prioritet. Glavni fokus bit će na sljedećem:

- poboljšanje energetske učinkovitosti zgrada javnog sektora (s ciljem ispunjavanja zahtjeva koji postavlja Uredba EU-a o energetskoj učinkovitosti, koja propisuje potrebu obnove 3 % ukupne površine zgrada u posjedu središnje vlasti svake godine), i
- ulaganja u grijanje/hlađenje, budući da ona čine gotovo polovicu ukupne potrošnje energije, putem integracije mjera energetske učinkovitosti (koncept "dubinske nadogradnje") **s** malim objektima za proizvodnju obnovljivih izvora energije u pojedinačne svrhe, tj. radi ispunjavanja (dijela) energetskih potreba samih zgrada.

Cilj su i ulaganja u stambene zgrade (obiteljske kuće i višestambene zgrade), prvenstveno s obzirom na sektor grijanja/hlađenja, pri čemu će prioritet biti zgrade izgrađene prije 1987. zbog svojih vrlo loših energetskih svojstava. Također će se razmotriti korištenje financijskih instrumenata za potporu programima energetske učinkovitosti financiranim iz ESI fondova u Hrvatskoj (npr. zajmovi upotpunjeni paketima tehničke pomoći).

Prelazak na održivo gospodarstvo također je prepoznat kao prilika za jačanje konkurentnosti, stoga Hrvatska nastoji podržavati energetsku učinkovitost u industriji i korištenje obnovljivih izvora energije u proizvodnji i uslužnim granama gospodarstva. Ovdje će fokus biti na zamjeni konvencionalnog goriva u postupcima proizvodnje s postrojenjima koja koriste obnovljive izvore energije te, posebno, ponovno na provedbi mjera povezanih s pojedinačnom energetskom učinkovitošću i obnovljivim izvorima energije (npr. ugradnja solarnih kolektora, dizalica topline, visoko učinkovita kogeneracija).

Kako bi se omogućilo ispunjavanje navedenih ciljeva povezanih s energijom, također je potrebno provesti prateće potporne ("meke") mjere. Te će se mjere primarno odnositi na izgradnju administrativnih i ostalih kapaciteta na svim razinama (uključujući podizanje svijesti) kako bi razni dionici (npr. razina središnje i lokalne samouprave, građani, potencijalni poduzetnici) mogli na odgovarajući način pripremiti i provesti mjere povezane s energetskom učinkovitošću/obnovljivim izvorima energije i tehničke mjere.

Manji dio ESI fondova bit će usmjeren na poboljšanje učinkovitosti sustava toplinarstva (sustavi daljinskog grijanja), uvođenje pametnih brojila i pilot-ulaganja u napredne (pametne) elektorenergetske mreže *(Smart Grid)* kao i na poboljšanje učinkovitosti sustava javne rasvjete. To bi trebalo doprinijeti učinkovitom upravljanju cjelokupnim energetskim sustavom.

Uzimajući u obzir važnost i udio poljoprivrede i prehrambeno-prerađivačke industrije u Hrvatskoj, učinkovitost u korištenju energije važna je budući da smanjenje troškova proizvodnje putem smanjenja troškova energije može pozitivno utjecati na cjelokupno gospodarstvo te znatno doprinijeti nacionalnom strateškom cilju učinkovitosti resursa i otpornosti na klimatske promjene u sektoru poljoprivrede, prehrambenoj industriji i sektoru šumarstva. Također, poljoprivreda i šumarstvo mogu biti značajan izvor obnovljivih izvora energije. Potpora će biti usmjerena na iskorištavanje znatnog potencijala koji u Hrvatskoj postoji za solarnu energiju i poljoprivrednu i šumsku biomasu, čime će se doprinijeti postizanju nacionalnih energetskih ciljeva za 2020. i smanjenju onečišćenja podzemnim voda i utjecaja na klimu, tlo, zrak i vodu. Posebno, učinkovitija uporaba energije iz obnovljivih izvora i njihova primjena u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije bit će cilj mjera ulaganja EPFRR-a koje će se usmjeriti

na izgradnju objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, za primjenu na poljoprivrednim gospodarstvima i za prehrambenu industriju. PRR će poticati primjenu energetski učinkovitijih i inovativnijih tehnoloških rješenja u prehrambenom sektoru, kao što je korištenje sirovih nusproizvoda za proizvodnju bioenergije za vlastitu potrošnju. U slučaju sektora šumarstva, mjere će biti usmjerene na tehnološku obnovu sektora šumske biomase i modernizaciju njezinog prikupljanja, kako bi se iskoristio njezin značajni potencijal u Hrvatskoj. Posebna pažnja posvetit će se razvoju i uvođenju učinkovitijih i inovativnih energetskih rješenja, procesa i tehnologija kao i širenju informacija. Poboljšanje energetske učinkovitosti će također imati direktan učinak na smanjenje emisije stakleničkih plinova, osobito ugljičnog dioksida. Ulaganje u mjere s ciljem uvođenja inovacija i energetske učinkovitosti u poljoprivredi, prehrambeno-prerađivačkom sektoru i šumarstvu poduprijet će se kroz potporu prijenosu znanja, demonstracijske aktivnosti, savjetodavne usluge i mjere suradnje, uključujući potporu za operativne skupine i razvoj kratkih lanaca opskrbe, što će u konačnici doprinijeti većoj konkurentnosti.

Klimatske promjene također utječu na hrvatski sektoru ribarstva. Stoga je potrebno ublažiti utjecaj klimatskih kako bi se postigao veći stupanj održivog korištenja mora i obale. Uz potporu iz EFPR-a, Hrvatska će težiti ublažavanju učinaka klimatskih promjena i povećanju energetske učinkovitosti u ribarstvu putem ulaganja u opremu na brodovima, energetske preglede i sheme te studije. Nadalje, bolje poznavanje mora i razmjena informacija važni su za održivi rast sektora i postizanje zdravog i ekonomski iskoristivog mora.

Očekivani rezultati

Očekuje se da će odabrani prioriteti ulaganja doprinijeti nacionalnim i glavnim ciljevima EU-a koji se odnose na energetsku učinkovitost i uštedu energije. Nacionalni ciljevi su postavljeni u Nacionalnom planu energetske učinkovitosti i Akcijskom planu za obnovljive izvore energije (smanjenje konačne potrošnje energije do 22,76 PJ u 2020. i povećanje udjela obnovljivih izvora energije u konačnoj potrošnji energije do 20 % do 2020.). Očekivani rezultati u odnosu na **EFRR** uključuju smanjenu potrošnju energije, uz povećano korištenje izvora energije s niskim emisijama ugljika i/ili obnovljivih izvora energije kako bi se zadovoljila preostala potražnja putem npr. unapređenja prosječne potražnje za grijanjem/hlađenjem zgrada javnog sektora i stambenih zgrada. Na temelju projekcija iz 3. Nacionalnog akcijskog plana energetske učinkovitosti povezanih s potrebnim mjerama i njihovim troškovima, procjenjuje se da približno 50 % općeg cilja smanjenja potrošnje energije u proizvodnim i uslužnim granama gospodarstva može biti ostvareno do 2020. putem potpore iz EFRR-a. Dodatne će koristi proizlaziti iz promicanja korištenja lokalno raspoloživih sredstava i tehnologije s ciljem povećanja udjela obnovljivih izvora energije u konačnoj potrošnji energije, u smislu poticanja lokalnog gospodarstva i zapošljavanja vezanog uz energetsku obnovu i lokaliziranu proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

Glavni očekivani rezultati s obzirom na **EPFRR** su povećana učinkovitost u korištenju energije u poljoprivredi i prehrambeno-prerađivačkoj industriji, povećano korištenje obnovljivih izvora energije, nusproizvoda, otpada i ostataka te drugih neprehrambenih sirovina u svrhu biogospodarstva, povećani kapacitet upijanja ugljikovog dioksida i pretvaranja postojećeg ugljikovog dioksida u iskoristivu drvnu biomasu u poljoprivredi i šumarstvu, smanjenje emisije stakleničkih plinova i amonijaka u poljoprivredi i povećanje proizvodnje šumske biomase.

Glavni očekivani rezultati s obzirom na **EFPR** su povećana energetska učinkovitost djelatnosti u pomorstvu i ribarstvu, primjena tehnologija s niskim emisijama ugljika, smanjena emisija onečišćujućih tvari i/ili stakleničkih plinova i povećana energetska učinkovitost ribarskih brodova.

1.3.5 TEMATSKI CILJ 5: PROMICANJE PRILAGODBE NA KLIMATSKE PROMJENE, SPREČAVANJE RIZIKA I UPRAVLJANJE NJIMA

Europa 2020.

Prevencija opasnih klimatskih promjena i smanjenje emisija stakleničkih plinova na 20 % ispod razina iz 1990. strateški su prioriteti za EU.

Prioriteti financiranja iz ESI fondova doprinijet će prioritetu održivog rasta Strategije Europa 2020., koja propisuje stvaranje gospodarstva otpornog na klimatske promjene, što uključuje smanjenje rizika od kriznih situacija i prevenciju kao prioritet unutar vodeće inicijative "Energetski učinkovita Europa".

Relevantne preporuke za zemlju

Ne postoje.

Prioriteti ulaganja

Hrvatska treba prijeći s reaktivnog na proaktivni pristup u pogledu klimatskih promjena, što znači da mora biti spremnija za djelovanje u izvanrednim događajima i povećati otpornost na učinke klimatskih promjena. Značajna osjetljivost na učinke klimatskih promjena, s pripadajućim očekivanim povećanjem stupnja pojavljivanja prirodno uzrokovanih rizika, povlači za sobom potrebu za pripremom i provedbom mjera prilagodbe te sprečavanja rizika i zaštite. Kao prvi korak u prilagođavanju i povećanju otpornosti na učinke klimatskih promjena, Hrvatska treba izraditi Nacionalnu strategiju i Akcijski plan za prilagodbu klimatskim promjenama, kojima će se utvrditi precizni ciljevi te konkretna i prioritetna ulaganja u smislu prilagođavanja i prevencije štetnih učinaka klimatskih promjena. ESI fondovi koristit će se radi ispunjavanja prepoznatih potreba (npr. prikupljanje podataka, sektorska integracija, izgradnja kapaciteta) za potporom, kao i potreba koje su u skladu s Nacionalnom strategijom prilagodbe, čije je dovršenje planirano za kraj 2016. U smislu upravljanja rizicima od katastrofa i jačanja pripravnosti u kriznim stanjima, u skladu s razvojem Procjene rizika od katastrofa (čije je dovršenje planirano za kraj 2015.), glavni cilj ESI fondova bit će poboljšanje sustava upravljanja katastrofama u smislu infrastrukture, kao i potrebnih ljudskih i tehničkih kapaciteta. Smanjenje rizika od katastrofa omogućit će Hrvatskoj da u upotrijebi svoje resurse i da učinkovitije njima upravlja, a pomoći će i u uspostavljanju uvjeta za njihovo dugoročno održivo korištenje.

Na utvrđivanje investicijske strategije unutar ovog TC-a utječe činjenica da glavni strateški dokumenti (Nacionalna strategija i akcijski planovi za prilagodbu klimatskim promjenama te Procjena rizika od katastrofa i Strategija smanjenja rizika od katastrofa) u kojima treba identificirati konačnu listu prioriteta i glavne aktivnosti tek trebaju biti dovršeni, dok s druge strane postoji stvarna prijetnja od ponovnih poplava. U posljednjih 15 godina na većem dijelu državnog područja Hrvatske često su bili zabilježeni ekstremni hidrološki uvjeti koji su uzrokovali pojavljivanje teških poplava, što je za posljedicu imalo znatnu štetu u poljoprivrednom sektoru i naseljima. Katastrofalna poplava u donjem toku Save u svibnju 2014. uzrokovala je izravnu štetu procijenjenu na 300 milijuna EUR. 2013. Hrvatska je pripremila preliminarnu procjenu rizika od poplava i označila značajni dio područja (53 %) kao područja s potencijalno značajnim rizikom od poplava bez ikakve zaštite ili s ograničenom zaštitom. Povrh toga, nedavne poplave pokazale su da se poplave događaju i na područjima na kojima se ne smatraju vrlo vjerojatnima. Očito je da poplave više nisu rizik koji se pojavljuje povremeno, već prilično redovito, a mogu se dogoditi i na mjestima koja se nužno ne smatraju visokorizičnima. Rastući trend u učestalosti i veličini poplava može se pripisati učincima klimatskih promjena i društveno-ekonomskog rasta u područjima sklonim poplavama. Stoga je jedan od ključnih prioriteta za Hrvatsku ulaganje u praćenje i uklanjanje rizika od poplava, s ciljem smanjenja rizika od poplava za stanovništvo, baštinu, gospodarstvo i okoliš, u skladu Direktivom o poplavama i hrvatskim Planom upravljanja rizicima od poplava. Potrebni (prioritetni) projekti koji će biti pripremljeni proizlaze iz preliminarne procjene rizika od

poplava (PPRP), koju je Hrvatska razvila 2013. kao prvi korak u pripremi Plana upravljanja rizicima od poplava (čije je dovršenje planirano za kraj 2015.). To znači da će samo projekti/mjere koji pridonose smanjenju rizika od poplava u prioritetnim područjima s potencijalno značajnim rizikom od poplava, definiranim u preliminarnoj procjeni rizika od poplava, biti izabrani za pripremu i provedbu. Osim toga, za potrebe pripreme posebnih projekata ili skupina projekata provest će se studije upravljanja rizicima od poplava za riječne slivove (porječja), zajedno sa studijama izvedivosti za potprojekte, pri čemu će isprva biti fokusirane na riječne slivove (porječja) s najznačajnijim rizikom od poplava u skladu s PPRP-om.

Iako se najveće štete pripisuju poplavama i sušama, požari i ostale prirodne katastrofe također predstavljaju veliki rizik. U pripremi je cjelovita Procjena rizika od katastrofa, uključujući kartiranje i rangiranje rizika (čije je dovršenje planirano za kraj 2015.), kao preduvjet pomoću kojeg će se, između ostalog, identificirati i utvrditi prioritetni rizici na koje će Hrvatska djelomice odgovoriti putem ESI fondova. Drugi dio ulaganja iz ESI fondova usmjerit će se na mjere izgradnje kapaciteta u sektorima prilagodbe klimatskim promjenama i rizika od katastrofa, koje će podrazumijevati uspostavu sustava za praćenje klimatskih promjena, predviđanje i planiranje mjera prilagodbe klimatskim promjenama te jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta svih organizacija za zaštitu od katastrofa i upravljanje njima, putem obrazovnih aktivnosti, opremanja i podizanja svijesti.

Nadalje, Hrvatska obiluje prirodnim, neonečišćenim vodnim resursima koja se moraju zaštiti od onečišćenja putem stalnog nadzora i prilagodbe djelatnosti poljoprivredne proizvodnje. To se može postići poticanjem raznih agrotehničkih postupaka koji smanjuju potencijalne negativne učinke intenzivne poljoprivrede. Promicanje učinkovitosti resursa i potpora prelasku na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika i otporno na klimatske promjene u sektoru poljoprivrede, prehrambeno-prerađivačke industrije i šumarstva komplementarni su s neproizvodnim ulaganjima povezanim s postizanjem ciljeva u pogledu poljoprivrede, okoliša i klime, za koje se potpora pruža u sklopu TC-a 6.

Odgovarajuća provedba agrotehničkih mjera u poljoprivredi utjecat će na smanjenje pretjeranog i nepotrebnog tretiranja tla, što će rezultirati poboljšanom kvalitetom tla te smanjenjem erozije i gubitka organske tvari. Neadekvatno gnojenje i neprimjereno skladištenje stajskog gnoja glavni su uzroci nitratnog onečišćenja podzemnih voda. EPFRR će podržavati izgradnju odnosno rekonstrukciju skladišnih kapaciteta za gnojivo, korištenje posebnih poljoprivrednih strojeva te tehnološko osuvremenjivanje staja i izgradnju spremišta za kompost. Poticat će se usvajanje planova uravnoteženog višegodišnjeg gnojenja, u skladu sa stvarnim potrebama usjeva, te će se stoga koristiti optimalna količina umjesto najveće količine gnojiva. Poljoprivrednici će proći obuku te mjere demonstracije vezane uz korištenje i uklanjanje gnojiva te odgovorno korištenje pesticida i odlaganje otpada, kao i steći znanje o poljoprivrednim postupcima i metodama kojima se smanjuje negativan utjecaj poljoprivrede na okoliš, uključujući uvođenje velikih rotacija usjeva, terasno održavanje, oranje i sjetvu na tlu s nagibom za obradive jednogodišnje biljke, kako bi se smanjili negativni učinci erozije, odnosno kako bi se ona spriječila, te ekološku i integriranu poljoprivredu koja će se podupirati putem EPFRR-a i koja će u konačnici doprinijeti smanjenju utjecaja poljoprivrede na klimatske promjene. Održiva poljoprivredna proizvodnja uključuje ulaganja u EPFRR radi smanjenja onečišćenja vode nitratima. Ulaganja u suvremene tehnologije u sektorima poljoprivrede i šumarstva utjecat će na kvalitetu vodnih resursa. To je posebno značajno za ranjiva područja koja su proglašena područjima od posebne važnosti za Hrvatsku. Ulaganja u razvoj i unapređenje održivosti šuma usmjerena su na prilagođavanje šumskih ekosustava klimatskim promjenama. Obnova degradiranih oblika sastojina poboljšat će usluge vezane uz šumski ekosustav, time pridonoseći ublažavanju utjecaja klimatskih promjena.

Očekivani rezultati

Glavni očekivani rezultati doprinosa **EFRR**-a odnose se na integraciju aspekta prilagodbe klimatskim promjenama u sve planove i ciljeve ulaganja, unapređenje relevantnih znanstvenih istraživanja, prikupljanje podataka te razvoj alata za modeliranje koji će doprinijeti boljem

planiranju mjera prilagodbe. Rezultati intervencije EFRR-a osigurat će da 100 % hrvatskog državnog područja bude obuhvaćeno redovnim praćenjem učinaka klimatskih promjena te alatima za modeliranje za ocjenu učinaka klimatskih promjena i posljedica potencijalnih mjera prilagodbe.

Konkretno, s obzirom na praćenje te rješavanje pitanja rizika od poplava, uz specifične ishode već spomenute u sklopu prioriteta ulaganja, kao rezultat intervencija podržanih putem EFRR-a očekuje se poboljšanje operativne sposobnosti i učinkovitosti institucija na nacionalnoj i lokalnoj razini povezanih sa zaštitom od katastrofa. Ostali važni rezultati odnose se na unapređenje kapaciteta i znanja, uključujući podizanje javne svijesti o otpornosti na klimatske promjene te prilagođavanje njima.

Glavni očekivani rezultati povezani s ulaganjima iz **EPFRR-a** odnose se na poboljšanje korištenja gnojiva te upravljanje pesticidima, poboljšanje kvalitete tla, smanjenje erozije tla te očuvanje organske tvari u tlu, kao rezultate uvođenja postupaka upravljanja tlom u sektor poljoprivrede te obnove degradiranih šuma.

1.3.6 TEMATSKI CILJ 6: OČUVANJE I ZAŠTITA OKOLIŠA I PROMICANJE UČINKOVITOSTI RESURSA

Europa 2020.

Očuvanje prirodnog okoliša, načelo "Onečišćivač plaća".

Planirani okvir ulaganja u sklopu ovog tematskog cilja izveden je izravno iz prioriteta Strategije Europa 2020. koji se odnosi na sveobuhvatni cilj EU - promicanje održivog rasta (tj. gospodarskog rasta povezanog s učinkovitijim korištenjem resursa). Nadalje, Strategija Europa 2020. utvrđuje potrebu za postizanjem ciljeva biološke raznolikosti obuhvaćenih Strategijom bioraznolikosti EU do 2020. te općenito povezanih s preokretanjem procesa gubitka bioraznolikosti i ubrzavanjem prelaska EU-a na gospodarstvo u kojem se (prirodni) izvori energije koriste učinkovito.

Relevantne preporuke za zemlju

Ne postoje.

Prioriteti ulaganja

Pristupanjem Europskoj uniji, Hrvatska je preuzela obvezu provođenja prijelaznih mjera povezanih s provedbom zakonodavstva EU-a koji se, između ostalog, odnose na gospodarenje vodom i otpadom. Trenutačno su pokazatelji uspješnosti tih dvaju sektora u Hrvatskoj prilično ispod zahtjeva i standarda EU-a, sa stopom priključenosti stanovništva na sustave kanalizacije i uređaje za (barem sekundarno) pročišćavanje otpadnih voda koja iznosi samo 44 % odnosno 27 %, dok se komunalni otpad još uvijek uglavnom zbrinjava na odlagalištima otpada (83 %) te postoji značajni broj službenih i divljih odlagališta otpada koja nisu u skladu s tehničkim zahtjevima i zahtjevima zaštite okoliša. To ne dovodi samo do neučinkovitog i stoga skupog upravljanja resursima, već predstavlja i opasnost za okoliš i zdravlje. Stoga je dostizanje standarda EU-a u pogledu gospodarenja otpadom i vodom prioritetno, i to uglavnom kroz:

- osiguravanje postupnog smanjenja odlaganja biorazgradivog otpada (na 35 % razine iz 1997. do kraja 2020.);
- osiguravanje sukladnosti svih postojećih odlagališta otpada s direktivama Europske unije do kraja 2018., uz postupno smanjenje otpada koji se zbrinjava na postojećim nesukladnim odlagalištima otpada u razdoblju između 2013. i 2018.;
- osiguravanje sukladnosti u smislu prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda do 2023. (s međurokovima 2018. i 2020., ovisno o veličini aglomeracija i osjetljivosti primatelja); te

– osiguravanje sukladnosti u mikrobiološkim parametrima i pokazateljima vode namijenjene za ljudsku potrošnju do kraja 2018.

Pri pripremi i provedbi prioritetnih ulaganja u sektore zbrinjavanja otpada i vodoopskrbe dužna pažnja mora se posvetiti institucionalnom jačanju tih dvaju sektora, također i putem potrebnih reorganizacijskih mjera (kao što je konsolidacija vodovodno-komunalnih poduzeća predviđena Uredbom o uslužnim područjima, REF #149), te priuštivosti, budući da ulaganja povezana s usklađivanjem i odgovarajuća primjena načela povrata troškova mogu predstavljati značajno opterećenje za krajnje korisnike.

Drugo prioritetno područje povezano je s očuvanjem bioraznolikosti i upravljanjem ekološkom mrežom NATURA 2000. Budući da u Hrvatskoj postoji velika raznolikost staništa, u smislu zaštite prirode prioritetna ulaganja će u skladu sa Strategijom bioraznolikosti EU-a do 2020. obuhvatiti mjere povezane s:

- očuvanjem i obnovom bioraznolikosti (tj. održavanje i unapređenje ekosustava i njihovih usluga);
- prevencijom i zaustavljanjem gubitka bioraznolikosti (uključujući umanjivanje negativnih učinaka npr. stranih invazivnih vrsta, nagaznih mina); i
- osiguravanjem održivosti prirodnih resursa (tj. uklapanje mjera očuvanja bioraznolikosti u sektorske planove i programe).

Unutar spomenutih prioriteta te imajući u vidu da je Hrvatska nedavno proglasila dio mreže NATURA 2000, jedan od glavnih prioriteta bit će uspostavljanje i provedba odgovarajućeg okvira za upravljanje mrežom NATURA 2000 u Hrvatskoj, uključujući dodatne istraživačke aktivnosti, kartiranje morskih staništa i vrsta te uspostava okvira za praćenje. Aktivnosti će također biti usmjerene na obnovu staništa, uključujući onih koja su bila izložena dugogodišnjoj kontaminaciji tla minama odnosno neeksplodiranim ubojitim sredstvima u šumama i na šumskim zemljištima, kao preduvjet za održivo upravljanje. Održivo korištenje prirodnih i kulturnih bogatstava s turističkim potencijalom, koje ima za cilj podupiranje razvoja te ostvarivanje gospodarske koristi za regije, a uključuje poboljšano upravljanje zaštićenim područjima (prvenstveno nacionalnim parkovima te parkovima prirode) također će biti provedeno uz potporu ESI fondova. Ove dvije navedene grupe aktivnosti povezane su zbog toga što odgovarajuće upravljanje prirodnom baštinom osigurava njezino očuvanje te zaštitu prirodnih bogatstava i vrijednosti, koji se mogu koristiti kao katalizatori lokalnog i regionalnog razvoja i zapošljavanja, primarno povezanih s turizmom.

Dio ulaganja (iako manjeg opsega od prethodno navedenih) planiran je s ciljem doprinošenja integriranom i održivom urbanom razvoju i unapređenju urbanog okoliša. Aktivnosti će biti usmjerene na osiguravanje odgovarajućeg praćenja i poboljšanja kvalitete zraka i na potporu korištenju već postojećih materijalnih resursa putem obnove i ponovne upotrebe *brownfield* područja (bivših vojnih i industrijskih kompleksa) za gospodarski i društveni razvoj. Potonje će biti provedeno kroz mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU).

Hrvatska će putem EPFRR-a rješavati pitanje očuvanja bioraznolikosti poljoprivrednih i šumskih ekosustava. Tijekom dugo vremena depopulacija i promjene u lokalnom gospodarstvu, intenziviranje poljoprivrede tamo gdje je još uvijek prisutna te promjene tradicionalnih postupaka mijenjale su karakteristike okoliša i predstavljale prijetnju bioraznolikosti i ekosustavima, što je imalo izrazito ozbiljne posljedice u kršovitim i planinskim područjima u kojima je žbunje i šiblje potiskivalo vrijednu travnjačku floru. Hrvatska ima mnoge autohtone vrste domaćih životinja te raznolike biljne vrste, prilagođene posebnim uvjetima života u različitim dijelovima Hrvatske. Održivije korištenje zemljišta potrebno je za očuvanje visokih razina bioraznolikosti poljoprivrednog zemljišta, posebno onog visoke prirodne vrijednosti (VPV), koje obuhvaća 54,4 % zemlje. Prekid ili pak intenziviranje poljoprivredne proizvodnje u ovim područjima može imati negativni učinak na bioraznolikost te je stoga potrebno poticati prikladne načine upravljanja i održati tradicionalne sorte i postupke, čak i ako nisu ekonomični, s ciljem očuvanja bioraznolikosti. Razne poljoprivredno-okolišne mjere mogu značajno

doprinijeti bioraznolikosti, a poljoprivrednici će također primati potporu u vidu posebnih plaćanja radi održavanja poljoprivrednih zemljišta u planinskim područjima te područjima s prirodnim ili drugim posebnim ograničenjima. Takve naknade pomažu poljoprivrednicima da nastave koristiti nepovoljno poljoprivredno zemljište i održe postojeće ekosustave. Posebna pozornost u sklopu intervencija EPFRR-a posvetiti će se održavanju ekološke poljoprivrede i prelasku na nju, čime se odgovara na potrebu društva za korištenjem poljoprivrednih postupaka prihvatljivih za okoliš i djeluje s ciljem potpore pozitivnom trendu povezanom s postupcima ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj.

U vezi s EFPR-om, Hrvatska ima kao glavni cilj održivo upravljanje resursima. Nadalje, cilj je i postizanje maksimalnog održivog ulova (u skladu sa znanstvenim savjetima) i provedba zabrane odbacivanja ulova (uključujući kroz ulaganja u ribarske luke i pristaništa kako bi se omogućilo iskrcavanje ulova sukladno obvezama). U smislu inspekcija i kontrole, posebnu pažnju treba posvetiti pitanjima povezanim s provedbom zabrane odbacivanja ulova te, općenito, s kontrolom nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog ribarstva. Također, slatkovodna jezera, koja su uglavnom smještena na područjima unutar mreže NATURA 2000, zahtijevaju posebnu pozornost te će se u njih ulagati kako bi se postigli rezultati koji će imati utjecaj ne samo na proizvodnju nego i na očuvanje i zaštitu okoliša važnih staništa. S ciljem zaštite morske bioraznolikosti te čišćenja mora i luka, Hrvatska planira podržati prikupljanje otpada u moru i priobalnim područjima. Potrebno je definirati stvarno stanje područja unutar mreže NATURA 2000 na kojima su ustanovljene livade posidonije te zajednice crvenih algi i koralja, i provoditi kontinuirano praćenje i zaštitu tih područja. Također je potrebno definirati potencijalno štetne učinke svih ljudskih aktivnosti (prometa, turizma, itd.) na tim područjima. Treba odrediti određena ključna područja rasta i mriještenja s ciljem provođenja praćenja i zaštite te poticati razvoj selektivnih ribolovnih tehnika, s ciljem smanjivanja odbačenog ulova i zamjene neselektivnih tehnika selektivnima. Također će se podržati zajedničko okruženje za razmjenu informacija (CISE), u svrhu bolje razmjene podataka radi pomorskog nadzora i povećanja sigurnosti na moru i zaštite morskog okoliša.

Očekivani rezultati

Značajni iznos financijskih sredstava iz **Kohezijskog fonda** trebao bi doprinijeti približavanju standardima EU u koji se odnose na gospodarenje vodom i otpadom. Prioritizacija mjera u smislu financiranja u skladu je s rokovima prijelaznog razdoblja (utvrđenim Ugovorom o pristupanju) za oba sektora. Korištenje ESI fondova u sektoru vodoopskrbe će rezultirati približavanjem Hrvatske zahtjevima Okvirne direktive o vodama EU te usklađenosti s relevantnim direktivama koje se odnose na vodu za piće i otpadne vode, putem:

- osiguravanja opskrbe dovoljnom količinom pitke vode dobre kakvoće i povećanjem stope priključenosti stanovništva na javne sustave opskrbe pitkom vodom, povećanja učinkovitosti vodoopskrbe putem smanjenja gubitaka u sustavu vodoopskrbe za 20 % do 2023.; i
- povećanja stope priključenosti stanovništva na javne kanalizacijske sustave i povećanja količine otpadnih voda pročišćenih na odgovarajućoj razini pročišćavanja nakon prikupljanja.

Provedbom tih mjera također se podržava cilj Okvirne direktive o vodama koji uključuje ključni element nacionalnih planova upravljanja riječnim slivovima za dunavski i jadranski sliv, s uklopljenim programima mjera koje treba provesti na razini sliva i usmjerene na postizanje dobrog stanja vodnih tijela.

U sektoru za zbrinjavanje otpada, intervencije Kohezijskog fonda će rezultirati smanjenjem količine ukupnog i biorazgradivog komunalnog otpada koji se odlaže na odlagalištima otpada, u smislu napretka prema postizanju pune sukladnosti s Direktivom o odlaganju otpada EU-a. Očekuje se povećanje količine otpada tretiranog na lokacijama za zbrinjavanje otpada, kao rezultat unapređenja postrojenja za zbrinjavanje otpada i upravljanje njime, te povećanje recikliranja otpada. Osim toga, osposobit će se odabrane lokacije koje su prethodno bile onečišćene otpadom (uključujući odlagališta komunalnog otpada koja trebaju biti sanirana i

zatvorena, kao i "vruće točke", tj. mjesta koja su visoko zagađena uglavnom industrijskim otpadom).

S obzirom na sprečavanje gubitka bioraznolikosti, očekivani rezultati su završetak uspostavljanja mreže NATURA 2000 i osiguravanje dobrog gospodarenja. U vezi s ulaganjima iz EPFRR-a u TC-u 3, Hrvatska također smatra razminiranje prioritetom u svrhu obnavljanja ekonomskog potencijala i učinkovitog upravljanja zaštićenim prostorima. Cilj je smanjenje minski sumnjivih područja za 140 km^2 (14.000 hektara) pomoću potpore iz ESI fondova (iz EPFRR-a u TC-u 3, kako je prethodno opisano, i iz Kohezijskog fonda u TC-u 6, kako je opisano ovdje). Razminiranje se također smatra horizontalnim ciljem i može biti pripremna aktivnost u okviru mjera u sklopu svakog TC-a za razdoblje od 2014. - 2020., u kojima su prepoznati povezani projekti s ciljem doprinošenja lokalnom gospodarskom razvoju.

Glavni očekivani rezultati za **EFRR** se odnose na valorizaciju prirodne i kulturne baštine kao razvojnih resursa odnosno osiguravanje doprinosa prirodne i kulturne baštine regionalnim gospodarstvima u smislu otvaranja radnih mjesta, novih poduzetničkih prilika, gospodarske diversifikacije i inovacija (uglavnom povezanih s turizmom). Očekuje se ekonomska korist od poboljšanja kulturne baštine i prirodnog okoliša. Što se tiče urbane regeneracije/obnove *brownfield* lokacija, glavni očekivani rezultati povezani s EFRR-om su novi javni sadržaji razvijeni u urbanim *brownfield* lokacijama za razne javne svrhe. To će biti provedeno putem mehanizma ITU-a te će se na taj način omogućiti najbolja moguća integracija sanacije *brownfield* lokacija i rezultata koji se očekuju u sklopu ostalih TC-ova, a sukladno kojima će se razvijati usluge i sadržaji unutar saniranih *brownfield* lokacija. Također, očekivani rezultati povezani s EFRR-om odnose se na poboljšanje sustava upravljanja i praćenja kvalitete zraka, ponajprije u urbanim područjima.

Glavni očekivani rezultati povezan s **EPFRR**-om su zaustavljanje gubitka bioraznolikosti zbog negativnog učinka neodržive poljoprivrede ili napuštanja zemlje, koje se treba postići prvenstveno potporom područjima suočenim s prirodnim ili drugim posebnim ograničenjima, te poticanje organske poljoprivrede i promoviranje održivih poljoprivrednih postupaka, s ciljem održavanja stanja krajolika i ekosustava.

Glavni očekivani rezultati povezani s ulaganjima iz **EFPR-**a se odnose na smanjeni utjecaj ribolova na okoliš, održiviju upotrebu morskih bioloških resursa postignutu putem provedbe mjera zaštite u sklopu Zajedničke ribarstvene politike, te na mjere zaštite koje se odnose na ribolov u sklopu mreže NATURA 2000 i Okvirne direktive o morskoj strategiji. Održivija upotreba morskog prostora bit će postignuta kroz pomorsko prostorno planiranje i integrirano upravljanje obalnim područjem. Smanjenje morskog otpada putem potpore čišćenju obalnih područja od otpadaka i čišćenju mora s ciljem zaštite bioraznolikosti. Potpora zajedničkom okruženju za razmjenu informacija (engl. *Common Information Sharing Environment - CISE*) i integriranom pomorskom nadzoru doprinijet će učinkovitijem pomorskom nadzoru.

U svrhu rješavanja **trećeg izazova** (Razvoj održive i suvremene prometne i mrežne infrastrukture), primijenit će se pristup koji uglavnom koristi tematski cilj 7.

1.3.7 TEMATSKI CILJ 7: PROMICANJE ODRŽIVOG PROMETA I UKLANJANJE USKIH GRLA U INFRASTRUKTURI KLJUČNIH MREŽA

Europa 2020.

Strategija Europa 2020. za potporu prelasku na gospodarstvo s učinkovitim korištenjem resursa i niskim emisijama ugljika uključuje mjere poticanja pametnog, zelenog i integriranog prometa. Plan za jedinstveno europsko prometno područje (kao dio Prometne strategije EU-a do 2050.) teži povezivanju različitih oblika prometa, uklanjanju glavnih prepreka i uskih grla u ključnim područjima prometne infrastrukture i ulaganja, inovacija i unutarnjeg tržišta EU-a te poticanju značajnih promjena u načinu prijevoza putnika i tereta.

Relevantne preporuke za zemlju

Osigurati da se poduzećima pod nadzorom države upravlja na transparentan i odgovoran način, a posebice ojačati zahtjeve stručnosti za članove uprave i nadzornih odbora koje predlaže država te uvesti javni registar imenovanja. Učvrstiti sprečavanje korupcije u javnoj upravi te poduzećima u državnom vlasništvu i pod nadzorom države, među ostalim većim ovlastima za provjeru Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa.

Upravljanje poduzećima u državnom vlasništvu u sektoru prometa i njihovo restrukturiranje

Nekoliko poduzeća u državnom vlasništvu u sektoru prometa nalazi se u procesu restrukturiranja: Hrvatske autoceste d.o.o. (HAC), Autocesta Rijeka - Zagreb d.d. (ARZ), HŽ Cargo d.o.o., HŽ Putnički prijevoz d.o.o. i Croatia Airlines d.d. (CA). Proces restrukturiranja uključuje racionalizaciju, reorganizaciju, modernizaciju i unapređenje poslovanja te eksternaliziranje neosnovnih poslovnih aktivnosti u zasebna trgovačka društva s ciljem njihove privatizacije. Ove su promjene nužne radi osiguranja njihovog opstanka na otvorenom tržištu, povećanja njihove konkurentnosti te smanjenja potrebe zaduživanja u financijskom sektoru. Poduzeća HŽ Cargo i HŽ Putnički prijevoz u tijeku su procesa restrukturiranja i privatizacije, s naglaskom na zadržavanju njihovih osnovnih djelatnosti. Cilj restrukturiranja je pripremiti poduzeća za liberalizaciju tržišta željezničkih usluga te povećati učinkovitost njihovog poslovanja, budući da ona, u odnosu na poduzeća koja posluju u EU-u, pokazuju mnogo slabije rezultate. U području cestovnog prometa, i to u poduzećima HAC i ARZ, kroz operativno restrukturiranje izdvojeni su poslovi naplate cestarine i redovnog održavanja u zajedničku specijaliziranu tvrtku, dok će matična društva zadržati osnovnu djelatnost (tj. nadzor nad upravljanja autocestama, projektiranjem i građenjem). Program restrukturiranja CA-a odobren je od strane Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja. Program se provodi u skladu s posebnim pravilima EU-a za sektor zračnog prometa koja se odnose na kapitalna ulaganja, jamstva i kredite u zračnom prometu.

U smislu osiguravanja transparentnog i odgovornog upravljanja poduzećima u državnom vlasništvu, također u skladu s preporukama za zemlju, Vlada poduzima korake u smislu postrožavanja kriterija za odabir članova uprave i nadzornih odbora poduzeća u državnom vlasništvu, u smislu njihove stručnosti, uključujući uvođenje javnog registra imenovanja. U sklopu pripreme Plana upravljanja državnom imovinom koji Vlada usvaja svake godine, također se očekuje poboljšanje godišnjeg izvješćivanja o poslovnim aktivnostima poduzeća u državnom vlasništvu. Očekuje da će se rezultat ovih reformi povoljno odraziti na provedbu ESI fondova u sektoru prometa, u kojoj će neke od navedenih poduzeća preuzeti ulogu promotora projekta.

Prioriteti ulaganja

Glavni prioriteti ulaganja s obzirom na promet i mobilnost su:

- unapređenje željezničkih pruga osnovne mreže (TEN-T);
- poboljšanje TEN-T cestovne mreže i pristupa TEN-T cestovnoj mreži putem podrške učinkovitijoj distribuciji tokova sekundarnim čvorovima mreže TEN-T i uklanjanjem prepreka prometnom kontinuitetu unutar granica Republike Hrvatske;
- poboljšanje gradske i prigradske mobilnosti i povezanosti, uzimajući u obzir ekološke aspekte razvojem pametnog, održivog i integriranog urbanog javnog prijevoza s niskim emisijama ugljika.

Ulaganja u prometnu infrastrukturu iz ESI fondova prioritizirana su prema njihovom očekivanom utjecaju na gospodarski razvoj te doprinosu mobilnosti, održivosti, smanjenju emisija stakleničkih plinova i Jedinstvenom europskom prometnom području.

Multimodalni i interoperabilni promet u Hrvatskoj je još u ranoj fazi razvoja te je stoga važno osuvremeniti i razviti multimodalne i interoperabilne prometne veze u smislu kombiniranja

najmanje dvaju različitih načina prijevoza istim koridorima (tj. multimodalnost) i integracije prometnih koncepata povezanih s različitim načinima prijevoza (interoperabilnost), s ciljem razvoja održivog i efikasnog multimodalnog i/ili interoperabilnog prometnog sustava koji će spajati hrvatsku prometnu mrežu s transeuropskom mrežom.

Željeznica je prioritetna vrsta prometa koja će se podupirati iz ESI fondova s ciljem promicanja promjene vrste prometa. Velik dio sredstava dodijeljenih u sklopu Kohezijskog fonda koristit će se za unapređenje željezničkih pruga osnovne mreže (TEN-T) putem osuvremenjivanja željezničke infrastrukture, pri čemu će pozornost biti usmjerena na razvoj onih dijelova željezničke mreže koji sačinjavaju dio TEN-T koridora u Hrvatskoj. Fokus je na teretnom prometu, s ciljem osiguravanja dovoljnih kapaciteta za potrebe funkcioniranja glavne hrvatske luke Rijeke, tj. mediteranskog osnovnog koridora koji povezuje Rijeku sa srednjom Europom, te za održavanje međunarodnog prometa između zapadne i Jugoistočne Europe, tj. TEN-T trase koja spaja Ljubljanu (SLO) - Zagreb (HR) – Beograd (SER). Posebno je važno postizanje standardizacije osnovne mreže na razini EU-a, tj. interoperabilnosti i sukladnosti s Europskim sustavom upravljanja europskim željezničkim prometom. U domeni putničkog prometa, fokus će biti na poboljšanju odabranih željezničkih pruga kojima putuju dnevni migranti u zagrebačkom području gravitiranja.

Ulaganja u poboljšanje željezničkih pruga osnovne mreže bit će koordinirana i ojačana putem Instrumenta za povezivanje Europe (engl. Connecting Europe Facility, CEF). Projekti Instrumenta za povezivanje Europe prethodno su identificirani kao dio Mediteranskog koridora i bit će izabrani između sljedećih: željeznička pruga Rijeka – Zagreb – Budimpešta (uključujući izgradnju novog kolosijeka i drugog kolosijeka između Rijeke i granice s Mađarskom), nadogradnja i razvoj infrastrukture Luke Rijeka, razvoj multimodalnih platformi i međusobnih veza te željeznička pruga Ljubljana – Zagreb.

Drugi najznačajniji prioritet povezan je s poboljšanom TEN-T cestovnom mrežom i pristupom TEN-T cestovnoj mreži putem potpore učinkovitijoj distribuciji tokova sekundarnim čvorovima mreže TEN-T i uklanjanjem prepreka prometnom kontinuitetu unutar granica Republike Hrvatske. To znači da bi investicije iz ESI fondova trebale doprinijeti tome da se osigura da urbana i ruralna područja iskoriste prilike koje im se otvaraju izgradnjom glavnih mreža, kao i da se omogući poboljšanje dostupnosti i mobilnosti putnika i robe diljem Hrvatske i ostatka EU-a. Trase kojima se pristupa glavnim urbanim središtima i multimodalnim čvorovima unaprijedit će se u okviru dijela napora za eliminaciju prometnih čepova i smanjenje negativnih utjecaja na okoliš. Posebno pitanje odnosi se na povezanost funkcionalne regije južne Dalmacije koja prvenstveno uključuje područje Dubrovačko-neretvanske županije. To je obalna regija koja je posebna po tome što je gotovo u potpunosti okružena Bosnom i Hercegovinom. Ovaj gospodarski važni dio državnog područja (jedno od najistaknutijih turističkih odredišta na Mediteranu) opterećen je uskim grlom na cesti za Neum (BIH), a stanje će biti još ozbiljnije nakon potpune primjene sustava schengenske granice i moglo bi dovesti do prekomjernih kašnjenja u prekograničnom prometu ako ne budu poduzete adekvatne mjere. Taj cestovni pravac je također dio TEN-T osnovne mreže prema Crnoj Gori i dalje prema jugu. Stoga, postoji očita potreba za osiguravanjem stabilne, svakodnevne i povoljne veze za lokalnu zajednicu i poslovne subjekte. Točna trasa, vrsta izgradnje i tehnologija rješavanja ovog konkretnog izazova u pogledu mobilnosti utvrdit će se u sklopu postupka utvrđivanja izvedivosti (studije) koji je trenutačno u tijeku.

Međupovezanost, kojom se povećava gradska i prigradska mobilnost i povezanost, prvenstveno putem postizanja efikasne integracije usluga modalnog prijevoza u većim gradovima, uz uzimanje u obzir ekoloških aspekata razvojem pametnog, održivog i integriranog urbanog javnog prijevoza s niskim emisijama ugljika, također je jedan od glavnih prioriteta ulaganja iz ESI fondova. Usluge prijevoza će se planirati, koordinirati i integrirati unutar funkcionalnih prometnih regija, na temelju potreba i bolje regulacije pruženih usluga. Također, urbane intervencije ovisit će o razvoju planova održive urbane mobilnosti. Promicat će se modalna podjela u korist javnog prijevoza i mekih vrsta prijevoza (pješačenje i vožnja biciklom). Zagreb je glavno gospodarsko i prometno čvorište Hrvatske (također za TEN-T osnovne mreže urbanog prometa, zračnih luka i željezničko-cestovnih terminala). To

podrazumijeva da je ovo područje jako opterećeno u smislu mobilnosti, što treba riješiti raznim infrastrukturnim, političkim i operativnim (organizacijskim) mjerama kojima se potiče integracija s urbanim javnim prijevozom. U Gradu Zagrebu, u kojem je javni prijevoz pouzdan i relativno dobre kakvoće, jedan od prioriteta je uključivanje okolnih gradova i regija u integrirani prometni sustav s Gradom Zagrebom, kako bi se omogućilo lakše, efikasnije i vremenski ekonomičnije putovanje na posao, poboljšala modalna podjela i proširilo gravitacijsko područje. Pristup splitskom čvoru karakterizira značajna količina putnika koji na posao putuju između otoka i na njih. Zbog toga je važno poboljšati veze pomorskog javnog prijevoza i pristup luci putem javnog prijevoza. Razvojni plan luke mora se uzeti u obzir radi primjerenog planiranja prometnih potreba u Splitu. Za Rijeku, za koju je svojstvena velika prisutnost luke u strukturi grada, najvažnije je poboljšanje pristupa luci, no to će se rješavati u sklopu cilja eliminacije uskih grla i sigurnosnih crnih točki na regionalnim cestama, s ciljem poboljšanja mobilnosti ciljanih područja i pristupa njima, kao i uz potporu iz EFRR-a (vidi tekst u nastavku). S obzirom na javni prijevoz u Rijeci, postoji mogućnost razvijanja pomorskog prijevoza kao javnog prijevoza, odnosno kao komplementarnog autobusnom sustavu, i/ili mogućnost prilagodbe željezničke mreže u gradu za potrebe javnog prijevoza. Za Osijek, u kojem se koriste sustavi tramvaja i autobusa, cilj je povećanje učinkovitosti i održivosti sustava javnog prijevoza s ciljem povećanja te vrste prijevoza. Pristup zadarskom čvoru karakterizira značajna količina putnika koji na posao putuju s otoka i na njih. Zbog toga je važno poboljšati veze pomorskog javnog prijevoza i pristup luci putem javnog prijevoza. Kao i u Splitu, razvojni plan luke mora se uzeti u obzir radi primjerenog planiranja prometnih potreba u Zadru. Rješenja u vezi s nultom emisijom provodit će se putem mehanizma ITU te će biti snažno povezane s ostalim intervencijama ITU u drugim sektorima. Integriranim aktivnostima u sklopu ITU-a koordinirat će te njima upravljati sami gradovi, odabrani za provedbu ITU-a.

Poboljšana povezanost i dostupnost nastanjenih otoka također će se podupirati, s ciljem povećanja teritorijalne kohezije i lokalnog (regionalnog) gospodarskog rasta. Posebna morfologija hrvatskog državnog područja, s velikim brojem nastanjenih otoka, upućuje na dodatno ograničenje za osiguravanje teritorijalne kohezije zemlje. Zbog toga je potrebno poboljšati dostupnost otoka putnicima, kao i veze između otoka (predviđene su sinergije s ciljem uspostavljanja integriranih i ekoloških sustava javnog prijevoza u urbanim aglomeracijama). Posebna pozornost posvetit će se minimiziranju utjecaja na okoliš kao posljedicu takvih ulaganja.

Razvoj infrastrukture zračne luke u Dubrovniku (kao dio projekta koji se provodi u fazama te koji je podržan već u razdoblju od 2007. do 2013.) dobar je način da se putnicima na duge relacije osigura pristup ovom izdvojenom, ali gospodarski (posebno u smislu turizma) izrazito važnom području te županije. Glavni je cilj ovog ulaganja uskladiti zračnu luku sa suvremenim standardima EU-a koji se odnose na zaštitu okoliša i sigurnost.

Povećanje razine sigurnosti na cestama upotpunjuje drugi prioritet. Stoga će se mali dio sredstava biti namijeniti za cilj smanjenja broja prometnih nesreća sa smrtnim ishodom za 50 % (u usporedbi s brojem iz 2010.) kako je navedeno u Nacionalnom programu sigurnosti cestovnog prometa 2011. - 2020., uglavnom kroz eliminaciju prometnih crnih točaka i poboljšanjem sigurnosti dionica ceste s velikom gustoćom mješovitog prometa.

Uklanjanje uskih grla u osnovnoj TEN-T mreži unutarnjih vodnih putova (to jest, koridoru osnovne mreže Rajna-Dunav), s ciljem povećanja mobilnosti i održivosti međunarodnog teretnog prometa kroz Hrvatsku, konačni je cilj na kojem će se raditi uz potporu iz ESI fondova u razdoblju od 2014. do 2020. u sektoru prometa. Ulaganje u lučku infrastrukturu radi povećanja kapaciteta i poboljšanja usluga, građevinski radovi na unutarnjim vodnim putovima (UVP) s ciljem usklađivanja sa željenom (povećanom) kategorijom plovnosti te poboljšanje i dogradnja Riječnih informacijskih servisa koji su dio TEN-T mreže zamišljeni su kao dio cilja povećanja prometnih tokova UVP-ova. Ovo će poboljšanje pružiti novu dinamiku unutar mreže i potencijalno ostvariti pozitivan gospodarski učinak na okolna, uglavnom ruralna područja, a također će biti značajan čimbenik u prijelazu na drugu vrstu prijevoza. Sektor UVP-ova posebno je osjetljiv u pogledu utjecaja na okoliš kao posljedice investicija u tom sektoru. Stoga

će se to pitanje pomno pratiti u pripremi i provedbi projekta te će utjecaj na okoliš biti uzet u obzir prilikom projektiranja projekta i izvedbe.

Svi će se prioriteti temeljiti na prethodnom iskustvu s pretpristupnim i strukturnim fondovima tijekom razdoblja od 2007. do 2013. Značajnim investicijama u sektoru prometa treba upravljati na odgovarajući način, zbog čega se razmatraju koncept promotora građevinskog projekta i jačanje provedbenih kapaciteta, kao dijelovi sustavnog rješenja u svrhu osiguravanja pravovremene i učinkovite provedbe.

Očekivani rezultati

Korištenje **Kohezijskog fonda** u sektoru prometa doprinijet će kontinuiranoj modernizaciji željezničke mreže u Hrvatskoj, posebno željezničkih pruga osnovne mreže, a rezultat će biti povećanje željezničkog teretnog prometa i broja putnika u željezničkom prometu. To je glavni očekivani rezultat.

Dodatni očekivani rezultati koji se tiču doprinosa Kohezijskog fonda su razvoj intermodalnih usluga, poboljšanje usluga javnog urbanog prijevoza i kvalitete putovanja u urbanim aglomeracijama, što skraćuje vrijeme putovanja od vrata do vrata glavnim prometnicama unutar urbanih područja i njihovih funkcionalnih regija, time pridonoseći smanjenju negativnih utjecaja javnog urbanog prijevoza na okoliš (zagušljivost, onečišćenje zraka, buka itd.), uz posljedično povećanje stupnja korištenja javnog urbanog prijevoza i doprinos promjeni oblika prijevoza. Nadalje, očekuje se poboljšanje povezanosti u smislu putovanja na naseljene otoke i s njih putem postupnog uvođenja održivih usluga prijevoza tijekom cijele godine, što bi trebalo doprinijeti lokalnom gospodarskom rastu.

Također se očekuju povećani prometni tokovi na UVP-ovima koji će se ostvariti poboljšanjem lučke infrastrukture (sposobnost obavljanja trgovine) i poboljšanom plovnošću osnovne TEN-T mreže UVP-ova u Hrvatskoj, također kao rezultat doprinosa iz Kohezijskog fonda.

Glavni očekivani rezultati za **EFRR** odnose se na poboljšanu regionalnu povezanost i mobilnost kroz povezivanje regionalnih cestovnih mreža s cestovnom TEN-T mrežom, kao i na djelotvorniju raspodjelu tokova sekundarnim čvorištima TEN-T mreže, povećanu dostupnost ključnih cesta blisko povezanih s TEN-T mrežom, i uklanjanje prepreka u kontinuitetu prometa koje predstavlja granica u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Nadalje, intervencije u sigurnost prometa bi trebale eliminirati sigurnosne crne točke i smanjiti broj smrtnih slučajeva na prometnicama.

S ciljem rješavanja **četvrtog izazova**, primijenit će se pristup koji uglavnom koristi tematske ciljeve 8 i 10.

1.3.8 TEMATSKI CILJ 8: PROMICANJE ODRŽIVOG I KVALITETNOG ZAPOŠLJAVANJA I PODRŠKA MOBILNOSTI RADNE SNAGE

Europa 2020.

75 % ljudi u dobi od 20 do 64 godine treba biti zaposleno do 2020.

	2013.	CILJ ZA 2020.
Hrvatska	55,4 %	62,9 %

Investicijski prioriteti su na temelju ovog tematskog cilja postavljeni u svrhu podizanja stope zaposlenosti na 62.9 % do 2020.

Komisija je izložila dvije vodeće inicijative u svrhu ubrzavanja napretka po pitanju glavnog cilja zaposlenosti:

– Mladi u pokretu - poboljšati djelotvornost obrazovnih sustava i mladima olakšati ulazak na tržište rada;

– Program za nove vještine i poslove - osuvremeniti tržišta rada i osposobiti ljude razvojem njihovih vještina tijekom cijelog života, s namjerom povećanja sudjelovanja radne snage i boljeg podudaranja ponude rada i potražnje, uključujući posredstvom mobilnosti radne snage.

Hrvatska namjerava potpuno podupirati ove inicijative putem konkretnih mjera koje će se sufinancirati iz ESI fondova.

Relevantne preporuke za zemlju

Smanjiti mogućnosti za rano umirovljenje.

Provesti drugu fazu reforme zakona o radu uz savjetovanje sa socijalnim partnerima, osobito u pogledu uvjeta otpuštanja i radnog vremena te u cilju sprečavanja daljnje segmentacije tržišta rada, među ostalim za mlade ljude. Ojačati učinkovitost i doseg aktivnih politika na tržištu rada učvršćivanjem administrativnih kapaciteta javnih službi za zapošljavanje, među ostalim na regionalnoj razini, i povećanjem pokrivenosti mladih, dugotrajno nezaposlenih i starijih radnika. Dati prioritet uspostavljanju kontakta s neprijavljenim mladima i pokrenuti privatni sektor kako bi se omogućila veća ponuda stručne prakse, u skladu s ciljevima jamstva za mlade. Izraditi planove za rješavanje neprijavljenog rada.

Predstaviti plan djelovanja kako bi se poboljšala ponovna aktivacija neaktivnih i nezaposlenih osoba.

Prioriteti ulaganja

Prioriteti u sklopu ovog TC-a će upotpuniti reforme tržišta rada i mirovinskoga sustava koje teže dodatnoj fleksibilizaciji tržišta rada i smanjivanju pristupa prijevremenoj mirovini, a koje je Vlada već usvojila te kojima ESI fondovi mogu dodati vrijednost, s ciljem poticanja zapošljivosti koja doprinosi uključivom rastu. Posebna pažnja će biti pridana mladim ljudima i osobama u nepovoljnom položaju na tržištu rada (dugotrajno nezaposleni, nezaposleni s nižim stupnjem obrazovanja, stariji radnici i žene). Poboljšanje učinkovitosti i dosega aktivnih mjera politika tržišta rada (APTR), uključujući putem jačanja administrativnih kapaciteta zavoda za zapošljavanje i povećanja pokrivenosti mjerama mladih i dugotrajno nezaposlenih i ostalih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada, ponovna aktivacija neaktivnih i dugotrajno nezaposlenih te neprijavljen rad i sprječavanje daljnje segmentacije tržišta rada bit će adresirani u skladu s posebnim preporukama za zemlju u vezi povećanja zaposlenosti.

Posebno, u sklopu ovog TC-a, ESI fondovi trebaju:

- podupirati integraciju mladih na tržište rada, posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se ni osposobljavaju (engl. *not in education, employment, or training,* NEET);

- pomagati ljudima u nepovoljnom položaju, uključujući dugotrajno nezaposlene osobe, nezaposlene s nižom razinom obrazovanja te starije radnike i žene, kako bi se mogli nositi s preprekama u vezi s nalaženjem posla, ostati na radnom mjestu i napredovati na radu, što uključuje provođenje tečaja osposobljavanja za vještine i ostalu podršku;

- povećati zaposlenost širenjem trenda poduzetništva i samozapošljavanja, posebno za žene;

– poboljšati učinkovitost APTR-a i proširiti njihov doseg, posebno na mlade i osobe u nepovoljnom položaju na tržištu rada;

– pomoći u suzbijanju neprijavljenog rada kombinacijom poticaja i mjera odvraćanja, uključujući putem poboljšanja i jačanja institucija na tržištu rada;

- poboljšati prilike za zapošljavanje u ruralnim i obalnim područjima diversifikacijom gospodarske aktivnosti i otvaranjem novih poduzeća.

Očekivani rezultati

Očekuje se da odabrani prioriteti ulaganja doprinesu nacionalnom cilju i glavnom cilju EU-a koji se odnosi na zapošljavanje. Ključni očekivani rezultat **ESF**-a je porast zapošljavanja ciljanih skupina, tj. mladih, dugotrajno nezaposlenih osoba i osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada (nezaposlenih s nižom razinom obrazovanja, žena, starijih nezaposlenih osoba, branitelja i žrtava Domovinskog rata). Poboljšanje njihove zapošljivosti se također očekuje, posebno s obzirom na usvajanje vještina i kvalifikacija za koje postoji potražnja na tržištu rada.

Općenito, Očekuje se povećanje djelotvornosti mjera APTR-a, kao i poboljšanje kvalitete javnih pružatelja usluga povezanih s tržištem rada, posebno Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), ali i drugih institucija tržišta rada (npr. REGOS, HZMO te Inspektorat rada). To uključuje povećanje pokrivenosti i učinka mjera APTR-a, zajedno s uvođenjem učinkovitijeg sustava njihove redovite provedbe. Od javnih pružatelja usluga povezanih s tržištem rada se očekuje da organiziraju pružanje usluga i svoje aktivnosti sukladno stanju na regionalnom i lokalnom tržištu rada a kako bi bili u stanju učinkovitije adresirati nejednakosti koje se pojavljuju te odgovoriti na regionalne i lokalne potrebe putem integriranih i ciljanih ATPR mjera. Predviđa se daljnji razvoj sustava stručnog savjetovanja uz uvođenje savjetovanja o tržištu rada, zajedno s uspostavom učinkovitih centara za profesionalno usmjeravanje i unaprijeđenih usluga profesionalnog usmjeravanja, te pokretanje udruženja za osposobljavanje i pripravništvo koji olakšavaju prijelaz iz školovanja na tržište rada. Ovo također uključuje općenito poboljšanje analitičkih kapaciteta, s efikasnim sustavom razmjene podataka između relevantnih dionika. Ove aktivnosti rezultirat će proširivanjem i boljim uslugama i povećanjem broja krajnjih korisnika tih usluga. Osim ATPR-a aktivnosti će biti usmjerene na jačanje vještina i kvalifikacija sukladno promjenjivim okolnostima na tržištu rada.

Pošto će pažnja biti snažno usmjerena na mlade, posebno one s NEET statusom, ključni očekivani rezultati su povećane, stabilne i održive razine zaposlenosti mladih (smanjenje nezaposlenosti mladih) i razvoj mehanizama, usluga i struktura koje su prilagođene za uključivanje mladih i podupiranje njihove potrage za poslom. Aktivnost koja je fokusirana na razvoj vještina mladih radi poboljšanja zapošljivosti će biti usklađena s TC 10. ESF će podupriječi aktivnosti koje su povezane s individualnim ATRP za mlade, što bi trebalo rezultirati boljim prijelazom iz obrazovnog sustava na tržište rada kroz usluge savjetovanja o karijeri, kvalitetne tečajeve povezane sa stjecanjem određenih vještina, dostupnost programa stjecanja radnog iskustva (radne prakse) i pripravništvo za mlade unutar 4-6 mjeseci od završetka školovanja i/ili prestanka ili gubitka prethodnog zaposlenja. Inicijativa za zapošljavanje mladih će omogućiti provedbu potrebnih mjera namijenjene mladim osobama ispod 30 godina starosti koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju.

Sredstva iz ESF-a će se usmjeriti na poboljšanje pristupa financiranju za poduzetnike početnike, pružanje potpore i financijskih subvencija za samozapošljavanje, kao i razvoj vještina (uključujući IKT, poduzetničke i upravne vještine), mentorstvo i obuku. Očekuje se porast razine samozapošljavanja (održiv i bez subvencija). Povećano zadržavanje u zaposlenju suvišnih radnika i radnika kojima prijeti rizik gubitka posla te brže ponovno zapošljavanje trebaju proizlaziti iz planiranih mjera očuvanja radnih mjesta (uključujući subvencije i cjelovite potpore za poslodavce u svladavanju gospodarskih teškoća). Dio ESF ulaganja će se usmjeriti na očuvanje radnih mjesta i/ili poticanje brzog ponovnog zapošljavanja te povećanje prilika za ljude koji dolaze iz sektora koji se restrukturiraju, kao i za druge radnike suočene s rizikom od nezaposlenosti.

Aktivnosti koje se odnose na daljnji razvoj inspekcijskih i nadzornih poslova u smislu osiguranja zaštite radničkih prava i kvalitetnih radnih odnosa, uključujući uklanjanje opasnih uvjeta na radu, rezultirat će učinkovitijim sprečavanjem i smanjenjem neprijavljenog rada. Inicijative koje dovode do poboljšanja uvjeta rada te zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta na radnom mjestu mogu također biti podupirane s ciljem održavanja radne sposobnosti tijekom cijelog radnog vijeka i zadržavanja radnika u zaposlenju, posebno onih s invaliditetom, što će također doprinijeti produljenju radnog vijeka.

Poboljšane prilike za zapošljavanje, otvaranje radnih mjesta i regionalna mobilnost u područjima s razvojnim poteškoćama su također očekivani rezultati diversifikacije gospodarske aktivnosti i stvaranja novih malih poduzeća u udaljenim, ruralnim i obalnim područjima. Planira se ojačati lokalno tržište rada i podupirati lokalne inicijative zapošljavanja. Uloga lokalnih partnerstava u zapošljavanju će biti povećana pošto ona nadopunjuju nacionalne politike zapošljavanja putem inicijativa koje su prilagođene potrebama i specifičnostima regionalnog tržišta rada. Ključna područja u kojima se očekuje promjena uključuju jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje, povećanje njihove održivosti i učinkovitosti te jačanje mreža sudjelujućih dionika.

Problem regionalnih varijacija u stopi zaposlenosti će biti riješen pomoću pristupa odozdo prema gore i lokalno vođenih mjera. Tematski cilj promoviranja zapošljavanja i podupiranja mobilnosti radne snage stoga horizontalno cilja osobe u nepovoljnom položaju, tako da u sklopu svakog glavnog rezultata kojem se teži postoje posebne aktivnosti koje su predviđene za te osobe, a očekuje se i povećana zapošljivost korisnika individualnih i lokalno prilagođenih usluga i mjera, također kroz širenje i inovaciju lokalnih usluga zapošljavanja.

Gospodarska diversifikacija je ključna za oživljavanje, rast, zapošljavanje i održivi razvoj u ruralnim područjima s ciljem poticanja socijalne uključenosti, smanjenja siromaštva i stimulacije gospodarske obnove. Potpora iz **EPFRR-a** će doprinijeti poboljšanju teritorijalne ravnoteže u gospodarskom i društvenom smislu. Poboljšanje prilika za zapošljavanje u ruralnim područjima kroz diversifikaciju gospodarske aktivnosti i stvaranje novih poduzeća biti će posebno podržani iz EPFRR-a putem ulaganja u ruralna novootvorena poduzeća i daljnji razvoj provedivih nepoljoprivrednih aktivnosti u ruralnim područjima, gdje visoke krajobrazne i kulturne vrijednosti hrvatskih ruralnih područja predstavljaju značajan potencijal za nove poslovne prilike povezane s prirodom, lokalnim proizvodima i kulturnim tradicijama te mogu doprinijeti sveukupnoj gospodarskoj obnovi ruralnih područja, pritom izravno doprinoseći ciljevima za rast i radna mjesta za 2020. Glavni očekivani rezultati u sklopu EPFRR-a se odnose na diversifikaciju ruralnog gospodarstva uz osnivanje novih poduzeća u područjima s visokom dodanom vrijednošću te na porast ruralnog zapošljavanja u nepoljoprivrednim sektorima.

Glavni očekivani rezultati u sklopu **EFPR**-a se odnose na povećano otvaranje radnih mjesta i mogućnosti za zapošljavanje u ribolovnim i obalnim područjima, uglavnom kroz diversifikaciju ribolova na druge sektore pomorskog gospodarstva i stvaranje novih malih poduzeća.

Što se tiče većine drugih mjera koje ovaj TC predviđa, u obzir su uzete prethodne sheme i iskustvo programa razvoja ljudskih potencijala iz razdoblja od 2007. do 2013. Hrvatska je stekla relevantno iskustvo u rješavanju problema zapošljavanja kroz projektni pristup u pretpristupnom razdoblju. S jedne strane, intervencije su bile usmjerene na različite ugrožene skupine na tržištu rada, uključujući osobe s invaliditetom, žene, mlade i Rome, a s druge strane, bile su usmjerene na izgradnju značajnih kapaciteta i razvoja struktura, procedura i postupaka za poboljšanje pružanja usluga. U pretpristupnom razdoblju su osnovana 22 lokalna partnerstva, ustrojen je Centar tržišta rada, ostvareni su preduvjeti za funkcioniranje unutar EURES mreže, osnovano je 7 centara za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje (centri za CPU), uz poboljšanje procedura i procesa cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, a ispitane su i potrebe za infrastrukturnim investicijama unutar HZZ-a. Mnoge aktivnosti i dostignuća pokrenuta u pretpristupnom razdoblju bit će nastavljene u razdoblju od 2014. do 2020., što će dovesti do izravnog poboljšanja stanja zaposlenosti s obzirom na određene ciljne skupine, ali i do porasta opsega i kvalitete pruženih usluga zapošljavanja, što se i odražava u očekivanim rezultatima.

S ciljem rješavanja **petog izazova** (siromaštvo, nejednakost i diskriminacija) primijenit će se pristup koji uglavnom koristi tematski cilj 9.

1.3.9 TEMATSKI CILJ 9: PROMICANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI, BORBA PROTIV SIROMAŠTVA I SVAKE DISKRIMINACIJE

Europa 2020.

Potrebno je postići smanjenje broja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti za barem 20 milijuna.

	2012.	CILJ za 2020.
Hrvatska	1.370.000	1.220.000

Investicijski prioriteti na temelju ovog tematskog cilja su postavljeni u svrhu smanjenja broja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti na 150 tisuća do 2020.

Relevantne preporuke za zemlju

Provesti reviziju sustava poreza i naknada te predstaviti plan djelovanja kako bi se poboljšala ponovna aktivacija neaktivnih i nezaposlenih osoba. Ojačati učinkovitost i transparentnost sustava socijalne zaštite dodatnom konsolidacijom naknada, ujednačavanjem kriterija prihvatljivosti te povezivanjem podataka sa svih mjerodavnih razina i iz državnih tijela sustavom „jedinstvenog novčanog centra". Poboljšati učinkovitost i primjerenost naknada socijalne pomoći njihovom boljom usmjerenošću.

Ojačati troškovnu učinkovitost sektora zdravstva, među ostalim u bolnicama.

Prioriteti ulaganja

Hrvatska želi smanjiti broj ljudi koji žive u riziku od siromaštva za 150 tisuća do 2020. Pored toga, Vlada je odlučna u poticanju društvene i ekonomske jednakosti i suzbijanju svih oblika diskriminacije te je stoga razvila paket socijalnih mjera koji će financijski poduprijeti ESI fondovi, a koji se smatra prioritetom povezanim s uključivim rastom. Paket je posebno usmjeren na:

- smanjenje prepreka u zapošljavanju ljudi koji su najviše pogođeni siromaštvom i socijalnom isključenošću;
- suzbijanje svakog oblika diskriminacije kroz višestruki horizontalni pristup;
- prijelaz s institucionalne skrbi na socijalnu skrb u okviru zajednice pomoću deinstitucionalizacije pružatelja usluga socijalne skrbi za: djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djecu i mladež s poremećajima u ponašanju, djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom, te psihički bolesne odrasle osobe (tj. zamjena institucionalne skrbi o djeci i mladeži te osobama s posebnim potrebama s adekvatnim uslugama u zajednici i obitelji, odnosno bliže obiteljskoj okolini, te potpora programima za sprečavanje institucionalizacije);
- poboljšanje pružanja usluga zdravstvene skrbi na najnižoj razini skrbi i smanjenje troškova, provedbom posebne preporuke za zemlju za održiv i troškovno učinkovit zdravstveni sustav, uključujući u bolnicama;
- smanjenje društvene i ekonomske nejednakosti u odabranim područjima lokalnim korištenjem integriranog pristupa, koji će uključivati pilot koncepte vezane za sheme poduzetništva, društvene objekte, socijalno stanovanje i projekte socijalnog poduzetništva;
- promociju socijalnog poduzetništva i društvenih inovacija kroz pomoć socijalnim poduzetnicima za jačanje njihovog društvenog utjecaja i razvoj i jačanje njihovih vještina za planiranje djelotvornih poslovnih modela;

– poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima pomoću ulaganja u infrastrukturu malih razmjera i aktivnosti za socioekonomsku obnovu ruralnih zajednica, uključujući programske mjere Inicijative Zajednice za mobiliziranje i provedbu ruralnog razvoja u ruralnim zajednicama kroz lokalna javno-privatna partnerstva.

Očekivani rezultati

Očekuje se da će odabrani prioriteti za ulaganje doprinijeti nacionalnom cilju i glavnom cilju EU-a koji se odnose na smanjenje broja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Ulaganja **EFRR-a i ESF-a** će zajednički dovesti do uspostave koordiniranog sustava potpore za ljude koji su najviše pogođeni siromaštvom i socijalnom isključenošću (primjerice, kako bi pronašli posao) te do smanjivanja diskriminacije. Budući da se siromaštvo pogoršalo tijekom ekonomske krize, što je povećalo nezaposlenost i skriveno zapošljavanje u sivoj ekonomiji, povećao se i rizik od pada ispod granice siromaštva za određene ugrožene skupine stanovništva. Zbog toga je upravo tim skupinama potrebno pružiti snažnu potporu za ulazak i ostanak na tržištu rada. ESF mjere u sklopu prioriteta smanjenja prepreka zapošljavanju bit će posebno usmjerene na osobe najviše pogođene siromaštvom i socijalnom isključenošću odnosno one osobe koje su u višestruko nepovoljnom položaju i suočene s rizicima od siromaštva i socijalne isključenosti (to su: korisnici socijalne pomoći, osobe s posebnim potrebama, mladi, branitelji i žrtve Domovinskog rata te manjine, primjerice Romi). Mjere aktivacije i ciljani postupci će se usmjeriti na programe javnih radova koji omogućuju razdoblja zaposlenosti (do 12 mjeseci), rad u zajednici, aktivnosti povezane s usvajanjem dodatnih vještina, osposobljavanje i psiho-socijalnu pomoć. Pružat će se nove socijalne usluge i ostvariti proširenje postojećih socijalnih usluga radi poboljšanja socijalne uključenosti ljudi koji su najviše pogođeni siromaštvom i socijalnom isključenošću, uključujući individualnu potporu. K tome, kampanje podizanja svijesti o diskriminaciji koje uključuju relevantne dionike će se podržavati kao sredstva aktivnog uključivanja, kao i povećano volontiranje ljudi koji su najviše pogođeni siromaštvom i društvenom isključenošću, a očekuje se da će to umanjiti diskriminaciju i poticati ravnopravnost.

Trideset i dvije ustanove s dugoročnim smještajem će biti deinstitucionalizirane do kraja 2016. u prvoj fazi (tj. pretvorene u centre za pružanje usluga u okviru zajednice, poput dnevnog boravka i pomoći kod kuće) s potporom ESI fondova, uz mogućnost potpore u drugom dijelu financijske perspektive drugim institucijama koje će biti transformirane na temelju iskustava prve faze. U skladu s Vladinim Operativnim planom deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016., podržavat će se aktivnosti koje uključuju transformaciju institucija za skrb o osobama s posebnim potrebama te institucija za skrb o djeci i mladima, što mora biti provedeno usporedno s razvojem odgovarajućih službi u zajednici za pružanje usluga poput dnevne njege, potpomognutog stanovanja i pomoći kod kuće. Dodatno, prekvalifikacija i dodatno usavršavanje osoba, primjerice koje su ranije radile u okviru institucija, rezultirat će razvojem vještina koje su prikladne za pružanje skrbi u zajednici i adekvatnoj podršci obiteljima koja se temelji na partnerstvu, uključujućim stavovima i interdisciplinarnom pristupu. Ulaganja iz EFRR-a će biti usmjerena na prilagođavanje i opremanje stambenih jedinica (kuće i stanovi) i prilagođavanje i opremanje prostora za pružanje svakodnevne rehabilitacije i kreativnih programa (po modelu radionica) za korisnike koji su uključeni u programe života uz potporu, ili u svrhu prevencije institucionalizacije s ciljem omogućavanja života u obitelji koliko dugo to bilo moguće. Dio potpore će biti kanaliziran za potrebe NVO-ova i lokalnih i regionalnih jedinica koje pružaju potrebne socijalne usluge u okviru zajednice. Financijska potpora EFRR-a neće se dodjeljivati za održavanje ustanova za dugoročni smještaj. Poboljšanje infrastrukture centara za socijalnu skrb (CZSS-ovi) je također predviđeno, primarno s ciljem poboljšanja radnih uvjeta u skladu s porastom raspona područja nadležnosti i pružanja novih usluga korisnicima tijekom procesa deinstitucionalizacije. Potrebno je naglasiti ulogu CZSS-ova u ovom procesu i suzbijanju siromaštva. Oni su glavna spona u provedbi ovih postupaka te povezuju korisnike s odgovarajućim pružateljima socijalnih usluga. Uvjeti u kojima CZSS-ovi trenutačno funkcioniraju nisu odgovarajući za izvršavanje aktivnosti koje su preduvjeti za postizanje rezultata s novim postupcima (građevinske prepreke, nedostatni/neadekvatni prostor za individualni pristup korisnicima ili za grupno savjetovanje,

neopremljenost za praćenje provedbe postupka, itd.). Prema tome, vezano uz prijelaz s institucionalne skrbi na skrb u okviru zajednice, očekuje se da će mjere podržane ESI fondovima dovesti do zamjene institucionalne skrbi o djeci, mladima i osobama s posebnim potrebama u korist skrbi unutar zajednice, obitelji i bliže obiteljskoj okolini, postepenog zatvaranja klasičnih ustanova za dugotrajni smještaj i stalni smještaj, kao i do povećanja dostupnosti i pružanja cijelog niza novih usluga.

Uz potporu **ESF-a**, provodit će se programi prevencije institucionalizacije starijih osoba (npr. potpora za dnevne centre i klubova, pomoć kod kuće, itd.), s ciljem da im se pruži mogućnost ostanka u obitelji ili bliže obiteljskoj okolini. Prevencija institucionalizacije će smanjiti pritisak na institucionalnu skrb koja se pruža u umirovljeničkim domovima, posebno uzimajući u obzir da je postotak institucionalnih kapaciteta za starije i nemoćne osobe u Hrvatskoj mnogo niži nego u drugim državama članicama EU-a. Podržavat će se pružanje usluga u zajednici od strane organizacija civilnog društva.

Hrvatska je odabrala horizontalni pristup suzbijanju diskriminacije, što znači da se neće težiti tek suzbijanju diskriminacije u zapošljavanju, već i potpori ravnopravnosti izvan zapošljavanja, tj. u poljima socijalne zaštite, uključujući socijalnu i zdravstvenu skrb, obrazovanja i pristupa dobrima i uslugama koja su raspoloživa javnosti, uključujući stanovanje. Očekivani rezultati su razvoj učinkovitih zaštitnih mehanizama i pravnih okvira za suzbijanje diskriminacije, podizanje svjesnosti o pravu na ravnopravnost i pristup pravosuđu, proaktivne metode za ispunjavanje cilja jednakih mogućnosti za sve i dostupnost pomoći žrtvama diskriminacije.

Lokalne mogućnosti za zapošljavanje za ljude koji su najviše pogođeni siromaštvom i socijalnom isključenošću će također biti poticane socijalnim poduzetništvom i društvenim inovacijama. najvažniji očekivani rezultat u ovom području je poboljšanje kvalitete i integracija osoba najviše pogođenih siromaštvom i socijalnom isključenosti kroz pronalazak novih modela za povećanje društvenih učinaka i utjecaja na primjerice društvene i okolišne politike te politike zaštite ljudskih prava i ravnopravnosti.

U vidu pilot mjere, Hrvatska će odabrati mali broj malih gradova u kojima će se razvijati sheme obnova i revitalizacije (moguće je identificirati ekstreme degradiranih malih gradova i naselja na temelju dostupnih statističkih podataka prikazanih kao indeks višestruke deprivacije, čak i bez karti siromaštva, što će također biti razvijeno). Integrirani pristup temeljen na geografskom području primjenjivat će se unutar ovih pilot projekata fizičke, društvene i gospodarske obnove i aktivne uključenosti, a njihov cilj je smanjenje društvene nejednakosti, isključenosti i siromaštva. Ovaj integrirani pristup će kombinirati mjere EFRR-a usmjerene na fizičku, društvenu i gospodarsku obnovu s aktivnostima ESF-a kojima je cilj reintegrirati korisnike (npr. društveni objekti, projekti socijalnog gospodarstva, sheme za poduzetništvo, infrastruktura i socijalno stanovanje koje treba popratiti socijalnim poduzetništvom i zapošljavanjem, obrazovanjem i osposobljavanjem, te aktivnostima za socijalno uključivanje). Ove mjere, koje su usmjerene na smanjenje siromaštva i društvene i gospodarske nejednakosti, pridonijet će smanjenju razlika između ruralnih i urbanih područja u vidu pristupa uslugama i mogućnostima za zapošljavanje, poboljšanim uvjetima rada i života i prilikama za zaposlenje u ciljanim područjima. Također se očekuje neizravni doprinos zaustavljanju smanjenja broja stanovnika u ciljanim područjima.

Što se tiče zdravstvenih prioriteta, Hrvatska je namijenila približno 250 milijuna eura iz kohezijske omotnice povećanju troškovne učinkovitosti zdravstvenog sustava (također unutar tematskog cilja 2, e-zdravstvo). Kako bi se povećala dostupnost i učinkovitost zdravstvene skrbi te osigurala održivost zdravstvenog sustava, potrebno je spuštanje razina na kojima se zdravstvena skrb pruža. Ulaganja iz EFRR-a i ESF-a trebaju se koristiti komplementarno, kako bi se postigao prelazak s više na manje zahtjevnu bolničku skrb u pogledu sredstava, prelazak s bolničke na primarnu zdravstvenu skrb te dalje na skrb u vlastitom domu i samoskrb. Kod nekih disciplina, kao što su mentalna zdravstvena zaštita i palijativna skrb, postoji snažna potreba za razvojem primarnih usluga i usluga na razini zajednice, budući da se zdravstveni stručnjaci s relevantnim specijalističkim obrazovanjem trenutačno nalaze isključivo u bolnicama. Unutar ovog cilja planirane su sljedeće mjere: reorganizacija bolničke mreže u smislu spajanja

funkcija i razvoja dnevnih bolnica i dnevnih kirurgija, poboljšanje usluga odabranih pružatelja primarne zdravstvene skrbi u vidu prelaska s razine bolničke skrbi na razinu primarne zdravstvene skrbi, ulaganja u zajedničke medicinske odjele za hitne slučajeve u bolnicama te osnivanje brze pomorske hitne medicinske službe. Ulaganja unutar tematskog cilja 2 povezana s informatizacijom sustava zdravstvene skrbi (pružanje zdravstvenih rješenja putem e-zdravstva) u 100-postotnoj su funkciji smanjenja sustavnih troškova i poboljšanja učinkovitosti. Aktivnosti ESF tipa povezane su sa sprečavanjem bolesti, što je možda najbolji način smanjivanja troškova zdravstvene zaštite, te s obrazovanjem zdravstvenih radnika kroz specijalističko obučavanje stručnjaka primarne zdravstvene skrbi i stručnjaka hitne medicine, kao i kroz stalno medicinsko obrazovanje (uključujući e-nastavu) za dnevne bolnice/dnevne kirurgije, uključujući omogućavanje specijalizacije za deficitarne medicinske profesije. Sredstva iz ESI fondova neće biti usmjerena na izgradnju bolnica, već na prilagođavanje i funkcionalnu reorganizaciju bolničke mreže i mreže primarne zdravstvene skrbi, tako da se predloženi proračun smatra primjerenim. Manji dio ESI fondova (povrh paketa od 250 milijuna eura) bit će namijenjen poboljšanju pristupa zdravstvenoj skrbi i poboljšanju kvalitete zdravstvene skrbi za sljedeće ranjive skupine: djecu, osobe s najvišim stupnjem invalidnosti (npr. osobe s teškim fizičkim i/ili mentalnim bolestima) i/ili umiruće pacijente, u skladu s prvim prioritetom povećanja troškovne učinkovitosti sustava.

U usporedbi s urbanim područjima, ruralna područja imaju posebne razvojne potrebe, probleme i prilike koje zahtijevaju različite razvojne pristupe. Niska kvaliteta življenja, uključujući nedostupnost usluga, loše životne uvjete i prateću infrastrukturu, dovela je do značajne depopulacije i nepoželjnih narušavanja kulturnih i krajobraznih vrijednosti ruralnih područja. Kako bi se ruralna područja, a posebno izolirana i rijetko naseljena mjesta, učinila privlačnijima za življenje, **EPFRR** će podržati ulaganja u malu infrastrukturu javnih usluga.

Podrška EPFRR-a bit će usmjerena na poticanje rasta i promicanje ekološke i socioekonomske održivosti u ruralnim područjima, posebno kroz financiranje lokalne infrastrukture i osnovnih lokalnih usluga, i to u skladu s nacionalnim strateškim prioritetima kao što su vodoopskrba i kanalizacija. Međutim, određivanje stupnja prioriteta određenih intervencija mora pratiti lokalne potrebe i razvojne putanje u skladu s ciljevima strategije 2020 izloženima u relevantnim lokalnim strateškim planovima. Osim toga, socijalna uključenost i lokalni razvoj kroz obnovu sela i aktivnosti usmjerene na obnovu i nadogradnju kulturne i prirodne baštine sela i ruralnih krajolika trebali bi biti pod nadležnošću EPFRR-a, pod uvjetom da su te intervencije u skladu s lokalnim razvojnim planovima/strategijama, kako bi se postigla maksimalna dodana vrijednost ulaganja EPFRR-a te kako bi oživljavanje gospodarstva dovelo do rasta i novih radnih mjesta. Zahvaćene jedinice lokalne uprave imat će prioritet odabira operacija, u skladu s razvojnim indeksom, uzevši u obzir korelaciju između lošeg razvoja i slabe konkurentnosti. Potpora EPFRR-a bit će dostupna jedinicama lokalne uprave pri razvoju i nadogradnji lokalnih razvojnih strategija, u skladu s ciljevima Europe 2020.

Lokalni razvoj temelji se na uključenosti stanovništva i njegovom sudjelovanju u lokalnim razvojnim strategijama kroz pristup "odozdo prema gore" u okviru mehanizma LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale – Veze među aktivnostima za razvoj ruralnog gospodarstva). Lokalne razvojne strategije trebale bi pružati SWOT analizu temeljenu na dokazima za određeno ruralno područje te utvrditi ciljane aktivnosti koje mogu pružiti najbolje prilike za rast i koje mogu zaustaviti negativni demografski tok. Lokalno stanovništvo vrlo često može bolje odrediti vlastite prioritete od centraliziranih tvoraca politike, što omogućuje lakšu provedbu. Transparentne operacije partnerstva pozitivno utječu na lokalni razvoj pa je stoga potrebno povećati razinu znanja i vještina lokalnih akcijskih grupa kako bi one mogle upravljati ovim partnerstvima. EPFRR-ova potpora CLLD-u trebala bi poticati pripremu i koordinaciju lokalnih razvojnih strategija, podržavati provedbu lokalnih razvojnih strategija, pripremnu tehničku pomoć za projekte suradnje i provedbu projekata suradnje unutar teritorija, projekata međudržavne suradnje kao i operativne troškove i troškove poticanja lokalnih akcijskih grupa.

EPFRR će tako doprinijeti boljem planiranju lokalnih razvojnih strategija usmjerenih na oživljavanje gospodarstva kako bi se promicali rast i stvaranje novih radnih mjesta, uz

poticanje uključivanja lokalnih dionika i zajednica kroz pristup "odozdo prema gore". Kroz ciljane mjere u skladu s ciljevima EU 2020, poboljšat će se pristup temeljnim ustanovama i lokalnoj infrastrukturi, kao i akcije promicanja obnove sela u ruralnim područjima.

1.3.10 TEMATSKI CILJ 10: ULAGANJE U OBRAZOVANJE, OSPOSOBLJAVANJE I STRUKOVNO OSPOSOBLJAVANJE ZA VJEŠTINE I CJELOŽIVOTNO UČENJE

Europa 2020.

Udio osoba koje rano napuštaju školovanje treba biti ispod 10 % a najmanje 40 % osoba u dobnoj skupini od 30 do 34 godine treba imati završeno tercijarno ili njemu ekvivalentno obrazovanje.

	2013.	CILJ ZA 2020.
Hrvatska – Završeno tercijarno obrazovanje	25,9 %	35 %
Hrvatska – Rani prekid školovanja i osposobljavanja	3,7 %	4 %

Prioriteti ulaganja na temelju ovog tematskog cilja su postavljeni u svrhu doprinosa povećavanju udjela osoba s tercijarnim obrazovanjem na 35 % do 2020. i održavanja niskog udjela ljudi koji rano prestaju sa školovanjem i osposobljavanjem, na oko 4 %.

Relevantne preporuke za zemlju

Provesti mjere za poboljšanje kvalitete i usklađenosti obrazovnih rezultata s potrebama tržišta rada kroz modernizaciju kvalifikacijskih sustava, uvođenje mehanizama za osiguranje kvalitete i poboljšanje prijelaza iz škole na tržište rada jačanjem strukovnog obrazovanja i učenja kroz rad.

Prioriteti ulaganja

ESI fondovi će se prioritetno koristiti radi poboljšanja vještina za zapošljivost putem boljeg usklađivanja obrazovnog sustava sa potrebama tržišta rada, poboljšanja obrazovnih ishoda, poboljšanja pristupa kvalitetnom obrazovanju za socijalno ugroženu djecu i studente i povećanja stope završetka obrazovanja, posebno na razinama predtercijarnog i tercijarnog obrazovanja.

Konkretno, u sklopu ovog TC-a, ESI fondovi trebaju:

- poboljšati ishode obrazovanja provođenjem reforme kurikuluma usmjerene na poboljšanje temeljnih kompetencija i prioritetnih vještina, kao i na poboljšanje načela učenja;
- poboljšati vještine za zapošljivost i napredovanje kroz poboljšanje kvalitete i važnosti strukovnog obrazovanja;
- povećati stope završetka tercijarnog obrazovanja i smanjiti broj napuštanja studija studenata u nepovoljnom položaju (tj. studenata lošeg socioekonomskog statusa);
- iskoristiti potencijal IKT-a za poboljšanje ishoda učenja predtercijarnih programa i poboljšati informatičku pismenost;
- povećati zapošljivost putem povećanja prilika za učenje odraslih te promocije kompetencija i vještina kroz potporu cjeloživotnom učenju;

– povećati sudjelovanje u predškolskom obrazovanju putem pomoći za izgradnju akademskog uspjeha učenika iz siromašnijih zajednica i lošijeg socioekonomskog statusa (poput Roma);

– podržavati potrebe za vještinama povezane s drugim tematskim ciljevima, posebno istraživanjem, razvojem i inovacijama, konkurentnošću MSP-ova i održivim/zelenim rastom, uključujući stjecanje vještina za dionike u poljoprivredi i šumarstvu.

Očekivani rezultati

Očekuje se da će odabrani prioriteti za ulaganje doprinijeti nacionalnim ciljevima i glavnim ciljevima EU-a koji se odnose na obrazovanje. Glavni rezultati koji se očekuju od investicija iz **EFRR-a i ESF-a** u području obrazovanja, razvoja vještina i cjeloživotnog učenja odnose se na stvaranje fleksibilnijeg, relevantnijeg i kvalitetnijeg sustava obrazovanja i cjeloživotnog učenja koji bi bio privlačan i pristupačan svima. Osnovat će se poboljšani sustavi potpore za obrazovanje i osposobljavanje studenata u nepovoljnom položaju, a ostvarit će se i ravnopravniji pristup kvalitetnom obrazovanju. ESI fondovi će posebno podržavati provedbu reforme obrazovnog sustava koja se povezuje s pružanjem bržeg odgovora na promjene na tržištu rada i u društvu u cjelini, što povećava zapošljivost i praktične vještine radne snage i uvećava ishode učenja na kojima su zasnovani programi na svim razinama obrazovanja.

Ključni očekivani rezultati koji proizlaze iz intervencija EFRR-a i ESF-a, koje se međusobno nadopunjavaju, su povećane stope završetka i smanjene stope napuštanja tercijarnog obrazovanja, poboljšani ishodi učenja, studentska znanja i vještine (na temelju međunarodnih procjena). Povezano sa strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem, očekuje se lakše zapošljavanje nakon završetka obrazovanja. ESI fondovi će podržavati provedbu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO-a), zajedno s uvođenjem programa pripravničkog staža i učenja usmjerenog na rad kao sastavnog dijela obrazovnih programa. Povrh promjena programa učenja, očekuje se razvoj programa za nostrifikaciju prethodnog obrazovanja. Reforma kurikuluma će biti popraćena s više prilika za studentski rad, kao i prilikama za osposobljavanje i za nastavnike i za učenike, pripravništvom/stažem, stipendijama, razmjenom i sustavima poticaja, ali i značajno revidiranim mehanizmima pružanja usluge, primjerice oslanjajući se na razvijanje sposobnosti nastavničkog osoblja putem programa početnog i neprekidnog nastavničkog usavršavanja, neprekidnog profesionalnog razvoja i intenzivnije primjene IKT-a u podučavanju, učenju i administraciji.

Strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) u Hrvatskoj je presudno jer stope upisa u programe SOO-a obuhvaćaju više od 70 % svih srednjoškolskih studenata. Ključni očekivani rezultati u odnosu na SOO su osuvremenjivanje programa i poboljšanje njihove kvalitete, uključujući razvoj novih kurikuluma za odabrane sektore povezane s gospodarstvom (turizam, inženjerstvo, IKT, poljoprivreda i zdravlje), putem poboljšanja obrazovne infrastrukture strukovnih škola i unapređenja kompetencija nastavnika.

Važnost SOO-a za tržište rada će biti povećana provedbom moderniziranih nastavnih planova i programa koji su osmišljeni u skladu s gospodarskim trendovima i razvojnim potencijalima (sukladno pametnoj specijalizaciji), što bi trebalo osigurati stjecanje ključnih i transverzalnih kompetencija na temelju ishoda učenja. Očekuje se povećanje sposobnosti nastavnika SOO-a i rast privlačnosti SOO-a kao poželjnog izbora za karijeru. Podrška strukovnim školama u ciljnim područjima povezanim s Pametnom specijalizacijom će biti pružena u svrhu poboljšanja njihovih infrastrukturnih uvjeta za stjecanje praktičnih vještina u određenim sektorima SOO-a. Ulazak u obrazovanje i osposobljavanje u područjima s potencijalom za razvoj će se odražavati putem različitih mehanizama potpore, kao što su studentske stipendije i članstva, istraživački programi. Razvoj novih i prilagodba postojećih programa neophodno će uključivati snažnu suradnju kako s poslovnim, tako i sa sektorom istraživanja, ali i sa ostalim društvenim i gospodarskim akterima, pritom osiguravajući da se kvalifikacije koje su potrebne na tržištu rada doista odražavaju u programima koje treba provesti, ili preciznije, usklađujući standarde kvalifikacija sa standardima zanimanja.

Radi povećanja sudjelovanja u tercijarnom obrazovanju te kako bi se riješio problem napuštanja školovanja povezan s lošijim socioekonomskim statusom studenata, ERDF će se koristiti za povećanje kapaciteta studentskih domova na najmanje 10 % ukupne studentske populacije (sukladno metodologiji predstavljenoj u poglavlju 1.1.4.10), s ciljem uklanjanja ove prepreke studiju za studente lošijeg socioekonomskog statusa. Paralelno, ESF će pružiti podršku učenicima i studentima u nepovoljnom položaju (ie. učenicima i studentima iz siromašnijih zajednica i lošijeg socioekonomskog statusa, učenicima i studentima s invaliditetom, djeci bez roditeljske skrbi i Romskoj djeci) kojima često nedostaju odgovarajuće kompetencije kada ulaze u visoko obrazovanje, motivacija i/ili financijska sredstva za učenje/studiranje. Sveobuhvatna potpora učenicima i studentima koji se nalaze u nepovoljnom položaju rezultirat će širenjem pristupa obrazovanju i boljoj integraciji takvih osoba u obrazovni sustav, što će pak utjecati na njihovu zapošljivost odnosno za njih značiti višu razinu obrazovanosti i bolje prilike za zapošljavanje u budućnosti. Posebne mjere će za ciljanu skupinu imati romske učenike s ciljem pružanja jednakih mogućnosti na predtercijarnoj razini (primjerice, učenje hrvatskog jezika, predškolske aktivnosti i pomoć za uključivanje u izvanškolske aktivnosti na razini osnovnoškolskog obrazovanja), što će doprinijeti njihovih obrazovnim uspjesima.

U vezi s cjeloživotnim obrazovanjem, posebno obrazovanjem odraslih, trenutačna nezadovoljavajuća razina uključenosti u obrazovanje odraslih će biti povećana jačanjem kapaciteta pružatelja usluga obrazovanja odraslih i poboljšanjem kvalitete i relevantnosti programa obrazovanja odraslih, a rezultat će biti porast kvalifikacijskih razina odraslih sudionika na temelju vrednovanja postignutih kompetencija, kako službenog tako i neslužbenog.

E-škole su važan nacionalni program koji će se realizirati uz potporu EFRR-a i ESF-a za promicanje i utvrđivanje najbolje prakse korištenja IKT-a s ciljem ostvarenja najboljih ishoda obrazovanja za učenike u osnovnim i srednjim školama. Ovim programom Hrvatska želi povećati broj digitalno zrelih škola, što se odnosi na one koje su povezane s ultrabrzim Internetom, i dobro opremljene adekvatnim IKT-om, kao i na škole s visokom razinom informatizacije poslovnih i obrazovnih procesa. Nastavnici u ovim školama će biti digitalno kompetentni na visokom stupnju, a učenike će se poučavati i poticati da i sami postanu digitalno kompetentni. I učenici i učitelji će svakodnevno koristiti IKT u obrazovanju, uključujući obrazovne aplikacije i digitalne obrazovne resurse, što će osigurati da današnji učenici postanu konkurentni radnici na budućim tržištima rada.

Cjeloviti razvoj sustava kontrole kvalitete na svim razinama, uključujući procese samoprocjene i vanjskog vrednovanja, omogućit će kreiranje politike koje je u većoj mjeri temeljeno na dokazima i orijentirano prema poboljšanju ishoda učenja na svim razinama te koje će učiniti stečeno znanje konkurentnijim.

Podrška ESI fondova bit će namijenjena stjecanju vještina koje su potrebne s obzirom na druge tematske ciljeve, posebno istraživanje, razvoj i inovacije, konkurentnost MSP-ova i održivi/zeleni rast, uključujući stjecanje vještina za dionike u poljoprivredi i šumarstvu. Očekivani rezultati koji su povezani s ovime su: povećana raspoloživost radne snage uključene u aktivnosti istraživanja i razvoja, razvoj raznolike radne snage u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike s poboljšanim vještinama, povećana mobilnost i broj visokokvalificirane radne snage i unaprijeđena obrazovna ponuda usklađena s Pametnom specijalizacijom (*ostvarenje svih ovih rezultata zajedno će pozitivno doprinijeti povećanju prijenosa znanja u sklopu TC 1 a također je povezano i s povećanom ukupnom inovativnom aktivnosti poduzeća u sklopu TC 3*).

Nepovoljna obrazovna struktura u sektorima poljoprivrede, prerade prehrambenih proizvoda i šumarstva u Hrvatskoj bit će rješavana poticanjem cjeloživotnog učenja u obliku tečajeva za osposobljavanje, radionica, demonstracijskih aktivnosti i ostalih primjerenih aktivnosti za stjecanje vještina i neformalno strukovno osposobljavanje s potporom **EPFRR-a**, pored formalnog strukovnog obrazovanja koje uglavnom podržava ESF. Glavni očekivani rezultati s obzirom na ovu stavku su unaprijeđene vještine osoba uključenih u sektor poljoprivrede, šumarstva i prehrane.

Pri suočavanju sa **šestim izazovom** (Učinkovitost državne uprave), koristit će se pristup koji u najvećoj mjeri uključuje tematski cilj 11.

1.3.11 TEMATSKI CILJ 11: JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA JAVNIH TIJELA I ZAINTERESIRANIH STRANA TE UČINKOVITE JAVNE UPRAVE

Europa 2020.

Jačanje izvrsnosti u javnoj upravi

Relevantne preporuke za zemlju

Ojačati postupak planiranja proračuna, osobito točnijim makroekonomskim i proračunskim predviđanjima i jačanjem obvezujuće prirode godišnjih i srednjoročnih gornjih granica rashoda te unaprijediti izradu fiskalnih propisa. Poboljšati poreznu disciplinu, osobito dodatnim jačanjem učinkovitosti porezne uprave.

Poduzeti dodatne mjere za poboljšanje poslovnog okruženja. Utvrditi cilj za znatno smanjenje administrativnih zahtjeva, uključujući parafiskalne namete. Rješavati visoku razinu fragmentacije i preklapanja odgovornosti racionalizacijom administrativnih postupaka i pojašnjenjem okvira odlučivanja i odgovornosti na raznim razinama upravljanja te na razini središnje države među ministarstvima i agencijama. Poboljšati administrativne kapacitete i strateško planiranje odjela zaduženih za upravljanje sredstvima iz europskih strukturnih i investicijskih fondova te im osigurati odgovarajući i stabilan broj zaposlenih.

Učvrstiti sprečavanje korupcije u javnoj upravi te poduzećima u državnom vlasništvu i pod nadzorom države, među ostalim većim ovlastima za provjeru Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa. Ojačati transparentnost i učinkovitost javne nabave na središnjoj i lokalnoj razini te sposobnost praćenja provedbe i otkrivanja nepravilnosti.

Učvrstiti ulogu trgovačkih sudova u praćenju transparentnosti i zakonitosti u primjeni trgovačkog predstečajnog postupka. Preispitati obvezan test nesolventnosti/nelikvidnosti za pristup postupku predstečajne nagodbe i racionalizirati postupak stečaja/likvidacije u cilju njegova skraćivanja. Poboljšati kvalitetu i učinkovitost pravosudnog sustava, osobito omogućivanjem poticaja za pravovremeno rješavanje postupaka u građanskim, trgovačkim i upravnim predmetima te za upotrebu izvansudske nagodbe, osobito u sporovima male vrijednosti.

Prioriteti ulaganja

Odabrani prioriteti za ulaganja u okviru tematskog cilja 11 usmjereni su na poboljšanje utvrđenih slabih točaka sustava javne uprave i jačanje društvenog dijaloga i mjera za borbu protiv korupcije, sve s ciljem osiguranja dobrog upravljanja i pružanja kvalitetne javne usluge građanima i poduzećima.

Konkretnije, Hrvatska unutar ovog područja namjerava koristiti ESI fondove za:

- Poboljšanje institucionalnog okvira i kapaciteta s ciljem boljeg upravljanja javnim financijama, u skladu s preporukom za zemlju kojom se traži jačanja planiranja proračuna, točnijih predviđanja, poboljšanje fiskalnog okvira i razvoja stabilnog računovodstvenog sustava usklađenog sa standardima Unije
- Poboljšanje procesa formuliranja politika i strateškog planiranja, uključujući mehanizme praćenja i ocjenjivanja, na nacionalnoj i regionalnoj razini, u skladu s preporukom za zemlju kojom se upućuje na podršku poduzećima i ulaganjima kroz

razvoj sustava, postupaka, vještina i kapaciteta državne i regionalne (lokalne) javne uprave

- jačanje kapaciteta za koordinaciju i provedbu nacionalnih i politika EU-a, uključujući obveza koje su povezane s djelotvornim sudjelovanjem hrvatskih službenika u radnim tijelima EU-a i obveza koje proizlaze iz rotirajućeg predsjedavanja EU-om
- Povećanje učinkovitosti pravosudnog sustava, uključujući sudova u ubrzanju pravosudnih postupaka, povezano s preporukom za zemlju kojom se upućuje na podršku poduzećima i ulaganjima
- Racionalizaciju i povećanje kvalitete propisa, uključujući smanjenje fragmentacije upravnih postupaka, s ciljem smanjenja administrativnog opterećenja poduzeća i građana, kao i uvođenje pravilnog mjerenja administrativnog opterećenja u skladu s preporukom za zemlju kojom se upućuje na stvaranje povoljnijeg okruženja za razvoj poslovanja
- Poticanje transparentne i učinkovite javne nabave na središnjoj i lokalnoj razini kroz jačanje kapaciteta za praćenje provedbe javnih natječaja, u skladu s preporukom za zemlju kojom se upućuje na pokretanje poslovanja i ulaganja, kao i uvođenja inovativnijeg procesa javne nabave
- Razvoj integriranog strateškog okvira za upravljanje ljudskim potencijalima u javnoj upravi s ciljem postizanja veće razine profesionalizma i stručnosti, te privlačenja i zadržavanja kvalificiranih stručnjaka u javnoj upravi, kao dio reforme javne uprave
- Razvoj mehanizama sudjelovanja i jačanje kapaciteta dionika (socijalni partneri, civilno društvo/NVO-i) kako bi im se omogućilo učinkovitije sudjelovanje u procesu formuliranja politika i društvenom dijalogu
- Povećanje računalne pismenosti, razvoj elektroničkih usluga i uvođenje IKT alata i aplikacija kako bi se povećali institucionalni kapaciteti i učinkovitost na svim razinama javne uprave

U svjetlu preporuka za zemlju, Hrvatska će u okviru tematskog cilja 11 usmjeriti sredstva iz fondova ESI, između ostalog, ka poboljšanju institucionalnog okvira i kapaciteta za učinkovitije upravljanje javnim financijama (tj. jačanje planiranja proračuna i predviđanja, poboljšanje fiskalnog okvira, razvoj računovodstvenih sustava usklađenih s europskim standardima), poboljšanju formuliranja politika i strateškog planiranja, uključujući mehanizme praćenja i ocjenjivanja na središnjoj i regionalnoj (lokalnoj) razini kroz razvoj sustava, postupaka, vještina i kapaciteta državne i regionalne (lokalne) javne uprave, povećanju učinkovitosti pravosudnog sustava, posebno sudova s ciljem ubrzavanja pravosudnih postupaka i poduzimanja relevantnih mjera kako bi se racionalizirali propisi i povećala kvaliteta propisa, uključujući smanjenje fragmentacije upravnih postupaka, s ciljem smanjenja administrativnog opterećenja poduzeća i građana, kao i uvođenje pravilnog mjerenja administrativnog opterećenja. Kako bi se smanjile visoke stope fluktuacije radne snage i osigurao odgovarajući i stabilan broj zaposlenih, Vlada će razviti poboljšani i integrirani strateški okvir za upravljanje ljudskim resursima u javnoj upravi, kao dio reforme javne uprave. Dodatna EFRR-ova ulaganja u okviru tematskog cilja 2 namijenjena su razvoju elektroničkih usluga i uvođenju korištenja alata i IKT aplikacija, što će također doprinijeti povećanju institucionalnog kapaciteta i učinkovitosti na svim razinama javne uprave.

Očekivani rezultati

Glavni očekivani rezultati vezani uz **ESF** unutar ovog tematskog cilja jesu povećana učinkovitost javne uprave, veće zadovoljstvo građana javnim uslugama, povećana mogućnost predviđanja u institucionalnom i političkom okruženju (mjerena stabilnim proračunskim stavkama, tj. smanjenom proračunskom volatilnosti), veća učinkovitost pravosudnog sustava (tj. smanjenje zaostataka u pogledu neriješenih predmeta u pravosuđu) i bolji društveni dijalog. Također, trebalo bi se postići i smanjeno administrativno opterećene te veća razina povjerenja u javne i pravosudne institucije, kao što je podrobnije opisano niže. Informatizacija javne

uprave i pravosuđa, razvoj elektroničkih usluga s ciljem povećanja učinkovitosti i transparentnosti (također vezano za tematski cilj 2), redefiniranje poslovnih procesa u javnoj upravi, provedba metodologije za mjerenje administrativnog tereta i ostale točke programa reforme podržane unutar ovog tematskog cilja također bi trebale doprinijeti poboljšanju poslovnog okruženja.

U skladu s preporukama za zemlju, kojom se upućuje na jačanje planiranja proračuna i predviđanja, ESF će podržati daljnje unapređenje fiskalnog okvira, uključujući razvoj temeljitih statističkih i računovodstvenih sustava usklađenih s europskim standardima. Potrebno je poboljšati formuliranje politika i strateško planiranje, uključujući mehanizme praćenja i ocjenjivanja na državnoj i regionalnoj razini kroz razvoj sustava, postupaka, vještina i kapaciteta državne i regionalne javne uprave. Uz to, važno je i daljnje ulaganje napora u poboljšanje strukture javne uprave i smanjenje administrativnog opterećenja putem jačanja međuinstitucionalne suradnje između različitih razina upravljanja i putem razvoja učinkovitih modela komunikacije te povećanja dostupnosti tijela javne uprave građanima i poduzećima.

Potrebno je provesti jačanje učinkovitosti i transparentnosti javne uprave kako bi se dodatno poboljšalo poslovno okruženje i kako bi se građanima pružio osjećaj pravne sigurnosti. Ovo će se postići kroz poboljšanje pravnog okvira, provođenje godišnjih revizija te pružanje javno dostupnih informacija građanima i poduzećima. Glavno područje ovog procesa jest daljnja reorganizacija javne uprave, koja će doprinijeti poboljšanju učinkovitosti i kvalitete postupaka i koja će se provoditi kroz aktivnosti poput analize rezultata provedenih mjera i uvođenja učinkovitijeg sustava upravljanja kvalitetom. Provedba sustava upravljanja kvalitetom (QMS) u javnoj upravi pridonijet će pružanju kvalitetnih javnih usluga. Sustav upravljanja kvalitetom zamišljen je kao alat koji se temelji na sustavnom ocjenjivanju, sustavima samoprocjene i izradi instrumenata za poboljšanje kvalitete (standarda kvalitete, itd.) koji bi javnoj upravi omogućio dostizanje (re)organizacijskih ciljeva, razvoj odgovarajućih administrativnih postupaka i usmjeravanje na postizanje boljih rezultata. Očekuje se da će doprinijeti smanjenju fluktuacije i učinkovitijem iskorištavanju resursa s ciljem postizanja boljih rezultata. Da bi došlo do poboljšanja, potrebno je reorganizirati institucionalnu strukturu te uvesti sustave upravljanja ljudskim resursima i procesima. To bi također pridonijelo i kreiranju sigurnijeg i otvorenijeg radnog okruženja za zaposlenike.

Poboljšanje institucionalnih kapaciteta, učinkovitost i dobro upravljanje u javnoj upravi osnovni su preduvjeti učinkovite i djelotvorne javne uprave. Ljudski resursi trebali bi se temeljiti na učinkovitosti, visokoj stručnosti i usmjerenosti na rezultate kroz sustav obrazovanja i stalnog cjeloživotnog osposobljavanja. Također, potrebno je provesti mjere reforme sustava razvoja karijere radi osiguranja mehanizma promicanja i nagrada temeljenog na postignućima, sve kako bi se smanjila razina fluktuacije i privuklo stručno osoblje, izgradio kapacitet za pružanje osposobljavanja i uveo mehanizam razvoja i izgradnje kapaciteta struktura upravljanja unutar javne uprave. Stoga bi se sredstva iz ESI fondova trebala koristiti upravo za razvoj integriranog strateškog okvira za upravljanje ljudskim resursima u javnoj upravi, kako bi se povećala razina profesionalizma i stručnosti te privuklo i zadržalo kvalificirane stručnjake, što je sve dio reforme javne uprave.

Važno je postići bolju isporuku kvalitetnih javnih usluga kako bi se potaklo poslovanje, podržalo poduzetništvo i pružila pomoć građanima. Kako bi se podržalo stvaranje povoljnijeg poslovnog okruženja, i u skladu s preporukom za zemlju, prioritet je stavljen na racionalizaciju i povećanje kvalitete propisa, uključujući smanjenje fragmentacije upravnih postupaka, kako bi se smanjilo administrativno opterećenje građana i poduzeća te uvelo pravilno mjerenje administrativnog opterećenja. Ovo područje također uključuje i razvoj normi, pojednostavljenje poslovnih postupaka te njihovu ujednačenu provedbu. Pozornost će se pridati i tome da se javne usluge pruže različitim ciljnim skupinama. Akcije koje pružaju poboljšanu isporuku i pristup javnim uslugama trebale bi biti podržane u skladu s tematskim ciljem 2 i izravno povezane s razvojem e-javnih usluga. Sredstva iz EFRR-a za aktivnosti u okviru tematskog cilja 2 koristit će se dodatno pri razvoju elektroničkih usluga i uvođenju alata i IKT aplikacija kako bi se povećao institucionalni kapacitet i učinkovitost na svim razinama javne uprave. Ovaj sklop akcija također bi trebao biti usko povezan s povećanjem učinkovitosti pravosuđa, što je

opisano niže. Posebna pažnja pridat će se promicanju transparentne i učinkovite javne nabave na središnjoj i lokalnoj razini kroz jačanje kapaciteta za praćenje provedbe javnih natječaja, kao i uvođenje inovativnih procesa javne nabave. U sklopu javne uprave, potencijal e-vlade trebao bi biti dodatno iskorišten uz pomoć sredstava iz EFRR-a budući da IKT pruža značajnu mogućnost održivog razvoja e-vlade, što je povezano s ekonomičnošću vladinih usluga, transparentnošću, suzbijanjem korupcije, odgovornošću i boljem odnosu građana i vlade. Međutim, spremnost na elektronički način rada i pismenost u IKT-u također su nužni kako bi ljudi mogli koristiti aplikacije e-vlade i kako bi im one koristile, tako da bi trebale biti podržane i prikladne mjere povećanja računalne pismenosti.

Učinkovitost sektora pravosuđa od presudne je važnosti za stvaranje okružja koje pogoduje razvoju. Ključni elementi su neovisnost, profesionalizam, stručnost, fleksibilnost i motivacija, kako kod pravosudnih dužnosnika, tako i kod državnih službenika. Važno je imati dobar i visoko kvalitetan sustav obuke i stalne obrazovne aktivnosti, kao i povećati kadrovske kapacitete kao način smanjenja trajanja postupaka i povećanja prava na suđenje unutar razumnog roka. Cjelokupno osoblje mora biti adekvatno obučeno kako bi se povećala učinkovitost sudstva i pravosuđa. Sustav pravosuđa trenutačno je u procesu reorganizacije. Kako bi se taj proces podržao, potrebno je dodatno obrazovanje (razvoj i provedba novih modula potrebni su u području prava Unije, nastavi stranih jezika, IKT aplikacijama itd.). Aktivnosti povezane s e-Vladom (e-pravosuđe) podržat će se u okviru tematskog cilja 2, kao i aktivnosti povezane s infrastrukturnom podrškom pri reorganizaciji pravosudne mreže te pri aktivnostima ESF-a. Vezano uz pravosuđe, glavne aktivnosti u stvaranju učinkovitih ljudskih resursa su: razvoj i provedba modula za različita pravosudna područja (kao što je Europsko civilno i trgovačko pravo, računalni kriminal) i stranih jezika za suce, državne odvjetnike i sudske savjetnike kao i poboljšanje početnog programa osposobljavanja za pravosudne dužnosnike. Reorganizacija i racionalizacija pravosuđa pridonijet će kraćem trajanju postupaka, manjem broju zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, smanjenju broja zaposlenika, mogućnosti bolje organizacije radnih procesa, uravnoteženijem iskorištavanju postojećih resursa, uspostavi zajedničkih usluga (IT usluga, zajedničko računovodstvo, isporuka, itd.), većem broju sudaca u odnosu na broj predmeta, usklađenoj i jedinstvenoj sudskoj praksi i uravnoteženoj raspodjeli posla, većim mogućnostima specijalizacije za pravosudne dužnosnike i većoj mobilnosti pravosudnih dužnosnika i sudskog osoblja.

Hrvatska će podupirati socijalni dijalog i daljnji razvoj samostalnog i raznovrsnog civilnog društva kroz širok raspon modaliteta suradnje koji će biti podržani kroz ESF. ESF će doprinijeti kako bi se poboljšao socijalni dijalog i razvoj inovativnih i učinkovitih partnerstva između tijela javne uprave i civilnog društva (organizacija civilnog društva odnosno, organizacija u zajednici, sindikata, poslovnih udruženja, nevladinih organizacija, medija i sl.), a kako bi im se omogućilo da na učinkovit način doprinose donošenju politika i promiču promjene povezane sa širokim spektrom pitanja od društvene važnosti (npr. transparentnost, suzbijanje diskriminacije, društveni napredak, zeleni rast, itd). Uz pomoć ESF-a, osigurat će se da civilno društvo ima kapacitet za stjecanje utjecaja za sudjelovanje u političkom dijalogu i formuliranje razvojnih i socijalnih politika (što znači jačanje tehničkih kapaciteta i pristup relevantnim informacijama za sudjelovanje u socijalnom dijalogu), osobito vezano uz pitanja koja se odnose na borbu protiv siromaštva i nejednakosti u korist siromašnih i isključenih skupina, kao i promicanje održivog razvoja na odgovoran, uključiv i transparentan način.

1.4 OKVIRNA RASPODJELA POTPORE UNIJE PO TEMATSKIM CILJEVIMA NA NACIONALNOJ RAZINI ZA SVAKI FOND ESI-JA TE UKUPNI OKVIRNI IZNOS POTPORE PREDVIĐEN ZA CILJEVE U PODRUČJU KLIMATSKIH PROMJENA (ČLANAK 15. STAVAK 1. TOČKA (A) PODTOČKA (IV) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

1.4.1 Tablica: Okvirna raspodjela potpore Unije po tematskim ciljevima na nacionalnoj razini za svaki fond ESI-ja (ukupna sredstva potpore Unije, uključujući pričuvu na osnovi postignutih rezultata).

	EFRR (EUR)	ESF (EUR)	KF (EUR)	EPFRR (EUR)	EFPR (EUR)	UKUPNO (EUR)
1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija	664.792.165			16.500.000		681.292.165
2. Poboljšanje pristupa informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji te njezine uporabe i kvalitete	307.952.676					307.952.676
3. Jačanje konkurentnosti MSP-ova, poljoprivrednog sektora (u sklopu EPFRR-a) te sektora ribarstva i akvakulture (u sklopu EFPR-a)	970.000.000			803.236.573	143.654.447	1.916.141.020
4. Podrška prelasku na ekonomiju s niskom razinom emisije CO_2 u svim sektorima	531.810.805			216.433.770	8.654.126	756.898.701

	EFRR (EUR)	ESF (EUR)	KF (EUR)	EPFRR (EUR)	EFPR (EUR)	UKUPNO (EUR)
5. Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika i upravljanje njim	245.396.147			255.215.471		500.611.618
6. Očuvanje i zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa	338.020.392		1.649.340.216	255.215.471	66.221.932	2.308.798.011
7. Promicanje održivog prometa i uklanjanje uskih grla u infrastrukturi ključnih mreža	400.000.000		910.205.755			1.310.205.755
8. Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage		466.756.129		128.800.000	18.954.045	614.510.174
9. Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije	356.500.000	328.000.000		286.786.653		991.286.653

	EFRR (EUR)	ESF (EUR)	KF (EUR)	EPFRR (EUR)	EFPR (EUR)	UKUPNO (EUR)
10. Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno ospo-sobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje	270.914.791	450.000.000		9.000.000		729.914.791
11. Jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave		191.276.944				191.276.944
Tehnička pomoć	236.112.612	80.000.000		55.034.562	15.158.588	386.305.762
UKUPNO	4.321.499.588	1.516.033.073	2.559.545.971	2.026.222.500	252.643.138	10.675.944.270

1.4.2 Tablica: Informacije o Inicijativi za zapošljavanje mladih, čiji je program sastavljen prema tematskom cilju 8. „Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage"

Posebno odobrena sredstva za Inicijativu za zapošljavanje mladih (EUR)	66.177.144
Odgovarajuće financiranje ESF-a (EUR)	66.177.144
Ukupna sredstva Inicijative za zapošljavanje mladih (EUR)	132.354.288
Sredstva Inicijative za zapošljavanje mladih za mlade osobe koje borave izvan prihvatljive regije (članak 16. Uredbe o ESF-u) (EUR)	132.354.288

1.4.3 Tablica: Udio ESF-a strukturnih fondova (ERDF i ESF) (čl. 92. stavak 3. i Prilog IX. Uredbe o zajedničkim odredbama)

Udio ESF-a u resursima strukturnih fondova (ESF i EFRR) za operativne programe za ciljeve konvergencije, regionalne konkurentnosti i zapošljavanja za programsko razdoblje od 2007. do 2013.	Nije primjenjivo
Minimalni udio ESF-a u državi članici	24,60 %
Udio ESF-a u resursima strukturnih fondova za programsko razdoblje od 2014. do 2020.	25,9 %

1.4.4 Tablica: Informacija o dodjeli sredstava tehničkoj pomoći, prema kategoriji regije, gdje je to potrebno.

Fond	Kategorija regije	Dodjela sredstava tehničkoj pomoći (EUR)	Udio tehničke pomoći u ukupnim sredstvima (prema fondu i prema kategoriji regije)
EFRR	*Slabije razvijene regije*	236.112.612	5,4 %
	Tranzicijske regije	-	-
	Razvijenije regije	-	-
ESF [2]	*Slabije razvijene regije*	80.000.000	5,00 %
	Tranzicijske regije	-	-
	Razvijenije regije	-	-
KF	*Nije primjenjivo*	-	-

[2] Prema članku 119. stavku 1. Uredbe o utvrđivanju zajedničkih odredbi, država članica može uzeti iznos u obzir posebnu raspodjelu sredstava za IZM pri izračunu ograničenja ukupnog iznosa sredstava dodijeljenih tehničkoj pomoći te države članice.

1.4.5 Ukupni okvirni iznos potpore Unije za ciljeve klimatskih promjena (EUR) (ukupna potpora Unije, uključujući pričuvu na osnovi postignutih rezultata)

2.199.992.220,87

ODJELJAK 1B

1.5 Primjena horizontalnih načela iz članaka 5., 7. i 8. Uredbe o zajedničkim odredbama i ciljeva politike za primjenu Europskih strukturnih i investicijskih fondova (članak 15. stavak 1. točka (a) i (v) Uredbe o zajedničkim odredbama)

1.5.1 MEHANIZMI ZA NAČELO PARTNERSTVA UKLJUČUJUĆI OKVIRAN POPIS PARTNERA IZ ČLANKA 5. CPR-A I SAŽETAK AKTIVNOSTI KOJE SU PODUZETE KAKO BI IH SE UKLJUČILO U SKLADU S ČLANKOM 5. CPR-A TE NJIHOVE ULOGE U IZRADI SPORAZUMA O PARTNERSTVU I IZVJEŠĆA O NAPRETKU NAVEDENIMA U ČLANKU 52. CPR-A (ČLANAK 15. STAVAK 1. TOČKA (C) CPR-A)

Partnerstvo je ključan aspekt u programiranju i upravljanju ESI fondovima, potreban za razvoj relevantnih, realističnih i primjenjivih strategija za pametan, održiv i uključiv rast, kojim se postižu željeni rezultati i učinak. Okvir partnerstva u Hrvatskoj s obzirom na ESI fondove razvijen je u skladu s višerazinskim upravljačkim načelom izloženim u članku 5. CPR-a i Delegiranim aktom o europskom kodeksu ponašanja [REF #150], za pet kategorija partnera: organizacije civilnog društva, socijalni partneri, gospodarski partneri i privatni sektor, nadležna tijela na lokalnoj i regionalnoj razini, uključujući nadležna tijela u gradovima, i akademska zajednica.

Njihova uključenost u pripremu programskih dokumenata i planovi za njihovo uključivanje u provedbu programa u razdoblju 2014. - 2020. opisani su u nastavku.

Partnerstvo u programiranju ESI fondova za 2014. - 2020.

Postupak programiranja za 2014. - 2020. započeo je u proljeće 2012. godine. Resorna ministarstva, koja koordinira MRRFEU, pripremila su analizu socioekonomske situacije i SWOT tablicu s potrebama i potencijalima budućeg razvoja, uzevši u obzir hrvatske zakonodavne i strateške dokumente, iskustvo iz programiranja IPA-a, te kasnije u Ekonomskom programu Republike Hrvatske 2013., povezane zaključke EZ-a i Bijelu knjigu EZ-a (CPP). U rujnu 2012. godine, Vlada Republike Hrvatske usvojila je Odluku o osnivanju Koordinacijskog povjerenstva za pripremu programskih dokumenata za financijsko razdoblje EU-a 2014. - 2020. kojom su utvrđene odgovornosti i zadaci tijela uključenih u rad Koordinacijskog odbora i MRRFEU-a kao tijela odgovornog za sveukupnu koordinaciju pripreme strateških dokumenata i operativnih programa za korištenje ESI fondova 2014. - 2020. [# 151]. Sva ministarstva i predstavnik Ureda predsjednika Vlade uključeni su u rad Povjerenstva koje je odgovorno za upravljanje procesom pripreme programskih dokumenata za razdoblje 2014. - 2020. Suradnja s Ministarstvom poljoprivrede, odgovornim za pripremu programa ruralnog razvoja (RDP) i Operativnog programa Europskog fonda za pomorstvo je sastavni dio Sporazuma o partnerstvu i postupka pripreme programa. Povjerenstvo je također uspostavilo Tematske radne skupine (TRS) i dodijelio zadatke u programskoj vježbi.

Glavna zadaća TRS-ova je priprema radnih programskih dokumenata. Sastav TRS-ova osmišljen je u skladu s 11 TC-ova koje je predložila EU u (tadašnjem) nacrtu Uredbi kohezijske politike za 2014. - 2020. Prilikom sastavljanja TRS-ova **poštovalo se načelo partnerstva**, tj. predstavnici organizacija civilnog društva (OCD-ova) i drugih nevladinih organizacija (NVO-ova) su uključeni u TRS-ove i aktivno su sudjelovali u njihovom radu, kao i predstavnici regija, tijela odgovornih za promicanje socijalne uključenosti, jednakost spolova i nediskriminaciju, sindikati, udruge poslodavaca, udruga banaka, Gospodarska komora, Obrtnička komora, udruga gradova, dionici ruralnog razvoja, partneri iz područja zaštite okoliša i ostale relevantne partnerske institucije. Organizacije civilnog društva (OCD-ovi) i nevladine organizacije (NVO-ovi) koji sudjeluju odabrani su otvorenim pozivom za nominacije te su članovi Vijeća za razvoj civilnog društva odlučili o predstavnicima primjenom većinskog glasovanja. Predstavnici socijalnih partnera su uključeni i aktivno sudjeluju u radu TRS-ova

vezanom za okoliš, prijevoz, zapošljavanje, socijalnu politiku, obrazovanje i javnu upravu. Planira se nastaviti suradnju s relevantnim institucijama i NVO-ovima koji su već uključeni u proces programiranja. Na taj način, osigurat će se kontinuitet i vlasništvo u programiranju i provedbi, kao što je propisano u Delegiranom aktu o europskom kodu ponašanja.

Raspored TRS-ova vezano za tematske ciljeve (TC-ove) je kako slijedi: TRS 1 za TC-ove 1 i 2, pod vodstvom Ministarstva gospodarstva, TRS 2 za TC 3 pod vodstvom Ministarstva poduzetništva i obrta, TRS 3 za TC-ove 4, 5 i 6, pod vodstvom Ministarstva zaštite okoliša i prirode, TRS 4 za TC 7 pod vodstvom Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture, TRS 5 za TC-ove 8, 9 i 10 pod vodstvom Ministarstva rada i mirovinskog sustava, i TRS 6 za TC 11 pod vodstvom Ministarstva uprave. U Prilogu 4 se nalaze liste institucija i članovi Koordinacijskog povjerenstva i TRS-ova. Svako vodeće ministarstvo odredilo je članove prema opsegu TC-ova i ovisno o interesu koji su izrazile različite partnerske institucije. Vodeća ministarstva uskladila su doprinose članova TRS-ova i izradila tekstove za programe kao i prijedloge projekata za bazu projekata. Građa koju su pripremali TRS-ovi predstavljena je i raspravljana na Koordinacijskom povjerenstvu, a Koordinacijsko je povjerenstvo odobrilo konačne nacrte Sporazuma o partnerstvu i programa.

Niz javnih savjetovanja i mrežnih rasprava organiziran je 2013. i 2014. godine (sažet popis sudionika dan je u Prilogu 5):

- Javne konzultacije održane su 6. i 7. lipnja 2013. godine u Zagrebu. Partnerima su predstavljena identificirana područja intervencija i dana im je prilika da izraze svoja mišljenja o važnosti odabranih prioriteta. Ukupno je preko 400 sudionika iz cijele Hrvatske prisustvovalo događaju;
- Istu mogućnost komentiranja identificiranih područja intervencija omogućio je MRRFEU preko svoje internetske stranice [# 152], što je rezultiralo izuzetno velikim javnim zanimanjem: MRRFEU je zaprimio ukupno 3.564 komentara šire javnosti. Najveći je interes iskazan vezano za pitanja obrazovanja [# 153];
- Dvodnevna radionica sa stručnim skupinama održana u rujnu 2013. godine kojoj je sudjelovalo preko 40 istaknutih hrvatskih stručnjaka iz 9 različitih područja vezanih za programiranje, također s predstavnicima TRS-ova. Ishodi radionice uključivali su unaprijeđeni logički okvir i popis mogućih prioritetnih aktivnosti za ESIF. Druga i potonje inačice Sporazuma o partnerstvu unaprijeđene su koristeći te informacije;
- Savjetovanja s Hrvatskim saborom organizirana su 25. ožujka i 15. listopada 2014.
- Trodnevne Partnerske konzultacije održane su u prosincu 2013. godine gdje su sudjelovali svi TRS-ovi uključujući Ministarstvo poljoprivrede koje je predstavilo postupak programiranja za PRR i OP EFPR, a strategiju ulaganja izloženu u Sporazumu o partnerstvu pozitivno su prihvatili relevantni partneri. Konzultacijama je prisustvovalo 845 sudionika. Za događaj je pripremljen konzultacijski dokument u kojem je iznesena strategija za ulaganje ESI fondova u razdoblju 2014. - 2020. i potom stavljen na raspolaganje javnosti na internetskoj stranici MRRFEU-a; i
- Na regionalnoj je razini 2013. i 2014. godine organiziran niz informativnih događaja pod imenom "Regionalni dani EU fondova", s publikom iz jedinica lokalne i regionalne samouprave, agencija regionalnog razvoja, organizacija civilnog društva, sveučilišta i obrazovnih ustanova, socijalnih partnera, neprofitnih organizacija i institucija, institucija i organizacija na području obrazovanja i zapošljavanja, gospodarskih komora, MSP-ova, proizvodnje, poduzeća iz javnog i privatnog sektora, poduzeća, dionika ruralnog razvoja i drugih interesenata za ESI fondove.

Vršeći koordinacijsku ulogu u procesu programiranja, MRRFEU je osigurao da su relevantni dokumenti za savjetovanje javno dostupni i da su priopćeni jasni rokovi savjetovanja. Objašnjenja procesa programiranja i konzultacija dana su na internetskoj stranici MRRFEU-a [#154] koja pojašnjavaju svaku pojedinu fazu procesa, kao i odgovore i rezultate anketa. Stvorene su posebne elektroničke adrese radi usmjeravanja odgovora šire javnosti. MRRFEU je uskladio dobivene informacije iz šire javnosti te ih proslijedio relevantnim TRS-ovima gdje je to bilo potrebno i pobrinuo se da se na sva pitanja brzo pruže odgovori. Kad je to god bilo

moguće, svi su odgovori i razmišljanja javnosti uzeti u obzir prilikom revidiranja programskih dokumenata.

Velik interes šire javnosti fokusirao se na energetsku obnovu zgrada i kuća s ciljem smanjenja energetske potrošnje i poboljšanja kvalitete života i odražava se u programu, tako što se tim aktivnostima pridao značajan dio dodjele sredstava unutar TC-a 4. Interes javnosti je utvrđen ne samo programskim procesom ESI fondova već i velikim brojem prijava za takva ulaganja, što je značajno premašilo dostupna sredstva trenutnih, financijski ograničenih programa financiranih iz državnog proračuna koje će se proširiti sredstvima EFRR-a.

Općenito govoreći, glavni problem koji su spominjali dionici je utjecaj ulaganja ESIF-a na rast hrvatskog gospodarstva i zapošljavanje. Naglasili su duboke probleme strukturne prirode kao temeljnih uzročnika (npr. skoro svi odgovori iz privatnog sektora odnosili su se na upravne prepreke, a u velikom broju odgovora navedena je potreba za dugoročnim nacionalnim strateškim dokumentom i nacionalnim strateškim ciljevima kojima bi se olakšalo određivanje prioriteta i u kontekstu ESI fondova). U mnogim je komentarima spominjana potreba za ulaganjima u područjima koje jako pogađa nezaposlenost, siromaštvo i manjak ulaganja, što se konkretno rješava odabranim investicijskim prioritetima. Zanimljivo je što se čini da postoji polarizacija mišljenja o potrebi za teritorijalno koncentriranijim ulaganjima, dok neke osobe navode da smatraju da bi horizontalan pristup bio bolji. Bilo je i mnogo pitanja vezano za razmjenu informacija o javnim natječajima, uvjete financiranja projekata i prihvatljivost prijavitelja. Ako uzmemo u obzir da su glavni nacionalni razvojni ciljevi u perspektivi 2014. - 2020. gospodarski rast, rast zaposlenosti i očuvanje nacionalnih resursa, provedba programa doprinijet će odgovaranju na glavna pitanja koja su istaknuli dionici.

Partnerstvo tijekom provedbe programa ESIF-a 2014. - 2020.

Odbori za praćenje (OZP) za svaki program, uspostavljeni na temelju članka 47. CPR-a uključuju predstavnike organizacija civilnog društva, socijalnih partnera, gospodarskih partnera i privatnog sektora, nadležnih tijela na lokalnoj i regionalnoj razini, uključujući gradska nadležna tijela i predstavnike akademske zajednice. Nacionalni koordinacijski odbor (NKO)je uspostavljen na temelju članka 6. Zakona o uspostavi institucionalnog okvira za provedbu ESI fondova u Hrvatskoj tijekom financijskog razdoblja od 2014. do 2020. Tematski pododbori Nacionalnog koordinacijskog odbora mogu uključivati predstavnike partnera, prema potrebi u skladu s temom (npr. Tematski pododbor za konkurentnost i poduzetništvo imat će relevantne predstavnike (partnere) iz poslovnog/privatnog sektora). Neujednačeni sastav odbora koji se velikom većinom sastoje od državnih dužnosnika će se izbjegavati. Odabir partnera za tematske pododbore obavit će se transparentno i uzet će se u obzir njihova iskustva s prošlim sredstvima financiranja EU-a, razdobljem 2007. - 2013. i njihovo sudjelovanje u procesu programiranja 2014. - 2020. NKO i tematski pododbori imat će savjetodavnu ulogu (vidi Poglavlje 2.1.2) i izvršavat će dužnosti u skladu sa gore spomenutim Zakonom.

U skladu sa zahtjevima izloženim u članku 5. CPR-a, partneri će imati važnu ulogu u pripremi, provedbi, praćenju i evaluaciji programa, sudjelovanjem u odborima za praćenje programa, i njihovim konzultiranjem pri izradi strateških izvješća o napretku provedbe Sporazuma o partnerstvu 2017. godine i 2019. godine te godišnjim izvješćima o provedbi za svaki program. Gdje je to potrebno, partneri će uključivati one koji su već sudjelovali u fazi programiranja čime će biti osiguran kontinuitet njihova rada. Također, bit će pružena mogućnost novim partnerima da budu izabrani putem transparentnog izbornog procesa u tematske pododbore.

Upravljačka tijela (UT-ovi) za četiri programa uključit će partnere u praćenju, ocjeni radne uspješnosti, evaluaciji i **pripremi godišnjih izvješća provedbe programa** pod odgovornošću odbora za praćenje i, gdje je to potrebno, specifičnim radnim skupinama koje uspostavljaju OZP-ovi u ovu svrhu. UT-ovi će se prema potrebi savjetovati s NKO-om i tematskim pododborima, koji će uključivati relevantne partnere na gore naveden način, u pripremi poziva za dostavljanje ponuda, na temelju unaprijed pripremljenih procedura. Posebna će se

pažnja pridati mogućim sukobima interesa.

Važan aspekt razmatranja partnerstva u različitim fazama pripreme i provedbe je izgradnja kapaciteta partnera. ESI fondovi posvećeni tehničkoj pomoći će se koristiti, između ostalog, kako bi se osiguralo da partneri dobivaju potrebnu obuku kako bi mogli sudjelovali u pripremi, provedbi, praćenju i evaluaciji programa. Podršku mogu predstavljati tematske radionice, satovi obuke, priprema i podrška platformama za umrežavanje itd.

1.5.2 PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI ŽENA I MUŠKARACA TE NEDISKRIMINACIJE I DOSTUPNOSTI (S UPUĆIVANJEM NA ČLANAK 7. UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

Načela zaštite ljudskih prava, antidiskriminacijska strategija, strategija jednakosti spolova te jednakost nacionalnih manjina ugrađena su na najvišoj nacionalnoj razini putem Ustava, odluka Vlade i Sabora. Sastavni dijelovi strateškog okvira za promicanje jednakosti su i nacionalni planovi, programi i strategije, kojima se definiraju ciljevi i propisuju mjere koje će se poduzeti u svrhu poboljšanja općeg života, društvenih i gospodarskih uvjeta identificiranih grupa. Povezani pravni akti i podržavajuće strategije i programi transponirani su kao dio pravne stečevine.

U skladu s načelom partnerstva, predstavnici tijela za ravnopravnost spolova, relevantne organizacije civilnog društva i NVO-i koji se bave ravnopravnošću spolova, nediskriminacijom i interesima skupina u nepovoljnom položaju bili su uključeni u pripremu programa kao i u javne konzultacije, te će biti uključeni u praćenje i evaluaciju Sporazuma o partnerstvu i programa, uglavnom kroz zastupljenost u odbore za praćenje programa.

Intervencije koje će se financirati iz ESI fondova ne samo što moraju biti u skladu s principima jednakosti, već moraju promicati praktičnu provedbu strategija jednakosti spolova, nediskriminacije i dostupnosti gdje je to god moguće.

Načela će se primjenjivati u svim programima, pozitivnim mjerama za postupanje i aktivnostima kojima se pruža podrška skupinama u nepovoljnom položaju. Ovaj će se pristup integrirati u upravljačku dokumentaciju ESIF programa (npr. programske priručnike, smjernice za podnositelje zahtjeva itd.). Budući da različiti programi ESI fondova mogu doprinijeti promicanju jednakosti, nediskriminacije i dostupnosti u različitim obujmima, posebno prilagođena rješenja se pripremaju kako bi se postavili ili obvezni ili neobvezni uvjeti na razini projekta.

Kako bi se osiguralo da su politike ravnopravnosti spolova, nediskriminacije i dostupnosti uzete u obzir na svim razinama provedbe, usvojit će se sljedeći postupci:

- **Odabir:** kako bi se potaknulo podnositelje zahtjeva da u potpunosti uzmu u obzir jednake mogućnosti, u prijavama za projekte i postupke odabira bit će uključena načela jednakih mogućnosti. Od svih će se projekata zahtijevati da unutar prijavnog obrasca prikažu kako doprinose jednakim mogućnostima opisom metoda kojima je ovo pitanje uzeto u obzir.
- **Ugovaranje:** zahtjev za promatranjem načela jednakosti tijekom provedbe projekta bit će ugrađen u ugovore s podnositeljima zahtjeva i provjeravat će se u sklopu postupaka nadzora i izvješćivanja.
- **Praćenje:** kako bi se ocijenili postignuti rezultati vezano za jednake mogućnosti, u sustav praćenja projekta ugradit će se pokazatelji. Ispunjavanje horizontalnih principa pratit će se na razini projekta, kao i kroz kontrolu provedbe projekta na licu mjesta i evaluacijom doprinosa ciljevima horizontalnih načela. Relevantni podaci o napretku na razini projekta prikupljaju se i unose u MIS sustav te će stoga izvještavanje biti precizno i temeljeno na dokazima. Izvješća o postignutim rezultatima povezanim s načelima jednakosti uključit će se u Godišnja izvješća o provedbi.
- **Evaluacija -** Plan evaluacije pripremit će se za svaku prioritetnu os i poduzet će se mjere vezano za postojeće evaluacije u kojima će se tražiti odgovor na pitanje u kojoj

mjeri kriteriji odabira, sustavi praćenja i postupci upravljanja i kontrole podržavaju provedbu načela jednakosti i nediskriminacije.

Uska suradnja će biti osigurana s relevantnim organizacijama civilnog društva i NVO-ima koji se bave jednakošću spolova, nediskriminacijom i interesima grupa u nepovoljnom položaju, kako bi se osigurala diseminacija informacija i sudjelovanje osoba s invaliditetom u programima ESIF-a. Najbitnije aktivnosti za promoviranje principa jednakosti uključivat će **informativne aktivnosti i diseminaciju informacija**, što uključuje podršku dostupnosti kao što su edukacije i sastanci na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, internetske stranice, tiskani materijali itd.

Važan preduvjet je razvoj zajedničkog razumijevanja i prepoznavanja promocije jednakosti između muškaraca i žena, nediskriminacije i dostupnosti. U tom smislu, bit će **provedene edukacije službenika u tijelima koja se bave upravljanjem i kontrolom ESI fondova** kao dio procesa ispunjenja općih ex-ante uvjeta u području nediskriminacijskih strategija i zakona Unije, zakona o ravnopravnosti spolova i strategija i o području rodno osviještene politike, nacionalnog zakona o pravima osoba s invaliditetom i strategije uključujući dostupnost i praktičnu primjenu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) u području ESI fondova, u skladu s Odlukom Vijeća 2010/48/EZ.

1.5.3 ODRŽIVI RAZVOJ (S UPUĆIVANJEM NA ČLANAK 8. UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

U skladu s Direktivom 2001/42/EZ i nacionalnim propisima, **strateška procjena utjecaja na okoliš** se provodi za vezane operativne programe kako bi se sustavno ocijenili učinci planiranih programa na okoliš. Budući da se u studiji SPUO iznose mjere smanjenja negativnog utjecaja na okoliš u provedbi planiranih intervencija programa, bit će potrebna detaljna analiza u obliku **procjene utjecaja na okoliš na razini projekta** kako bi se odredilo druge vrste mogućih utjecaja i nabrojalo mjere kojima će se urediti njihovo izbjegavanje. Za sve projekte će se od podnositelja zahtjeva očekivati da dokažu da njihovi projekti nemaju negativan utjecaj na okoliš, i/ili prikazati na koji će način projekt pozitivno doprinijeti održivom razvoju.

Provedba na razini projekta obavljat će se uz poštivanje načela **"onečišćivač plaća" (OP)**, koje je već inkorporirano u Zakon o zaštiti okoliša [# 155] prema kojem je onečišćivač dužan pokriti troškove koji nastanu kao rezultat onečišćenja okoliša, ukloniti štetu iz okoliša, i snositi troškove mjera za sprečavanje onečišćenja okoliša. Dodatni regulatorni mehanizmi uvode se gdje je to potrebno kako bi se pridonijelo poštivanju načela OP. U sektoru otpada, potrebne mjere su ugrađene u Zakon o održivom gospodarenju otpadom: porez na odlaganje otpada, sustav odlaganja, iznos komunalne pristojbe proporcionalan iznosu proizvedenog otpada, a u izradi je i dodatni skup pravila koji će doprinijeti provedbi zakona. Zakonodavni okvir za gospodarenje vodama uključuje načela nadoknade troškova za vodno-komunalne usluge i načela „onečišćivač plaća“/**„korisnik plaća“.**

U skladu s **načelom partnerstva**, relevantne organizacije civilnog društva i NVO-ovi koji djeluju u području održivog razvoja uključeni su u pripremu programa,ali bit će uključeni i u praćenje i evaluaciju Sporazuma o partnerstvu i programa putem odbora za praćenje, u konzultiranje o strateškim izvješćima o napretku i sudjelovat će u tematskim pododborima. Na taj će način biti osiguran kontinuitet njihovog djelovanja i rada, kao što je propisano u Delegiranom aktu o europskom kodu ponašanja.

Načelo održivog razvoja bit će horizontalno integrirano u dokumente programa ESI fondova (npr. programski priručnici, upute za prijavitelje itd.). **Zelena javna nabava** na nacionalnoj razini stavit će naglasak na proizvode i usluge koji nisu samo najpovoljniji po cijeni već koji također vode računa o održivosti i zelenom rastu. S obzirom da je hrvatski zakonodavni okvir za javnu nabavu u potpunosti prihvatio odredbe dviju europskih direktiva koje reguliraju

područje zelene javne nabave, u provedbi programa će se u potpunosti primjenjivati preporuke i najbolje prakse Europske unije.

Otpornost na klimatske promjene: Zahtjev za sva sektorska ulaganja (prvenstveno infrastrukturna) da budu otporna na projicirane (izravne i neizravne) utjecaje klimatskih promjena (eng. *climate proofing*) ugrađen je u relevantno zakonodavstvo o ulaganjima (izdavanju dozvola podliježu sva ulaganja u okviru ESI fondova). Isto vrijedi za zahtjeve u vezi sprečavanja i upravljanja rizicima. Nadalje, u pripremi je relevantna nacionalna dokumentacija – Strategija prilagodbe klimatskim promjenama (s rokom izrade do kraja 2016. godine) i procjena rizika (s rokom izrade do kraja 2015. godine) koja će sadržavati preporuke/zahtjeve relevantne za strategiju ulaganja koji će se integrirati u programe financirane ESI fondovima gdje je to primjenjivo.

Učinkovitost resursa: U skladu sa strategijom Europa 2020, učinkovitost resursa je jedan od načina za postizanje pametnog, održivog i uključivog rasta. Korištenje prirodnih resursa u Hrvatskoj je ključno za njeno gospodarstvo i predstavlja pokretač razvoja održivog gospodarstva. Potrebno je promicati upravljanje prirodnim resursima na održiviji način u sektorima poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i akvakulture. Nadalje, Jadransko more je vrijedan prirodni resurs koji pruža mnoge mogućnosti za gospodarski i okolišni rast i pomorske aktivnosti. Mogućnosti postoje za održivi razvoj morskih resursa koji su povezani s poslovnim sektorom te je stoga ključno podržati učinkovitosti resursa. Gdje je to moguće, odredbe zelene i plave infrastrukture prioritizirat će se radi postizanja ciljeva održivog razvoja.

Zeleni rast, zelena radna mjesta: Kretanje prema gospodarstvu koje upravlja resursima na učinkovit način i otporno je na klimatske promjene može dati mogućnost porasta zapošljavanja, stvaranja novih radnih mjesta i jačanja socijalnog uključivanja. Kao primjer, gospodarenje otpadom u Hrvatskoj ima veliki potencijal. Sprečavanje nastanka i smanjenje količine otpada, uz nužno povećanje oporabe i recikliranja, moći će poboljšati učinkovito upravljanje resursima u hrvatskom gospodarstvu i povećati poslovne mogućnosti. Dobro promišljen dizajn i temeljita primjena ekonomskih instrumenata bit će ključna kako bi se osigurao njihov doprinos poboljšanju učinkovitosti resursa i poslovnoj konkurentnosti. Korištenje trenutno nedovoljno korištenog potencijala za proizvodnju biomase u šumama u Hrvatskoj povećat će dostupnost drvne biomase kao obnovljivog izvora energije i doprinijet će stvaranju radnih mjesta u ruralnim područjima.

Kako bi se osiguralo poštivanje načela održivog razvoja na svim razinama provedbe, bit će usvojene sljedeće procedure:

- **Odabir:** Načela održivog razvoja odražavat će se u procedurama odabira. Od prijavitelja će se očekivati da dokažu da njihov projekt **neće imati štetan utjecaj na okoliš**, da potvrde da će utjecaj na okoliš biti neutralan i/ili da pokažu kako će projekt dati pozitivan doprinos održivom razvoju.
- **Ugovaranje:** Posljedice koje će pokazati procjena utjecaja na okoliš tijekom faze odabira bit će ugrađene u ugovore s korisnicima i provjeravat će se kao dio procesa unutarnjih kontrola i revizija.
- **Praćenje: Ispunjenje principa održivog razvoja pratit će se na razini projekta putem izvješća o praćenju, kao i kroz kontrole provedbe projekta na licu mjesta i evaluacije** doprinosa ciljevima horizontalnih načela. Osigurano je kroz cijelo programsko razdoblje da se prikupljaju relevantni podaci i unose u MIS sustav te će stoga izvještavanje biti precizno i temeljeno na dokazima.
- **Evaluacija** – Kao što je već objašnjeno u tekstu, strateška procjena utjecaja na okoliš provodi se za relevantne operativne programe.

Poseban problem hrvatskog teritorija je zagađenje minama, što je naslijeđe Domovinskog rata vođenog od 1991. do 1996. godine. Zagađenje minama predstavlja problem za stabilnost i socijalno uključivanje, kao i za gospodarski razvoj. Ukupni minski sumnjiv teritorij u Hrvatskoj iznosi 613,6 četvornih kilometara. Više od polovice minski sumnjivog područja pripada lokacijama obuhvaćenim mrežom Natura i zaštićenim područjima prirode, što predstavlja

prepreku za učinkovito upravljanje spomenutim područjima. Stoga će trošak razminiranja i provjeravanja područja od mina na lokacijama odabranima za projekte biti prihvatljiv iz Kohezijskog fonda i EFRR-a. Nadalje, ciljane aktivnosti razminiranja provodit će se na poljoprivrednom i šumskom zemljištu zagađenom minama, kao što je opisano u Poglavlju 1.3 (za TC-ove 3 i 6).

1.6 Popis programa u okviru EFRR-a, ESF-a i Inicijative za zapošljavanje mladih i Kohezijskog fonda, osim onih koji su u okviru cilja „Europska teritorijalna suradnja" te programa u okviru EPFRR-a i EFPR-a, s okvirnom raspodjelom po ESI fondu i po godini (ukupna potpora Unije, uključujući pričuvu na osnovi postignutih rezultata) (članak 15. stavak 1. točka (a) podtočka vi. CPR-a)

Naziv programa	ESI fond (EFRR, ESF, Kohezijski fond, EPFRR, EFPR ili IZM)	Ukupno (EUR)	2014. (EUR)	2015. (EUR)	2016. (EUR)	2017. (EUR)	2018. (EUR)	2019. (EUR)	2020. (EUR)
OP Konkurentnost i kohezija	EFRR	4.321.499.588	496.281.102	574.424.722	599.370.413	623.337.978	648.923.982	675.709.218	703.452.172
	KF	2.559.545.971	293.229.673	339.412.563	355.227.649	369.817.264	384.676.335	400.937.858	416.244.629
OP Učinkoviti ljudski resursi	ESF	1.516.033.073	174.101.270	201.514.974	210.266.217	218.674.321	227.650.194	237.046.771	246.779.327
	IZM	66.177.144	37.178.171	28.998.973	0	0	0	0	0
Program ruralnog razvoja	EPFRR	2.026.222.500	332.167.500	282.342.500	282.342.500	282.342.500	282.342.500	282.342.500	282.342.500
OP EFPR	EFPR	252.643.138	34.629.786	35.072.176	35.392.777	35.966.420	36.803.321	37.054.974	37.723.684
	Ukupno	10.742.121.414	1.367.587.502	1.461.765.908	1.482.599.556	1.530.138.483	1.580.396.332	1.633.091.321	1.686.542.312

1.10 Podaci o dodjeli sredstava povezanih s pričuvom na osnovi postignutih rezultata raščlanjeni po fondu ESI-ja i tamo gdje je to potrebno po kategoriji regije te o iznosima izuzetim u svrhu izračuna pričuve na osnovi postignutih rezultata (članak 15. stavak 1. točka (a) podtočka (vii) Uredbe o zajedničkim odredbama)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Fond	Kategorija regije[3]	Ukupna potpora Unije[4] (EUR)	Iznosi izuzeti u svrhu izračuna pričuve za ostvarenje rezultata[5]		Potpora Unije koja podliježe pričuvi na osnovi ostvarenih rezultata (EUR)[6]	Pričuva na osnovi ostvarenih rezultata[7] (EUR)
			Odgovarajuća potpora ESF-a Inicijativi za zapošljavanje mladih (EUR)	Prijenosi povezani sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom[8] (EUR)		
EFRR	Razvijenije regije	-			-	-
	Regije u tranziciji	-			-	-
	Slabije razvijene regije	4.321.499.588			4.321.499.588	259.289.975
UKUPNO EFRR					4.321.499.588	258.639.183
ESF[9]	Razvijenije regije	-	-		-	-
	Regije u tranziciji	-	-		-	-
	Slabije razvijene regije	1.449.855.929	66.177.144		1.449.855.929	86.991.356
UKUPNO ESF					1.449,855.929	82,191.356
EEPFRR	*nije primjenjivo*[10]	2.026.222.500		0	2.026.222.500	121.573.350
KF	*nije primjenjivo*	2.559.545.971			2.559.545.971	153.572.758

[3] Posebna raspodjela za sjeverne rijetko naseljene regije i najudaljenije regije treba se odražavati pod kategorijom regije kojoj pripadaju regije koje imaju korist od posebne raspodjele.
[4] Uključujući pričuvu za ostvarenje rezultata, nakon transfera između kategorija i ciljeva, ako je primjenjivo.
[5] Sukladno članku 20. Uredbe o utvrđivanju zajedničkih odredbi. Druga sredstva isključena člankom 20. nisu uključena u Partnerski sporazum ili zbog toga što njima izravno upravlja Komisija ili zbog toga što ih je već po uspostavi nacionalnih raspodjela Komisija prebacila (te stoga nisu uključena u ovim nacionalnim raspodjelama).
[6] Ukupni iznos potpore Unije nakon transfera umanjeno za iznose isključene u svrhu izračuna pričuve za ostvarenje rezultata.
[7] Ukupan iznos pričuve za ostvarenje rezultata dodijeljenih po ESI fondu i, prema potrebi, po kategoriji regije, bit će 6 %.
[8] Sredstva prebačena iz 1. stupa ZPP-a EPFRR-u unutar članka 7. stavka 2. i članka 14. stavka 1. uredbe o izravnim plaćanjima (EU) br. (1307/2013) i transferi za EPFRR primjenom članka 10.b. 136. i članka 136.b. Uredbe Vijeća (EZ) br. 73/2009 vezano za kalendarske godine 2013. i 2014. redoslijedom navođenja.
[9] Raspodjela ESF-a,uključujući odgovarajuću potporu za IZM.
[10] Nema analize po kategoriji regije za financijsku raspodjelu iz EPFRR-a, Kohezijskog fonda ili EFPR-a.

EFPR	*nije primjenjivo*	252.643.138			252.643.138	15.158.588
UKUPNO (svi) fondovi)					10.609.767.126	636.586.027

2 MEHANIZMI KOJIMA SE OSIGURAVA UČINKOVITA PROVEDBA FONDOVA ESI-JA (ČLANAK 15. STAVAK 1. TOČKA (B) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA

2.1 Mehanizmi u skladu s institucionalnim okvirom država članica kojima se osigurava usklađenost između fondova ESI-ja i drugih financijskih instrumenata Unije i nacionalnih financijskih instrumenata, kao i usklađenost s financiranjem iz EIB-a (članak 15. stavak 1. točka (b) i (i) Uredbe o zajedničkim odredbama)

2.1.1 PREPOZNAVANJE PODRUČJA INTERVENCIJE GDJE ĆE SE ESI FONDOVI KORISTITI NA KOMPLEMENTARAN NAČIN

Strategijom Europa 2020. formulirala se potreba za integracijom svih potrebnih financijskih sredstava u svrhu postizanja zajedničkih strateških ciljeva. Različiti instrumenti financiranja poput strukturnih fondova, fondova za poljoprivredni i ruralni razvoj, znanstveno-istraživački okvirni program, i okvir programa konkurentnosti i inovacija i drugi koristit će se cjelovito, upotpunjujući se za jedan tematski cilj, a birat će ih zemlje. Stoga se očekuje da će u većini tematskih ciljeva države članice moći koristiti financijsku potporu iz većine instrumenata Kohezijske politike, i također moći imati koristi od raznih inicijativa i instrumenata Unije. Logika komplementarnosti različitih instrumenata stvara izazove snažne koordinacije ciljeva, planiranja rezultata i aktivnosti tijekom programske faze, i stalne komunikacije, razmjene informacija i usklađivanja odabira operacija koje će se tijekom provedbe financirati iz različitih instrumenata.

Komplementarnost instrumenata, usklađivanje prioriteta i ciljeva, te podjela područja intervencija su raspravljeni u hrvatskim institucijama koje su uključene u programski proces. Informacije o komplementarnosti i razgraničenju predstavljene su detaljnije na razini određenih programa, dok se ovim tekstom identificiraju i ukratko objašnjavaju glavna područja i sektori gdje će se ESI fondovi koristiti komplementarno (popis nije ograničavajući):

Poduzetništvo: EFRR će pružati potporu novonastalim i već postojećim MSP-ovima radi poboljšanja njihove konkurentnosti, širenja i inovacija, dok će ESF podupirati samozapošljavanje olakšavanjem pristupa poduzetništvu za ranjivu skupina nezaposlenih. EPFRR-om će se podržati novonastala poduzeća u nepoljoprivrednim aktivnostima za mikro i mala poduzeća u ruralnim područjima. EFPR će podržati proizvodnju u akvakulturi i ribarstvu u smislu diversifikacije gospodarskih aktivnosti.

Sektor energetike: EPFRR-a će se usmjeriti na mjere energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije za poljoprivredne proizvođače i prehrambenu industriju uz stvaranje biomase iz šumarstva. Komplementarnost će se postići korištenjem, gdje je to primjenjivo i moguće, biomase dobivene iz šumarstva za proizvodnju OIE-a u proizvodnoj industriji, privatnom uslužnom sektoru i toplinarstvu unutar fondova EFRR-a. EFPR-om će se podržati aktivnosti energetske učinkovitosti u ribarstvu, lukama i akvakulturi.

Sektor okoliša: Integrirane operacije gospodarenja otpadom financirat će se iz Kohezijskog fonda uzimajući u obzir životni ciklus otpada (od nastanka do konačnog zbrinjavanja). Morsko zagađenje (prikupljanje otpada) bit će obuhvaćeno EFPR-om. Vezano za gospodarenje vodama (vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda) operacije će se financirati kroz Kohezijski fond u naseljima s više od 2,000 stanovnika, a iz EPFRR-u naseljima s manje od 2,000 stanovnika.

Vezano za očuvanje bioraznolikosti, EPFRR će podržavati mjere na poljoprivrednom zemljištu u vezi zaštite prirode uključujući poticaje poljoprivrednicima (agro-okolišno-klimatske mjere), dok će se EFRR fokusirati na uspostavu i provedbu okvira upravljanja mrežom Natura i mjere bioraznolikosti na nepoljoprivrednim zemljištima. U pogledu turističke infrastrukture na zaštićenim područjima, EFRR će se koncentrirati na projekte u zaštićenim područjima kojima

upravljaju državna/regionalna (županijska) tijela dok će se EPFRR baviti područjima kojima upravljaju lokalna (gradska/općinska) tijela.

U vezi regionalnog razvoja, EPFRR će pružati potporu manjoj infrastrukturi uslužnih djelatnosti u ruralnim područjima, (rehabilitacija i očuvanje postojeće kulturne baštine i drugih zgrada, njihovo prilagođavanje potrebama zajednice), u komplementarnosti s ESF-om. EPFRR-om i EFPR-om će se također podržati lokalne akcijske grupe i inicijative u okviru zajednice.

Podrška razminiranju: EFRR/Kohezijski fond će financirati trošak razminiranja u odabranim razvojnim projektima, kao i operacije koje za cilj imaju raščišćavanje i rehabilitaciju šuma i šumskog zemljišta u zaštićenim područjima i područjima mreže Natura. EPFRR će se koristiti u smislu povećanja iskoristivog poljoprivrednog zemljišta i obnove poljoprivrednog potencijala. Jedan od pozitivnih učinaka za ciljane skupine, poljoprivrednike, bit će stvaranje preduvjeta za dodjelu iznosa obveze koji će primiti od "pričuve za razminiranje" unutar 1. stupa ZPP-a [REF #156]. Nadalje, aktivnosti razminiranja bit će uključene u hrvatske programe prekogranične suradnje.

Podrška najpotrebitijim osobama: Komplementarnost će biti osigurana između ESF-a i FEPN-a (Fond europske pomoći za najpotrebitije, OP za hranu i osnovnu materijalnu pomoć): budući da se ESF fokusira na usluge koje za cilj imaju poboljšanu aktivaciju i zapošljivost Investicijskim prioritetom 9i, cilj FEPN-a jest adresirati i doprinijeti smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti, rješavajući prepoznate vrste materijalnih nedostataka (nedostatak hrane, higijenskih proizvoda, školske opreme i potrepština za školsku djecu) i najpotrebitije korisnike. Još konkretnije, ESF će se nadopunjavati Fondom na način da će instrumenti iz Fonda biti namijenjeni osobama koje žive u krajnjem siromaštvu, osobama koje su često predaleko od tržišta rada da bi imale izravnu korist od aktivnosti socijalnog uključenja financiranim iz ESF-a. Instrumenti iz Fonda će stoga koristiti za osiguranje hrane i osnovnih životnih potrepština, budući da je zadovoljenje osnovnih životnih potrepština često preduvjet za uključenje u sve druge aktivnosti kao što su edukacija, savjetovanje, traženje posla itd.

Identifikacija područja gdje će se koristiti ESI fondovi koristit će se na komplementaran način kao što je prikazano u Tablici 23 Priloga 1.

2.1.2 KOORDINACIJA SUSTAVA I STRUKTURA ZA PODRŠKU KOMPLEMENTARNOM KORIŠTENJU ESI FONDOVA I IZBJEGAVANJU DVOSTRUKOG FINANCIRANJA, UKLJUČUJUĆI ZAJEDNIČKE NADZORNE ODBORE, PRAĆENJE I EVALUACIJE ITD.

Na temelju novog Zakona o uspostavi institucionalnog okvira za provedbu europskih strukturnih i investicijskih fondova u Republici Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014. – 2020., središnje državno tijelo odgovorno za regionalni razvoj i fondove EU-a vrši ulogu koordinacijskog tijela, sa sljedećim funkcijama:

- osigurava primjenu općih načela ESI fondova, te poduzima mjere sprečavanja dvostrukog financiranja;
- osigurava primjenu horizontalnih načela u ostvarivanju političkih ciljeva u provedbi ESI fondova te organizira partnerstva i uspostavlja ulogu partnera u provedbi, praćenju i evaluaciji programa;
- koordinira promjene i/ili izmjene Sporazuma o partnerstvu i programa, u suradnji s Europskom komisijom, upravljačkim tijelima (UT) i partnerima, osiguravajući komplementarnost između njih i s drugim sredstvima financiranja;
- prati napredak provedbe Sporazuma o partnerstvu i programa, koordinira pripremu izvješća o napretku provedbe Sporazuma o partnerstvu i podnosi izvješća Komisiji;
- u kontekstu razvoja programa, i prema potrebi Sporazuma o partnerstvu ocjenjuje primjenjivost općih i tematskih ex ante uvjeta propisanih u pravilima za pojedine ESI fondove unutar programa te procjenjuje jesu li ispunjeni propisani kriteriji; nadalje, prati napredak u ispunjavanju akcijskih planova za ex ante uvjete;

- predlaže preraspodjelu odgovarajućeg iznosa pričuve za ostvarenje specifičnih ciljeva prioritetnih osi i druge izmjene programa koje proizlaze iz preraspodjele pričuve na osnovi ostvarenih rezultata;
- osigurava da se razmjena informacija između nadležnih tijela u sustavima upravljanja i nadzora i Europske komisije obavlja putem sustava za elektroničku razmjenu podataka;
- razvija i nadzire provedbu Evaluacijske strategije u kojoj su sadržani opći ciljevi i metodologija evaluacije za svaki program;
- osigurava odgovarajuće korištenje sredstava stečenih povratom financijskih instrumenata, koja se mogu pridružiti potpori iz ESI fondova nakon završetka razdoblja prihvatljivosti;
- na odgovarajući način sudjeluje i prati rad nadzornih odbora u okviru sustava upravljanja i nadzora;
- uspostavlja mrežu informiranja i komunikacije koja uključuje sve sustave upravljanja ESI fondovima i nadzora te koordinira informiranje i vidljivost između njih; upravlja jedinstvenom Web stranicom s informacijama o programima i pozivima za dostavljanje ponuda pod svim programima;
- osigurava sukladnost nacionalnog zakonodavstva u svrhu učinkovitog i ispravnog korištenja ESI fondova, predlažući nužne pravne odredbe u slučaju utvrđenih nesukladnosti.

Nakon dovršetka provedbe programa, namjera je da Koordinacijski odbor, čija je uloga u programiranju ESI fondova za razdoblje 2014. - 2020. opisana u poglavlju 1.5, djeluje kao stalni koordinacijski mehanizam u obliku **Nacionalnog koordinacijskog odbora** (NKO), osiguravajući opću koordinaciju i praćenje provedba ESI fondova (glavni programi u okviru EFRR-a, ESF-a, Kohezijskog fonda, EFPR-a i EPFRR-a te programa suradnje u okviru IPA i EFRR-a) i drugih financijskih instrumenata Unije i relevantnih nacionalnih financijskih instrumenata, uključujući programe Europske teritorijalne suradnje (vidi Poglavlje 3.1.4). Novi Nacionalni koordinacijski odbor, sa svojim tematskim pododborima, stoga će preuzeti funkcije (i gdje je potrebno resurse) prethodno uspostavljenih tijela i platformi za koordinaciju i praćenje (Koordinacijskog odbora za pripremu programskih dokumenata za financijsko razdoblje EU-a 2014. - 2020. i njegovih tematskih radnih skupina, Radne skupine za fondove Europske unije i Nacionalnog odbora za koordinaciju sudjelovanja Republike Hrvatske u programima transnacionalne i međuregionalne suradnje i makroregionalnih strategija Unije za razdoblje 2014. - 2020.)

Uloga tematskih pododbora bit će povećanje učinka i djelotvornosti ESI fondova putem: (a) osiguravanja demarkacije s jedne, i komplementarnosti s druge strane; (b) identifikacije i nadziranja projekata (ako je primjenjivo); (c) usklađivanja utvrđenih projekata s izvorima financiranja i različitim mehanizmima dodjele sredstava (npr. financijski instrumenti, lokalni razvoj pod vodstvom zajednice, integrirana teritorijalna ulaganja, Europska teritorijalna suradnja, itd.); (d) planiranja, vođenja i praćenja ukupne apsorpcije sredstava; (e) koordinacije aktivnosti vrednovanja i (f) prema potrebi, savjetovanja i pružanja pomoći upravljačkim tijelima u pripremi poziva za dostavljanje ponuda (na temelju unaprijed pripremljenih postupaka i izbjegavajući sukob interesa). NKO i tematski pododbori također će osigurati učinkovitu koordinaciju ciljeva većeg broja fondova, npr. onih financiranih u sklopu tematskih ciljeva 9. i 10. koji povlače sredstva iz više fondova odnosno ESF-a i EFRR-a/Kohezijskog fonda iz dva operativna programa.

Dodatna mjera osiguravanja komplementarnog korištenja sredstava, kao i izbjegavanja dvostrukog sufinanciranja projekata, bit će razmjena informacija i podataka unutar i između računalnih informacijskih sustava upravljanja (MIS). Za više informacija o MIS-u i ostalim povezanim sustavima vidi Poglavlje 4.

2.1.3 MEHANIZMI POMOĆI PODNOSITELJIMA ZAHTJEVA I KORISNICIMA U KORIŠTENJU FONDOVA NA KOMPLEMENTARAN NAČIN, POPUT ZAJEDNIČKIH RJEŠENJA E-VLADE I USLUGA "SVE NA JEDNOM MJESTU" ("ONE STOP SHOP"), NPR. ZA SAVJETE O MOGUĆNOSTIMA RASPOLOŽIVIH POTPORA IZ SVIH ESI FONDOVA, ITD.

Kako bi se pomoglo potencijalnim podnositeljima zahtjeva/korisnicima tijekom pripreme projekata, planira se daljnja nadogradnja postojeće **središnje internetske stranice** MRRFEU-a po načelu "sve na jednom mjestu" ("one stop shop") za pribavljanje: (a) informacija o mogućnostima financiranja u sklopu ESI fondova, (b) informacija o primjenjivim pravilima i postupcima za projekte financirane iz ESI fondova, (c) sadržaja e-učenja dostupnih na Internetu, kao i informacija o drugim prilikama za učenje o upravljanju projektima ESI fondova i (d) kontakata tijela nadležnih za dodatnu podršku potencijalnim korisnicima unutar određenog područja politike. Kako bi se osigurali višestruki kanali pristupa istim informacijama, programski/investicijski prioriteti povezani s dijelom sadržaja središnje internetske stranice i dalje će se širiti putem internetskih stranica pojedinog programa kojim upravlja upravljačko tijelo i/ili internetska stranica pojedinog posredničkog tijela.

S ciljem daljnjeg promicanja i poboljšavanja elektroničke komunikacije između podnositelja zahtjeva/korisnika i tijela nadzornih odbora u skladu sa zahtjevima e-kohezije te stoga i doprinosa dvosmjernoj razmjeni informacija, planira se postupna nadogradnja postojeće središnje internetske stranice dodavanjem interaktivne platforme - **korisničkog portala (KP)**. Za više informacija o tome i drugim povezanim IT sustavima, vidi Poglavlja 2.6 i 4.1.

Osim širenja spomenutih informacija putem internetskih stranica i organizacije drugih informacija i vidljivosti (televizijske i radijske emisije, događaji koji promiču informiranje i vidljivost itd.) u smislu strategija informiranja i vidljivosti i planiranih aktivnosti, namjera je dodatno poboljšati rad postojeće **mreže službenika za odnose s javnošću (MSOJ)**. Svrha MSOJ-a je osigurati koordinirano i istovremeno širenje spomenutih informacija, ali i pružati mogućim korisnicima tehničku podršku prve razine. Kako bi se osiguralo primjereno širenje informacija određenim skupinama potencijalnih podnositelja zahtjeva/korisnicima na regionalnoj/lokalnoj razini, MSOJ treba uključivati veći opseg predstavnika institucija imenovanih regionalnim koordinatorima, ali i drugih regionalno postavljenih posrednika. Agencije za regionalni razvoj na razini svake županije (koje zasad djeluju kao neizostavni sudionici u povezivanju javnog, privatnog i civilnog sektora u strateškim partnerstvima putem intervencija financiranih iz EU-a koje se bave regionalnim i lokalnim razvojnim prioritetima u raznim područjima politike, pridonoseći poboljšanju životnog standardna u svojim geografskim područjima nadležnosti), smatraju se ključnim posrednicima u pružanju neposredne pomoći potencijalnim podnositeljima zahtjeva/korisnicima u: (a) utvrđivanju mogućnosti financiranja unutar OP-ova, (b) razvijanju projektnih ideja i učinkovitoj organizaciji razvoja prijedloga projekta i (c) provedbi aktivnosti. Osim agencija za regionalni razvoj, namjera je u MSOJ progresivno uključiti županijske urede nacionalnih komora, poput Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i sličnih institucija. Osim mogućnosti korištenja postojećih sredstava nužnih za pružanje neposredne pomoći potencijalnim podnositeljima zahtjeva/korisnicima, prednost takvog pristupa je i šire korištenje postojećeg znanja i stručnosti uključenog kadra. Međutim, da bi se osiguralo visokokvalitetno pružanje pravovremene potpore, namjera je da članovi MSOJ-a prolaze kroz neprekidnu edukaciju i, u potrebnoj mjeri, da ih licencira KT.

2.1.4 OPIS KOORDINACIJSKIH MEHANIZAMA USPOSTAVLJENIH NA NACIONALNOJ I REGIONALNOJ RAZINI IZMEĐU TIJELA NADLEŽNIH ZA PROVEDBU NACIONALNIH I REGIONALNIH PROGRAMA, POSEBNO U OKVIRU CILJA INVESTICIJA ZA RAST I ZAPOŠLJAVANJE U SKLOPU KOHEZIJSKE POLITIKE I AKTERA ODGOVORNIH ZA PROVEDBU PROGRAMA U OKVIRU CILJA EUROPSKE TERITORIJALNE SURADNJE (ETS). PREMA POTREBI, OPIS KOORDINACIJSKIH MEHANIZAMA KOJIMA SE OSIGURAVA KOMPLEMENTARNOST S AKTIVNOSTIMA IMPLEMENTIRANIM U KONTEKSTU MAKROREGIONALNIH I MORSKIH STRATEGIJA.

Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske (ARR), unutarnje tijelo MRRFEU-a, imat će ulogu upravljačkog tijela IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska - Srbija za razdoblje 2014. - 2020. te IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora, dok je uloga Tijela za ovjeravanje zadržana unutar MRRFEU-u. Posebna jedinica unutar MRRFEU-a vršit će funkcije Nacionalnog tijela za 11 programa suradnje te za koordinaciju sudjelovanja Republike Hrvatske u programima teritorijalne suradnje. Mehanizmi bliske unutarnje koordinacije između glavnih ESI programa i ESI ETS programa osigurani su svakodnevnim radom unutar MRRFEU-a i ARR-a, kao i redovitim tjednim sastancima načelnika njihovih sektora. Koordinacija između drugih dionika uključenih u provedbu različitih programa također treba biti osigurana kroz rad **Nacionalnog odbora za koordinaciju sudjelovanja Republike Hrvatske u programima transnacionalne i međuregionalne suradnje i makroregionalnih strategija** EU, koji je uspostavljen kao jedna od platformi za koordinaciju i praćenje provedbe za razdoblje 2014. - 2020. Za potrebe daljnje učinkovite organizacije koordinacije i nadzornih aktivnosti, nacionalni odbor koji predstavlja dionike iz javnih tijela, nevladinih organizacija, društvene i gospodarske partnere te akademsko društvo, objedinjujući političku i operativnu dimenziju makroregionalnih strategija, planira se progresivno pripojiti NKO-u i njegovim tematskim pododborima, kako je opisano u poglavlju 2.1.1.

Što se tiče programa prekogranične suradnje, svi relevantni dionici već su uključeni, ili će tek biti uključeni, izravno u nadzorne odbore. U razdoblju od 2007. do 2013., Hrvatska je uvela neformalne sastanke hrvatskih članova nadzornih odbora s ciljem usklađivanja i konsolidiranja nacionalnih stavova i mišljenja, kao i informiranja članova o potencijalnim novim kretanjima u područjima politike. Ti će sastanci biti neformalni. Što se tiče EUSAIR-a, koji je u pripremi, dodatne koordinacijske radne skupine uspostavljene su kako bi pridonijele procesu pripreme strategije. Postupak je pod vodstvom MVEP-a, a ima potporu MRRFEU-a i drugih mjerodavnih resornih ministarstava. Nacionalni odbor, u svojem kapacitetu savjetodavnog tijela Vlade, bio je uključen u pripremu hrvatskog stajališta o sva četiri prioriteta EUSAIR-a te je zatraženo da potvrdi prioritete prije podnošenja Vladi. Drugi oblik koordinacije uveden je uključivanjem MVEP-a u radne skupine za izradu programa teritorijalne suradnje, ako je to bilo moguće. Nadalje, budući da je upravljačka struktura za makroregionalne strategije još uvijek u razvoju, ne dovodeći u pitanje ishod, MVEP u svojoj ulozi nacionalne kontaktne točke za makroregionalne strategije može/mora biti uključen u nadzorne odbore relevantnih transnacionalnih programa.

2.1.5 OPIS RJEŠENJA KOJA SE ODNOSE NA KOORDINACIJU ESI FONDOVA S DRUGIM EUROPSKIM I NACIONALNIM INSTRUMENTIMA FINANCIRANJA I EUROPSKOM INVESTICIJSKOM BANKOM

2.1.5.1 Provedba programa Unije u Republici Hrvatskoj

U srpnju 2014., hrvatska Vlada usvojila je Zaključak koji donosi odredbe značajne za upravljanje programima Unije u razdoblju 2014. - 2020.; primjerice, propisuje ulogu i odgovornost dodijeljenih tijela državne uprave i imenuje državne dužnosnike odgovorne za određeni program.

Nacionalne kontaktne točke (NKP-i) nacionalni su koordinatori programa Unije - dodijeljena tijela državne uprave koja djeluju kao služba tehničke podrške za određeni program Unije.

NKP-i pružaju personaliziranu potporu, vodstvo, praktične informacije i pomoć o svim aspektima sudjelovanja u tim programima. To uključuje savjete o tehničkim i administrativnim pitanjima vezanim uz pozive za dostavljanje ponuda, pronalazak partnera, nacionalne prioritete i ispunjavanje nacionalnih mogućnosti sufinanciranja, gdje je primjenjivo. NKP-i u Hrvatskoj imaju različite strukture, od visoko centraliziranih do decentraliziranih mreža, i brojne vrlo različite aktere, od ministarstava do znanstveno-istraživačkih centara i specijaliziranih agencija. Trenutna struktura mreže NKP-ova bit će prilagođena, prema potrebi, razdoblju 2014.-2020.

MRRFEU ima obvezu prikupljanja informacija i praćenja aktivnosti vezanih za provedbu pojedinih programa od zaduženih koordinatora unutar tijela državne uprave te je također dužan osigurati koordinaciju/sinergiju s ESIF programima i projektima, zajedno s linijskim ministarstvima.

Područja potpore gdje će se ESI fondovi koristiti na način komplementaran programima Unije, kao i drugi instrumenti Zajednice za razdoblje 2014. - 2020., prikazani su u Tablici 24 u Prilogu 1.

2.1.5.2 EGP i Norveški financijski mehanizam i Švicarski doprinos procesu proširenja Unije

Financijski mehanizmi EGP-a i Norveški financijski mehanizmi osiguravaju financiranje za 16 država članica Unije u središnjoj i južnoj Europi. Postoje 32 programska područja unutar različitih sektora, od zaštite okoliša i klimatskih promjena do civilnog društva i istraživanja. U travnju 2014. zaključen je Ugovor o pristupanju Hrvatske Europskom gospodarskom prostoru, čime je Hrvatska postala 16. zemlja korisnica postojećeg EGP-a i Norveškog financijskog mehanizma za razdoblje 2009. - 2014. Financiranjem Hrvatske s 9,6 milijuna eura iz EGP-a i Norveškog financijskog mehanizma nastoje se smanjiti gospodarske i socijalne razlike te ojačati bilateralne veze između Hrvatske i tri zemlje darovateljice - Islanda, Lihtenštajna i Norveške. Memorandumi o razumijevanju (MoR) dogovoreni su i potpisani 29. travnja 2014. Dogovorena su posebna područja financiranja. U okviru financijskih mehanizama EGP-a Hrvatska će financirati projekte u sklopu programa financiranja nevladinih organizacija te lokalnih i regionalnih inicijativa za smanjivanje nejednakosti na nacionalnoj razini i promicanje socijalne uključenosti. U okviru Norveškog financijskog mehanizma financirat će se Humani rad i tripartitni dijalog, program NVO-a te izgradnja kapaciteta i suradnja u pravosuđu. Započeli su pregovori vezani uz novo razdoblje EGP-a i Norveškog financijskog mehanizma u trajanju od 2014. do 2019.

Doprinos procesu proširenja je doprinos Švicarske kojim se osiguravaju stabilnost, prosperitet i demokratičnost europskog kontinenta. Sredstvima doprinosa procesu proširenja Švicarska financira posebne visoko kvalitetne projekte usmjerene na smanjivanje gospodarskih i socijalnih razlika u novim državama članicama Unije. Švicarska podupire europski cilj jačanja ekonomske i socijalne kohezije (unutarnja kohezija), a to čini na poseban vlastiti način. Švicarski doprinos procesu proširenja Europske unije podupire projekte unutar sljedećih tematskih domena: Sigurnost, stabilnost i potpora reformama; Okoliš i infrastruktura; Promicanje privatnog sektora i Ljudski i društveni razvoj. 28. svibnja 2014., švicarsko Savezno vijeće prihvatilo je prijedlog u kojem se od dvije komore švicarskog Parlamenta traži da dodijele sredstva u iznosu od 45 milijuna švicarskih franaka za ulaganje u okvir švicarskog doprinosa procesu proširenja Europske unije. U međuvremenu, Hrvatska je poduzela preliminarne korake s ciljem podizanja svijesti javnih ustanova o mogućnostima koje proizlaze iz doprinosa procesu proširenja u skoroj budućnosti, kao i s ciljem pripreme relevantnih institucija za buduće zadatke s obzirom na financijski nadzor i upravljanje sredstvima švicarskog doprinosa procesu proširenja Europske unije.

2.1.5.3 Europska investicijska banka (EIB)

Hrvatska namjerava podnijeti zahtjev za zajam EIB-a s ciljem omogućavanja provedbe ESI fondova u razdoblju 2014. - 2020. (zajam za Strukturne programe, ZSP). Zajam bi služio za

sufinanciranje projekata koji ostvaruju korist od ESI fondova te za jačanje konkurentnosti Hrvatske i povećavanje njezinih kapaciteta za preuzimanje fondova Unije. Fokus će biti stavljen na područja poput razvoja širokopojasnog pristupa Internetu, energetske učinkovitosti, prijevoza, otpada, voda i zaštite okoliša, istraživanja i razvoja, ali i drugi sektori mogli bi ih u načelu koristiti ako se pokaže visoki potencijal za preuzimanje. U svrhu novog instrumenta i prvenstveno imajući u vidu potrebu za snažnom koordinacijom i osiguravanjem komplementarnosti između ESI fondova i pojedinih programa, MRRFEU, kao koordinacijsko tijelo, preuzet će ulogu promotora. Obnašajući ulogu koordinacijskog i upravljačkog tijela za većinu ESI fondova, MRRFEU je prepoznat kao logično institucionalno rješenje za koordinaciju mogućeg budućeg zajma za strukturne programe. Na taj će način EIB imati dva glavna partnera (Ministarstvo financija kao zajmoprimca i MRRFEU kao promotora), koji će pridonositi učinkovitoj organizaciji i usmjeravati aktivnosti na ostvarivanje strateških ciljeva, kako je definirano u operativnim programima. MRRFEU već koordinira potporu JASPERS-a, a preuzimanjem uloge promotora ZSP-a osigurat će se sinergija s JASPERS-om, posebno što se tiče velikih sustava prijevoza, infrastrukture zaštite okoliša te infrastrukture konkurentnosti. Unutar MRRFEU-a osnovat će se posebna jedinica za aktivnosti EIB-a i JASPERS-a, koja će služiti kao glavna žarišna točka za EIB, ali i za druga upravljačka tijela i javne ustanove i koja će predlagati njihove projekte za potencijalno dobivanje sredstava sufinanciranja iz EIB-a. Jedinica će također biti snažno povezana s Ministarstvom financija kao zajmoprimcem, a ta je povezanost već uspostavljena pod okriljem tekućeg instrumenta EIB-a.

2.1.5.4 Koordinacija s nacionalnim financijskim instrumentima

Tablica 25 u Prilogu sažeto prikazuje nacionalne financijske instrumente komplementarne s ulaganjima planiranim u okviru ESI fondova, pri čemu je komplementarnost analizirana uzimajući u obzir načelo dodanosti sredstava i doprinos ostvarenju glavnih rezultata u sklopu fondova i relevantnost instrumenta za provedbu nacionalnih politika (primjerice u slučaju instrumenata specifičnih za pojedinu zemlju) i gdje su fondovi ključni za upotpunjavanje korištenja nacionalnih sredstava. Dani su opisi svakog programa i potprograma sredstava državnog proračuna i izvanproračunskih sredstava (Hrvatske ceste, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost te Hrvatske vode), tako da su u potpunosti ili djelomice povezani s programom ili potprogramom. Rezultati analize komplementarnosti ne uključuju informacije o instrumentima implementiranima od strane regionalnih i lokalnih samoupravnih jedinica, niti nude opise programa financiranih od strane Unije u razdoblju 2007. - 2013. Komplementarnost s nacionalnim financijskim instrumentima prilično je značajna u područjima gdje su nacionalna sredstva ulagala nacionalna javna poduzeća, primjerice u područjima energetike, prometa i zaštite okoliša.

2.1.5.5 Upravljanje intervencijama u okviru prvog i drugog stupa Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) s ciljem maksimalnog povećanja sinergija

Programiranje intervencija u okviru prvog i drugog stupa ZPP-a pod odgovornošću je Ministarstva poljoprivrede. Međutim, potrebno je osigurati koherentnost i komplementarnost između dva poljoprivredna fonda (EGFP i EPFRR) kako bi se maksimizirale sinergije.

Potvrđujući veliku raznolikost poljoprivrede, proizvodnog potencijala te poljoprivredno-klimatskih, ekoloških i socioekonomskih uvjeta i potreba u Hrvatskoj, intervencije u okviru oba stupa usmjerene su na učinkovitije ostvarivanje sva tri cilja ZPP-a. Fleksibilno programiranje u smislu programiranja mjera između fondova u skladu sa specifičnostima Hrvatske bolje će se usmjeriti na potrebe i prilike u poljoprivrednim i ruralnim područjima.

Postoji određena mogućnost fleksibilnosti između dvaju stupova ZPP-a u obliku preraspodjele fondova s prvog na drugi stup i obratno, u slučaju Hrvatske to može biti do 15 %. Hrvatska je odabrala fleksibilnost između stupova u korist prvog stupa, preraspodjelom 15 % raščlambe iznosa potpore Unije ruralnom razvoju nacionalnoj omotnici za izravna plaćanja poljoprivrednicima. Ukupan prijenos iznosa iz programa za ruralni razvoj za financijske godine 2014. – 2020. na gornju granicu za kalendarske godine 2014. – 2019. iznosi 298,9

milijuna eura. Usto, prema Ugovoru o pristupanju, Hrvatska ima dodatnu mogućnost dopuniti izravna nacionalna plaćanja u periodu od 2014. do 2016. godine, što je financijski programirano pod PRR-om. Ukupan iznos izravnih nacionalnih plaćanja je 111,9 milijuna eura. Potpora se može dati poljoprivrednicima koji mogu primiti dodatna nacionalna izravna plaćanja pod člankom 19. Uredbe (EU) br. 1307/2013.

Postupci ozelenjavanja pogodni za klimu i okoliš pod prvim stupom ZPP-a obvezni su za određene poljoprivrednike, dok EPFRR nudi mogućnost plaćanja poljoprivrednicima za dobrovoljne obveze samo ako nadiđu obvezne postupke ozelenjivanja i sve ostale obvezne zahtjeve. Potpora u područjima s prirodnim ograničenjima pod EGFP-om kao dobrovoljnim planom neće se koristiti jer će se provesti pod EPFRR-om.
Potpora EGFP-a za mjere za regulaciju poljoprivrednih tržišta (planovi za organizaciju zajedničkog tržišta za voće i mlijeko za škole, programi za nacionalna vina i pčelarstvo) bit će komplementirana ulaganjima iz EPFRR-a i podrškom poljoprivrednom sektoru od lokalnog značaja, no bit će osigurano da ne dođe do dvostrukog financiranja.

Jedan je od ciljeva isključiti mogućnost dvostrukog financiranja iste aktivnosti iz ESI fondova ili drugih javnih sredstava. Za ovo će se u fazi programiranja pobrinuti nadležno ministarstvo, dok je za vrijeme provedbe za to nadležna Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR). To je zajamčeno činjenicom da Hrvatska ima jednu agenciju za plaćanje za oba instrumenta ZPP-a (EGFP i EPFRR), koja izvršava i delegirane funkcije u slučaju PND-a (EFPR).

2.2 Informacije potrebne za ex ante provjeru poštovanja pravila o dodatnosti (članak 15. stavak 1. točka (b) podtočka ii. CPR-a, na temelju članka 95. i Priloga X. CPR-u)

Izdaci opće države izraženi kao udio u BDP-u	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Izdaci opće državi P51	2,1	2,2	2,5	2,8	2,8	2,8	2,8

Objašnjenje i metodologija izračuna prognoze koja se tiče dodatnosti nalazi se u Prilogu 6.

2.3 Sažetak procjene ispunjavanja primjenjivih ex ante uvjeta u skladu s člankom ex ante19. i Prilogom XI. na nacionalnoj razini te, u slučaju da ex ante uvjeti nisu ispunjeni, aktivnosti koje treba poduzeti, odgovornih tijela te raspored provedbe tih aktivnosti (članak 15. stavak 1. točka (b) podtočka iii. CPR-a)

	PRIMJENJIVI EX ANTE UVJETI NA NACIONALNOJ RAZINI	Ispunjeni
T01.1	Istraživanja i inovacije: postojanje nacionalne ili regionalne strategije pametne specijalizacije u skladu s Nacionalnim programom reformi, kako bi se povećali izdaci privatnih istraživanja i inovacija, što je u skladu sa značajkama dobrog nacionalnog ili regionalnog sustava istraživanja i inovacija.	Ne
T01.2	Infrastruktura za istraživanje i inovacije. Postojanje višegodišnjeg plana za izradu proračuna i prioriteta za ulaganja.	Ne
T02.1	Digitalni rast: strateški okvir za politiku digitalnog rasta za poticanje povoljnih, kvalitetnih i interoperabilnih IKT-om potpomognutih javnih i privatnih službi te povećanja njegova korištenja od strane građana, uključujući ugrožene skupine i javnu upravu, te uključujući prekogranične inicijative.	Ne
T02.2	Infrastruktura za mreže nove generacije (NGN): postojanje nacionalnih ili	Djelomično

	regionalnih planova s mrežama nove generacije u kojima se uzimaju u obzir regionalne aktivnosti kako bi se postigli ciljevi pristupa Internetu velike brzine u Europskoj uniji s naglaskom na područja na kojima tržište ne uspijeva pružiti otvorenu infrastrukturu pristupačne cijene i kvalitete u skladu s pravilima EU-a o konkurentnosti i državnim potporama te kako bi se pružile dostupne usluge ugroženim skupinama.	
T03.1	Provedene su posebne aktivnosti za promicanje poduzetništva uzimajući u obzir Zakon o malom poduzetništvu (ZMP).	Djelomično
T04.1	Provedene su aktivnosti promicanja učinkovite potrošnje energije i isplativih ulaganja u energetsku učinkovitost prilikom izgradnje ili obnove zgrada.	Djelomično
T04.2	Provedene su aktivnosti za promicanje visokoučinkovite kogeneracije toplinske i električne energije.	Ne
T04.3	Provedene su aktivnosti za promicanje proizvodnje i distribucije obnovljivih izvora energije.	Da
T05.1	Sprečavanje rizika i upravljanje rizicima: postojanje nacionalne ili regionalne procjene rizika za upravljanje katastrofama, uzimajući u obzir prilagodbu klimatskim promjenama.	Ne
T05.2	Dobri poljoprivredni i ekološki uvjeti (DPEU): standardi za dobre poljoprivredne i ekološke uvjete zemlje iz Poglavlja I. Glave VI. Uredbe (EU) br. 1306/2013 uspostavljeni su na nacionalnoj razini.	Da
T06.1	Vodni sektor: postojanje a) politike određivanja cijene vode koja daje prikladne poticaje korisnicima da učinkovito koriste vodne resurse i b) prikladan doprinos različitih načina korištenja vode povratu troškova distribucije vode u razinama utvrđenima u odobrenom planu upravljanja riječnim slivovima za ulaganja podržana u okviru programa.	Ne
T06.2	Sektor gospodarenja otpadom: promicanje gospodarski i okolišno održivih ulaganja u sektor gospodarenja otpadom, a posebno razvojem planova gospodarenja otpadom u skladu s Direktivom 2008/98/EZ i s hijerarhijom otpada.	Djelomično
T06.3	Minimalni zahtjevi za gnojiva i proizvode za zaštitu biljaka: minimalni zahtjevi za gnojiva i proizvode za zaštitu biljaka iz članka 28. Poglavlja I. Glave III. Uredbe (EU) br. 1305/2013 definirani su na nacionalnoj razini.	Da
T06.4	Drugi relevantni nacionalni standardi: relevantni obvezni nacionalni standardi definirani u svrhu članka 28. Poglavlja I. Glave III. Uredbe (EU) Br 1305/2013.	Da
T07.1	Promet: Postojanje sveobuhvatnog prometnog plana/planova ili okvira za ulaganje u promet u skladu s institucionalnim ustrojstvom država članica (uključujući javni prijevoz na regionalnoj i lokalnoj razini) koji podržavaju razvoj infrastrukture i poboljšavaju povezanost sa sveobuhvatnim i osnovnim TEN-T mrežama.	Ne
T07.2	Željeznice: Postojanje posebnog odjeljka o razvoju željezničkog sustava unutar sveobuhvatnog prometnog plana/planova ili okvira u skladu s institucionalnim ustrojstvom država članica (uključujući javni prijevoz na regionalnoj i lokalnoj razini) koji podržava razvoj infrastrukture i poboljšava povezanost s osnovnim i sveobuhvatnim TEN-T mrežama. Ulaganja uključuju pokretna imovinu, interoperabilnost i izgradnju kapaciteta.	Ne
T07.3	Drugi načini prijevoza, uključujući unutarnje plovne putove i pomorski prijevoz, luke, multimodalne čvorove i aerodromsku infrastrukturu: postojanje posebnog odjeljka o unutarnjim plovnim putovima i pomorskom prijevozu, lukama, multimodalnim čvorovima i aerodromskoj infrastrukturi unutar sveobuhvatnog prometnog plana/planova ili okvira, koji doprinosi boljoj povezanosti s osnovnim i sveobuhvatnim TEN-T mrežama te	Ne

	promicanju održive regionalne i lokalne mobilnosti.	
T08.1	Osmišljene su aktivne politike tržišta rada i provode se u skladu sa Smjernicama za zapošljavanje.	Djelomično
T08.3	Institucije tržišta rada modernizirane su i ojačane u skladu sa Smjernicama za zapošljavanje; reformama institucija tržišta rada prethodit će stvaranje jasnog strateškog okvira i ex-ante procjena, koji uključuju rodnu dimenziju.	Ne
T08.6	IZM: Postojanje strateškog okvira politika za promicanje zapošljavanja mladih, uključujući provedbu programa Garancija za mlade.	Djelomično
T09.1	Postojanje i provedba nacionalnog strateškog okvira politika za smanjenje siromaštva s ciljem aktivnog uključivanja ljudi isključenih iz tržišta rada u skladu sa Smjernicama za zapošljavanje.	Djelomično
T09.3	Zdravstvo: postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira zdravstvene politike sukladnog članku 168. Ugovora o funkcioniranju Europske unije kojim se jamči ekonomska održivost.	Djelomično
T10.2	Visoko obrazovanje: postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira politike povećanja stjecanja tercijarnog obrazovanja te njegove kvalitete i učinkovitosti sukladno članku 165. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.	Ne
T10.3	Cjeloživotno učenje (CU): Postojanje nacionalnog i/ili regionalnog strateškog okvira politike za cjeloživotno učenje u okviru članka 165. UFEU-a.	Djelomično
T10.4	Postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira za povećanje kvalitete i učinkovitosti sustava za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) u okviru članka 165. UFEU-a.	Ne
T11.1	Postojanje strateškog okvira za jačanje administrativne učinkovitosti država članica, uključujući javnu upravu.	Ne
G1	Postojanje administrativnog kapaciteta za provedbu i primjenu zakonodavstva i politika Europske unije koji se odnose na borbu protiv diskriminacije u području ESI fondova.	Ne
G2	Postojanje administrativnog kapaciteta za provedbu i primjenu zakonodavstva i politika Europske unije koji se odnose na ravnopravnost spolova u području ESI fondova.	Djelomično
G3	Postojanje administrativnog kapaciteta za provedbu i primjenu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) u području ESI fondova, u skladu s Odlukom Vijeća 2010/48/EZ.	Ne
G4	Postojanje mjera za učinkovitu primjenu zakona o javnoj nabavi Europske unije u području ESI fondova.	Djelomično
G5	Postojanje mjera za učinkovitu primjenu pravila Europske unije o državnim potporama u području ESI fondova.	Da
G6	Postojanje mjera za učinkovitu primjenu zakonodavstva Europske unije u području okoliša koje se odnosi na procjenu utjecaja na okoliš (PUO) i stratešku procjenu utjecaja na okoliš (SPUO).	Da

Za samoprocjenu ispunjenja kriterija i aktivnosti koje se moraju poduzeti za neispunjene kriterije općih i tematskih ex-ante uvjeta pogledajte Prilog 7.

2.4 Metodologija i mehanizmi kojima se osigurava dosljednost u funkcioniranju okvira za procjenu ostvarenja postignuća u skladu s člankom 21. Uredbe o zajedničkim odredbama (članak 15. stavak 1. točka (b) podtočka (iv) Uredbe o zajedničkim odredbama)

Okvir uspješnosti (OU) sastoji se od alata za uspostavljanje jasnih i mjerljivih kontrolnih točaka i ciljeva radi osiguranja da se napredak u provedbi programa odvija kako je planirano. Okviri uspješnosti uspostavljeni su za sve programe 2014. - 2020., na temelju sveukupnih gospodarskih uvjeta u Hrvatskoj, kao i specifičnih gospodarskih i razvojnih uvjeta u danom sektoru pod svakom prioritetnom osi programa. Skup pokazatelja, kontrolnih točaka i ciljeva koji će se koristiti za mjerenje napretka u postizanju ciljeva programa uspostavljen je za svaki program i uključuje financijske pokazatelje, izlazne pokazatelje i, prema potrebi, pokazatelje rezultata, usko povezane s financiranim intervencijama u okviru politika.

Faza programiranja: Linijska ministarstva bila su glavna tijela odgovorna za odabir i uspostavu prikladnih pokazatelja, kontrolnih točaka i ciljeva. Koordinacijsko tijelo zajedno s upravljačkim tijelima (UT) bilo je odgovorno za osiguranje dosljednog pristupa u planiranju OU-a. Ex ante evaluacije za programe podupiru proces dajući metodološke prijedloge za svaki program i savjete prilikom odabira prikladnih kontrolnih točaka i ciljeva. Metodologija za uspostavu OU-ova usklađena je s ex ante evaluatorima, osiguravajući razmjenu informacija između evaluatora svih programa pod ESI fondovima. Kontrolne točke i ciljevi uspostavljeni su na temeljitoj analizi prošlog iskustva, ciljeva programa i mišljenja dionika. Ex-ante evaluatori zabilježili su da je pokazateljski okvir za EPFRR, Kohezijski fond i programe koje financira ESF pragmatičan i načelan i da su kontrolne točke i ciljevi realistični, bazirani na razumnim pretpostavkama o proračunu i broju projekata i da uzimaju u obzir predloženo širenje financiranja po prioritetima i ciljanim rezultatima. Ex ante timovi odluku o utvrđivanju pokazatelja rezultata, koji su bliski specifičnim ciljevima, smatraju dobrim pristupom. Evaluatori su preporučili pregled postignuća kontrolnih točaka 2019. i 2023. godine.

U pogledu EPFRR-a, popis 13 prethodno utvrđenih pokazatelja dobivenih iz EPFRR-ova Zajedničkog sustava za praćenje i evaluaciju koristit će se za OU. Ti pokazatelji mogu se prilagoditi ili nadopuniti dodatnim pokazateljima kako bi, ako je potrebno, bolje predstavljali specifičnosti RDP-a. Budući da je Hrvatska definirala razminiranje kao važan strateški cilj za programski period 2014. - 2020., dodat će se pokazatelj povezan s razminiranjem poljoprivrednog zemljišta pod EPFRR-om.

Faza praćenja: Postignuće OU-ova ovisi o nadzoru napretka u tijeku, procjenama i poduzimanju korektivnih mjera tamo gdje je potrebno. Praćenje napretka po postavljenim kontrolnim točkama i ciljevima dio su općeg sustava praćenja programa. Ključni koraci koje poduzima svako nadležno upravljačko tijelo radi povećanja postignuća OU-ova su sljedeći:

- poboljšanje postojećih smjernica o pripremi i korištenju pokazatelja i OU-ova; njihova priprema i provedba na razini programa;
- razvoj smjernica o iskorištavanju pričuve za ostvarenje rezultata u skladu s propisima EU-a, u zasebnom dokumentu u skladu s ostalim nacionalnim propisima;
- provođenje niza metodoloških radionica za predstavnike tijela u SUK-u, i druge dionike koji sudjeluju u procesima programa; i
- jačanje administrativnog kapaciteta tijela koja se bave praćenjem, evaluacijom i financijskim upravljanjem i kontrolom putem obuka i poboljšane strukturne reorganizacije.

Kao dio trenutnih Zajedničkih nacionalnih propisa (ZNP) koji upravljaju korištenjem EFRR-a, ESF-a i Kohezijskog fonda u razdoblju 2007. - 2013., razvijen je skup pravila od kojih su neka usko povezana s praćenjem uspješnosti, npr. Pravilo o strateškom planiranju i programiranju, Pravilo o prognoziranju i praćenju fizičkih i financijskih pokazatelja programa i Pravilo o evaluaciji i zatvaranju programa. Tijekom srpnja i kolovoza 2014. godine koordinacijsko tijelo započelo je reviziju tih pravila s ciljem razvoja smjernica, uključujući kontrolne točke i ciljeve za pokazatelje koji se moraju postići u periodu 2014. - 2020, glavna načela praćenja njihovih

postignuća, kao i aktivnosti koje se moraju poduzeti u slučaju neuspješnosti. Temeljna načela za praćenje okvira uspješnosti koja će biti navedena u ovim smjernicama moraju također biti primjenjiva i na EPFRR i EFPR.

Kao dio ranog otkrivanja potencijalnih izvedbenih problema, dvaput godišnje planiraju se sažeci napretka u ostvarivanju pokazatelja povezanih s ESI fondovima, u obliku izvješća odgovornih institucija i, gdje je primjenjivo, korištenjem MIS-a. Godišnja izvješća o provedbi za operativne programe (OP) podržana od strane ESF-a, EFRR-a i Kohezijskog fonda bit će blisko koordinirana s programima koji su podržani u sklopu EPFRR-a i EFPR-a.

Kao dio sustava za praćenje otkrivenih problema, napredak u ostvarenju utvrđenih kontrolnih točaka i ciljeva, kao i identificiranih rizika, bit će predmet izvješća o praćenju o kojima se raspravlja na razini relevantnog NO-a i s EK-om, ali i na razini NKO-a. Prikupljanje podataka i unosi za relevantna izvješća te općenito za praćenje okvira uspješnosti poduprijet će se MIS-om koji će se dodatno nadograđivati u skladu sa zahtjevima Uredbe o utvrđivanju zajedničkih odredbi.

Radi osiguranja dosljednosti u funkcioniranju okvira uspješnosti, KT će biti blisko uključeno u kontrolu pripremanja svih godišnjih izvješća o provedbi svakog pojedinog upravljačkog tijela (UT), dok će sva tijela nadležna za ESI fondove biti zastupana u nadzornim odborima (NO).

2.5 Procjena treba li ojačati administrativni kapacitet tijela uključenih u upravljanje i kontrolu programa i, prema potrebi, korisnika te sažetak aktivnosti koje u tu svrhu treba poduzeti (članak 15. stavak 1. točka (b) podtočka v. CPR-a)

2.5.1 MJERE UPRAVLJANJA I KONTROLE

Institucionalni okvir za upravljanje EFRR-om, ESF-om, Kohezijskim fondom, EPFRR-om i EFPR-om definiran je Zakonom navedenim u Poglavlju 2.1, kojim se utvrđuje: (a) Sustav upravljanja i kontrole na razini pojedinog ESI programa, (b) Koordinacijsko tijelo koje obavlja horizontalne i koordinacijske funkcije za sve ESI fondove, i (c) Neovisno revizijsko tijelo. Na temelju navedenog Zakona, Vlada Republike Hrvatske donijela je dvije i mora donijeti preostale tri uredbe koje razrađuju Zakonom utvrđena prava i obveze, dodjeljujući specifične funkcije upravljanja i kontrole određenim javnim (upravnim) tijelima.

Za **OP Konkurentnost i kohezija i OP Učinkoviti ljudski potencijali koji se financiraju iz EFRR-a, Kohezijskog fonda i ESF-a**, strukturni dizajn te dodjeljivanje uloga i odgovornosti u SUK-u za razdoblje 2014.-2020. temelji se na sustavu upravljanja koji je uspostavljen u prethodnom programskom razdoblju (razdobljima), uključujući delegiranje određenih funkcija istoj razini Posredničkih tijela (PT-ova), u svrhu izbjegavanja remećenja i umnažanja provedbenog sustava u ograničenom vremenskom okviru u kojem se preklapaju dva programska razdoblja te daljnjeg jačanja postojećih administrativnih kapaciteta i stručnosti.

Uspostavljena su dva UT-a: MRRFEU za program-a EFRR/Kohezijskog fonda (OP Konkurentnost i kohezija) te Ministarstvo rada i mirovinskog sustava (MRMS) za program ESF-a (OP Učinkoviti ljudski potencijali). Predviđeno je da raspodjela delegiranih funkcija u SUK-u za razdoblje 2014.-2020. ostane u skladu s onime kako je uspostavljeno u SUK-u 2007.-2013., s manjim izmjenama potrebnim za daljnje jačanje učinkovitosti sustava te ubrzanje cijelog ciklusa projektnog upravljanja. Broj tih PT-ova nije značajno uvećan u usporedbi sa Sustavom upravljanja i kontrole 2007.-2013. Upravljačka tijela zadužuju PT-ove 1 za praćenje provedbe na razini programa [REF #157], dok PT-ovi 2 ostaju glavna strana za kontakt spram korisnika. Moguće su postupne izmjene sustava tijekom programskog razdoblja, u slučaju da stvarni pokazatelji uspješnosti ukažu na takvu potrebu.

Agencija za reviziju sustava provedbe programa Europske unije nastavlja vršiti dužnost neovisnog Tijela za reviziju i Tijela za ovjeravanje za EFPRR, dok se funkcije Tijela za ovjeravanje dodjeljuju Ministarstvu financija.

U pogledu **Programa ruralnog razvoja** financiranog iz EPFRR-a, Upravljačko tijelo biti će Ministarstvo poljoprivrede (MP). Trenutačna IPARD struktura je sačuvana, uz samo manje izmjene. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), koju je akreditiralo MP, javno je tijelo odgovorno za plaćanja izdataka, u skladu s pravilima EU-a [REF #158].

Što se tiče **Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo** financiranog iz EFPR-a, struktura upravljanja i kontrole iz razdoblja 2007.-2013. ostaje ista. Ministarstvo poljoprivrede određeno je kao Upravljačko tijelo te kao Tijelo za ovjeravanje (različite Uprave). Dio obaju tih funkcija dodijeljeno je APPRRR-u.

2.5.2 OCJENA POTREBA ZA JAČANJEM ADMINISTRATIVNOG KAPACITETA NADLEŽNIH TIJELA I KORISNIKA UZIMAJUĆI U OBZIR ISKUSTVO IZ PRETHODNOG PROGRAMSKOG RAZDOBLJA, UKLJUČUJUĆI PROBLEME KOJI SU IDENTIFICIRANI TIJEKOM PROCJENA ILI STUDIJA, ILI NA KOJE JE UPOZORILA KOMISIJA

Odgovarajuća i učinkovita provedba programa sufinanciranih ESI fondovima u Hrvatskoj zahtijeva iznimne administrativne napore, kako u pogledu dovoljnog broja zaposlenih, tako i u pogledu administrativnih i tehničkih kapaciteta, kako bi se odgovorilo na izazov djelotvornog postizanja ciljeva programa i pravovremene iskorištenosti povećanih sredstava. Potrebni su daljnji napori za djelotvorno odlučivanje o/i provedbu planova za povećanje administrativnih kapaciteta za daljnju provedbu kohezijske politike, boljeg strateškog pristupa u razvoju projekata i zrelijeg portfelja projektnih ideja. Potrebno je osigurati kapacitete u smislu specijalizirane uprave, uključujući odgovarajuće osoblje, na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kao bi tijela izravno uključena u provedbu i korištenje ESI fondova bila što učinkovitija. Djelotvorna provedba propisa o javnoj nabavi je od ključne važnosti, kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj razini. Potrebno je također usmjeriti se na rizik od nepravilnosti, prijevara i korupcije. Navedena dva pitanja - razvoj kapaciteta za upravljanje ESI fondovima, javna nabava i rizik od korupcije – predmeti su dviju preporuka Hrvatskoj iz preporuka za pojedinu državu članicu u okviru Europskog semestra za 2004 [REF # 159], te kao takva zahtijevaju snažno i brzo djelovanje.

Potrebno je snažno vodstvo Koordinacijskog tijela i Upravljačkih tijela kako bi se omogućila sinergija sredstava, uz jačanje koordinacije i strateške prirode programa te njihove djelotvorne provedbe u smjeru očekivanih rezultata, kao i osiguravanje nadzora nad delegiranim funkcijama na programskoj razini. Vlasništvo nad sektorskim politikama treba biti čvrsto postavljeno pri nadležnim resornim ministarstvima, usporedno s izgradnjom kapaciteta za oblikovanje politika i njihovo provođenje. Zahtjevi EU-a za praćenjem i izvještavanjem utemeljenim na rezultatima traže postojanje dostatnih vještina praćenja u Upravljačkom tijelu i drugim tijelima u Sustavu upravljanja i kontrole. Potrebno je jačati kulturu vrednovanja u razdoblju od 2014.-2020.

Potrebna je snažna podrška za daljnji razvoj kapaciteta korisnika projekata, kako u pogledu informiranja i savjetovanja o mogućnostima financiranja EU fondova, tako i u pogledu pripreme, nadmetanja i provedbe projekata.

Kadrovi u sustavima upravljanja i kontrole programa - stanje stvari i kratkoročnih mjera

Na dan 31. prosinca 2013., 1322 osoba je bilo zaposleno u institucijama uključenima u upravljanje EU fondovima u financijskom razdoblju 2007.-2013., od kojih *557* radi na programima ESF-a/EFRR-a/KF-a, a ostatak osoblja je uključen u upravljanje komponentama I, II i V. Instrumenta pretpristupne pomoći - IPA. Predviđa se da će osoblje koje trenutno radi na projektima iz Prijelaznog instrumenta i I. komponente programa IPA, kako će se ti instrumenti približavati zatvaranju, postupno prelaziti na upravljanje ESI fondovima, a kako bi se iskoristio taj korpus osoblja s iskustvom u upravljanju projektima EU-a. Nadalje, kako će sadašnji nacionalni programi sve više i više povezivati s intervencijama sufinanciranima iz ESI fondova,

predviđeno je da će se određeni broj stručnjaka zaduženih za takve sektorske programe postupno zapošljavati u Sustavu upravljanja i kontrole.

Zbog svoje uloge Koordinacijskog tijela za ESI fondove za razdoblje 2014.-2020., i Upravljačkog tijela za programska razdoblja 2007.-2013. i 2014.-2020., očekuje se značajno povećanje obima posla u Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU). Administrativne kapacitete treba razvijati zapošljavanjem u Ministarstvu, novim zapošljavanjem i / ili kroz premještanje osoblja unutar državne uprave, a slijedom smanjenja obima posla u drugim programima.

Procjenjuje se da će MRRFEU, do kraja 2015., trebati najmanje 140 osoba zaposlenih na mjestima povezanim s upravljanjem fondovima EU-a – približno 100 osoba za vršenje uloge UT-a, i približno 40 za vršenje uloge KT-a – što odražava smanjenje zadaća KT-a i razmjerno povećanje zadaća UT-a, kao i premještanje osoblja (s IPA aktivnosti, iz drugih institucija SUK-a koje će se suočiti sa smanjenjem obima posla zbog promijenjene uloge u razdoblju 2014.-2020., iz srodnih nacionalnih programa).

Na temelju provedenih analiza radne opterećenosti krajem 2013. /početkom 2014. kao dio procjene usklađenosti za programe za razdoblje 2007.-2013., odlučeno je o zapošljavanju dodatnih 30 državnih službenika u MRRFEU-u i 22 državna službenika u MRMS-u. Zapošljavanje je započelo i planira se da će zaposlenici biti raspoređeni na radna mjesta povezana s funkcijama UT-a za OP Konkurentnost i kohezija i za OP Učinkoviti ljudski potencijali do kraja 2014. Predviđeno je da se preostali dio osoblja koje je potrebno zaposliti odredi planom zapošljavanja Vlade Republike Hrvatske do kraja listopada 2014. kao što je prikazano niže u Poglavlju 2.5.2.

U **strukturi za provedbu OP-a Konkurentnost i kohezija**, kojim upravlja MRRFEU, od 13 PT-ova, 10 ih nastavlja sa svojim sudjelovanjem u SUK-u iz prethodne financijske perspektive (približno 250 osoba je trenutačno raspoređeno za rad na predmetnim aktivnostima), dok postoje 3 novouvedena PT-a. Procjenjuje se da će do kraja 2015. biti potrebno ukupno 350 osoba na radnim mjestima povezanima s upravljanjem fondovima EU-a. Dio osoblja potrebnog za rad na pojedinim aktivnostima je osoblje koje je trenutačno zaposleno unutar istih institucija na nacionalnim programima a koje će postati dio SUK-a, dok se dio kadra planira zaposliti putem novog zapošljavanja i/ili kroz premještanje osoblja unutar državne uprave.

Pod **OP-om Učinkoviti ljudski potencijali** planira se da će se dvije institucije određene kao PT2 u SUK-u za razdoblje 2007.-2013., u potpunosti (Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih) ili djelomično (Hrvatski zavod za zapošljavanje) spojiti s pojedinim resornim ministarstvima (prva s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, a druga s MRMS-om odnosno UT-om). S ovom reorganizacijom koja rezultira smanjenim brojem PT-ova, UT će u određenoj mjeri ograničiti potencijalnu potražnju za dodatnim kapacitetima za provođenje nadzora nad delegiranim funkcijama, tijekom paralelne provedbe programa za različita razdoblja. Međutim, uvodi se i jedan novi PT2 (Agencija za malo i srednje poduzetništvo, inovacije i investicije - HAMAG-BICRO), kao i 2 nove institucije koje preuzimaju ulogu PT-a 1 (Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo turizma). Predviđa se da će do kraja 2016. na radnim mjestima povezanima s upravljanjem fondovima EU-a biti potrebno ukupno 180 osoba (za razliku od približno 140 koji trenutačno rade na predmetnim aktivnostima).

U **SUK-u za provedbu Programa ruralnog razvoja:** za ulogu Upravljačkog tijela, predviđeno je 39 zaposlenika od kojih je trenutačno zaposleno 26, a potpuno popunjavanje radnih mjesta planira se do kraja 2015., u skladu s utvrđenim planom zapošljavanja. Za ulogu Agencije za plaćanja, u skladu s napravljenim analizama radne opterećenosti (2015.-2017.), 215 radnih mjesta se planira dodijeliti funkcijama povezanima s EPFRR-om, nakon što puna provedba bude u tijeku, a bit će raspodijeljena u skladu s planom provedbe. Od 215 planiranih radnih mjesta, 210 je trenutačno zaposleno, a preostalih 5 radnih mjesta planira se popuniti do kraja 2014. To će biti dostatno za osiguravanje neometane i pravovremene provedbe programa, budući da je administrativni teret APPRRR-a za provedbu Programa ruralnog razvoja znatno manji nego za IPARD, a postupak prijave će se u pogledu obrade olakšati i pojednostaviti

online načinom prijave te relevantnim provjerama baza podataka. Nadalje, Agencija za plaćanja ima mnogo veće organizacijsko ustrojstvo s 683 sistematiziranih radnih mjesta i trenutačno zapošljava 667 djelatnika, uzimajući u obzir i njene druge odgovornosti, uključujući provedbu drugih programa EU-a i nacionalno financiranih programa kao i drugih delegiranih zadaća; ima fleksibilnu strukturu koja je sposobna odgovoriti na buduće potrebe – uključujući kratkoročne potrebe i *ad hoc* rješenja za administrativna uska grla - u skladu s analizom radne opterećenosti koja se ažurira tijekom provedbe.

U **SUK-u za provedbu OP-a za pomorstvo i ribarstvo**, trenutna situacija s kadrovima u Upravljačkom tijelu za EFPR-a uključuje 9 zaposlenika. U novoj sistematizaciji predviđa se novih 10 zaposlenika, što predstavlja broj od ukupno 19 zaposlenika u Upravljačkom tijelu za EFPR.

Kao što je već utvrđeno tijekom procjene usklađenosti za razdoblje 2007.-2013., koje je provedeno u razdoblju od travnja do rujna 2013., potrebno je ojačati kapacitete u **Agenciji za reviziju sustava provedbe programa Europske unije**. Cjelokupni kadar koji provodi reviziju trebao bi pribaviti revizorske potvrde te je potrebno zaposliti dodatno osoblje. Međutim, kapaciteti **Ministarstva financija** koje djeluje kao Tijelo za ovjeravanje u dijelovima programa smatraju se dostatnima za ispunjavanje svih danih zadaća; u ovoj fazi se ne predviđa nikakav daljnji porast broja zaposlenika.

2.5.3 SAŽETAK GLAVNIH AKTIVNOSTI KOJE SU PODUZETE ILI SU PREDVIĐENE ZA JAČANJE ADMINISTRATIVNOG KAPACITETA, UZ NAVOĐENJE MJESTA NA KOJIMA ĆE SE KORISTITI TEHNIČKA POMOĆ

2.5.3.1 Jačanje kapaciteta unutar tijela SUK-a

Analiza radne opterećenosti i planovi zapošljavanja

Pripremljene su nove analize radne opterećenosti (ARO) za tijela upravljanja i kontrole za razdoblje 2014.-2020., prema potrebi, uzimajući u obzir preklapanje aktivnosti dvaju programskih razdoblja. ARO-ovi pokrivaju razdoblje 2015.-2017. i služe kao temelj za pripremu plana zapošljavanja koji bi Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti do kraja listopada 2014. i provesti ga u kratkom roku. U slučaju da ažurirani ARO-ovi pokažu potrebu za daljnjim povećanjem broja osoba koje rade na predmetnim aktivnostima (odnosno daljnje povećanje u odnosu na brojke iz postojećih planova zapošljavanja), planira se da će Vlada Republike Hrvatske donijeti i u vrlo kratkom vremenskom roku provesti novi plan zapošljavanja ili izmijeniti postojeći plan zapošljavanja.

Indikativni vremenski slijed jest:

- kraj prvog tromjesečja 2015.: detaljan Plan iskorištenosti OP-a (DPIOP) za svaki OP koji pokriva cjelokupno preostalo razdoblje provedbe (2015.-2023.), obuhvaćajući podatke o svim alokacijama, planiranim projektima i njihovim planovima provedbe, uključujući očekivani broj poziva na dostavu projektnih prijedloga ili drugih postupaka dodjele, procijenjeni broj prijava i ugovora koji će se potpisati;
- kraj drugog tromjesečja 2015.: na temelju svih prikupljenih podataka u DPIOP -u, pripremit će se strateška analiza radne opterećenosti (SARO) po svakoj instituciji u SUK-u, koja će pokrivati radnu opterećenost za cjelokupno preostalo razdoblje provedbe (2015.-2023.). Ista će poslužiti kao temelj za pripremu dugoročnih kadrovskih razvojnih planova.

Osim omogućavanja porasta broja zaposlenika u pojedinim tijelima, svrha plana zapošljavanja jest zamijeniti dio formalnih koraka koje pojedina tijela moraju poduzeti prije otvaranja natječaja za popunjavanje slobodnih radnih mjesta te na taj način skratiti ukupno trajanje postupka zapošljavanja.

Za provedbu PRR-a, slijedom Evaluacijskog izvješća o administrativnoj učinkovitosti IPARD-a i u skladu s njegovim preporukama, ocjene naučenih lekcija i specifičnih zahtjeva za razdoblje

2014.-2020., UT je izvršilo procjenu postojećih kapaciteta i manjkavosti te je utvrdilo potrebne kadrovske mjere i organizacijsku strukturu za upravljanje PRR-om. UT je pokrenulo strategiju zapošljavanja dodatnih djelatnika kroz premještanje osoblja, čiji se završetak planira do kraja 2014., te odobravanje cjelovitog plana zapošljavanja koji bi omogućio ispunjavanje cjelokupnih potreba za kadrovima u UT-u do kraja 2015., pritom omogućavajući provedbu bez teškoća. Trenutno se završava Akcijski plan za ljudske potencijale temeljem procjene kadrovskih kapaciteta, potreba i vještina u kratkoročnom i dugoročnom razdoblju, uključujući i trogodišnje analize radne opterećenosti. APPRRR trenutno razvija svoju detaljnu analizu radne opterećenosti za provedbu PRR-a, uzimajući u cijelosti u obzir sve potrebe za zatvaranje IPARD-a.

Zadržavanje zaposlenika i uvjeta rada

Treba nastaviti s postojećim mjerama zadržavanja osoblja. To će se ostvariti ili kroz (postojeće) koeficijente kojima se plaće zaposlenika uključenih u upravljanje fondovima EU-a za 30 % razlikuju od plaća drugih državnih službenika, ili (što bi se potencijalno moglo uvesti) sustavnim upravljanjem temeljenim na postignućima (ocjena učinkovitosti i nagrađivanje) u institucijama/ustrojstvenim jedinicama institucija koje sudjeluju u upravljanju fondovima EU-a.

Postojeći pravni okvir povezan s organizacijom rada i zapošljavanjem u državnoj službi treba izmijeniti do kraja drugog tromjesečja 2015., kako bi se omogućila veća fleksibilnost u zapošljavanju osoblja. Unapređenje postojećeg sustava ocjenjivanja i osposobljavanja zaposlenika trebalo bi završiti do kraja 2015., dok unaprjeđenje organizacijskog ustroja tijela u svrhu bolje radne uspješnosti treba biti trajna aktivnost.

Mjere za razvoj vještina zaposlenika

Osim unutarnjeg restrukturiranja unutarnjih ustrojstvenih jedinica UT-ova i ostalih tijela SUK-a za bolju prilagodbu sustava zahtjevima upravljanja ESI fondova, razvijen je niz modula za osposobljavanje, koji su obvezni za sve zaposlenike uključene u upravljanje fondovima EU-a za razdoblje 2007.-2013., koje je potrebno proširiti i izmijeniti kako bi se obuhvatilo novitete koje je uveo ili regulatorni okvir EU-a, kao što je upravljanje usmjereno na rezultate, ITU-ovi ili mjere za suzbijanje prijevara, i upravljanje financijskim instrumentima koji nisu korišteni u trenutnim programima. Organizirat će se dodatno osposobljavanje za zaposlenike kako bi se proširilo njihovo znanje na posebnim područjima, kao što su javna nabava, državne potpore i pitanja zaštite okoliša.

Namjerava se trajno nastaviti s provedbom osposobljavanja u ciklusima, na dvije razine težine (osnovnoj i naprednoj), sa sustavnim licenciranjem. Predviđeno je da moduli osposobljavanja pokrivaju sva posebna područja propisana donesenim ZNP-ovima ili drugim pravilima. Vodit će ih iskusni zaposlenici iz SUK-a, a organizirati KT/UT-ovi.

Predviđeni su sljedeći koraci:

- Prvo tromjesečje 2015.: temeljna izobrazba postojećih i novih zaposlenika u tijelima SUK-a;
- Kraj drugog tromjesečja 2015.: na temelju rezultata strateških analiza radne opterećenosti, priprema detaljnog plana zapošljavanja i razvoja kapaciteta zaposlenika za cjelokupno preostalo razdoblje provedbe (2015.-2023.), uključujući nastavne programe i određivanje planirane dugoročne potpore TP-a.

Nastavno na sve prethodno navedeno, dodatni napori će se uložiti u povećanje udjela osoblja koje posjeduje tehnička znanja među novozaposlenima u Upravljačkim tijelima i Koordinacijskom tijelu, što se posebno smatra važnim za provođenje učinkovitih prethodnih (ex-ante) i naknadnih (ex-post) kontrola složenih postupaka javne nabave korisnika. U cilju sprječavanja pogrešnih postupanja u javnoj nabavi, predviđa se da će osoblje PT-a 2 i, ukoliko bude potrebno UT-a, nastaviti primjenjivati prethodne (ex-ante) kontrole dokumenata u javnoj nabavi. Međutim, s obzirom na potrebnu jasnog razdvajanja funkcija tijela u Sustavu upravljanja i kontrole i odgovornosti korisnika, svrha prethodnih (ex-ante) kontrola jest u

savjetovanju potonjih o svim uočenim poteškoćama kao i o mogućim posljedicama u slučaju izostanka njihova otklanjanja. Naspram savjetodavne uloge prethodne (ex-ante) kontrole koja se planira provoditi u ograničenom broju slučajeva nabava temeljem metodologije procjene rizika PT2-a, naknadne (ex-post) kontrole javne nabave se vrše u 100% slučajeva. U oba slučaja, kontrole obavljaju osposobljeni i za javnu nabavu licencirani stručnjaci, kojima licenca prestaje važiti u slučaju da se trajno ne usavršavaju. Povećat će se broj osposobljenih i licenciranih stručnjaka. Ista praksa osposobljavanja i licenciranja se primjenjuje i na korisnike kao i na osoblje Upravljačkog tijela koje je odgovorno za kontrolu delegiranih funkcija, uključujući i nadzor nad ispravnim provođenjem prethodnih (ex-ante) i naknadnih (ex-post) kontrola od strane nadležnog PT2-a. Ključnom se smatra razmjena informacija o dobroj i lošoj praksi među stručnjacima praktičarima, u svrhu pravilne primjene pravila javne nabave. Stoga je predviđena operativna mreža koordinatora javne nabave iz svih tijela u Sustavu upravljanja i kontrole kao i iz tijela nadležnih za sustav javne nabave u Republici Hrvatskoj.

S obzirom na obvezu UT-ova da uspostave **učinkovite i odgovarajuće mjere za suzbijanje prijevara**, Koordinacijsko tijelo i nadležna Upravljačka tijela će do kraja 2014. provesti provjeru djelotvornosti postojećih kontrola u svrhu ublažavanja rizika povezanih s prijevarama, osiguravajući međusektorsku povezanost svih relevantnih dionika kao i izmjene/dopune relevantnih nacionalnih akata. Fokus će se staviti na ključne procese, a to su oni koji su najviše izloženi specifičnim rizicima povezanima s prijevarom, primjerice: odabir projekata, provjere u fazi provedbe, plaćanja i s njima povezana ovjeravanja kao i javna nabava. Kako bi se osiguralo da su uspostavljeni odgovarajući postupci za otkrivanje prijevara te kako bi se poduzele odgovarajuće mjere u slučaju sumnje na prijevaru, po završetku procjene rizika, definirat će se mjere za suzbijanje prijevara kako bi se ublažili utvrđeni rizici koji nisu obuhvaćeni postojećim mehanizmima kontrole. Imajući u vidu prioritetno područje korupcijskog rizika koje je identificirano za Hrvatsku u EU Izvješću o suzbijanju korupcije [REF #160], posebni napori će se uložiti u daljnje usklađivanje provedbe nacionalnih pravnih akata kojima se uređuju postupci javne nabave s načelima Ugovora.

Standardizirani procesi (poslovni procesi), alati i metode, prema potrebi su podržani zajedničkim MIS-om

Ovo je komplementarna mjera koja će smanjenjem količine posla doprinijeti sveukupnoj učinkovitosti SUK-a. Namjerava se nastaviti s primjenom korpusa standardiziranih poslovnih procesa za programe EFRR-a, ESF-a i KF-a utvrđenih u Zajedničkim nacionalnim pravilima (ZNP), uspostavljenih za razdoblje 2007.-2013., koji se ažuriraju, nadograđuju i prilagođavaju za razdoblje 2014.-2020. Na temelju usvojenih ZNP-ova, predviđeno je da tijela SUK-a prilagode vlastite Priručnike o postupanju (PoP-ove) kao unutarnje alate za provedbu poslovnih procesa unutar njihove institucije. Aktivnosti u svrhu standardizacije i pojednostavljenja pravila primjenjivati će se i na druge ESIF programe prema potrebi. Kao potpora poslovnim procesima, IT sustavi su ili će se uspostaviti kao što je opisano u poglavljima 2.6 i 4.1.

2.5.3.2 Jačanje kapaciteta korisnika projekta

Poduzimat će se mjere kojima se i dalje **podupiru (potencijalni) korisnici** u njihovim naporima da poboljšaju kapacitete za pravilnu i uspješnu provedbu ESI fondova. Provodit će se dodatna osposobljavanja za korisnike, pružajući im dodatna znanja i stručnost o **pitanjima od važnosti za pripremu i provedbu projekata financiranih iz ESI fondova**. Predviđeno je da će se osposobljavanja primarno fokusirati na područja visokog rizika potencijalnih nepravilnosti, kao što su javna nabava i državne potpore, te na nove instrumente, kao što su financijski instrumenti ili ITU-ovi, i u pravilu će ih voditi KT, a prema potrebi, korištenjem strukture MSOJ-a definirane u odjeljku 2.1. Ipak, u kontekstu pojedinačnih poziva za dostavu projektnih prijedloga prema nadležnostima pojedinih PT-ova, osposobljavanja moraju obaviti ti PT-ovi, a s time povezani troškovi će se pokriti iz alokacija TP-a.

Osim osposobljavanja i savjetovanja korisnika koje osiguravaju specijalizirani odjeli unutar tijela SUK-a, dodatna potpora korisnicima projekata bit će osigurana kroz **strukture "partner**

korisniku" (već uspostavljene u razdoblju 2007.-2013. za specifične lokalne korisnike), čija je namjena pomoći prijaviteljima/korisnicima u pripremi i provedbi projekata, i dugoročno u svrhu razvoja njihovih kapaciteta za upravljanje projektima financiranima iz ESI fondova. To znači da se dio kapaciteta institucija s velikim iskustvom u upravljanju projektima i javnoj nabavi, od kojih neke također sudjeluju u Sustavu upravljanja i kontrole, stavlja (formalno ili neformalno) na raspolaganje korisnicima u prethodno navedene svrhe. Te dvije funkcije su razdvojene u slučajevima kada je isto tijelo istodobno dio Sustava upravljanja i kontrole te ujedno pruža pomoć korisnicima.

Očekuje se da će **standardiziranje poslovnih procesa u pogledu prihvatljivosti izdataka i uvjeta za pripremu i provedbu projekata** također doprinijeti povećavanju kompetencija korisnika i, stoga, povećanju kvalitete korisničkih unosa u SUK, što će rezultirati smanjenjem obima posla kod tijela koja upravljaju fondovima.

2.5.3.3 Korištenje tehničke pomoći

Predviđeno je da će se iz **Tehničke pomoći** financirati sljedeće aktivnosti, usmjerene na jačanje administrativne sposobnosti tijela u SUK-u i/ili potencijalnih korisnika i/ili relevantnih partnera koji se navode u članku 5. Uredbe o utvrđivanju zajedničkih odredbi:

- studija, uključujući ocjenu postojećih sposobnosti i strategiju za jačanje administrativnih sposobnosti zaposlenika nužnih za učinkovitu provedbu Fondova (broj, trenutačne i potrebne vještine, potrebe za osposobljavanjem, plaće). Studija će se temeljiti na navedenom DPIOP-u i povezanom izradom dokumenata, i služit će kao temelj za pripremu službenog dokumenta koji bi trebao stvoriti polazišnu točku za jačanje sustava praćenja i korištenja tehničke pomoći;
- na temelju procjene, zapošljavanje dodatnog osoblja u tijelima SUK-a, nužnog za djelotvorno upravljanje fondovima;
- potpora mjerama zadržavanja osoblja za postojeće zaposlenike u tijelima SUK-a;
- jačanje administrativnih sposobnosti, uključujući sposobnosti korisnika (uključujući povezana tijela i LAG-ove), osposobljavanjem (uključujući osposobljavanje na poslu) iz područja od važnosti za provedbu OP-ova/PRR-a, kao što su priprema i provedba projekata, praćenje i izvješćivanje o napretku projekta na temelju neposrednih rezultata i rezultata, vrednovanja, javna nabava, državne potpore, ITU-ovi, financijski instrumenti, itd.;
- daljnji razvoj kapaciteta praćenja i vrednovanja tijela SUK-a pomoću vanjskih stručnjaka u svrhu vanjske podrške za izvršenje dijelova zadaća, kao i u svrhu osposobljavanja zaposlenika u cilju postupnog jačanja unutarnjih kapaciteta;
- jačanje nacionalnih i regionalnih kapaciteta koji se odnose na investicijsko planiranje, procjenu potreba, pripremu, razvoj i provedbu financijskih instrumenata, zajedničke akcijske planove i velike projekte, uključujući zajedničke inicijative s EIB-om;
- podrška upravljanju i provedbi OP-ova/PRR-a za razdoblje 2014.-2020. (financijsko upravljanje i kontrola, nepravilnosti, prognoziranje i praćenje, informiranje i vidljivost itd.) upošljavanjem vanjskih stručnjaka koji posjeduju određene vještine;
- potpora za zatvaranje OP-ova za razdoblje 2007.-2013.;
- daljnji razvoj i međupovezanost računalnog (računalnih) sustava za upravljanje, praćenje, reviziju, kontrolu i vrednovanje te za korisnike, kao u Poglavljima 2.1, 2.6 i 4.1.

Plan korištenja sredstava tehničke pomoći tijekom cjelokupnog trajanja provedbe OP-ova za razdoblje 2014.-2020. pripremiti će nadležna Upravljačka tijela do kraja drugog tromjesečja 2015. U slučaju PRR-a, završava se s pripremom Akcijskog plana za ljudske potencijale, Strategija informiranja i promidžbe će se pripremiti do sredine 2015., a cjeloviti Plan korištenja tehničke pomoći će se utvrditi po odobrenju Akcijskog plana Nacionalne ruralne mreže.

2.6 Sažetak aktivnosti planiranih u programima, uključujući indikativni vremenski raspored, za ostvarenje smanjenja administrativnog opterećenja za korisnike

Ocjena radnog opterećenja korisnika prvenstveno je fokusirana na sljedeće probleme koji su se pojavili tijekom provedbe programa iz razdoblja 2007.-2013. (u sklopu pretpristupnih i strukturnih instrumenata):

- opseg, sadržaj i format dokumenata povezanih s planiranjem i izvodljivošću projekata koje korisnici moraju unaprijed pripremiti nadilaze svrhu ocjenjivanja istog, što dovodi do povećanja sveukupnih troškova pripreme projektne prijave;
- odsustvo sažetih i standardiziranih uputa o metodologiji i predlošcima koje bi koristila različita tijela SUK-a unutar istog OP-a, što dovodi do različitih tumačenja prijavitelja i, posljedično, povećavanja stope odbijanja prijava zbog administrativnih razloga kao i smanjivanja mogućnosti da prijavitelji iskoriste (elemente) prijave projekta za prijavu na druge, slične natječaje;
- potreba za dostavom svih dijelova projektne prijave u papirnatom obliku, u nekoliko primjeraka i ponekad čak i u izvornicima koji se ne vraćaju prijavitelju, uključujući dokumente koji su izdani od strane neke od institucija državne uprave pa su stoga i lako dostupni istoj;
- odsustvo metodologija pojednostavljenih troškovnih mogućnosti, što povećava administrativni teret za korisnike tijekom provedbe projekta;
- dugotrajni postupak odabira i ugovaranja projekata. U slučaju IPARD-a odabrana operacija ne može početi s provedbom prije ugovaranja. Zahtjev koji se odnosi na 100 % kontrolu na licu mjesta prije početka provedbe uzrokuje nepotrebnu odgodu mnogih odabranih operacija;
- zahtjev da korisnici dokažu usklađenost s raznim nacionalnim i EU normama i ostalim zahtjevima tako da ishode potvrde različitih javnih tijela koja bi mogla međusobno provjeravati i sama nadležna uprava.

Ulazne informacije korisnika zabilježene putem informativnih radionica kao i zajednička pitanja koja postavljaju korisnici unutar poziva za dostavu projektnih prijedloga unutar OP-ova za razdoblje 2007.-2013. također se procjenjuju s ciljem utvrđivanja dodatnih slabosti postupaka. Razgovori s korisnicima u pogledu njihovog stajališta o postupcima koristit će se kao dodatna mjera.

Smanjenje administrativnog opterećenja za korisnike smatra se jednim od ključnih preduvjeta za učinkovito upravljanje ESI fondovima. **Glavne mjere koje se planiraju nastaviti/uvesti za korisnike su sljedeće:**

- Korištenje **središnje koordiniranih mehanizama pružanja informacija za korisnike** kao što je opisano u Poglavlju 2.1, što korisnicima različitih programa osigurava pribavljanje svih relevantnih informacija iz jednog izvora, time smanjujući resurse potrebne u tu svrhu. Aktivnost je nastavak i nadogradnja prakse iz razdoblja 2007.-2013., uz dodatak informacija povezanih s EPFRR-om i EFPR-om, i trajno će se provoditi dodavanjem novih funkcija na središnju internetsku stranicu kojom upravlja MRRFEU te uvođenjem novih mehanizama koordinacije između regionalno postavljenih posrednika unutar MSOJ-a;
- **Korištenje i daljnje pojednostavljenje zajedničkih postupaka** (poslovnih procesa), alata i metodologija (posebno pravila o prihvatljivosti izdataka i pravila o uvjetima za pripremu i provedbu projekata) standardiziranih na razini ZNP-a, što će korisnicima različitih programa omogućiti: (a) prethodnu pripremu značajnog dijela projektne prijave, čak i prije objave poziva (tako smanjujući vrijeme potrebno za pripremu prijave, kao i njenu prilagodbu zahtjevima pojedinog natječaja, (b) izbjegavanje potrebe za značajnim izmjenama projekta kad se uvjeti poklapaju s drugim programom, (c) prethodnu izgradnju kapaciteta za provedbu projekta i (d) smanjenje sredstava potrebnih za administrativnu provedbu projekta, što će im omogućiti da se više usredotoče na sadržaj samog projekta. Ova aktivnost nastavak je i poboljšanje prakse iz razdoblja 2007. -2013. te će se trajno provoditi;

- **Uvođenje novih diversificiranih i pojednostavljenih postupaka prijave i odabira projekata** (opisano u gore navedenom Odjeljku 2.5.1.), što će skratiti vrijeme odabira projekata i omogućiti optimalno korištenje resursa i SUK-a i korisnika. Očekuje se da će se do kraja 2014. dovršiti priprema odgovarajućih postupaka. Prema potrebi, uvođenje **pojednostavljenih mogućnosti financiranja**, skraćujući time postupak provjere i nadoknade sredstava i omogućujući optimalno korištenje resursa i SUK-a i korisnika. Očekuje se da će se do kraja 2014. dovršiti priprema odgovarajućih postupaka, alata i metodologija. Vrijeme za obradu prijava u slučaju EPFRR-a te EFPR-a će se smanjiti zbog većeg broja ureda koji obrađuju prijave, konkretno područni uredi Agencije za plaćanja u Splitu, Rijeci, Osijeku i Bjelovaru te središnji ured u Zagrebu.
- **Uvođenje Korisničkog portala** i novih značajki MIS sustava, kao i drugih elektroničkih sustava poput Agroneta, koji će, u slučaju EPFRR-a i EFPR-a: (a) omogućiti korisnicima unos informacija elektroničkim putem, što će biti potrebno napraviti samo jednom (princip jednostrukog kodiranja), (b) smanjiti ukupan broj potrebnih informacija i popratne dokumentacije zahtijevane od korisnika, koju SUK može dobiti i provjeriti samostalno, te (c) smanjiti napore korisnika pri ponovnom pružanju informacija i popratne dokumentacije u slučaju da isti korisnik podnosi više prijava za različite projekte i unutar različitih programa. Te će se aktivnosti obavljati trajno kako bi se smanjili i potrebni resursi (SUK-a i korisnika) i broj pogrešaka. Proces uvođenja KP-a i novih značajki MIS-a kao i drugih elektroničkih sustava koji će omogućiti korisnicima unos informacija elektroničkim putem, što će biti potrebno napraviti samo jednom (princip jednostrukog kodiranja), planira se dovršiti do kraja 2015., dok će se faze daljnjeg smanjenja administrativnog opterećenja uvođenjem drugih, ranije spomenutih aktivnosti, utvrditi i provoditi kasnije, u skladu sa zahtjevima e-kohezije Uredbe o utvrđivanju zajedničkih odredbi i pripadajućih provedbenih pravila.

U operacijama EPFRR-a i EFPR-a, Agencija za plaćanja prebacuje se sa sustava temeljenog na papirologiji, korištenog u provedbi IPARD-a, na elektronički postupak prijave putem mrežnog sustava - Agronet. Agronet je već prije koristilo preko 100.000 korisnika već registriranih u sustavu, prilikom provedbe 1. stupa ZPP-a i nekih nacionalnih programa. AGRONET vodi korisnika kroz unaprijed predefiniran proces popunjavanja prijave/zahtjeva, provjerava točnost unesenih podataka uspoređujući ih s bazom APPRRR-a i/ili drugih javnih ustanova, slijedeći načelo jednostrukog kodiranja. To se trenutačno dorađuje s ciljem usklađivanja sa zahtjevima za razdoblje 2014.-2020. Time će se znatno smanjiti količina potrebne popratne dokumentacije te rizici od neuspjelih i zakašnjelih prijava/zahtjeva korisnika. AGRONET pruža i dodatne mogućnosti potencijalnim prijaviteljima/korisnicima, poput pregleda cjelokupnog zakonodavstva vezanog za određene mjere potpore i uvid u trenutačno stanje prijava (npr. predana/na čekanju/odobrena/odbijena). Budući da bi neki korisnici mogli imati poteškoća s pristupom ili dovršavanjem postupka internetske prijave, Hrvatska poljoprivredna agencija (HPA) i Savjetodavna služba (SS) omogućit će posebnu podršku i upute.

Za više informacija o korištenju elektroničkih sustava vidjeti Poglavlje 4.1.

3 OPIS INTEGRIRANOG PRISTUPA TERITORIJALNOM RAZVOJU KOJI SE PODUPIRE IZ FONDOVA ESI-JA ILI SAŽETKA INTEGRIRANIH PRISTUPA TERITORIJALNOM RAZVOJU TEMELJENOM NA SADRŽAJU PROGRAMA (ČLANAK 15. STAVAK 2. TOČKA (A) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

3.1 Mehanizmi kojima se osigurava integrirani pristup upotrebi fondova ESI-ja za teritorijalni razvoj posebnih subregionalnih područja (članak 15. stavak 2. točka (a) i (i) Uredbe o zajedničkim odredbama)

Raznolikost hrvatskog državnog područja u stupnju razvoja i prirodnim obilježjima je značajna i zahtijeva posebnu pažnju. Hrvatski zakonodavni i strateški okvir za regionalni i teritorijalni razvoj podijelio je u nekoliko vrsta područja pogođena razvojnim izazovima, koje treba riješiti prikladnim mjerama (otoci, brdsko-planinska područja, područja pogođena ratom te potpomognuta područja). Opći pokazatelji tiču se društvenog i gospodarskog razvoja te su obuhvaćeni indeksom razvijenosti (što je objašnjeno u poglavlju 1). Smanjenje regionalnih razlika i osiguravanje kvalitetnih uvjeta života također je jedan od tri glavna razvojna cilja.

Kako bi se osigurao doprinos ESI fondova ciljevima postavljenima strategijom Europa 2020., primijenit će se integrirani pristup teritorijalnom razvoju. Usmjeravanje fondova mora biti učinkovito, mora odgovarati stvarnim potrebama određenog područja, te doprinijeti njegovom razvojnom potencijalu. Strategija za integrirani teritorijalni razvoj potpomognut ESI fondovima temeljit će se na **dvama glavnim ciljevima**:

- **promicanje uravnoteženijeg teritorijalnog razvoja, i**
- **korištenje komparativnih prednosti različitih područja** s ciljem povećanja mogućnosti razvoja i zapošljavanja te osiguravanja primjerenih životnih standarda.

Dva će se teritorijalna pristupa korištenja ESI fondova u Hrvatskoj koristiti kako bi se ispunili ovi ciljevi:

Horizontalni pristup – temeljen na aktivnostima koje se mogu primijeniti na cijelom državnom području, uz određene prilagodbe za ciljana područja (1),

Teritorijalna koncentracija fondova za određena specifična područja, koristeći integrirani pristup, u smislu iskorištavanja mogućnosti određenog područja i rješavanju njegovih specifičnih problema (2).

(1) **Horizontalni pristup** oslonit će se na postojeći hrvatski zakonodavni i strateški okvir za regionalni razvoj. U skladu s indeksom razvijenosti, regionalne i lokalne jedinice razvrstane su s obzirom na temeljne socioekonomske pokazatelje. Kako bi se osigurale jednake mogućnosti pristupa potpori iz ESI fondova, **jedinicama s nižim indeksom razvijenosti (potpomognutim područjima) kao i otocima, brdsko-planinskim područjima i područjima pogođenima ratom** dat će se određene prednosti tijekom odabira i provedbe projekata, kao što su ciljani pozivi za dostavu projekata, posebni kriteriji odabira (dodatni „bodovi“), modulacija potpore (smanjenje traženih doprinosa za sufinanciranje od strane lokalnih korisnika) itd. Kako bi se osigurala učinkovitost korištenja sredstava, zahtijevat će se usklađenost projekata s integriranim teritorijalnim strategijama. Teritorijalne strategije imaju važnu ulogu u prepoznavanju potreba i mogućnosti svojim pristupom odozdo prema gore. Relevantni obvezni strateški dokumenti, propisani Zakonom o regionalnom razvoju koji je trenutačno na snazi, su županijske razvojne strategije koje sastavljaju jedinice regionalne samouprave u skladu sa zajedničkom nacionalnom metodologijom. Iskustva hrvatskih županija u razvoju integriranih multisektorskih strateških dokumenata smatraju se velikom prednošću za razdoblje 2014.-2020.

Horizontalni pristup bi trebao biti posebno relevantan za mjere koje se odnose na gospodarski razvoj kao što su stvaranje radnih mjesta i osnivanje novih poduzeća (vezano za TC 3) te daljnji razvoj osnovne komunalne infrastrukture i usluga (pristup socijalnim, zdravstvenim i

obrazovnim uslugama na područjima slabije razvijenosti i posluženosti; vezano za TC-ove 8, 9, i 10).

(2) Područja poduprijeta kroz **teritorijalnu koncentraciju sredstava** i integrirani pristup uključuju **urbana područja** (integrirana ulaganja u najveća urbana središta u Hrvatskoj bi se provela mehanizmom integriranih teritorijalnih ulaganja, vidi poglavlje 3.1.2.) **te područja najviše pogođena siromaštvom** (vidi poglavlje 3.1.5.).

Mehanizam lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice (CLLD) koristit će se za rješavanje problema na lokalnoj razini u ruralnim i ribarskim područjima, temeljeći se na iskustvu u korištenju ovoga pristupa. Lokalna razina obično obiluje izazovima i potrebama, a rješenja se za njih razlikuju. Mjere imaju izravan utjecaj na određeno državno područje, međutim, lokalna zajednica mora imati organizacijske, tehničke i financijske kapacitete potrebne za provođenje projekata (vidjeti poglavlje 3.1.1.).

3.1.1 LOKALNI RAZVOJ POD VODSTVOM ZAJEDNICE (ČLANCI 32.-35. UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA, ČLANAK 9. ETS-A I UREDBE EPFRR-A, ESF-A, EFPR-A I EFRR-A)

Postupak teritorijalnog razvoja pomoću lokalnih dionika u Hrvatskoj počeo je 2013. provedbom pristupa LEADER u ruralnim područjima osnivanjem lokalnih akcijskih grupa (LAG-ovi) u okviru pretpristupnog programa za ruralni razvoj (IPARD-a). Ovo je iskustvo pokazalo da je sudjelovanje lokalnog stanovništva i dionika u kreiranju politike još uvijek nova praksa te da je kapacitet ljudskih resursa na lokalnoj razini nizak.

Pokrivenost ruralnih područja lokalnim akcijskim grupama koje financira IPARD je nedostatna, budući da 42 odabranih LAG-ova pokriva oko 69 % ukupnog državnog područja i 34 % ukupnog stanovništva. Mehanizam lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice nastavit će se u Hrvatskoj u razdoblju 2014.-2020. kroz **pristup LEADER podržan sredstvima EPFRR-a (u okviru Programa ruralnog razvoja), kao i osnivanjem lokalnih akcijskih grupa za ribarstvo (FLAG-ova) podržanih sredstvima EFPR-a**. Temeljit će se na cjelovitom državnom području, lokalnom identitetu te suradnji javnog, privatnog (gospodarskog) i civilnog sektora na lokalnoj razini. U ribarstvu, sinergija s ostalim važnim gospodarskim sektorima, kao što su turizam i poljoprivreda, lako će se stvoriti i održavati osnivanjem FLAG-ova, što će pak omogućiti diversifikaciju aktivnosti i doprinijeti zadržavanju lokalnog stanovništva na otocima i obalnim područjima. Osim toga, FLAG-ovi pružaju dobru priliku za suradnji i kvalitetnu komunikaciju u sektoru ribarstva kako unutar, tako i izvan granica.

Hrvatska će koristiti pristup financiranja iz jednog fonda u okviru mehanizma lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice (tj. jedna razvojna strategija po jednom fondu, EFPR-u ili EPFRR-u), no to neće biti prepreka povezivanju planiranja inicijativa lokalnog razvoja u ribarstvu s onima ruralnog razvoja, kako bi se najbolje iskoristilo njihovo prijašnje iskustvo s pristupom LEADER. Okvirna financijska sredstva za provedbu CLLD-a kroz EPFRR iznose **3% ukupnog proračuna Programa ruralnog razvoja 2014.-2020**. Okvirna financijska sredstva za provedbu CLLD-a kroz EFPR iznose **7,5% ukupnog proračuna Operativnog programa za ribarstvo 2014.-2020.**

Provođenje lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice kroz EFRR i ESF, trenutačno nije u planu. Međutim, strategije i sustavi za odabir projekata ovih fondova promicat će, prema potrebi, usklađenost i sinergiju s intervencijama LEADER lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice.

Glavni izazovi na lokalnoj razini uglavnom su povezani s društvenom i gospodarskom nerazvijenošću (primjerice, nedovoljno razvijeno lokalno gospodarstvo, visoka nezaposlenost, nedovoljna stručnost radne snage i manjak vještina itd.), nedostatak i/ili nedovoljno razvijena lokalna (osnovna) infrastruktura i usluge u ruralnim područjima te općenito niska kvaliteta života.

Dosadašnja suradnja i koordinacija javnog i civilnog sektora kroz socijalni dijalog bila je nedostatna za uspješan rast, donošenje i provođenje planova i politike integriranog lokalnog

razvoja. Nedostatna zrelost inicijativa lokalnog razvoja nije omogućila lokalnim dionicima dostatno iskorištavanje potencijala lokalnog razvoja i sudjelovanje u razvijanju razvojnih putanja svojih područja.

Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice u ruralnom razvoju

Glavni ciljevi provedbe LEADER-a u novom programskom razdoblju (to jest glavna prioritetna područja opisana u pristupu CLLD) su promicanje društvene uključenosti, smanjenje stope siromaštva i podupiranje lokalnog razvoja u ruralnim područjima (u skladu s tematskim ciljem Promicanje društvene uključenosti i borba protiv siromaštva). Nadalje, fokus će biti na inovacijama, ekološkim i klimatskim promjenama kao horizontalnim/zajedničkim ciljevima EU-a za programsko razdoblje 2014.-2020., što će, pak, doprinijeti ostvarivanju tematskih ciljeva: Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija; Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća (MSP-ova); te Zaštita okoliša i promicanje održivog korištenja resursa.

Prihvatljiva područje za CLLD odgovara području lokalne akcijske grupe. Lokalne akcijske grupe moraju pokriti područja kritične mase iznad 10.000 ali ispod 150.000 stanovnika, ciljajući uravnoteženu zastupljenost naselja, osobito u odnosu na veličinu populacije pojedinog naselja U kontekstu Hrvatske, to su ruralna područja, definirana u Programu ruralnog razvoja (PRR), koja zadovoljavaju uvjete za osnivanje lokalnih akcijskih grupa ili nastavak aktivnosti već postojećih lokalnih akcijskih grupa. Lokalne akcijske grupe također moraju obuhvaćati jasno definirano i usklađeno područje i izraditi lokalnu razvojnu strategiju. Evaluacijski odbor osnovan od strane Upravljačkog tijela za PRR (Ministarstvo poljoprivrede) odabrat će strategije lokalnog razvoja.

Glavno tijelo odgovorno za pripremu i provedbu CLLD-a na nacionalnoj razini bit će Ministarstvo poljoprivrede u svojstvu Upravljačkog tijela za PRR u razdoblju od 2014. do 2020. Upravljačko tijelo za PRR će definirati pravni okvir, uključujući kriterije odabira i bit će odgovorno za praćenje i evaluaciju provedbe CLLD-a. APPRRR će biti odgovoran za objavu javnih natječaja za odabir LAG-ova, administrativne kontrole prijava i kontrole prijava na licu mjesta, ugovaranje i isplate.

Glavni zadaci LAG-ova su priprema i provedba lokalne razvojne strategije, administrativne aktivnosti povezane s LAG-ovima, prikupljanje informacija za praćenje provedbe i evaluaciju, promidžba i informacije o ciljnom području i o rezultatima strategije, umrežavanje i suradnja s drugim LAG-ovima.

Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice u ribarskim područjima

Hrvatski sektor ribarstva suočen je sa značajnim ekonomskim, ekološkim, socijalnim i regulatornim izazovima koji podržavaju provedbu CLLD-a u ribarskom sektoru. Glavni izazov je osigurati održivu egzistenciju u ribarskim područjima, temeljen na mudrom korištenju prirodnih resursa, održavanju zaposlenosti lokalnog sektora ribarstva, održavanju i povećanju lokalne mogućnosti zapošljavanja, doprinosu protiv depopulacije, poboljšanju male infrastrukture, nadzoru i zaštiti prirodnih resursa na području lokalne akcijske grupe u ribarstvu (FLAG). Omogućavanje FLAG-ovima da funkcioniraju na najučinkovitiji mogući način bit će vrlo korisno za Hrvatsku, jer će:

- podržati sektor ribarstva u nošenju s potrebom za promjenom i procesom promjene s kojima se sektor sada suočava;
- pomoći ribarima da postanu aktivni u stvaranju svoje ekonomske budućnost; što znači da FLAG stvara dobru priliku za ribare da razviju vlastiti razvojni program, na taj način stvarajući temelje za podršku razvoju poslovanja, osiguravajući mehanizme za razvoj tržišta i promidžbe, omogućavajući istraživanje alternativne gospodarske aktivnosti izvan ribolova i/ili povezivanje različitih segmenata zajedno;
- optimizirati ulogu sektora ribarstva u lokalnom razvoju;
- smanjiti ranjivost sektora ribarstva; povećati održivost ribarstva i resurs o kojem ovisi. LAG može osigurati mehanizam za izravan angažman ribara u upravljanju resursima i

njihovo bolje razumijevanje, alate - i sredstva - za ribare da preuzmu odgovornost za smanjenje štetnog utjecaja obalnog razvoja na okoliš i korištenja resursa, mehanizam u svrhu edukacije i podizanja svijesti; i sposobnost da povećanjem vrijednosti proizvoda i prodaje ribarima pruži korist od poboljšanog opskrbnog lanca;
- zaštita okoliša, nadzor i zaštita domaćih resursa i lokalnih sredina.

Glavni prioriteti i ciljevi u okviru CLLD-a EFPR-a su:
- gospodarski rast i konsolidacija (nova osigurana i bolje plaćena radna mjesta za ribarske zajednice, diversifikacije ribljih proizvoda, stvaranje održivih zajednica s naglaskom na sektor ribarstva, povećana dodana vrijednost),
- ribari koji vode svoj vlastiti razvoj (poticati ribare na zajednički rad i strateško razmišljanje za budući razvoj, izradu strategije razvoja, koja je u vlasništvu svih ljudi koji tamo žive i koji vjeruju u nju, na preuzimanje odgovornosti za svoj budući razvoj, aktivno sudjelovanje ribara u procesu upravljanja i donošenja odluka),
- horizontalna integracija (horizontalna integracija na lokalnoj razini, lokalna razvojna strategija, poboljšanje komunikacije između različitih dionika iz istoga područja, dodana ekonomska vrijednost, postizanje najboljeg mogućeg multiplicirajućeg učinka međusobnim povezivanjem različitih sektora u obalnim područjima (npr. poljoprivrede, turizma, javnog zdravlja).

Moguća uloga FLAG-ova, u smislu koristi i rezultata:
- borba protiv depopulacije,
- održivost resursa,
- poboljšanje mogućnosti zapošljavanja,
- diversifikacija i razvoj turizma,
- zaštita okoliša,
- obrazovanje, razvoj vještina posebno za ribare,
- umrežavanje, partnerstvo, integracija: ribarstvo, industrija i turizam,
- dodana vrijednost za riblje proizvoda, plasman na tržište,
- održivost, nova radna mjesta i izvori prihoda,
- poboljšanje male infrastrukture.

Da bi se uspostavili CLLD-ovi u ribarskim područjima, Upravljačko tijelo EFPR-a koristit će postojeći model upravljanja i realizacije ruralnih LAG-ova prilagođenih sektoru ribarstva. Ruralne lokalne akcijske grupe imaju više iskustva koje će biti uzete u obzir prilikom planiranja podrške u pripremi, komunikacije i širenja informacija u ribarske zajednice. Upravljačko tielo namjerava potaknuti buduće CLLD grupe u ribarstvu na korištenje iskustva i logistike iz postojećih ruralnih LAG-ova tamo gdje je to ostvarivo imajući u vidu teritorijalna i sektorska razgraničenja. Upravljačko tijelo za EFPR definirat će pravni okvir, kriterije odabira, bit će odgovorno za objave javnih poziva za izbor FLAG-ova, izbor FLAG-ova, administrativne kontrole i kontrole na licu mjesta, kao i praćenje i evaluaciju CLLD-ova u ribarskim područjima. Upravljačko tijelo će poticati razvoj FLAG-ova u ribarskim obalnim područjima (i otocima) prirodno vezanima za ribolovnu aktivnost i zajednice. Što se tiče sektora, zajednica i potreba, prednost će se dati sektoru ribarstva, ribarskim zajednicama i potrebama ribarstva, kako je opisano u ribarskim lokalnim razvojnim strategijama. Namjera je da se granice područja FLAG-ova podudaraju s granicama primorskih županija. Postojeće lokalne inicijative i kvalitetne lokalne razvojne strategije bit će osnova na kojoj će Upravljačko tijelo potaknuti uspostavu FLAG-ova od strane lokalnih dionika iz iste županije.

Podrška u pripremi

Podrška u pripremi za CLLD iz EFPR-a obuhvatit će jačanje kapaciteta lokalnih aktera i pružiti potporu u aktivnostima u svezi s pripremom lokalnih razvojnih strategija. Upravljačko tijelo koristit će tehničku pomoć u okviru EFPR-a za informiranje relevantnih dionika o načinu provedbe CLLD-a (organiziranjem seminara, radionica na lokalnoj razini, izdavanjem smjernica i sl.). Upravljačko tijelo planira predstaviti najbolje prakse i smjernice iz drugih država članica, koje su provodile teritorijalni pristup u ribarstvu i prilagoditi uvjete za

realizaciju CLLD-a (u suradnji sa sektorom ribarstva i lokalnim dionicima) situaciji u Hrvatskoj. Upravljačko tijelo održat će radionice, predstaviti najbolje prakse i raspraviti s dionicima predložene ciljeve te definiciju područja. Upravljačko tijelo također planira angažirati stručnjake koji će pomoći s razvojem lokalnih razvojni strategija, s naglašenom dimenzijom ribarstva, a daljnja pomoć ovisit će o ishodima radionica te raspravama po županijama.

3.1.2 INTEGRIRANA TERITORIJALNA ULAGANJA (ITU)

Koncept održivog urbanog razvoja, kako je definiran u članku 7.2 Uredbe (EZ) br. 1301/2013, bit će proveden u Hrvatskoj isključivo putem mehanizma ITU-a. Mogućnost podnošenja zahtjeva za provedbu mehanizma ITU-a će u početnom stadiju biti ponuđena samo 7 najvećih urbanih središta s najvišom koncentracijom stanovništva i kapacitetima provedbe projekata temeljenih na ovom mehanizmu: urbane aglomeracije Zagreb, Osijek, Rijeka i Split s više od 100.000 stanovnika te Zadar, Slavonski Brod i Pula s više od 50.000 stanovnika u središnjim naseljima. Konačna odluka o ITU-ovima koji će biti provedeni u Hrvatskoj će se temeljiti na natjecanju između urbanih središta koje će dovesti do odabira približno 4 pojedinačna ITU-a. U kasnijoj fazi bi se mehanizam ITU-a također mogao razmatrati za primjenu u drugim gradovima s više od 50.000 stanovnika, uključujući njegovo okolno područje ovisno o raspoloživosti sredstava.

Najveća urbana središta tvore policentričnu okosnicu hrvatskog gospodarskog života. Dijele mnogo zajedničkih svojstava, susreću se sa sličnim razvojnim preprekama i prilikama; međutim, također nailaze na specifične teritorijalne probleme kao što je opisano u prvom poglavlju.

Temeljni razlozi za korištenje mehanizma ITU-a u najvećim urbanim središtima i njihovim okolnim područjima su:

- koncentracija gospodarskih, ekoloških, klimatskih, demografskih i društvenih izazova koji utječu na urbana područja, a na njih se može učinkovitije odgovoriti aktivnom suradnjom između tijela lokalne vlasti i partnera, te između njih i središnje vlasti;
- socioekonomski potencijal koji se može najbolje iskoristiti putem poboljšane koordinacije, partnerstva i integracije razvojnih mjera na teritorijalnoj razini;
- veća dostupnost institucionalnih kapaciteta za odgovor na složene razvojne izazove i ostvarenje potencijala;
- potreba za programiranjem i koordiniranjem razvojnih aktivnosti u okolnim područjima najvećih urbanih centara prepoznatih u nacionalnom zakonodavstvu regionalnog razvoja koje je u pripremi.

Provedba ITU-a će se temeljiti na integriranim strategijama teritorijalnog razvoja (tj. **strategijama održivog urbanog razvoja**) koje su razrađene za određeno područje i oko kojih postoji suglasnost između svih tijela lokalne koja sudjeluju u provedbi.

Očekuje se da će strategije integriranog urbanog razvoja biti odobrene u drugoj polovici 2015. Opći cilj uspostave ITU-a u Hrvatskoj je promicanje održivog urbanog razvoja putem unaprijeđene **suradnje između tijela lokalne vlasti** (nadležna tijela relevantnih gradova i ruralnih zajednica te županija), partnerstva s dionicima razvoja (uključujući središnju vlast, pružatelje poslovne podrške i usavršavanja, akademske institucije te NVO-ove). Opći cilj se tiče i realizacije integriranih, lokalno određenih razvojnih ulaganja kako bi se moglo odgovoriti na ekonomske, ekološke, klimatske, demografske i društvene izazove koji utječu na urbana područja, istovremeno uzimajući u obzir potrebu za promicanjem urbano-ruralnih veza.

Očekuje se da će primjena mehanizma ITU-a u Hrvatskoj povećati učinkovitost korištenja ESI fondova te omogućiti realizaciju teritorijalno utemeljenih integriranih aktivnosti/projekata koji rješavaju složene razvojne probleme, kao i učinkovitije iskorištavanje posebnog potencijala predmetnih područja. ITU će također poboljšati suradnju i partnerstvo između lokalnih partnera te između lokalnih i državnih institucija, razviti administrativne kapacitete i ojačati ulogu tijela lokalne vlasti u primjeni i provedbi ESI fondova. Kako bi se olakšao proces

uspostave i provedbe integriranih teritorijalnih ulaganja, gradovima će se pružiti potpora u pripremi i provedbi strategija integriranog održivog urbanog razvoja.

Integrirani skup aktivnosti

EFRR će sufinancirati svaki ITU putem **integriranog skupa aktivnosti** koje pripadaju različitim prioritetnim osima Operativnog programa Konkurentnost i kohezija, te dodatno putem aktivnosti sufinanciranih ESF-om u sklopu Operativnog programa Učinkoviti ljudski resursi. Dodatne aktivnosti koje nisu obuhvaćene područjem primjene ITU-a također će biti provedene u gradovima te dopunjavati aktivnosti u sklopu ITU-a (npr. veći projekti iz sektora prometa razvijeni na nacionalnoj razini i financirani iz Kohezijskog fonda, uključujući razvoj veza s prigradskom i ruralnim okruženjima).

Tematski opseg i konkretni sklop integriranih aktivnosti svakog ITU-a će se razlikovati ovisno o analizi i ciljevima koji su formulirani u strategijama integriranog održivog urbanog razvoja. Aktivnosti iz tri tematska područja dostupne su projektima ITU-a i mogu se kombinirati. ITU pokriva tri potencijalna tematska područja, koja su u nastavku prikazana u osnovnim crtama:

1. NAPREDNI GRADOVI – Gradovi kao pokretači održivog i pametnog gospodarskog rasta

Izgledi za rast konkurentnosti hrvatskog gospodarstva u teritorijalnom smislu uvelike ovise o pravilnom korištenju postojećih potencijala i daljnjem razvoju najvećih urbanih središta, s ciljem ubrzanja otvaranja novih radnih mjesta i vodeće uloge tih središta u promicanju inovativnih rješenja za postojeće izazove. Potpora ESI fonda će pomagati u provedbi aktivnosti obuhvaćenih u nekoliko važnih kategorija: (i) gradovi usmjereni na pružanje poslovne podrške poduzećima, otvaranje novih radnih mjesta, razvijanje stručnog znanja i iskustva te omogućavanje gospodarskog rasta (*za npr. razvoj institucija poslovne podrške s ciljem pružanja odgovarajuće usluge postojećim i novim poduzećima*); (ii) gradovi koji ujedinjuju snage s postojećim ustanovama za istraživanje i inovacije i poslovnim sektorom u razvoju inovativnih rješenja za posebno važne društvene izazove s kojima se gradovi suočavaju (*npr. zajednički projekti tijela lokalne vlasti, sektora istraživanja i poslovanja u pogledu društvenih inovacija*); i (iii) gradovi koji postaju aktivni sudionici u projektiranju i provedbi obrazovnih programa povezanih s učinkovitim urbanim razvojem i upravljanjem (*npr. razvoj programa za cjeloživotno učenje za lokalne službenike*). *Tematski cilj(evi) i ESI fond(ovi) koji ovome doprinose su: TC 1 (EFRR), TC 3 (EFRR) i TC 10, ESF.*

2. ČISTI GRADOVI - Borba protiv klimatskih promjena, promicanje energetske učinkovitosti i zdravog okoliša

Opći cilj u ovom području je zaštita, poboljšanje i učinkovito korištenje urbanog okoliša kako bi se poboljšala kvaliteta života te zaštitilo ljudsko zdravlje i lokalni i globalni ekosustavi. Smanjenje ukupnog utjecaja na okoliš (ili "ekološkog otiska") urbanih aktivnosti dovest će do poboljšanja i unutar gradskih područja i drugdje. S obzirom na značajni utrošak energije u urbanim područjima i sva povezana pitanja zaštite okoliša, važno je promicati upravljanje održivom energijom. Gradovi kao glavni potrošači energije mogu znatno doprinijeti ispunjavanju svih ciljeva povezanih s poboljšanjem energetske učinkovitosti i prijelazom na gospodarstvo koje proizvodi manje CO_2. Ne temelju ovog sklopa aktivnosti podupirat će se veća energetska učinkovitost i uštede energije u javnim sustavima grijanja. To obuhvaća manja ulaganja koja su predvidjeli gradovi i koja će nadopunjavati ona koja su predviđena na nacionalnoj razini. Nadalje, u sklopu ITU-a će se provesti manji projekti urbanog prijevoza, posebno oni koji se odnose na niskougljične prometne opcije ili one bez emisije ugljika, a oni će nadopunjavati projekte na nacionalnoj razini i financirati se iz Kohezijskog fonda. Projekti povezani s velikom prometnom infrastrukturom će ostati izvan područja primjene ITU-a zbog njihove složenosti, trajanja i visokih troškova ulaganja. Promicanje učinkovitosti i zdravog okoliša će također uključivati zaštitu i promicanje postojeće kulturne baštine i obnovu ekološki degradiranih područja, kao i ponovno korištenje *brownfield* područja (industrijskih i vojnih) u gospodarske svrhe, a moguće je da će navedeno biti popraćeno manjim ulaganjima u zaštitu

postojećih javnih zelenih površina u gradovima, ozelenjivanje urbanih javnih površina itd. *Tematski cilj(evi) i ESI fond(ovi) koji ovome doprinose su: TC 4 (EFRR), TC 6 (EFRR), TC 7 (Kohezijski fond).*

3. UKLJUČIVI GRADOVI - Borba protiv siromaštva i podrška socijalnoj integraciji

Potrebni su posebni napori kako bi se odgovorilo na društvene i demografske izazove prepoznate u gradovima i kako bi se podržala jednakost pristupa potrebnim uslugama. Velika urbana središta poticat će se na preuzimanje aktivne uloge u smanjenju visokih stopa nezaposlenosti mladih kroz odgovarajuće mjere, uzimajući u obzir potrebe lokalnog tržišta rada i upotpunjavajući mjere izrađene na nacionalnoj razini. Dodatno, kroz aktivnosti unutar ITU-a obratit će se pozornost i na manjak kapaciteta za pružanje odgovarajućih usluga koje spadaju pod odgovornost gradova. ESI fondovi pridonijet će (re)konstrukciji objekata, kao i razvoju i provedbi novih modela pružanja usluga (npr. razvoj usluga u zajednici). *Tematski cilj/evi i ESI fond/ovi koji ovome pridonose: TC 8 (ESF) i TC 9 (ESF).*

Odabir područja ITU-a

Natječajni postupak omogućit će odabir najbolje pripremljenijih i najaktivnijih između 7 Tijela urbanog područja za provedbu ITU-a. Načela za odabir urbanih središta temeljit će se na već opisanim glavnim razlozima provedbe ITU-a, a uključivat će:

- postojanje nacrta Strategije održivog urbanog razvoja u skladu s metodologijom propisanom od strane MRRFEU-a (Strategija urbanog razvoja bit će razvijena u kasnijoj fazi);
- relevantnost aktivnosti predloženih unutar akcijskog plana za ITU za ciljeve Nacrta strategije održivog urbanog razvoja i tamo identificiranih specifičnih urbanih potreba i prioriteta;
- usklađenost aktivnosti koje će se provoditi u sklopu ITU-a s gore navedena tri izabrana prioriteta za ITU;
- uspješnu međusektorsku integraciju aktivnosti predloženih unutar Nacrta strategije održivog urbanog razvoja;
- administrativne kapacitete Tijela urbanog područja za pripremu i provedbu ITU-a, pritom predstavljajući sve sudjelujuće općine;
- dodatnu stopu financiranja Tijela urbanog područja pri provedbi ITU-a;
- integrirani pristup osiguran putem obveze partnera (uspostavljeno učinkovito partnerstvo za urbani razvoj) i relevantnosti partnera.

S obzirom na to da su sredstva za održivi urbani razvoj ograničena, gradovi će biti pozvani fokusirati svoje ITU investicije prostorno (putem odabiranja područja s relevantnim izazovima i/ili razvojnim potencijalom) i/ili tematski (kreiranjem skupa međupovezanih projekata).

Specifični modaliteti upravljanja

Detaljni opseg zadaća koji će se obavljati unutar svakog ITU-a određivat će upravljačko tijelo nadležno za OP Konkurentnost i kohezija (ministarstvo nadležno za ITU) u suradnji s Tijelom urbanog područja koje predstavlja određeni ITU. Primjenjivat će se sljedeća opća pravila:

- Tijelo urbanog područja koje predstavlja ITU (Tijelo urbanog područja) i lokalni partneri bit će odgovorni za pripremu strategija održivog urbanog razvoja u skladu sa smjernicama koje je izradilo ministarstvo nadležno za ITU;
- Strategije održivog urbanog razvoja i njihova usklađenost s nacionalnim strategijama bit će potvrđene od strane ministarstva nadležnog za ITU;
- Tijelo urbanog područja i lokalni partneri moći će odabrati operacije/projekte u područjima zahvaćenima ITU-om, u skladu s prihvaćenom strategijom održivog urbanog razvoja;
- Ministarstvo nadležno za ITU bit će odgovorno za provjeru prihvatljivosti operacija/projekata;

- Ministarstvo nadležno za ITU, podržano od strane pododbora za teritorijalni pristup Nacionalnog koordinacijskog odbora osigurat će koordinaciju aktivnosti EFRR-a i ESF-a; i
- Sudjelovanje tijela lokalne vlasti i partnera u ITU-u mora biti potvrđeno pisanim dogovorom između strana sudionica.

3.1.3 ODRŽIVI URBANI RAZVOJ, UKLJUČUJUĆI NAČELA ZA IDENTIFICIRANJE URBANIH PODRUČJA U KOJIMA SE NAMJERAVAJU PROVESTI INTEGRIRANA DJELOVANJA ZA ODRŽIV URBANI RAZVOJ I OKVIRNE RASPODJELE SREDSTAVA POTPORE ZA TAKVA DJELOVANJA EFRR-A NA NACIONALNOJ RAZINI

Održivi urbani razvoj predstavlja holistički pristup korištenju EU fondova s ciljem suočavanja s izazovima ciljanih urbanih područja odabranih od strane države članice. U Hrvatskoj će održivi urbani razvoj biti proveden isključivo kroz ITU-e, kao što je opisano u gore navedenom poglavlju 3.1.2.

Molimo da u navedenom poglavlju potražite načela identifikacije ciljanih urbanih područja.

Fond	Indikativna raspodjela sredstava na nacionalnoj razini za integrirane aktivnosti vezane uz održivi urbani razvoj (EUR)	Udio ukupnih raspodijeljenih sredstava za fond (%)
EFRR	273.351.269,00	6,32
ESF	42.000.000,00	2,77
KF	50.000.000,00	

Okvirna raspodjela sredstava EFRR-a za integrirane aktivnosti vezane uz održivi urbani razvoj iznosi 6,32 % ukupne raspodjele sredstava za Fond. Također, ESF će doprinijeti održivom urbanom razvoju s 42 milijuna eura, a Kohezijski fond s 50 milijuna eura.

3.1.4 PRIORITETNA PODRUČJA ZA SURADNJU U OKVIRU FONDOVA ESI-JA, PREMA POTREBI UZIMAJUĆI U OBZIR MAKROREGIONALNE STRATEGIJE I STRATEGIJE MORSKIH BAZENA (ČLANAK 15. STAVAK 2. TOČKA (A) PODTOČKA (II) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

Hrvatska će u razdoblju 2014.-2020. biti uključena u sljedećih 13 programa europske teritorijalne suradnje (ETS):

- Prekogranična suradnja (CBC): Hrvatska-Italija, Hrvatska-Mađarska, Hrvatska-Slovenija, IPA CBC Hrvatska-Srbija, IPA CBC Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora;
- Transnacionalna suradnja: Središnja Europa, Program Dunav, Jadransko-jonski program, Mediteran;
- Međuregionalna suradnja: URBACT, ESPON, INTERACT, INTERREG EUROPE.

Prioriteti Republike Hrvatske razlikuju se ovisno o području suradnje, fazi programiranja i vrsti programa. ETS i IPA programi potencijalno mogu pokriti sve tematske ciljeve; nacionalni prioriteti uzimaju se u obzir tijekom procesa programiranja. Kad je riječ o programima prekogranične suradnje i njihovom snažnom lokalnom/regionalnom karakteru, potpuna usklađenost mora se prilagoditi pojedinom kontekstu, te osigurati načelo dodavanja. Što se tiče programa transnacionalne i međuregionalne suradnje, prioriteti Republike Hrvatske uglavnom se odražavaju unutar tematskih ciljeva 3, 4, 6 i 7 i, gdje he to prikladno, tematskog cilja 11, u pravilu kada se ovi programi podudaraju s makroregionalnim strategijama.

U ovoj fazi programiranja u okviru ETS-a (zbog određenih problema, tek sada je započela provedba 2 programa, od ukupno 13), tematski cilj 6 zajednički je svim programima osim ESPON-u i INTERACT-u. Postoje također programi koncentrirani na područja tematskih ciljeva 1, 4, 5 i 11, kao što je prikazano u Tablici 26 u Prilogu 1 Sporazumu o partnerstvu; stoga se očekuje da će većina aktivnosti suradnje biti postignuta unutar navedenih tematskih ciljeva.

Odabrani tematski ciljevi i investicijski prioriteti potpuno su u skladu s nacionalnim, regionalnim i lokalnim razvojnim prioritetima, kao i s prioritetima odabranim unutar ove prioritetne osi.

Unutar programa INTERREG EUROPE predviđene su dvije vrste suradnje: posebne platforme za učenje o politikama povezane s tematskim ciljevima 1, 3, 4, 6 i projekti međuregionalne suradnje.

3.1.4.1 Makroregionalne strategije

Hrvatska je uključena u dvije makroregionalne strategije, Strategiju Europske unije za dunavsku regiju (EUSDR) i novu Strategiju Europske unije za jadransku i jonsku regiju (EUSAIR). Obje su strategije duboko usađene u hrvatsko strateško usmjerenje; uključivanje dionika uzima se u obzir pri programiranju i budućoj provedbi „glavnih" i ETS programa.

Glavni (Cilj 1) programi bit će predstavljeni Koordinacijskom odboru/NKO-u tijekom faze konzultacija kako bi se uspostavilo koordiniranije strateško programiranje. Slične procedure predviđene su za praćenje provedbe ETS (Cilj 2) programa.

Sva linijska ministarstva relevantna u kontekstu prioritetnim područjima makroregionalnih strategija aktivno su uključene u rad Tematskih radnih skupina (TRS) zaduženih za programiranje programa Cilja 1.

Uzimajući u obzir važnost tematskih ciljeva 3, 4 i 6 za postignuće ciljeva makroregionalnih strategija (MRS), hrvatski koordinatori za prioritetna područja unutar EUSDR-a u pojedinim su slučajevima postavljeni na čelo TRS-ova. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode koje koordinira prioritetnu os 6 i Ministarstvo poduzetništva i obrta odgovorno za koordinaciju prioritetne osi 8 postavljeni su na čelo svojih TRS-ova. Osim toga, s obzirom na važnost prioritetne osi 7 za Hrvatsku, Ministarstvo prometa, koje je snažno uključeno u prioritetno područje 1 EUSDR-a, predsjedalo je TRS-om 4. Na taj je način pružen institucionalni okvir za usklađivanje utvrđenih prioriteta i ključnih aktivnosti. Što se tiče EUSAIR-a, proces programiranja omogućio je uspostavu jasne usklađenosti između strateškog usmjerenja za ESI fondove i određivanja prioriteta Hrvatske u Strategiji. Cjelokupna usklađenost postiže se i kroz aktivni doprinos Nacionalnog odbora, Ministarstva vanjskih i europskih poslova i MRRFEU-a.

Najvažniji utvrđeni ciljevi suradnje radi postizanja makroregionalnih strateških ciljeva su:

- uspostavljanje transeuropskih prometnih koridora kroz uklanjanje uskih grla u ključnoj mrežnoj infrastrukturi i promicanje održivih vrsta prometa;
- ulaganje u energetsku infrastrukturu s ciljem spajanja elektroenergetskih i plinskih mreža te izbjegavanje prevelike ovisnosti o određenim pružateljima;
- provedba relevantnih međunarodnih konvencija i akcijskih planova protiv onečišćenja morskih i kopnenih voda te sprečavanje, spremnost i odgovor na klimatske promjene i prirodne nepogode (kao što su rizici od poplava);
- jačanje inovacija i kapaciteta konkurentnosti.

Načini provedbe i specifikacije aktivnosti, u skladu s akcijskim planovima makroregionalnih strategija, utvrdit će se u relevantnim programima. Mnoge od ovih aktivnosti već su u skladu s mjerama i važnim projektima utvrđenima tijekom pripreme programa na nacionalnoj/regionalnoj razini, uključujući i bazu projekata. Stoga je uspostavljen snažan okvir koji omogućuje povezivanje relevantne strategije i akcijskog plana s ESI fondovima tijekom provedbe, što će biti praćeno i od strane Državnog odbora, kako što je već opisano. Na taj ćej način Hrvatska analizirati kako se primjenom članka 60. Uredbe o utvrđivanju zajedničkih odredbi, članka 87. stavka 3. točke (d) i novih alata poput integriranih teritorijalnih ulaganja ili zajedničkih akcijskih planova, mogu postići ciljevi makroregionalnih strategija, i to kroz konvergentne, komplementarne, usklađene i zajedničke akcije. Opisani sustav za usklađivanje Cilja 1, Cilja 2 i makroregionalnih strategija učinkovito funkcionira te će se koristiti kao podrška nužnoj strateškoj i operativnoj koordinaciji između različitih država uključenih u

strategije. Na ovaj način stvaranje politike, strateško planiranje i procesi programiranja zaista mogu uzeti u obzir aktivnosti koje odgovaraju nacionalnim interesima koji se odnose na makroregionalni okvir.

Strategija Europske unije za dunavsku regiju (EUSDR)

Cjelokupno državno područje Hrvatske dio je dunavske regije, koja je predmet makroregionalne strategije Europske unije za dunavsku regiju (EUSDR), a bavi se razvojnim izazovima najpoznatijeg svjetskog riječnog. Sredstva Kohezijske politike smatraju se jednim o glavnih izvora financiranja aktivnosti za provedbu EUSDR-a. Strategija nastoji povezati ljude, njihove ideje i potrebe te stvoriti sinergiju i koordinaciju između postojećih politika i inicijativa diljem dunavske regije. Prometne međuveze treba modernizirati, a pristup informacijama unaprijediti. Energija može biti jeftinija i sigurnija, zahvaljujući boljim vezama i alternativnim izvorima. Razvoj se može izbalansirati sa zaštitom okoliša, u okviru pristupa održivog razvoja; suradnja je potrebna da bi se rizici i katastrofe poput poplava, suša i industrijskih nesreća svele na najmanju moguću mjeru. Nadogradnjom na opširnim istraživanjima i inovacijskim mogućnostima, provedba Strategije može biti predvodnica gospodarskog razvoja u sektorima trgovine i poslovanja u regiji. Nerazmjeri u obrazovanju i zapošljavanju mogu se prevladati. Regija može postati mirno i sigurno područje u kojem se sukobi, marginalizacija i kriminal rješavaju na odgovarajući način. Definirane prilike za održivi i usklađeni razvoj dunavske regije, kao i prioriteti Hrvatske u kontekstu EUSDR-a, analizirani su i uzeti u obzir prilikom odabira tematskih ciljeva i definiranja prioriteta ulaganja. Hrvatska je posebno zainteresirana za osiguravanje koordinacije i komplementarnosti između ESI fondova i aktivnosti implementiranih u kontekstu EUSDR-a u okviru prioritetnog područja 1A „Povećanje mobilnosti i intermodalnosti unutarnjih vodnih putova“, a koje koordiniraju Austrija i Rumunjska. Daljnji razvoj postojećih prilika prometnih i trgovinskih veza ostvarit će se u sklopu tematskog cilja 7. Hrvatska se obvezala aktivno sudjelovati u sljedećim projektima i inicijativama: istraživanje okoliša, dunavska radna grupa za jesetru, platforma za umrežavanja MSP-ova, znanstvena potpora strategiji, rehabilitacija dunavskog plovnog puta te turističko brendiranje dunavske regije. Tablica 27 u Prilogu Sporazuma o partnerstvu prikazuje područja komplementarnosti između ESI fondova i EUSDR-a.

Strategija Europske unije za jadransku i jonsku regiju (EUSAIR)

Strategija Europske unije za jadransku i jonsku regiju (EUSAIR) obuhvaća 4 države članice (Grčka, Italija, Slovenija i Hrvatska) i 4 države nečlanice (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija). Opći cilj strategije promicanje je gospodarskog i društvenog blagostanja i rasta u regiji kroz povećanje njezine privlačnosti, konkurentnosti i povezanosti. Strategija će također imati važnu ulogu u promoviranju integracije zemalja kandidatkinja u Europsku uniju.

U skladu sa zaključcima Izvješća o ocjeni koncepta makroregionalne strategije (usvojene u lipnju 2013.), Strategija će imati ograničeni fokus na područja obostranog interesa, s posebnim naglaskom na jadransko-jonske zemlje. Bit će izgrađena na četiri tematska stupa:

- „Plavi rast“ – plave tehnologije, ribarstvo i akvakultura, pomorsko i morsko upravljanje i usluge,
- „Povezivanje regije“ – pomorski promet, intermodalne poveznice s kopnom, energetske mreže,
- „Kvaliteta okoliša“ – pomorski okoliš, transnacionalna kopnena staništa i bioraznolikost,
- „Održivi turizam“ – raznovrsna turistička ponuda (proizvodi i usluge), održivo i odgovorno upravljanje turizmom (inovacije i kvaliteta),

i dva horizontalna pitanja: istraživanje, inovacije, razvoj MSP-ova te izgradnja kapaciteta.

Hrvatski prioriteti u kontekstu EUSAIR-a, čije aktivnosti treba koordinirati zajedno s ESI fondovima, uvršteni su u sve stupove Strategije u skladu sa zaključkom Nacionalnog odbora te naknadno Vlade. Hrvatska smatra sve stupove EUSAIR-a bitnima za gospodarski rast i stvaranje novih radnih mjesta u zemlji. Stoga, podjednako će sudjelovati u svakome od njih. Tablica 28 prikazuje područja komplementarnosti između ESI fondova i EUSAIR-a.

3.1.5 PREMA POTREBI, INTEGRIRANI PRISTUP USMJEREN NA POSEBNE POTREBE GEOGRAFSKIH PODRUČJA KOJA SU NAJVIŠE ZAHVAĆENA SIROMAŠTVOM ILI CILJNIH SKUPINA IZLOŽENIH NAJVEĆEM RIZIKU OD DISKRIMINACIJE ILI SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI, S POSEBNIM OSVRTOM NA MARGINALIZIRANE ZAJEDNICE, OSOBE S INVALIDITETOM, DUGOTRAJNO NEZAPOSLENE OSOBE I MLADE OSOBE KOJE NISU ZAPOSLENE, KOJE SE NE OBRAZUJU I NE OSPOSOBLJAVAJU (ČLANAK 15. STAVAK 2. TOČKA (A) PODTOČKA (III) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

Hrvatska je jedna od država članica EU-a s najvišom stopom rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (kao što je opisano u poglavlju 1.). Međutim, ukupno gledajući, pokazatelji na nacionalnoj razini često skrivaju značajne razlike između regija i područja u kontekstu siromaštva. Analiza siromaštva, njegovih odrednica i mjera borbe protiv siromaštva stoga se mora usredotočiti na podatke o siromaštvu koji su raščlanjeni po geografskim područjima. Uz to su pojmovi siromaštva i nejednakosti multidimenzionalni (radni status, prihod, dob, razina obrazovanja, zdravlje, prilike, etnička pozadina, itd.) i imaju višestruke teritorijalne odrednice (kvaliteta ili dostupnost stambenog smještaja, geografski položaj, dostupnost socijalnih usluga, infrastruktura, itd.). Mapiranje takvih podataka (mapiranje siromaštva) korisno je kako bi se došlo do podataka o prostornoj (teritorijalnoj) distribuciji siromaštva i njegovih odrednica.

Najveća zemljopisna koncentracija siromaštva (prema nacionalnoj statistici na razini županije i na lokalnoj razini) koja utječe na udio ljudi u riziku od siromaštva pretežito se nalazi u istočnim, središnjim i južnim dijelovima države uz granicu s Bosnom i Hercegovinom i Srbijom, kao područjima najviše stradalima u razornom Domovinskom ratu (označena i kao područja posebne državne skrbi). U pretežito ruralnim područjima nalazi se veći broj degradiranih malih gradova s visokim udjelom ljudi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, uključujući povratnike i romsku populaciju, i s lošom gospodarskom osnovom te visokom stopom nezaposlenosti, što je rezultat gubitka radnih mjesta prilikom tranzicije i propadanja tradicionalnih industrija. Udio ljudi u riziku od siromaštva općenito je niži u većim urbanim aglomeracijama u Hrvatskoj, s tek malim brojem geografskih koncentracija vidljivih na razini sublokalnih depriviranih četvrti.

Siromaštvo u Hrvatskoj ima teritorijalnu dimenziju i povezano s diferenciranim razvojnim obilježjima poput dohotka kućanstva i osobnog dohotka, razine obrazovanja, razine nezaposlenosti, kvalitete stambenog prostora i stambene prilike, pristupa uslugama, kvalitete ustanova socijalne skrbi, mogućnosti pristupa životnim uvjetima u skladu s osnovnim standardima društva, te vidljive degradiranosti područja. Nacionalna Strategije za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020. definira ranjive skupine koje se susreću s najvećim rizikom od siromaštva i isključenosti. Da bi se postigli ciljevi uključivog gospodarskog rasta za smanjenje siromaštva, Vlada je definirala ciljeve na koje će usmjeriti svoje napore na regionalnoj razini. To su:

- podizanje razine investicija u depriviranim područjima,
- poboljšanje pristupa socijalnim uslugama u lokalnoj zajednici,
- unapređenje osnovne komunalne infrastrukture i pristup istoj,
- povećanje razine obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja,
- provedba mjera iz Programa stambenog zbrinjavanja,
- provedba mjera iz Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.

Iako karte siromaštva koje bi pružale specifičnu prostornu distribuciju još uvijek nisu dostupne za državno područje Republike Hrvatske, trenutačno raspoloživi statistički podaci, analiza indeksa regionalne razvijenosti i javne baze podataka daju jasnu naznaku o tome na kojim područjima postoji zemljopisna koncentracija siromaštva i socijalne isključenosti na razini županija i općina.

Kratkoročno gledano, usporedno s dovršetkom mapiranja siromaštva te strateških i aktivnosti u svezi s politikama, Hrvatska će odabrati **pet malih gradova u kojima će se razvijati pilot projekti obnove i revitalizacije**. U sklopu tih pilot-projekata na fizičkoj, društvenoj i

gospodarskoj obnovi i aktivnom uključivanju s ciljem smanjenja socijalne nejednakosti, isključenosti i siromaštva, primijenit će se integrirani prostorni pristup koji će kombinirati intervencije EFRR-a na fizičkoj, društvenoj i gospodarskoj obnovi s aktivnostima ESF-a, s ciljem reintegracije korisnika. EFRR intervencije mogu uključivati društvene objekte, projekte socijalne ekonomije, projekte za poduzeća, infrastrukturu i socijalno stanovanje koje će biti popraćene aktivnostima ESF-a, kao što su promicanje socijalnog poduzetništva i zapošljavanja, obrazovanja i usavršavanja, aktivnosti socijalnog uključivanja itd.

Mapiranje siromaštva izvršit će se za precizno definiranje geografskih područja koja su najviše pogođena siromaštvom i degradacijom, kako bi se objasnile temeljne odrednice siromaštva s obzirom na njegovu prostornu raspodjelu. Na temelju tih podataka, **predložit će se integrirani paketi** za rješavanje temeljnih uzroka siromaštva i socijalne isključenosti, uz potporu iz ESI fondova. Na temelju rezultata mapiranja siromaštva, **odluka o odabiru malih i srednje velikih gradova** za projekte fizičke, društvene i gospodarske obnove izvršit će se u obliku teritorijalnog integriranog pristupa za rješavanje problema siromaštva i socijalne isključenosti.

Tijekom provedbe pilot-projekata, **integrirani model obnove** može će biti poboljšan, uz već razvijene kapacitete. Kasnije će se može provoditi i u ostalim degradiranim područjima koja će se definirati na temelju mapiranja siromaštva. Posebna podrška bit će dana ranjivim skupinama.

Nakon dovršetka potpune provedbe pilot-projekata u 5 odabranih pilot-područja i ovisno o pozitivnoj evaluaciji, područja za **moguće širenje programa obnove** bit će odabrana između malih i srednje velikih gradova s preko 10.000 do 50.000 stanovnika, s najvišim rizikom deprivacije dobivenim na temelju mapiranja siromaštva koje će u međuvremenu biti dovršeno.

Pilot-projekti

Pilot-područja bit će odabrana između malih gradova s više od 10.000 do 35.000 stanovnika u ratom pogođenim područjima na temelju indeksa višestruke deprivacije izračunatog na temelju socioekonomskih podataka dostupnih na općinskoj razini, a vezano uz nezaposlenost, demografiju, razinu obrazovanja, udio stanovništva koje koristi socijalnu pomoć, s jednim gradom koji ispunjava kriterije značajnog udjela romskog stanovništva.

Integrirani paket radova bit će organiziran na takav način da podržava fizičku, gospodarsku i socijalnu obnovu i povezane aktivnosti pilot-područja s ciljem promicanja jednakih mogućnosti, aktivnog sudjelovanja, poboljšanja mogućnosti zapošljavanja građana i smanjenja postojećih problema pojedinog grada povezanih s depopulacijom. U ispunjavanju ovog cilja, uložit će se određeni napor u ispunjavanje potreba ranjivih i marginaliziranih zajednica i osiguravanje društvene raznovrsnosti i prostorne integracije stanovništva. Paket integrirane obnove povezan s intervencijama u smislu fizičkih i ljudskih resursa imat će golem doprinos smanjenju tekućih problema siromaštva i socijalne isključenosti u pojedinim pilot-područjima.

Pilot-projekt integrirane obnove obuhvaćat će program projekata financiranih od strane hrvatske države (na središnjoj i lokalnoj razini), sufinanciran sredstvima ESIF-a i podržan od strane privatnog sektora. Zajednički, ovi će projekti doprinijeti obvezama Hrvatske vezanim uz prioritet ulaganja 9.2. EFRR-a: Pružanje podrške fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj obnovi depriviranih zajednica u urbanim i ruralnim područjima te prioritet ulaganja 9.4. ESF-a: Aktivna uključenost, uključujući s ciljem promicanja jednakih mogućnosti i aktivnog sudjelovanja te poboljšanja mogućnosti zapošljavanja.

Važan element strategije za suzbijanje siromaštva također je i **aktivacija tijela lokalne vlasti i partnera** s ciljem boljeg usmjeravanja intervencija ESIF-a. Gradske vlasti na pilot-područjima bit će uključene u izradu plana intervencije na tim područjima, vezanim uz program integrirane obnove kojim će se uspostaviti provedba intervencija s jasno artikuliranom lokalnom listom projekata i uspostavom međuodnosa između pojedinih lokalnih projekata. Ti će se lokalni projekti u početku formirati kao zasebne komponente, s jedne strane da omoguće učinkovitu

komunikaciju i uključe ključne lokalne dionike u istinski vlastite prijedloge, te s druge da osiguraju vrijednost za novac u nabavi.

Intervencija ESI fondova

S obzirom na provedbu ESI fondova u Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2020., najveći učinci na smanjenje siromaštva u apsolutnom i geografskom smislu očekuju se u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski resursi (sufinanciranog sredstvima ESF-a) te Operativnog programa Konkurentnost i kohezija (sufinanciranog sredstvima EFRR-a); međutim, i neke aktivnosti predviđene u RDP-u (sufinancirane sredstvima EPFRR-a) imat će učinak, posebno u ruralnim područjima.

Za neka ruralna područja i područja ovisna o ribarstvu, mjere EPFRR-a i EMFF-a također će imati utjecaj na brojno stanovništvo kojem prijeti siromaštvo. To će se postići kroz aktivnosti usmjerene na:

- financiranje lokalnih strategija malog opsega u okviru pristupa lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice (CLLD) - aktivnosti temeljene na lokalnim potrebama i financirane u sklopu ovog mehanizma usmjerene na smanjenje siromaštva u ruralnim područjima koordinirat će se uz korištenje drugih ESI fondova kroz pripremljene integrirane teritorijalne strategije,
- podršku povećanju nepoljoprivrednih i neribolovnih aktivnosti s doprinosom porastu zapošljavanja,
- podršku određenim tipovima infrastrukture u ruralnim područjima.

Program obnove u malim gradovima (koji se odnosi na pilot-projekte kako je navedeno u poglavlju 3.1.5.) provodit će se kombiniranjem mjera EFRR-a i ESF-a, bez primjene mjera EPFRR-a i EMFF-a.

Uloga i mogući doprinos ESI fondova u provedbi integriranog pristupa za rješavanje specifičnih potreba geografskih područja najviše pogođenih siromaštvom ili ciljnih skupina s najvećim rizikom od diskriminacije i socijalne isključenosti prikazani su u sljedećoj Tablici.

3.1.5. Tablica: Uloga i doprinos sredstava ESF-a u provedbi integriranog pristupa za rješavanje specifičnih potreba geografskih područja najviše pogođenih siromaštvom ili ciljnih skupina s najvećim rizikom diskriminacije ili socijalne isključenosti

Specifična ciljana skupina ili geografsko područje	Kratak opis potreba	ESI fondovi koji će se koristiti (ERDF, ESF, KF, EPFRR, EMFF, IZM)	Glavne vrste aktivnosti koje su dio integriranog pristupa	Program
Područja siromaštva utvrđena indeksom višestruke deprivacije (područja pilot-projekata) i mapiranjem siromaštva (razvojna područja) *(Teritorijalni pristup)*	Specifične potrebe područja siromaštva povezane su s njihovim geografskim obilježjima, socioekonomskim čimbenicima i dugotrajnom degradacijom koji im ne dopuštaju iskorištavanje njihovih potencijala Ovo je vrlo često razlog velike geografske koncentracije siromaštva Kratkoročno i na temelju raspoloživih podataka, nekoliko lokalnih područja pogođenih fizičkom, društvenom i gospodarskom degradacijom bit će određeno za pilot-projekte integrirane obnove uz mogućnost kasnijeg proširenja na druga deprivirana područja utvrđena putem mapiranja siromaštva	ERDF	Projektiranje mapiranja siromaštva i razvoj indeksa višestruke deprivacije Pružanje potpore fizičkoj, gospodarskoj i socijalnoj obnovi i revitalizaciji degradiranih malih gradova (područja pilot-projekata) može uključivati sljedeće aktivnosti (popis nije iscrpan) Izgradnja ili rekonstrukcija/obnova društvenih objekata, javnih prostora, programa poduzeća, komunalnih usluga, društvene infrastrukture, socijalnog stanovanja (obnova i zamjena postojećih jedinica socijalnog smještaja, prenamjena zgrada za stanovanje i druge svrhe), objekata poslovne podrške Izravna potpora kreiranju novih poduzeća, opstanak i rast postojećih MSP-ova i institucija poslovne podrške posebno oblikovanih za ispunjavanje potreba i potencijala gospodarskog razvoja takvih područja, uključujući veći intenzitet potpora po projektu, u kombinaciji s trajnom tehničkom pomoći, podrškom i vođenjem u svim fazama razvoja poslovanja i	Operativni program Konkurentnost i kohezija

			Podrška rastu prilagođenom zapošljavanju kroz razvoj unutarnjeg potencijala kao dio teritorijalne strategije za određena područja, uključujući razvoj specifičnih prirodnih i kulturnih bogatstava.	

		ESF	Poboljšanje mogućnosti zapošljavanja pružanjem potpore samozapošljavanju, mikropoduzećima i stvaranju poslova, kao i podrške razvoju socijalnog poduzetništva, uključujući posebno prilagođene mjere za ranjive osobe Promicanje socijalnog poduzetništva i zapošljavanja Potpora lokalnim inicijativama razvoja i pomoć strukturama koje pružaju lokalne usluge za stvaranje poslova Razvoj odgovarajućih zdravstvenih i socijalnih usluga u okviru zajednice, uključujući širenje mreže usluga Pristup kvalitetnom obrazovanju svih vrsta i razina, uključujući strukovno obrazovanje i osposobljavanje te cjeloživotno učenje i razvoj novih provjerenih programa u poljima od strateške važnosti za Hrvatsku i pilot-područja (formalno i neformalno učenje) i Aktivnosti uključivanja i reintegracije u zajednicu, uključujući aktivnu integraciju ugroženih skupina u šire društvo kroz inicijative obrazovanja, javnog informiranja i osposobljavanja.	Operativni program Učinkoviti ljudski resursi

		EAFRD	Doprinos izravno kroz LEADER uravnoteženom teritorijalnom razvoju ruralnih područja kroz provedbu strategija lokalnog razvoja (SLR) koje mogu učvrstiti teritorijalnu povezanost i doprinijeti dugoročnom razvoju pojedinog područja. Potpora osnovnim uslugama i obnovi sela kako bi se doprinijelo održivosti okoliša i socioekonomskoj održivosti ruralnih područja na i preokrenuti trendove negativnog ekonomskog i socijalnog pada, i depopulacije sela, posebno kroz razvoj lokalne infrastrukture i osnovnih lokalnih usluga , pridonoseći svom potencijalu za rast.	Program ruralnog razvoja

3.1.6 PREMA POTREBI, INTEGRIRANI PRISTUP USMJEREN NA DEMOGRAFSKE IZAZOVE REGIJA ILI POSEBNE POTREBE GEOGRAFSKIH PODRUČJA IZLOŽENIH OZBILJNIM I TRAJNIM PRIRODNIM ILI DEMOGRAFSKIM TEŠKOĆAMA, KAO ŠTO JE NAVEDENO U ČLANKU 174. UFEU-A (ČLANAK 15. STAVAK 2. TOČKA (A) PODTOČKA (IV) UREDBE O ZAJEDNIČKIM ODREDBAMA)

Proces depopulacije zajedničko je obilježje Hrvatske više od 20 godina. Većina je hrvatskog državnog područja pogođena smanjenjem broja stanovništva povezanog s dugotrajnim prirodnim padom stanovništva, gospodarskom tranzicijom povezanom s visokom stopom domaće emigracije prema velikim gradovima, a odnedavno i s negativnim međunarodnim migracijama, kao i gubitkom stanovništva kao jedne od posljedica nedavnog razornog Domovinskog rata. To je **djelomično rezultat različitih negativnih socioekonomskih čimbenika** koji su zajednički mnogim tranzicijskim zemljama, ali i, konkretnije, **izravna posljedica nedavnog razornog Domovinskog rata**.

Između dva popisa stanovništva, 2001. i 2011 godine., pad broja stanovništva iznosio je 3,44 %, od čega je prosječni prirodni pad stanovništva iznosio 2,15 %, uz starenje stanovništva kao kontinuirani proces. Više od 65 % državnog područja Hrvatske pogođeno je depopulacijom većom od prethodno spomenutog prosjeka (također 35 % državnog područja s gubitkom većim od 10 %). Drugi je problem gustoća naseljenosti – 43 % državnog područja s manje od 25 stanovnika po km^2 - što smanjuje pristup osnovnim komunalnim uslugama i socijalnim uslugama i utječe na visoke troškove.

Određena geografska područja kao što su **pogranična područja, brdovita područja i otoci**, koja prekrivaju oko 41,1 % hrvatskog državnog područja i u njima živi 15,2% stanovništva, opterećena su demografskim izazovima i prirodnim teškoćama. Pogranična i brdovita područja te otoci su prvenstveno suočeni s izazovima prirodnih teškoća. No područja s najvećim demografskim izazovima područja su i dalje suočena s ratnim gubicima - rat je 1990-ih godina pogodio uglavnom područja smještena na granici Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom i Srbijom u područjima u istočnoj, središnjoj i južnoj Hrvatskoj (također imenovana područjima posebne državne skrbi).

Najprepoznatljivija depopulacijska područja u Hrvatskoj su 718 otoka (1246 obalna grebena), od kojih je samo 48 naseljenih s ukupno 132.000 stalnih stanovnika. Osim fizičke odvojenosti, što je očiti izvor problema za otočane, sezonski priljev stanovnika (velik broj turista tijekom ljetne sezone) stvara dodatne prepreke uslugama koje bi trebale omogućiti normalne uvjete života.

Većina područja s demografskim problemima **ruralna su područja** s ograničenim brojem manjih gradova kao njihovim centrima, koji su također pogođeni intenzivnom depopulacijom.

Ratom pogođena područja još su na 60 % predratnog stanovništva s gustoćom naseljenosti manjom od 25 stanovnika po km^2 i trendom daljnje depopulacije (28 % hrvatskog državnog područja s 9 % populacije). Ova su područja iznimno pogođena i siromaštvom i socijalnom isključenosti, popraćenima brojnim razvojnim izazovima.

Među ovim geografskim područjima, hrvatski napori usredotočeni su na tri područja koja će biti tretirana intervencijama ESI fondova: ratom pogođena područja (1), otoci (2) i područja s otežanim uvjetima gospodarenja (3).

(1) Negativni trendovi u ratom pogođenim područjima, koja su istovremeno područja najviše pogođena siromaštvom, mogu se promijeniti integriranim skupom pilot-aktivnosti ERFF-a i ESF-a za socijalnu i gospodarsku obnovu depriviranih pilot područja s ciljem smanjenja društvenih nejednakosti, isključenosti i siromaštva i promjene trenda velikog gubitka stanovništva. Između popisa stanovništva iz predratne 1991. i poslijeratne 2011. godine, smanjenje broja stanovnika doseglo je stopu od više od 20 % u svakom od njih; do neke je mjere trend smanjen između popisa stanovništva 2001. i 2011. godine zbog intenzivnog povratka izbjeglica, ali nedavno je ponovo počeo rasti zbog nastavka emigracije i negativne stope prirodnog priraštaja (vidi poglavlje 3.1.5).

(2) Hrvatski otoci su još jedno područje kojemu se u novom financijskom razdoblju pridaje posebna pozornost. Operativni program Konkurentnost i kohezija definira mjere čiji je cilj njihova bolju povezanost (ulaganja u širokopojasnu mrežu sljedeće generacije - NGN), pristupačnost (promet) i pristup lokalnog stanovništva osnovnim uslugama, primarno vodoopskrbi vodom i zdravstvenim uslugama (primarna i hitna zdravstvena zaštita).

(3) Posebna pozornost pridodat će se i područjima s otežanim uvjetima gospodarenja koja utječu na poljoprivrednu proizvodnju kako bi se spriječilo zapuštanje poljoprivrednih zemljišta i gubitak bioraznolikosti, kroz podršku EPFRR-a u svrhu nastavka poljoprivredne aktivnosti.

4. Mehanizmi za osiguranje učinkovite provedbe Sporazuma o partnerstvu i programa – članak 15.(2)(B) UZO

4.1 Procjena postojećih sustava elektroničke razmjene podataka i sažetak planiranih aktivnosti za postupno omogućavanje svih razmjena informacija između korisnika i tijela odgovornih za upravljanje i nadzor programa koje valja provoditi putem elektroničke razmjene podataka

U pogledu prikupljanja, sažimanja i predstavljanja financijskih i statističkih podataka o upravljanju programima EFRR-a, ESF-a i KF-a u razdoblju 2007.-2013., Republika Hrvatska uspostavila je jedinstveni Integrirani informacijski sustav za upravljanje Kohezijskim fondom i strukturnim fondovima (eng. kratica SCF MIS; hrv. kratica SKF MIS). Svi podaci potrebni za planiranje, financijsko upravljanje, računovodstvo, praćenje, nadzor, reviziju i vrednovanje prikupljaju se i sigurno pohranjuju u SKF MIS, kao što je propisano odgovarajućim uredbama za razdoblje 2007.-2013.

SKF MIS ima funkcionalnosti za podršku sljedećim poslovnim procesima: odabir projekata, ugovaranje, provjera izdataka, plaćanja, ovjeravanje, praćenja i administriranje. Modul za odabir i ugovaranje omogućava podnošenje prijava, (pr)ocjenjivanje prijava, pripremu i upravljanje ugovorima. Modul za provjeru i plaćanje omogućava podnošenje zahtjeva za nadoknadom sredstava (uključujući podatke o fizičkom napretku, postizanju pokazatelja, nastalim troškovima, predviđenim plaćanjima, isplatama dobavljačima), provjeru zahtjeva za nadoknadom sredstava, određivanje financijskih korekcija uključujući zabilježbu nepravilnosti, zabilježbu podataka o izvršenim plaćanjima korisnicima te izvršenim povratima sredstava/povratima koje je potrebno izvršiti. Modul za praćenje omogućava zabilježbu podataka o provedenim provjerama na licu mjesta i revizijskim posjetama. Modul za izvješćivanje koristi se za sastavljanje unaprijed definiranih izvješća na temelju informacija svih ostalih modula. Modul za ovjeravanje omogućava izradu Izjave o izdacima na svim razinama upravljanja. Podaci o korisnicima i njihovim pravima pristupa, kao i glavni podaci, pohranjuju se u modulu za administriranje SKF MIS-a.

KT je u suradnji s drugim tijelima SUK-a razvio SKF MIS tijekom 2012. i 2013. KT je odgovoran za pružanje podrške u korištenju sustava, nadzire unos podataka, razvija nove verzije sustava i pruža savjetovanja, priprema priručnike i osposobljava korisnike, prema potrebi, kroz **Mrežu administratora MIS-a koju ujedno koordinira.** Potonja okuplja imenovane lokalne administratore MIS-a tijela SUK-a, odgovorne za dodjeljivanje uloga u SKF MIS-u za korisnike unutar određene institucije, kako bi se korisnicima pružila prva razina podrške širenjem informacija i osposobljavanjem unutar institucije, kako bi se osigurala sigurnost i točnost podatka koje unosi određena institucija, te kako bi se prikupile i provjerile informacije o pogreškama u radu sustava i informacije o potrebama daljnjeg razvoja. Iste se prijavljuju putem **MIS online službe za podršku korisnicima kojom upravlja KT**. Tehničko-programskom opremom i njezinim licencama upravlja, koristi i raspolaže KT koji može ovlastiti druge pravne i fizičke osobe za obavljanje određenih aktivnosti održavanja, unaprjeđenja, razvoja SKF MIS-a te drugih povezanih aktivnosti.

Za razdoblje 2014.-2020. gore navedene strukture nastaviti će vršiti svoje funkcije u pogledu odgovornosti za upravljanje i nadogradnju SKF MIS-a, kao i za osiguravanje njegovog ispravnog korištenja. U tu će se svrhu organizacijske strukture prilagođavati, kako bi se uključili predstavnici novih tijela u SUK-u. U odnosu na sam sustav, za trenutačnu verziju SKF MIS-a predviđena je nadogradnja u odnosu na nove zahtjeve UZO-a za razdoblje 2014.-2020., uključujući (a) promjene u poslovnim procesima, (b) nadogradnje za potrebe obrađivanja većeg opsega podatka i (c) zahtjeve e-kohezije za smanjenjem administrativnog opterećenja za tijela SUK-a i korisnike. U razdoblju 2014.-2020- koristit će se **jedinstveni MIS za programe EFRR-a, ESF-a i KF-a u razdoblju 2014.-2020.**

Obzirom da je SKF MIS razvijen na samom kraju razdoblja 2007.-2013., usporedno s pripremom nacrta propisa od strane Europske komisije - Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 480/2014 te Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 1011/2014 - u okviru kojih su razrađeni zahtjevi za informatičke sustave te zahtjevi modernizacije e-kohezije u razdoblju 2014.-2020., KT je prilagodio strukturu SKF MIS-a za razdoblje 2007.-2013., kao i strukturu podataka te radne procese na način da se osigura temelj za najbržu moguću nadogradnju sustava za razdoblje 2014.-2020. Primjer takvog pristupa je uvođenje web obrazaca koji omogućuju elektronički unos standardiziranih i strukturiranih podataka od strane korisnika.

U pogledu prve faze nadogradnje, namjerava se provesti procjena funkcioniranja postojećeg SKF MIS-a, kao i priprema cjelokupne analize potrebnih nadogradnji sustava u skladu sa svim zahtjevima UZO-a i pripadajućim provedbenim propisima. Ova faza će se dovršiti tijekom 2014. U drugoj fazi planiran je razvoj svih modula sustava, prvenstveno kako bi se osigurala obrada većeg obima podataka. S ovom se fazom namjerava započeti tijekom siječnja 2015. U trećoj fazi predviđeno je proširivanje SKF MIS-a u vidu Korisničkog portala (KP), s čijim razvojem će se započeti u lipnju 2015. KP će omogućiti elektroničku razmjenu podataka i dokumenata između prijavitelja /korisnika i tijela SUK-a kao i automatsku razmjenu dokumenata između SKF MIS - KP-a i različitih baza podataka drugih institucija (kao što su Državna riznica, registar poreznih obveznika, registar državnih potpora, registar trgovačkih društava itd.), kako bi se smanjilo administrativno opterećenje korisnika u dobivanju i dostavljanju dokumenata.

Uz smanjenje administrativnog opterećenja za korisnike, povezivanje SKF MIS-a sa ostalim sustavima (uključujući u jednom trenutku i sustave za pohranjivanje podataka o projektima financiranima iz EPFRR-a i EFPR-a, kao i osiguravanje elektronske razmjene podataka sa ARACHNE sustavom Europske komisije) očekuje se smanjenje radne opterećenosti tijela SUK-a te osiguravanje lakšeg otkrivanje te izbjegavanja nepravilnosti i dvostrukog financiranja. Navedeno je posljednja faza procesa nadogradnje SKF MIS-a, međutim proces nadogradnje će općenito sadržajem i vremenski biti u skladu sa zahtjevima UZO-a i povezanim provedbenim propisima. U međuvremenu, istražuju se alternativna tehnička rješenja koja omogućuju otkrivanje nepravilnosti i dvostruko financiranje kao što su razmjena elektroničkih podataka koji se odnose na sve korisnike ESI fondova i podupiruće operacije između tijela SUK-a.

Treća faza razvoja usmjerena je pružanju najveće moguće podrške tijelima SUK-a za osiguranje potrebnih podataka (standardizirane i strukturirane podatke u pogledu zapisa baze podataka ili standardizirane, ali ne strukturirane podatke u pogledu dokumenata), kako iste ne bi trebali višestruko podnašati korisnici. Usporedno s time, u odnosu na podatke koje tijela SUK-a ne mogu dobiti bez da te podatke pruže korisnici, procedure će se postupno prilagođavati, a MIS i povezani sustavi će se nadograditi kako bi se omogućila razmjena potrebnih podataka u elektroničkom obliku.

Kao što je najavljeno u poglavlju 2.1., dvosmjerna razmjena podataka u elektroničkom obliku između prijavitelja/korisnika i tijela SUK-a planira se osigurati putem **KP-a**. Za razliku od trenutačne online platforme koja omogućuje prijaviteljima/korisnicima EFRR-a, ESF-a i KF-a da ispune svoju e-prijavu projekta i e-zahtjev za nadoknadom sredstava putem Interneta te ga ovjere i podnesu u pisanom obliku, KP treba omogućiti podnositeljima zahtjeva da ispune, ovjere i podnesu svoju e-prijavu projekta isključivo putem Interneta. Kroz nacionalni identifikacijski i autentifikacijski sustav (NIAS), prijavitelji/korisnici moći će se logirati na Korisnički portal, provjeriti status prijava/zahtjeva za nadoknadom sredstava, te također razmijeniti sve informacije s tijelima SUK-a tijekom cjelokupnog trajanja projekta.

Ključne provedbene informacije povezane s odabranim operacijama PRR-a za financiranje u sklopu EPFFR-a, uključujući ključne informacije o svakom korisniku i projektu, elektronički će se evidentirati i čuvati u Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) za potrebe praćenja i vrednovanja. Elektronički informacijski sustav je već uspostavljen u APPRRR-u, ali potrebna je daljnja prilagodba kako bi se osigurao ispravan sustav praćenja i procjene u skladu sa Zajedničkim sustavom praćenja i vrednovanja koji su

zajednički uspostavile Komisija i Države članice. Posebno je važno za praćenje napretka u odnosu na uspostavljene ciljeve PRR-a osigurati odgovarajuće podatke za ispravno vrednovanje PRR-a tijekom provedbe i po dovršetku programa. Odgovornost za praćenje PRR-a dijele Ministarstvo poljoprivrede, koje ima funkciju Upravljačkog tijela, i Odbor za praćenje koji je uspostavljen u tu svrhu. Međutim, u pogledu osiguravanja odgovarajućih podataka za potrebe praćenja i vrednovanja, operativnu odgovornost snosi APPRRR.

Agronet je web aplikacija za elektroničko i online podnošenje zahtjeva (za potpore / plaćanja / promjene u projektima) od strane prijavitelja/ korisnika u sklopu intervencija EPFRR-a i EFPR-a. Aplikacija ima mogućnost automatske unakrsne provjere podataka unesenih od stane korisnika, s dostupnim podacima koje održava APPRRR i/ili druge javne institucije. Postoji jasna namjera uključiti sva rješenja u sklopu e-upravljanja od trenutka njihove dostupnosti kako bi se smanjilo administrativno opterećenje za korisnike i kako bi se smanjili troškovi administracije.

Jedno od glavnih poboljšanja u odnosu na pretpristupno razdoblje (npr. provedba SAPARD/IPARD programa), tijekom kojeg su se prijave podnosile ručno i bile obrađene u papirnatom obliku, je da će dokumentacija biti unesena i obrađena izravno u samom sustavu. Aplikacija će voditi podnositelje zahtjeva do završetka prijave / zahtjeva preddefiniranim procesom, što će osigurati točniji unos podataka od strane podnositelja zahtjeva te olakšati cjelokupni proces. Navedenim će se uštedjeti vrijeme i troškovi administracije, istovremeno smanjujući rizik od neuspjeha i nepotpunih prijava / zahtjeva podnesenih od strane podnositelja prijava/korisnika. Agronet također nudi i druge pogodnosti potencijalnim prijaviteljima / korisnicima, kao što je uvid u cijeli pravni temelj određenih mjera potpore i uvid u trenutno stanje podnesenih prijava (npr. prijava podnesena/ u tijeku /odobreno/odbijeno).